



OSTROŁĘKA
MRGIUR

Mazowsze.
serce Polski

PLAN URZĄDZENIOWO-ROLNY GMINY DZIERŻĄŻNIA





**MAZOWIECKIE BIURO
GEODEZJI I URZĄDZEŃ ROLNYCH**



*ul. Marsz. J. Piłsudskiego 38, 07-410 Ostrołęka
tel. /faks 29 760-45-26, 29 760-45-68
sekretariat@mbg.ostroleka.pl*

Plan urządzeniowo-rolny gminy Dzierżążnia, powiat płoński

opracowano na wniosek

***Departamentu Cyfryzacji, Geodezji i Kartografii
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego***

Zespół autorski:

mgr inż. Wioleta Budna

inż. Dominika Parzych

inż. Krzysztof Karpiuk

Prawa autorskie zastrzeżone

Wykorzystanie niniejszego opracowania do potrzeb planistycznych, administracyjnych i naukowych, w zakresie wynikającym z przepisów autorskich dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Wykorzystanie w celach komercyjnych wymaga uprzedniej pisemnej zgody autora.

WPROWADZENIE.....	4
I. ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO.....	6
1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY.	6
1.1. Położenie geograficzne i administracyjne.	6
1.2. Stan i struktura ludności.....	7
1.3. Struktura zatrudnienia ludności i bezrobocie.....	14
1.4. Ocena systemu osadniczego na terenie gminy Dzierżążnia.	16
2. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.	19
2.1. Rzeźba terenu.....	19
2.2. Budowa geologiczna i geomorfologiczna.	19
2.3. Charakterystyka gleb.	21
2.4. Klimat.	25
2.5. Hydrografia.	26
2.6. Lesistość.	32
2.7. Ochrona przyrody i krajobrazu.	35
2.8. Miejsca wartościowe historycznie i kulturowo.	37
3. STRUKTURA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.	48
3.1. Struktura użytków rolnych.	49
3.2. Zmiany w sposobie użytkowania gruntów.	53
3.3. Przydatność gleb dla rozwoju rolnictwa.	64
3.4. Zagrożenie erozją wietrzną.	72
3.5. Struktura władania gruntami.	72
3.6. Struktura obszarowa i ilościowa gospodarstw rolnych.	76
3.7. Grunty dzierżawione.	81
4. OCENA PRODUKCJI ROLNEJ.	83
4.1. Produkcja roślinna.....	83
4.2. Produkcja zwierzęca.	86
4.3. Ocena stanu usług dla rolnictwa.	89
5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.	89
6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.	94
6.1. Struktura i stan sieci dróg.....	94
6.2. Stan zaopatrzenia gminy w wodę.....	105
6.3. Stan odprowadzania i oczyszczania ścieków.....	106
6.4. Gospodarka odpadami komunalnymi.....	106
6.5. Gazownictwo.....	106
6.6. Sieć teleinformatyczna.	107
6.7. Stan sieci elektroenergetycznej.	107
6.8. Stan pokrycia dachowego eternitem.	107

6.9. Źródła energii odnawialnej	108
7. OCENA STANU I ZAPOTRZEBOWANIA W ZAKRESIE MELIORACJI.	110
8. PLANOWANE PRZEZNACZENIE GRUNTÓW WYNIKAJĄCE Z OPRACOWAŃ PLANISTYCZNYCH.....	118
9. WNIOSKI ZE STANU ISTNIEJĄCEGO.	119
II. Ustalenia planu urządzeniowo-rolnego.....	122
1. REKULTYWACJA NIEUŻYTKÓW.....	122
2. POPRAWA STOSUNKÓW WODNYCH.	127
2.1. Wody powierzchniowe wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie.	127
2.2. Melioracja wodna.	129
3. KSZTAŁTOWANIE SIECI DRÓG TRANSPORTU ROLNEGO.	135
4. KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU I FORMY OCHRONY PRZYRODY.	139
4.1. Zalesienia gruntów.	139
4.2. Planowane zadrzewienia.....	140
4.3. Planowane formy ochrony krajobrazu.	143
5. POTRZEBY W ZAKRESIE ODNOWY WSI.	145
6. SCALENIA GRUNTÓW.....	154
7. STOPIEŃ ZAPOTRZEBOWANIA NA PRACE URZĄDZENIOWO-ROLNE.....	160
Podsumowanie.....	163

WPROWADZENIE

Plan urządzeniowo-rolny gminy Dzierżążnia sporządzono na wniosek Departamentu Cyfryzacji, Geodezji i Kartografii Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego przy współpracy z Gminą Dzierżążnia. Prace nad opracowaniem zostały rozpoczęte na podstawie uchwały nr 48/IX/2025 Rady Gminy Dzierżążnia z dnia 28.12.2023 r.

Informacje na temat gminy zostały pozyskane z Urzędu Gminy Dzierżążnia, Starostwa Powiatowego w Płońsku, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Wojewódzkiego Inspektora Zabytków w Warszawie, Wojewódzkiego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej. Źródłem danych o terenie była inwentaryzacja terenowa, ortofotomapa (geoportal.gov.pl), sporządzone zdjęcia za pomocą bezzałogowego statku powietrznego. Przedstawicielom poszczególnych wsi przekazane zostały ankiety w celu uzyskania informacji oraz przedstawienia potrzeb mieszkańców.

W niniejszym planie uwzględnione zostały następujące opracowania:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, 2018 r.;
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030+;
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Płońskiego do 2030 roku;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dzierżążnia z 1999 roku przyjęte uchwałą Rady Gminy nr 73/XI/99 z dn. 10 grudnia 1999 r.;
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla obszaru położonego na części obrębu geodezyjnego Starczewo-Pobodze;
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla obszaru położonego na części obrębu geodezyjnego Dzierżążnia;
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla działki ewidencyjnej nr 69/6 we wsi Dzierżążnia;
- Program Rozwoju Gminy Dzierżążnia pn. Strategia rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2014-2020;
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dzierżążnia na lata 2023-2026 z perspektywą do roku 2030.

Na podstawie zebranych materiałów przeprowadzono szereg analiz, które dotyczą zróżnicowania gminy pod względem: demograficznym, ekonomicznym, przyrodniczym, kulturowym, oceny przestrzeni rolniczej i produkcji rolniczej, oceny infrastruktury technicznej i społecznej.

Wnioski wynikające ze stanu istniejącego gminy były punktem wyjścia do rozpoznania problemów występujących w gminie oraz propozycji ich rozwiązań poprzez zaproponowanie konkretnych prac urządzeniowo-rolnych.

Celem planu urządzeniowo-rolnego jest stworzenie takich rozwiązań, które przyczynią się do wszechstronnego rozwoju wsi i gospodarstw rolnych. Poprawy warunków życia oraz pracy mieszkańców, ale także ochrony środowiska przyrodniczego. Poszczególne problemy i rozwiązania omówiono zgodnie z zakresem tematycznym:

- poprawa warunków wodnych;
- ochrona i kształtowanie przyrody;
- ochrona dóbr kulturowych;
- gospodarka gruntami i kształtowanie struktury agrarnej gminy;
- poprawa przestrzennej organizacji gospodarstw rolnych;
- ocena stopnia zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne.

Realizacja planu urządzeniowo-rolnego polegać będzie na wykonaniu prac urządzeniowo-rolnych, które wymagają czasu i zaangażowania znacznych środków finansowych. Dlatego muszą one być wykonywane w ustalonej kolejności wdrażania poszczególnych rozwiązań. Ponadto zawarte w planie rozwiązania będą pomocne dla gminy w przygotowaniu wniosków o pozyskanie funduszy strukturalnych, w tworzeniu przyszłych opracowań programowych, planistycznych i projektowych dla gminy. Będą mogły być uwzględnione przy współpracy władz gminy z władzami powiatu czy województwa, w sprawach związanych z wdrażaniem poszczególnych zamierzeń inwestycyjnych np., scaleń gruntów, melioracji wodnych, budowy lub modernizacji dróg, aktualizacji ewidencji gruntów i budynków. Opracowane zagadnienia planu urządzeniowo-rolnego zostały przedstawione w formie opisowej, tabelarycznej i graficznej (rysunki i mapy). Integralną częścią planu jest mapa w skali 1:25 000 z głównymi ustaleniami.

I. ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY.

1.1. Położenie geograficzne i administracyjne.

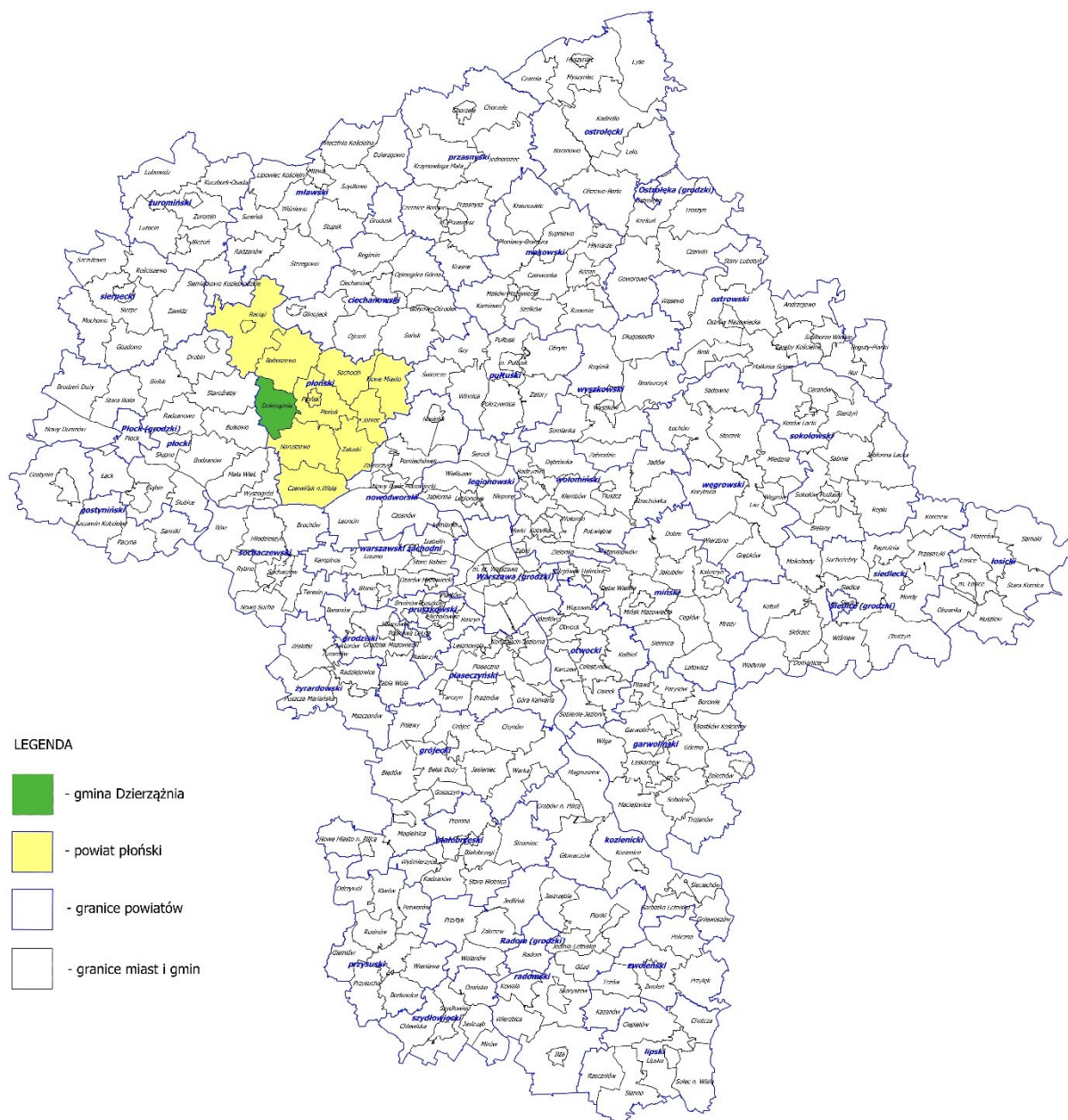
Gmina Dzierżążnia położona jest w północno-zachodniej części województwa mazowieckiego, na północno-zachód od miasta stołecznego Warszawa (rysunek 1). Leży w zachodniej części powiatu płońskiego i jest dziewiątą gminą w powiecie pod względem powierzchni ogólnej spośród dwunastu miast i gmin tego powiatu. Powierzchnia analizowanej gminy stanowi 7,4% powierzchni powiatu płońskiego. Sąsiaduje z gminami: od północy z gminą Baboszewo, od wschodu z gminą Płońsk, od południa z gminą Naruszewo, od południowego zachodu z gminą Bulkowo (powiat plocki), oraz od północnego-zachodu z gminą Staroźreby (pow. plocki).

Do 1954 roku na tym obszarze funkcjonowała gmina Sarnowo, której siedzibą była wieś Dzierżążnia. W latach 1954–1972, po reformie administracyjnej polegającej na likwidacji gmin, utworzono gromadę Dzierżążnia z siedzibą w Dzierżążni. Od 1 stycznia 1973 roku ponownie utworzono gminę jako podstawową jednostkę administracyjną – gminę Dzierżążnia, a jej siedziba od tego czasu do dziś niezmiennie znajduje się w miejscowości Dzierżążnia. Najbliższym ośrodkiem kulturalno-oświatowym i usługowo-handlowym dla mieszkańców gminy Dzierżążnia jest miasto: Płońsk – oddalone o 10 km. Oddalona jest o ok. 80 km od miasta stołecznego Warszawa. Przez teren gminy przebiega droga krajowa Nr 10, nie przebiega droga wojewódzka. Sieć drogową na obszarze gminy stanowią również drogi powiatowe i gminne.

Gmina zajmuje powierzchnię 102,47 km². Z północy na południe gmina rozciąga się na szerokość ok. 13 km, natomiast z zachodu na wschód rozciąga się na długość ok. 11 km. Miejscowość Dzierżążnia jest siedzibą władz administracyjno-samorządowych, pełni funkcję kulturalno-oświatową oraz usługowo-handlową. Ważnymi ośrodkami życia społecznego, religijnego i kulturalnego są także miejscowości Kucice oraz Nowe Kucice.

W skład gminy Dzierżążnia wchodzi 31 obrębów: Błomino-Gule, Błomino Gumowskie, Błomino-Jeże, Chrościn, Cumino, Dzierżążnia, Gumowo, Kadłubowo, Korytowo, Kucice, Niwa, Nowa Dzierżążnia, Nowe Gumino, Nowe Kucice, Nowe Sarnowo, PGR-Kucice, Pluskocin, Podmarszczyn, Pomianowo, Pomianowo-Dzierki, Przemkowo, Rakowo, Sadkowo, Sarnowo-Góry, Siekluki, Starczewo-Pobodze, Starczewo-Wielkie, Stare Gumino, Wierzbica Pańska, Wierzbica Szlachecka, Wilamowice.

Pod względem administracyjnym gmina podzielona jest na 29 sołectw: Błomino-Gule, Błomino Gumowskie, Błomino-Jeże, Chrościn, Cumino, Dzierżążnia, Gumowo, Kadłubowo, Korytowo, Kucice, Niwa, Nowa Dzierżążnia, Nowe Gumino, Nowe Kucice, Nowe Sarnowo, Pluskocin, Podmarszczyn, Pomianowo, Przemkowo, Rakowo, Sadkowo, Sarnowo-Góry, Siekluki, Starczewo-Pobodze, Starczewo-Wielkie, Stare Gumino, Wierzbica Pańska, Wierzbica Szlachecka, Wilamowice.



Rys. 1. Położenie gminy Dzierżążnia w województwie mazowieckim.

1.2. Stan i struktura ludności.

Z danych Urzędu Gminy Dzierżążnia na dzień 13.11.2025 r. obszar gminy zamieszkuje 3481 osób, średnia gęstość zaludnienia na 1 km² wynosi 34 osoby. Według danych statystycznych gmina Dzierżążnia jest na jedenastym miejscu pod względem zamieszkującej liczby osób, spośród dwunastu gmin wiejskich i miejsko-wiejskich powiatu płońskiego. Mieszkańcy gminy Dzierżążnia stanowią 4,0% ogółu ludności całego powiatu. Analiza stanu i struktury ludności została wykonana dla sołectw, a nie jak w pozostałych analizach opracowania, dla obrębów ewidencyjnych.

Najliczniej zaludniona jest miejscowość gminna Dzierżążnia, zamieszkuje ją 363 osoby, co stanowi około 10,4% ogólnej liczby mieszkańców gminy. Najslabiej zaludniona jest miejscowość Błomino-Gule, gdzie liczba mieszkańców wynosi 29 osób. Najmniejsza gęstość zaludnienia wynosząca 12 osób/km² jest w miejscowości Korytowo. Największa gęstość zaludnienia występuje w miejscowości Błomino Gumowskie 70 osób/km². Gęstość zaludnienia w poszczególnych sołectwach przedstawiono na rysunku nr 2.

Na analizowanym obszarze liczba kobiet wynosi 1762 (50,6%), a liczba mężczyzn 1719 (49,4%). Największa różnica jest widoczna w grupie osób w wieku 15-64 lat, gdzie kobiety stanowią 62,0%, a mężczyźni 69,3% ogólnej liczby mieszkańców oraz w wieku 65 lat i więcej, gdzie liczba kobiet stanowi 23,0% a liczba mężczyzn 16,0% ogólnej liczby mieszkańców. Współczynnik feminizacji obecnie jest na poziomie 1,03 co oznacza, że na 100 mężczyzn przypada 103 kobiety. Z danych GUS na 31.12.2024 r. wynika, że od 2018 r. w każdym kolejnym roku następuje spadek liczby osób zamieszkujących gminę Dzierżążnia (tabela 3).

Struktura wiekowa mieszkańców gminy charakteryzuje się dużym udziałem grupy osób w wieku produkcyjnym, która stanowi 58,2 % ogólnej liczby mieszkańców. Dzieci i młodzież do osiemnastego roku życia stanowią ok. 17,7%, a starsi mieszkańcy gminy stanowią ok. 24,1%. Obecnie struktura ludności wygląda mniej korzystniej niż miało to miejsce 10 lat temu. Nastąpił spadek udziału osób w grupie w wieku produkcyjnym oraz przedprodukcyjnym. Natomiast wzrósł udział osób w wieku poprodukcyjnym.

Najliczniejszy odsetek osób w grupie w wieku produkcyjnym jest w sołectwach (tabela 2):

- Sarnowo-Góry (75,3%),
- Przemkowo (72,5%),
- Błomino Gumowskie (71,9%),
- Starczewo-Pobodze (71,9%),

Największy udział osób w wieku emerytalnym jest w sołectwie Wierzbica Pańska (29,9%). Natomiast największy udział osób w grupie dzieci i młodzieży jest w sołectwie Błomino-Gule (34,5%).

Z analizy danych wynika, że liczba ludności w gminie od 2014 r. spadła o 462 osoby. W 2018 roku odnotowany został najwyższy poziom przyrostu naturalnego - 4. Najniższy poziom przyrostu naturalnego był w 2020 roku i wynosił - 183. Na systematyczny (od 10 lat) spadek liczby ludności w gminie ma wpływ nie tylko ujemny niski przyrost naturalny, ale również wysoki poziom migracji w ruchu ludności.

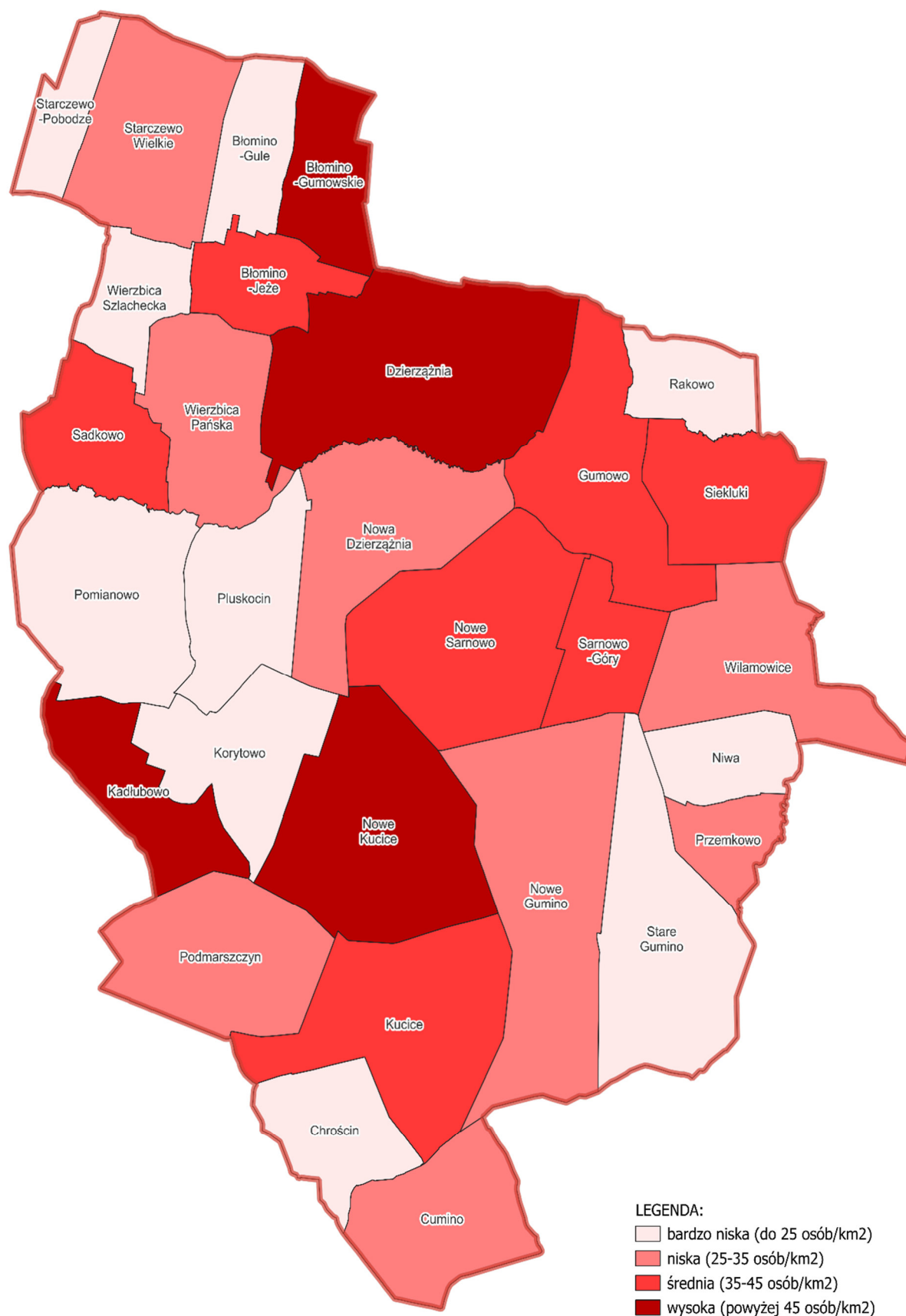
Liczba osób w wieku produkcyjnym od 2014 do 2024 roku spadła o 416 osób. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (do 18 roku życia) jest niższa od liczby osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 60 i 65 roku życia). Struktura grup wiekowych w gminie została przedstawiona na rysunku nr 3.

Stosunkowo mały współczynnik gęstości zaludnienia oznacz, że osadnictwo na terenie gminy jest rozproszone. W efekcie wymusza nadmierny - w stosunku do liczby mieszkańców gminy - rozwój infrastruktury, obciążający znacząco jej budżet.

Analizując strukturę wieku ludności na obszarze gminy Dzierżążnia, można stwierdzić, że następuje wyraźny spadek liczby ludności. Proces ten ma wyraźne konsekwencje w zmianach liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym. Spadek ten jest efektem ujemnego współczynnika przyrostu naturalnego. Ujemny współczynnik ma również wyraźne konsekwencje w zmianach przestrzeni wiejskiej oraz rozwoju społeczno-ekonomicznym.

Tereny wiejskie opuszczają ludzie młodzi, którzy często borykają się z trudnościami w znalezieniu wymarzonej pracy czy brakiem dostępności do infrastruktury społecznej.

Mimo szybszego rozwoju obszarów wiejskich w ostatnich latach, w dalszym ciągu pojawiają się nowe wyzwania, takie jak starzenie się społeczeństwa. Skutkuje to niską jakością życia, która z kolei przyczynia się do małej atrakcyjności takich obszarów i jest głównym czynnikiem powodującym odpływ ludności. W konsekwencji dochodzi do degradacji demograficznej, przejawiającej się m.in. dużym udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym. Z kolei skutkiem degradacji demograficznej jest degradacja społeczna wyrażająca się niskim poziomem aktywności społecznej.



Rys. 2. Gęstość zaludnienia (osób/km²) – stan na 13.11.2025 r.

Tabela 1

Struktura gęstości zaludnienia

L.p.	Sołectwo	Powierzchnia ogólna sołectwa	Udział w powierzchni gminy	Ludność ogółem	Udział w ludności gminy	Gęstość zaludnienia
		ha	%	osoby	%	osoba/km ²
1	2	3	4	5	6	7
1	Błomino-Gule	192,42	1,9	29	0,8	15
2	Błomino Gumowskie	218,24	2,1	153	4,4	70
3	Błomino-Jeże	185,65	1,8	75	2,2	40
4	Chrościn	235,05	2,3	57	1,6	24
5	Cumino	330,79	3,2	90	2,6	27
6	Dzierżążnia	748,20	7,3	363	10,4	49
7	Gumowo	440,15	4,3	190	5,5	43
8	Kadłubowo	266,96	2,6	122	3,5	46
9	Korytowo	331,19	3,2	40	1,1	12
10	Kucice	545,07	5,3	229	6,6	42
11	Niwa	172,66	1,7	32	0,9	19
12	Nowa Dzierżążnia	447,58	4,4	148	4,3	33
13	Nowe Gumino	688,82	6,7	214	6,1	31
14	Nowe Kucice	606,97	5,9	279	8,0	46
15	Nowe Sarnowo	569,93	5,6	229	6,6	40
16	Pluskocin	303,02	3,0	70	2,0	23
17	Podmarszczyn	423,16	4,1	139	4,0	33
18	Pomianowo	495,34	4,8	98	2,8	20
19	Przemkowo	131,46	1,3	40	1,1	30
20	Rakowo	171,37	1,7	34	1,0	20
21	Sadkowo	247,44	2,4	102	2,9	41
22	Sarnowo-Góry	194,19	1,9	73	2,1	38
23	Siekluki	300,80	2,9	131	3,8	44
24	Starczewo-Pobodze	137,33	1,3	32	0,9	23
25	Starczewo-Wielkie	411,79	4,0	123	3,5	30
26	Stare Gumino	526,17	5,1	111	3,2	21
27	Wierzbica Pańska	343,98	3,4	107	3,1	31
28	Wierzbica Szlachecka	167,51	1,6	38	1,1	23
29	Wilamowice	413,84	4,0	133	3,8	32
Ogółem:		10247,08	100,0	3481	100,0	34

Źródło: Urząd Gminy Dzierżążnia – ewidencja ludności, stan na dzień 13.11.2025 r.

Tabela 2

Struktura ludności z uwzględnieniem przedziałów wiekowych

L.p.	Sołectwo	Ogólna liczba ludności	W wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat)		W wieku produkcyjnym (18-65 lat)		W wieku poprodukcyjnym (66 lat i powyżej)	
			liczba	%	liczba	%	liczba	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Błomino-Gule	29	10	34,5	14	48,3	5	17,2
2	Błomino Gumowskie	153	20	13,1	110	71,9	23	15,0
3	Błomino-Jeże	75	18	24,0	51	68,0	6	8,0
4	Chrościn	57	7	12,3	38	66,7	12	21,1
5	Cumino	90	20	22,2	55	61,1	15	16,7
6	Dzierżążnia	363	42	11,6	233	64,2	88	24,2
7	Gumowo	190	16	8,4	136	71,6	38	20,0
8	Kadłubowo	122	31	25,4	74	60,7	17	13,9
9	Korytowo	40	9	22,5	25	62,5	6	15,0
10	Kucice	229	50	21,8	142	62,0	37	16,2
11	Niwa	32	5	15,6	20	62,5	7	21,9
12	Nowa Dzierżążnia	148	28	18,9	90	60,8	30	20,3
13	Nowe Gumino	214	48	22,4	132	61,7	34	15,9
14	Nowe Kucice	279	36	12,9	193	69,2	50	17,9
15	Nowe Sarnowo	229	40	17,5	150	65,5	39	17,0
16	Pluskocin	70	16	22,9	38	54,3	16	22,9
17	Podmarszczyn	139	35	25,2	73	52,5	31	22,3
18	Pomianowo	98	24	24,5	56	57,1	18	18,4
19	Przemkowo	40	8	20,0	29	72,5	3	7,5
20	Rakowo	34	10	29,4	17	50,0	7	20,6
21	Sadkowo	102	17	16,7	67	65,7	18	17,6
22	Sarnowo-Góry	73	6	8,2	55	75,3	12	16,4
23	Siekluki	131	24	18,3	82	62,6	25	19,1
24	Starczewo-Pobodze	32	2	6,3	23	71,9	7	21,9
25	Starczewo-Wielkie	123	23	18,7	76	61,8	24	19,5
26	Stare Gumino	111	24	21,6	67	60,4	20	18,0
27	Wierzbica Pańska	107	15	14,0	60	56,1	32	29,9
28	Wierzbica Szlachecka	38	7	18,4	25	65,8	6	15,8
29	Wilamowice	133	22	16,5	93	69,9	18	13,5
	Ogółem:	3481	613	17,6	2224	63,9	644	18,5

Źródło: Urząd Gminy Dzierżążnia – ewidencja ludności, stan na dzień 13.11.2025 r.

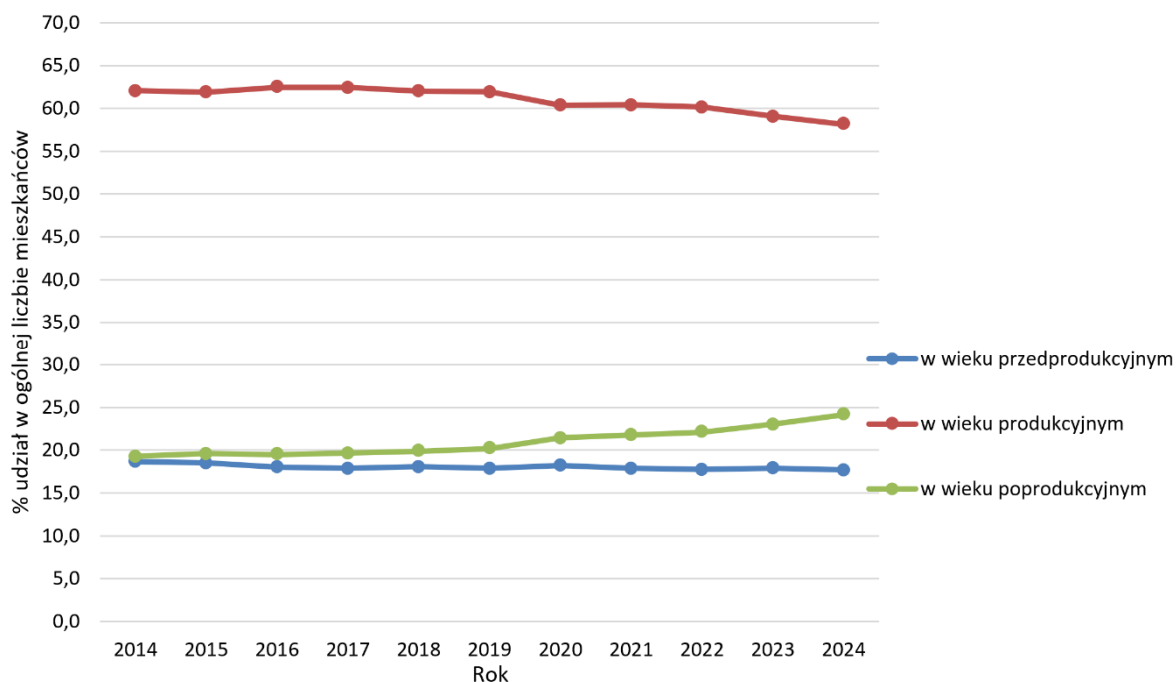
Tabela 3

Struktura zmian ludności w latach 2014-2024

Rok badania	Liczba ludności ogółem	Mężczyźni		Kobiety		Współ. feminizacji	Ruch naturalny				Gęstość zaludnienia na 1km2	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym		Bezrobotni (w odniesieniu do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym)				
							Liczba urodzeń	Liczba zgonów	Przyrost naturalny	liczba		%	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
		liczba	%	liczba	%								liczba	%	liczba	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
2014	3792	1904	50,2	1888	49,8	0,99	36	55	-19	37,0	2353	62,1	241	10,2	128	5,4	113	4,8
2015	3773	1902	50,4	1871	49,6	0,98	38	48	-10	36,8	2336	61,9	203	8,7	95	4,1	108	4,6
2016	3737	1871	50,1	1866	49,9	1,00	39	52	-13	36,5	2335	62,5	183	7,8	80	3,4	103	4,4
2017	3684	1842	50,0	1842	50,0	1,00	36	57	-21	35,9	2301	62,5	127	5,5	49	2,1	78	3,4
2018	3688	1843	50,0	1845	50,0	1,00	42	46	-4	36,0	2288	62,0	117	5,1	51	2,2	66	2,9
2019	3632	1813	49,9	1819	50,1	1,00	29	46	-17	35,4	2249	61,9	121	5,4	47	2,1	74	3,3
2020	3449	1720	49,9	1729	50,1	1,01	34	53	-19	33,7	2082	60,4	131	6,3	55	2,6	76	3,7
2021	3404	1697	49,9	1707	50,1	1,01	36	58	-22	33,2	2056	60,4	127	6,2	58	2,8	69	3,4
2022	3367	1687	50,1	1680	49,9	1,00	37	53	-16	32,8	2025	60,1	129	6,4	59	2,9	70	3,5
2023	3346	1673	50,0	1673	50,0	1,00	35	45	-10	32,6	1977	59,1	129	6,5	70	3,5	59	3,0
2024	3330	1667	50,1	1663	49,9	1,00	30	33	-3	32,5	1937	58,2	105	5,4	54	2,8	51	2,6

Źródło: Dane z Głównego Urzędu Statystycznego.

Źródło: Dane z roczników statystycznych, dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Płońsku – ewidencja osób bezrobotnych oraz GUS na dzień 31.12.2024r.



Rys. 3. Struktura grup wiekowych w gminie Dzierżążnia.

1.3. Struktura zatrudnienia ludności i bezrobocie.

Mieszkańcy obszaru gminy Dzierżążnia w większości utrzymują się głównie z indywidualnej działalności rolniczej. Wynika to z dotychczasowego charakteru zagospodarowania terenu gminy jak również z uwarunkowań sprzyjających rozwojowi tej funkcji.

Na koniec 2024 roku, na terenie obszaru gminy Dzierżążnia, w sektorze prywatnym zarejestrowanych było 222 niepublicznych podmiotów gospodarczych. Jeżeli chodzi o sektor działalności prowadzonej przez osoby fizyczne przeważają: budownictwo (24,0%), handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (24,0%). Działalność usługowa na terenie gminy, związana jest przede wszystkim z zaspokajaniem potrzeb lokalnej społeczności. Na terenie gminy funkcjonują małe przedsiębiorstwa rodzinne. Mieszkańcy gminy Dzierżążnia zatrudnieni są w różnych gałęziach gospodarki, zarówno na terenie gminy, jak i w pobliskich ośrodkach miejskich.

Stopa bezrobocia dla całej gminy wynosi ok. 5,4% i jest niższa niż ogólna stopa bezrobocia dla powiatu płońskiego, która na koniec grudnia 2024 roku była na poziomie 9,5%. Dla porównania wartości, w województwie mazowieckim bezrobotni stanowili 4,0%, a w całym kraju 5,1% (dane z grudnia 2024 r.). Kobiet zadeklarowanych jako bezrobotne było 49 i stanowiły 2,2 % liczby osób w wieku produkcyjnym (tabela 4). W grupie mężczyzn, bezrobotnych było 57 i stanowili 2,6% liczby osób w wieku produkcyjnym.

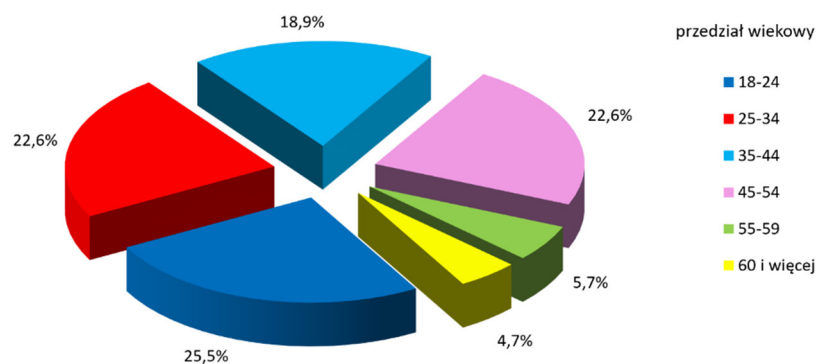
Największy współczynnik bezrobocia występuje w sołectwach:

- Wierzbica Szlachecka – 12,0%,
- Siekluki – 8,5%,
- Korytowo – 8,0%,

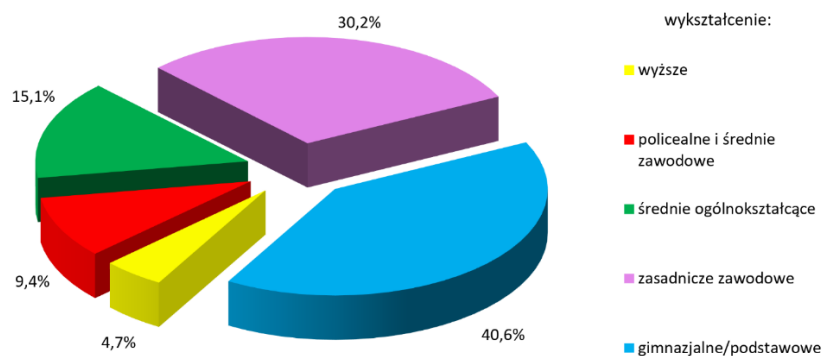
W sołectwach Błomino-Gule, Chrościn, Pluskocin, Rakowo, Starczewo-Pobodze nie występują osoby bezrobotne zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Płońsku. W dwóch sołectwach Podmarszczyn i Sarnowo-Góry współczynnik bezrobocia był na poziomie poniżej 2%.

Analizując bezrobocie na terenie gminy pod względem wieku osób pozostających bez pracy, można stwierdzić, że największy udział bezrobotnych jest wśród osób w przedziale wiekowym 18-24 lata (rysunek 4). Bezrobotni w wieku od 25 do 34 lat stanowią 22,6%, a w wieku od 35 do 44 roku życia stanowią 18,9%. Osoby bezrobotne w przedziale wiekowym od 45 do 54 stanowią 22,6%. W grupie osób od 55 do 59 zarejestrowanych bezrobotnych było 5,7%. Natomiast osoby bezrobotne w wieku powyżej 60 lat stanowią tylko 4,7%.

Biorąc pod uwagę wykształcenie osób bez pracy, można zauważyć, że największy udział przypada grupie osób z wykształceniem: gimnazjalnym i podstawowym (40,6%) oraz zasadniczym zawodowym (30,2%). Osoby bezrobotne z wykształceniem średnim ogólnokształcącym stanowią 15,1%, z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym stanowią 9,4%, a z wykształceniem wyższym najmniej 4,7% (rysunek 5).



Rys. 4. Udział bezrobotnych według grup wiekowych – stan na dzień 30.04.2025 r.



Rys. 5. Udział bezrobotnych według wykształcenia – stan na dzień 30.04.2025 r.

Tabela 4

Struktura bezrobocia

L.p.	Miejscowość	Liczba ludności w wieku produkcyjnym	Liczba bezrobotnych					
			Ogółem		Kobiety		Mężczyźni	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Błomino-Gule	14	-	-	-	-	-	-
2	Błomino Gumowskie	110	8	7,3%	2	1,8%	6	5,5%
3	Błomino-Jeże	51	4	7,8%	2	3,9%	2	3,9%
4	Chrościn	38	-	-	-	-	-	-
5	Cumino	55	4	7,3%	1	1,8%	3	5,5%
6	Dzierżążnia	233	14	6,0%	8	3,4%	6	2,6%
7	Gumowo	136	9	6,6%	2	1,5%	7	5,1%
8	Kadłubowo	74	2	2,7%	-	-	2	2,7%
9	Korytowo	25	2	8,0%	1	4,0%	1	4,0%
10	Kucice	142	4	2,8%	2	1,4%	2	1,4%
11	Niwa	20	1	5,0%	1	5,0%	-	-
12	Nowa Dzierżążnia	90	4	4,4%	3	3,3%	1	1,1%
13	Nowe Gumino	132	7	5,3%	4	3,0%	3	2,3%
14	Nowe Kucice	193	9	4,7%	2	1,0%	7	3,6%
15	Nowe Sarnowo	150	5	3,3%	2	1,3%	3	2,0%
16	Pluskocin	38	-	-	-	-	-	-
17	Podmarszczyn	73	1	1,4%	1	1,4%	-	-
18	Pomianowo	56	4	7,1%	3	5,4%	1	1,8%
19	Przemkowo	29	1	3,4%	-	-	-	-
20	Rakowo	17	-	-	-	-	1	5,9%
21	Sadkowo	67	3	4,5%	3	4,5%	-	-
22	Sarnowo-Góry	55	1	1,8%	1	1,8%	-	-
23	Siekluki	82	7	8,5%	3	3,7%	-	-
24	Starczewo-Pobodze	23	-	-	-	-	4	17,4%
25	Starczewo-Wielkie	76	3	3,9%	1	1,3%	-	-
26	Stare Gumino	67	4	6,0%	1	1,5%	2	3,0%
27	Wierzbica Pańska	60	4	6,7%	2	3,3%	3	5,0%
28	Wierzbica Szlachecka	25	3	12,0%	2	8,0%	2	8,0%
29	Wilamowice	93	2	2,2%	2	2,2%	1	1,1%
	Ogółem:	2224	106	4,8%	49	2,2%	57	2,6%

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Płońsku, ewidencja osób bezrobotnych – stan na dzień 30.04.2025 r.

1.4. Ocena systemu osadniczego na terenie gminy Dzierżążnia.

Pierwsze ślady osadnictwa na obszarze gminy Dzierżążnia pochodzą z okresu paleolitu, datowanie ich jednak jest niezbyt pewne. Pewne ślady pochodzą z okresu 19 neolitu, czyli sprzed ok. 4500 - 2000 lat p.n.e. Najliczniejsze występowanie stanowisk archeologicznych mieści się w samej wsi Dzierżążnia, z tego też terenu pochodzą odkrycia archeologiczne z okresu paleolitu.

Proces osadniczy wraz z dominującą na tym terenie gospodarką rolną wykształciły środowisko kulturowe, którego ostateczny kształt został uformowany w ostatnim stuleciu, a w szczególności po II Wojnie Światowej -

po likwidacji własności szlacheckiej, co stanowiło podstawę do rozwoju nowego typu osadnictwa. Reliktami dotychczasowego rodzaju osadnictwa i sposobu gospodarowania są dość liczne pozostałości (niestety w większości jedynie resztki a, nawet tylko ślady) założeń podworskich. W wyniku zmian pojawiła się zabudowa kolonijna. We wsiach dominuje zabudowa zagrodowa z okresu międzywojennego, wśród której występują jeszcze cenne chaty chłopskie. Chaty takie (czasem łącznie z równie cenną zabudową gospodarczą) zachowały się szczególnie we wsiach: Chrościn, Gumino Stare, Kucice, Niwa, Podmarszczyn, Pomianowo, Przemkowo, Starczewo-Wielkie i Wierzbica Pańska. Wypierane są one jednak stopniowo przez nową zabudowę wprowadzającą często niestety dysharmonię, szczególnie w starych, cennych historycznie centrach. Wśród tych, położonych z zasady przede wszystkim przy historycznych szlakach komunikacyjnych takich jak: Płock - Płońsk (najstarszy i najważniejszy) czy Kucice - Dzierżążnia - Baboszewo (lokalny, może fragment szlaku Wyszogród - Raciąż) i Płońsk - Kucice (do Płocka przez Dzierżążnia i Blichowo) jako najważniejsze należy wymienić Dzierżążnię, o jednym z bardziej interesujących układów ruralistycznych rejonu, niezmiennym od blisko 200 lat. Godne ochrony układy przestrzenne posiadają też Kucice oraz Korytowo, Pomianowo i Wierzbica. Te trzy ostatnie o charakterze zaściankowym. Niwa posiada zagrody o układzie uporządkowanym - wg wzorów stosowanych przez osadników niemieckich. Interesujący układ przestrzenny posiada też Gumino, chociaż o niejasnym pochodzeniu i zniekształcony poprzez likwidację folwarków i parku. Dawne układy zachowały również Chrościn, Sadkowo, Siekluki i Starczewo-Wielkie.

Teren gminy Dzierżążnia z wyjątkiem obszarów zalewowych w dolinach rzecznych, był w całości pokryty lasami. W wyniku działalności człowieka, do końca XVII w. lasy te zostały w większości wytrzebione. Osada w Dzierżążni jako osada o charakterze otwartym, położona była na lekkim wyniesieniu w podmokłych rozlewiskach rzeki Płonki, na południowym jej brzegu. Miejscowa ludność trudniła się rolnictwem, hodowlą zwierząt, uprawą roli i drobną wytwórczością.

Nazwę gminy Dzierżążnia wymieniono już w dokumencie dotyczącym sporu między książętami Januszem I i Siemowitem IV. W ilustracji z 1664 roku obok Dzierżążni występuje Dzierżążnia Mała, która jednak prawdopodobnie z uwagi na wyludnienia się kraju po najeździe szwedzkim nie utrzymała się. W XIX stuleciu powstała zaś obok dotychczasowej Dzierżążni również, Dzierżążnia Nowa, która istnieje do dziś. Po trzecim rozbiórce Polski (1795 rok) Dzierżążnia wraz z okolicznymi wsiami znalazła się w granicach państwa pruskiego w nowo utworzonej prowincji zwanej Prusami Nowo wschodnimi. W latach 1807-1815 analizowana wieś należała do Księstwa Warszawskiego, a w okresie 1815-1918 była w granicach dawnego Królestwa Polskiego. W okresie zaboru pruskiego, który tu utrzymał się do grudnia 1806 r., powstało zwłaszcza w okolicy Płocka i Płońska wiele kolonii, które zamieszkiwali osadnicy niemieccy. Jedną z nich była Dzierżążnia mająca wówczas nazwę Gumthersruh. Spośród 28 wsi należących do parafii Skołatowskiej w 1817 roku najwięcej osób mieszkało w kolonii Dzierżążnia, gdzie zajmowali 30 domostw i utrzymywali szkołę, do której należały 4 morgi ziemi. Mniejszość niemiecka, do początku II wojny zamieszkiwała także taką wieś jak, Niwa.

Proces osadniczy wraz z dominującą na tym terenie gospodarką rolną wykształciły środowisko kulturowe, którego ostateczny kształt został uformowany w ostatnim stuleciu, a w szczególności po likwidacji własności szlacheckiej, co stanowiło podstawę do rozwoju nowego typu osadnictwa.

„Wiernym synom tej ziemi, co oddali swe życie w walce o wolność i niepodległość naszej ojczyzny 1914-1920 wieczna chwała i cześć” napis ten jest wryty na głazie w Dzierżążni, symbolizującym poświęcenie Polaków w I wojnie światowej i napaści bolszewickiej w 1920 r. Przez teren gminy Dzierżążnia wiódł szlak, którym podążały wojska polskie w kierunku zagrożonej Warszawy.

Wybuch II wojny światowej odcisnął piętno na mieszkańcach Dzierżążni i okolic. Na mocy dekretu Adolfa Hitlera z 8 października 1939 r. ziemie północnego Mazowsza przyłączono do Prus Wschodnich i tak zwaną rejencję ciechanowską wcielono do Rzeszy.

Nad prezydentem Prus Wschodnich został Erik Koch, który wstawił się w represjonowaniu ludności pochodzenia polskiego i semickiej. Niechlubną rolę w stosunkach polsko-niemieckich, w czasie wojny odegrała ludność niemiecka, która współpracowała z okupantem hitlerowskim uczestnicząc w jego eksterminacyjnej polityce wobec miejscowej ludności. Wielu z nich pełniło funkcje wachmanów czy komendantów karnych obozów pracy jakie znajdowały się na terenie powiatu płońskiego. Jedną z form represji okupanta były wysiedlenia. Do gospodarstw przymusowo opuszczonych przez prawowitych właścicieli, osiedlani byli koloniści Niemiec dobrze znający język polski. Również skonfiskowano na rzecz państwa niemieckiego 5 majątków ziemskich, które znajdowały się we wsiach: Błomino Gumowskie, Gumowo, Kucice, Sadkowo i Sarnowo Grady. Mieszkańcy gminy Dzierżążnia narażeni byli także na wywóz na przymusowe roboty w głąb Niemiec. Ogółem z terenu gminy wywieziono 315 osób.

Represje okupanta na terenie gminy były skierowane również przeciwko wartościom duchowym. Zamknięto wszystkie szkoły polskie, zniszczono znajdujące się w nich środki dydaktyczne, zabrano także wszystkie instrumenty muzyczne parafialnej orkiestry dętej zakupione przed II wojną. Okres po wojnie był trudnym czasem zarówno dla Polski, jak i dla gminy Dzierżążnia. Przymusowe dostawy produktów rolnych na rzecz Skarbu Państwa w znacznej mierze przyczyniało się do zacoferania finansowego i gospodarczego wsi.

Rozkwit wsi Dzierżążnia nastąpił na przełomie lat 60-tych i 70-tych, kiedy to powstała infrastruktura rolna: magazyny GS-u, ośrodek zdrowia, lecznica weterynaryjna, zmodernizowano szkołę, pobudowano nowy budynek Urzędu Gminy i Banku spółdzielczego. Od tego czasu miejscowość Dzierżążnia stała się znaczącym centrum administracyjnym i gospodarczym regionu.

2. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

2.1. Rzeźba terenu.

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski J. Kondrackiego, obszar Gminy Dzierżążnia wchodzi w skład mezoregionu Wysoczyzny Płońskiej, należącej do makroregionu - Niziny Północno mazowieckiej.

Na obszarze gminy Dzierżążnia rzeźba terenu jest mało urozmaicona. Wysoczyzna Płońska jest fragmentem tzw. wysoczyzny obniżonej. Wysoczyzna Płońska obejmująca zachodnią część północnego Mazowsza, stanowi rozległą równinę morenową urozmaiconą płacami osadów wolnolodowcowych, zastoiskowych oraz wzniesieniami morenowymi. Obszar wysoczyzny pochylony jest w kierunku północnym. Wypiętrzenia na tym terenie wiążą się z wypiętrzeniami osadów plioceńskich.

Obszar gminy jest typowo równinny, najwyższe wzniesienia sięgają 130 m n.p.m. i znajdują się w zachodniej i południowej części gminy w okolicy miejscowości: Cumino, Podmarszczyn, Kadłubowo i Sadkowo. Wysoczyzna Płońska od północy i wschodu przylega do Równiny Raciąskiej i doliny Wkry, od zachodu jej granicą jest najdalszy zasięg form terenu związanych z fazą leszczyńską zlodowacenia wiślańskiego na wschód od Płocka.

Najwyżej położony punkt na powierzchni terenu znajduje się na rzędnej 129,5 m n.p.m. w rejonie Pomianowo-Dzierki. Pojedyncze, izolowane wzniesienia, których wysokości sięgają ponad 125,0 m n.p.m. znajdują się w zachodniej części gminy (Pomianowo, Korytowo, Pomianowo-Dzierki). Nieco niższe wzniesienia (około 120–125 m n.p.m.) znajdują się w rejonie Starczewo-Wielkie. Ogólny spadek powierzchni terenu zaznacza się wyraźnie w kierunku rzeki Płonka. Skarpa wzdłuż Płonki często porożcinana jest głębokimi na kilkanaście metrów wąwozami.

Analizowany obszar gminy znajduje się w dorzeczu Wkry, jest pokryty gęstą siecią odpływu wód powierzchniowych takich jak: rzeki, rowy melioracyjne i strumienie. Głównym ciekim jest rzeka Płonka, przebiega z południa gminy na północ, jej jednym z większych lewobrzeżnych dopływów jest Dzierżążnica, przepływa z północno-zachodniej na północno-wschodnią część gminy. Występują nieliczne zbiorniki wód stojących, jednak stanowią element krajobrazu, ekosystemów i obiekty retencyjne.

2.2. Budowa geologiczna i geomorfologiczna.

Objęty opracowaniem obszar gminy Dzierżążnia położony jest w granicach jednostki tektonicznej: synklinorium brzeźnego, inaczej zwaną niecką warszawską.

Występujące na tym obszarze osady mezozoiczne z głębokich wierceń dochodzą do 3000 m (z wszystkich okresów: triasu, jury i kredy). W osadach mezozoicznych z głębokich wierceń znane są także utwory: kambru, ordowiku, dewonu i permu.

Obszar gminy jest niemal w całości pokryty osadami czwartorzędowymi. Jest to strefa zasięgu młodszych faz zlodowaceń środkowopolskich, dlatego te osady dominują na tym terenie. Występują miejsca, gdzie można zauważyć wypiętrzone glaciektone osady trzeciorzędowe (plioceńskie). W podłożu utworów czwartorzędowych, występują również osady trzeciorzędowe: mioceńskie, oligoceńskie i paleoceńskie.

Nieckę warszawską wypełniają osady mezozoiczne, które tworzą utwory triasu wykształcone jako mułowe i iłowce pstręgo piaskowca, kolejno wapienie i margle wapienia muszlowego, iłowców i mułowców kajpru, oraz iłowców pstrych retyku. Łączna warstwa miąższości utworów triasowych wynosi około 650 m.

Osady jurajskie są trójdzielne i rozpoczynają się około 300-metrową serią osadów liasowych, wykształconych w śródlądowo-brakicznej facji piaskowcowo-mułowcowo-ilastej. Miąższość osadów jury środkowej wynosi około 140m. Jura górna to 670-metrowa warstwa skał wapiennych, wapienno-marglistych i marglistych. Osady kredy dolnej iłowce, mułowce i piaskowce z wkładkami dolomitów, syderytów i zlepieńców muszlowo-syderyticznych o miąższości dochodzącej do 276 m w tzw. rowie Płońska. Warstwa osadu kredy górnej to ponad 800-metrowy kompleks skał węglanowych, w skład których wchodzi głównie wapienie i margle, niekiedy kredy piszące i opoki.

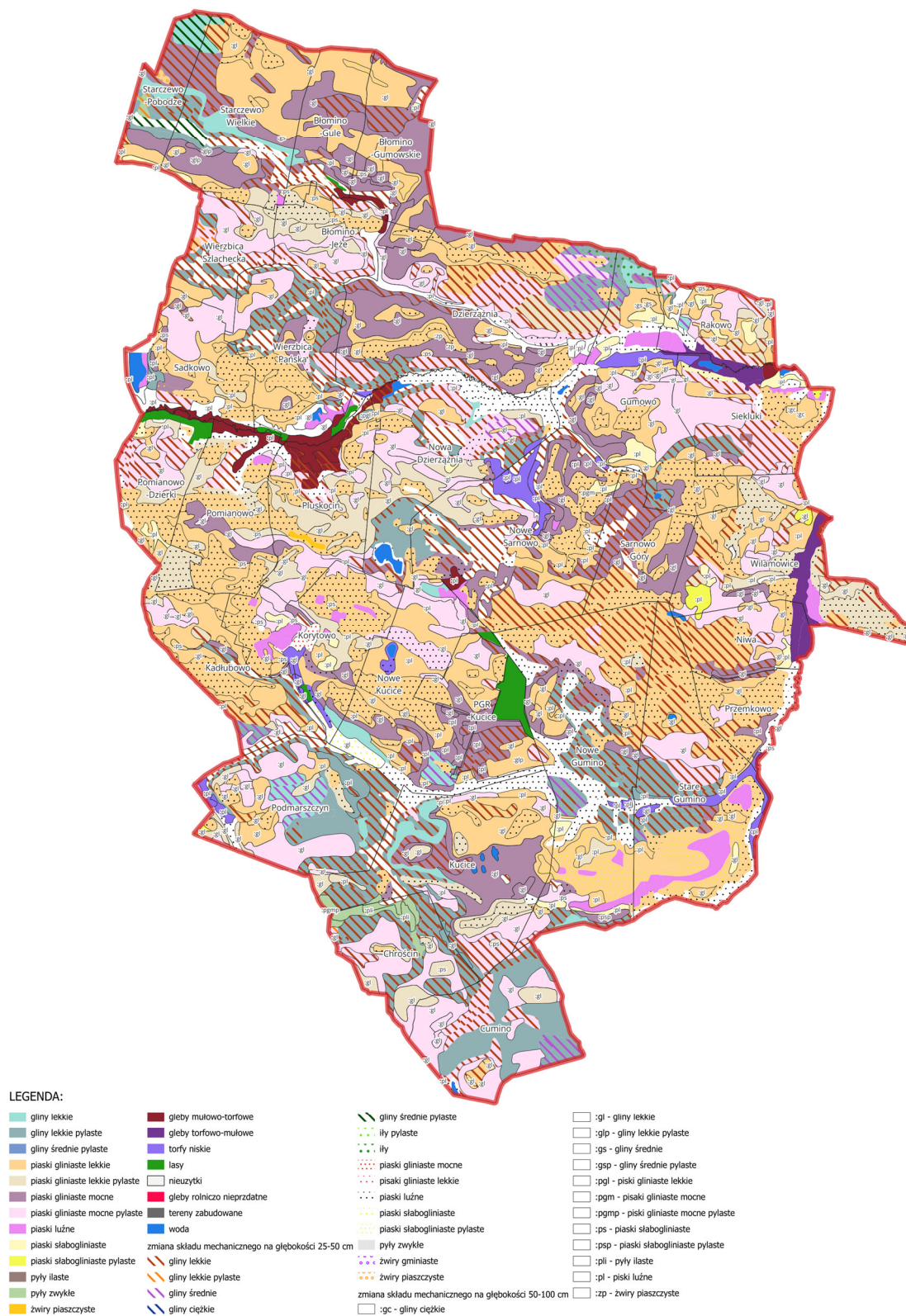
Osady trzeciorzędowe tworzą utwory piaszczysto-margliste, wyżej znajdują się osady oligoceńskie wykształcone jako mułki piaszczyste, glaukonitowe o miąższości około 15 m. Piaszczyste utwory mioceniowe występują na głębokości 70. Stropowa część osadów trzeciorzędowych reprezentowana jest przez ilasto-mułkowe utwory pliocenu. Osady czwartorzędowe zaliczane są do tzw. preglacjału. Osady plejstocenu glacialnego rozpoczynają się miąższą serią osadów powstałych podczas zlodowaceń południowopolskich. Osady stadiału maksymalnego to mułki i ily warwowe o kilku-, kilkunastometrowej miąższości, oraz szare, brązowawe, zwięzłe gliny zwałowe o miąższości kilkunastu metrów. Do osadów stadiału północnomazowieckiego zaliczają się piaski i żwiry wodnolodowcowe. Powszechnym osadem powierzchniowym na analizowanym terenie są gliny zwałowe. Osady interglacjału eemskiego to piaski i żwiry rezydualne i rzeczne, które występują w dolinach rzecznych np. w dolinie płonki.

Na terenie gminy Dzierżążnia brak jest udokumentowanych oraz zarejestrowanych złóż surowców budowlanych. Eksploatacja (gliny zwałowe) prowadzona jest jedynie na lokalne potrzeby budowlane przez miejscową ludność. Nie stanowią one cennego surowca ceramicznego z uwagi na wysoki stopień zamarglenia oraz domieszki żwiru i piasku. Piaski i żwiry pochodzenia lodowcowego wydobywane są głównie dla zaspokojenia indywidualnych odbiorców. Występują one w formie płatów. Odkrytki zakwalifikowano jako zaniechane a jedynie na „dziko” eksploatowane są sezonowo w bardzo małych ilościach. Stanowią one na ogół surowiec o niskich wartościach technologicznych (niski punkt piaskowy, lokalnie duży stopień zapylenia i zaglinienia). Eksploatację piasków rzecznych wyklucza na ogół niski poziom wody gruntowej.

Analiza geologiczna jest przydatna do oceny gruntów pod względem przydatności dla gospodarki i budownictwa. Najbardziej przydatne są grunty pochodzenia lodowcowego i wodnolodowcowego. Charakteryzują się one wysoką przydatnością dla rolnictwa i budownictwa. Nośność zależy od stopnia zagęszczenia gruntów piaszczystych i żwirowych oraz od stopnia skonsolidowania glin zwałowych. Znaczenie w ocenie przydatności gruntów ma głębokość występowania wód podziemnych. Występujące zbyt płytko, wpływają na zmianę konsystencji glin i okresowo obniżają nośność. Na obszarze gminy Dzierżążnia przeważająca część spełnia warunki budowlane, występują tam głównie grunty spoiste zwarte, półzwarne i twardeplastyczne (gliny zwałowe). Niekorzystne warunki budowlane bytują jedynie w dolinach rzecznych.

2.3. Charakterystyka gleb.

Rzeźba terenu, przestrzenne zróżnicowanie macierzystych skał w podłożu oraz warunki gruntowo-wodne są głównymi czynnikami kształtującymi gleby. Na terenie obszaru gminy, podobnie jak na terenie całego Województwa Mazowieckiego występuje znaczne zróżnicowanie gleb. Dominują gleby średniej jakości o przewadze klasy bonitacyjnej III. Gmina ma charakter typowo rolniczy, grunty rolne stanowią około 88,0% obszaru gminy. Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach opracował wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wyrażony w skali 100-punktowej. Wskaźnik ten uwzględnia czynniki środowiska przyrodniczego: jakość i przydatność gleb, agroklimat, rzeźbę terenu oraz warunki wodne. Głównym miernikiem przydatności rolniczej gruntów jest klasyfikacja bonitacyjna. Dla gminy Dzierżążnia wskaźnik w części północnej i południowej wynosi ponad 72,5 pkt., w części centralnej przeważa przedział 52-66 pkt. Wartość wskaźnika dla gmin w województwie mazowieckim jest bardzo zróżnicowany i mieści się w przedziale od 37 do 94 punktów. Porównując wartości wskaźnika, gmina Dzierżążnia mieści się w środkowym przedziale.



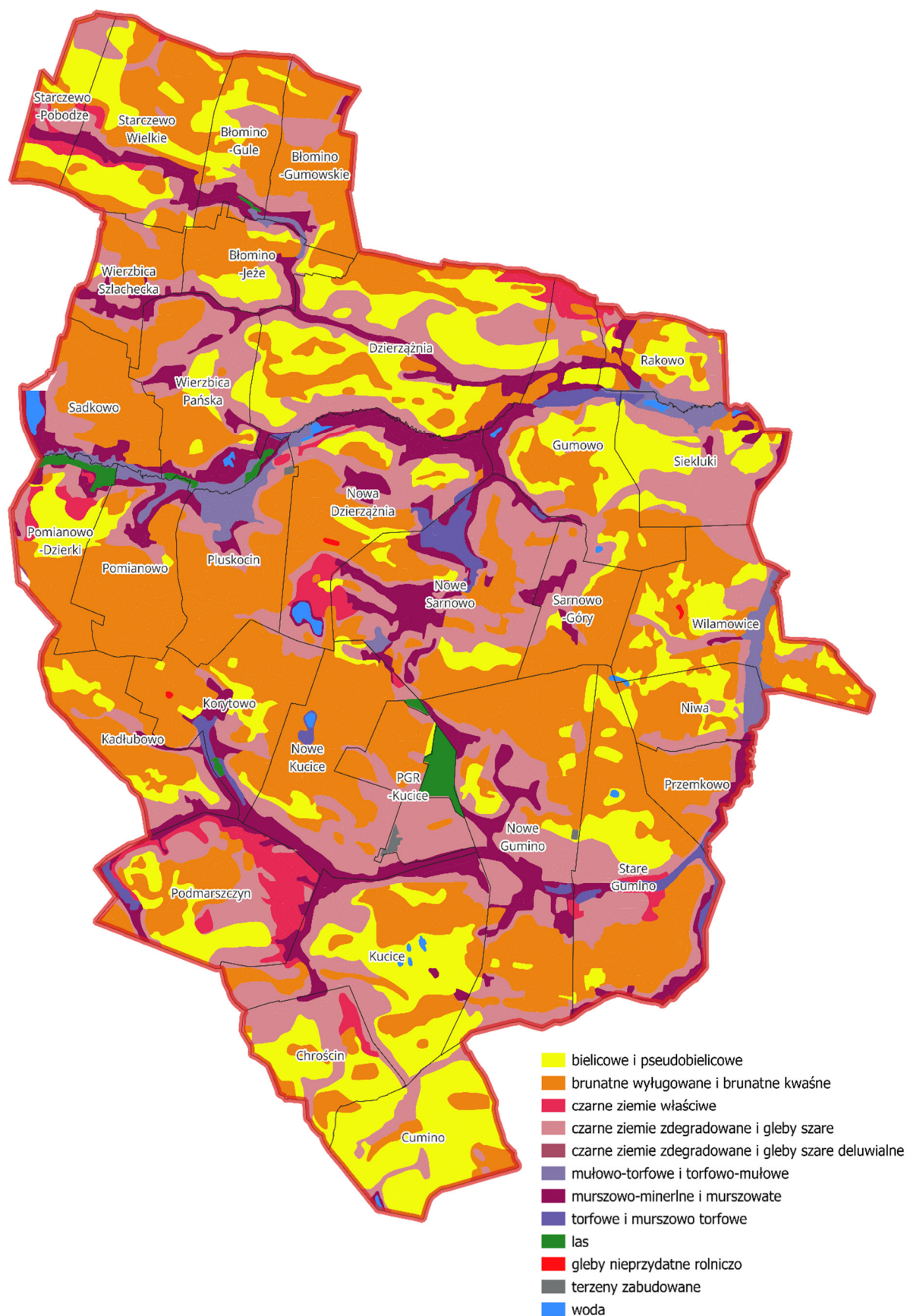
Rys. 6. Rodzaje i gatunki gleb na terenie gminy Dzierżążnia – na podstawie mapy glebowo-rolniczej Województwa Mazowieckiego.

Analizowany obszar gminy zajmują trzy wyraźne strefy glebowe. Pierwszą strefę zajmują gleby brunatne wylugowane i brunatne kwaśne. Strefa ta występuje w północnej i środkowej części gminy, w takich wsiach jak: Błomino Gumowskie, Błomino-Jeże, Pomianowo-Dzierki, Pluskocin, Kadłubowo, Korytowo, Nowe Kucice, Nowe Gumino, Przemkowo, Sarnowo-Góry. Gleby te są o najniższej klasie bonitacyjnej - IV b, V, VI. Gleby brunatne wylugowane i brunatne kwaśne wytworzyły się z piasków, glin i pyłów. Gleby wylugowane charakteryzują się silnym zakwaszeniem organicznym w górnej części profilu, podczas gdy, niższe partie wykazują odczyn prawie obojętny. Gleby brunatne kwaśne mają odczyn od silnie kwaśnego do kwaśnego. Na terenie gminy stanowią kompleksy gleb dobrych (IV klasy) wytworzonych z glin lub piasków gliniastych oraz gleb słabej jakości (V klasa).

Drugą strefę stanowią gleby kompleksów żyniego bardzo dobrego i żyniego dobrego o najwyższej klasie bonitacji – III a i III b wytworzone na glebach bielcowych i pseudobielcowych oraz na czarnych ziemiach zdegradowanych i glebach szarych. Gleby bielcowe i pseudobielcowe, wykształcone zostały głównie z glin, piasków gliniastych i słabogliniastych o różnym pochodzeniu geologicznym. Czarne ziemie zdegradowane i gleby szare wytworzone są głównie na piaskach gliniastych. Występują one na obszarze całej gminy, w szczególności, w obrębach takich jak: Podmarszczyn, Kadłubowo, Nowe Kucice, PGR-Kucice, Nowe Gumino, Stare Gumino, Siekluki, Rakowo, Sarnowo-Góry, Nowe Sarnowo, Nowa Dzierżążnia, Dzierżążnia, Wierzbica Pańska, Wierzbica Szlachecka, Błomino-Jeże, Błomino Gumowskie.

Strefę trzecią stanowią doliny cieków i ich obrzeża. Gleby występujące na obrzeżach, to gleby kompleksu zbożowo – pastewnego mocnego, natomiast dna dolin pokryte są trwałymi użytkami zielonymi. Obszar tej strefy występuje w południowej i środkowej części gminy Dzierżążnia, obejmująca doliny rzeki Płonki i jej dopływów.

W dolinie zalewowej rzeki Płonka oraz jej dopływów występują gleby murszowo-mineralne i murszowate, które mają duże znaczenie dla rolnictwa. Charakteryzują się dużą wilgotnością, dzięki której mają wysoki potencjał produktywności. Źródłem żyzności mady są drobnoziarniste namuły, niekiedy bogate w materię organiczną, przynieszone i osadzone w czasie powtarzających się powodzi. Im grubsza warstwa pyłowych lub gliniastych namulów, tym bogatsza rezerwa wietrzejących minerałów i składników pokarmowych dla roślin, a także stabilniejsze zasilanie roślin w wodę. Jedynie mady mające cienką warstwę namulów gliniastych albo piaszkowe w całym profilu – są ubogie w składniki pokarmowe i narażone na sezonowe przesuszanie. Namuły tworzące mady osadzają się współcześnie albo osadziły jeszcze do niedawna, dlatego mady należą do najmłodszych gleb. W odwodnionych madach pogłębia się strefa aktywna biologicznie i szybko postępują procesy wietrzenia oraz przeobrażenia struktury. Rozmieszczenie typów gleb na terenie gminy przedstawia rysunek 7.



Rys. 7. Typy i podtypy gleb na terenie gminy Dzierżążnia – na podstawie mapy glebowo-rolniczej Województwa Mazowieckiego.

2.4. Klimat.

Gmina Dzierżążnia leży w obszarze charakteryzującym się najmniejszym w Polsce średnim opadem rocznym. Opad jest wyjątkowo niski, gdyż utrzymuje się poniżej 500 mm, podczas gdy dla Polski przyjmuje się średnio 600 mm. Najniższy opad w ciągu roku notuje się zimą i na początku wiosny, natomiast najwyższy od maja do września z maksimum w lipcu. Korzystne więc jest zjawisko, że najwyższe opady (ponad 60% sumy rocznej) notuje się w okresie wegetacyjnym. Okres wegetacyjny (ze średnią temperaturą ponad 5 stopni C) jest stosunkowo długi, gdyż trwa 210 dni – zaczyna się średnio 5 IV i trwa do 31 X. Podana charakterystyka gminy odnosi się do jej części wyniesionej ponad doliny i lokalne obniżenia. Na omawianym obszarze jest znaczna powierzchnia terenów o niekorzystnych warunkach termicznych. Należą do nich obszary dolin i obniżeń bezodpływowych. Tereny te stanowią miejsca akumulacji i zalegania chłodnego powietrza tzn. występowanie inwersji powietrza. Na terenie gminy dominują wiatry zachodnie, które stanowią średnio w roku prawie 22% sumy wszystkich wiatrów. Drugim z kolei znaczącym kierunkiem (17% wszystkich wiatrów) są wiatry z kierunku południowego. Generalnie na przeważającym obszarze panują sprzyjające warunki przewietrzania.

Dane klimatyczne cechujące obszar gminy:

- średnia roczna (średnia wieloletnia) suma opadów atmosferycznych 500 mm;
- orientacyjna liczba dni mroźnych w roku wynosi ok. 60-70;
- średnia roczna temperatura wynosi ok. +7,0 / 7,5°C;
- okres wegetacyjny trwa 200-215 dni.

Na terenie gminy przeważają wiatry zachodnie, które stanowią średnio 22% sumy wszystkich wiatrów w ciągu roku. Drugie miejsce zajmują wiatry północno-zachodnie, stanowią one 17% wszystkich wiatrów w ciągu roku. Zauważalne są również wiatry z kierunku południowego. Na analizowanym obszarze panują sprzyjające warunki przewietrzania.

Gmina znajduje się w II strefie energetycznej warunków wiatrowych w Polsce. Posiada bardzo korzystne warunki do rozwoju energetyki wiatrowej.

Doliny rzek Żurawianka, Dzierżążnica oraz Płonka stanowią typowy obszar akumulacji i zalegania chłodnego powietrza oraz występowania częstych inwersji termicznych.

Przeważająca część terenu posiada korzystne warunki klimatyczne dla rozwoju osadnictwa oraz upraw rolniczych. Długa i ciepła jesień oraz chłodniejsze lato sprzyjające plonowaniu roślin trawiastych, motylkowych, krzyżowych oraz roślin jagodowych, natomiast wydłużona jesień i łagodna zima oraz opóźniona i chłodna wiosna wymuszają uprawę roślin ozimych. Zmiany klimatyczne niosą ze sobą stopniowy wzrost średniej rocznej temperatury powietrza, szczególnie w okresach zimowych. Kluczowymi wskaźnikami związanymi z temperaturą powietrza są liczba dni o temperaturze ujemnej, długość okresu wegetacyjnego i liczba stopniodni, które mają istotne znaczenie dla gospodarki. W dwóch ostatnich dekadach odnotowano wzrost dni o wysokich temperaturach oraz systematyczny spadek dni o temperaturze ujemnej. Długość okresu wegetacyjnego jest kluczowym czynnikiem wpływającym na produkcję roślinną. Widoczna jest wyraźna tendencja do wydłużania się tego okresu z temperaturą powyżej 5°C. Te zmiany nie będą miały istotnego wpływu na produkcję roślinną.

Kluczowym elementem klimatycznym są opady, nie prognozuje się przyrostu sumy opadów atmosferycznych do 2030 roku. Niemniej jednak, prognozy sugerują wzrost częstości opadów ulewnych, zwłaszcza w najbliższych dwóch dekadach. Ta niestabilność opadów może prowadzić do podtopień i miejscowych powodzi. Ważnym elementem gospodarczym związanym z opadami jest pokrywa śnieżna, a jej wysokość i okres zalegania odgrywają kluczową rolę w rolnictwie i gospodarce wodnej. Tendencja malejącej liczby dni z pokrywą śnieżną jest niewielka, należy natomiast założyć duże wahania pomiędzy kolejnymi sezonami zimowymi.

2.5. Hydrografia.

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Dzierżążnia położony jest w dorzeczu rzeki Wkry i charakteryzuje się gęstą siecią wód powierzchniowych, obejmującą rzeki, strumienie oraz rowy melioracyjne.

Najważniejszym ciekim wodnym jest rzeka Płonka, o przebiegu równoleżnikowym z zachodu na wschód, która wraz z dopływami odwadnia ponad 90% powierzchni gminy. Jest to prawobrzeżny dopływ Wkry o długości około 42,6 km i powierzchni zlewni 177,7 km², z czego około 11,1 km jej biegu przebiega przez teren gminy. Rzeka przepływa przez obręby ewidencyjne: Sadkowo, Pomianowo-Dzierki, Pomianowo, Wierzbica Pańska, Pluskocin, Dzierżążnia, Nowa Dzierżążnia, Gumowo, Rakowo oraz Siekluki, mając swoje źródła w miejscowości Starożreby, a ujście do Wkry w pobliżu miejscowości Kołoząb.

Jednym z głównych lewobrzeżnych dopływów Płonki jest rzeka Dzierżążnica, która na terenie gminy płynie na odcinku około 7,10 km i uchodzi do Płonki w miejscowości Gumowo, natomiast prawobrzeżnym dopływem tej rzeki jest Żurawianka, stanowiąca wschodnią granicę gminy; dodatkowo występuje ciek Żurawianka Prawa o długości 2,45 km.

W północnej części gminy przebiega lokalny wododział oddzielający dorzecze Płonki od dorzecza Dobrzycy. Doliny cieków wodnych cechują się płaskimi, podmokłymi dnami oraz łagodnymi zboczami o szerokości zazwyczaj 150–200 m, lokalnie – w rejonie miejscowości gminnej – sięgającymi około 350 m. W obniżeniach terenowych występują także rowy i kanały odwadniające oraz wody stagnujące w wyrobiskach poeksploatacyjnych po wydobyciu piasków i żwirów.

Strumień rzek w gminie jest zmienny, zależny od zasilania. Wysoki stan rzeki odnotowywany jest w okresie wiosennym, kiedy temperatura rośnie i zaczynają się roztopy, natomiast niski stan zauważalny jest w okresie letnim i jesiennym.



Fot. 1. Rzeka Płonka w miejscowości Nowa Dzierżążnia.

Obszar gminy Dzierżążnia położony jest w granicach trzech jednolitych części wód powierzchniowych (JCWPrz):

- Płonka do Żurawianki - RW2000102687679 (środkowa i południowa część gminy),
- Płonka od Żurawianki do ujścia – RW2000112687699 (wschodnia część gminy),
- Dobrzyca – RW2000102687289 – (północna część gminy).

Wybrane cechy zostały przedstawione w tabeli nr 5.

Na terenie gminy występuje szereg drobnych cieków: Dopływ spod Błonina, Dopływ spod Góry, Dopływ ze Zbyszyna, Dopływ spod Sarnowa Nowego, Dopływ spod Osieka.

Ciek wodny o nazwie Dopływ spod Góry, swój początek na terenie gminy ma w miejscowości Błomino-Jeże i biegnie przez obręby Błomino Gumowskie, Błomino-Gule, Starczewo-Wielkie, Starczewo-Pobodze. Dopływ spod Błonina przebiega przez obręb Starczewo-Wielkie. Dopływ ze Zbyszyna przebiega przez obręb Rakowo. Dopływ spod Sarnowa Nowego przebiega przez: Gumowo, Nowe Sarnowo, Nowa Dzierżążnia, Pluskocin. Dopływ spod Osieka zlokalizowany jest na terenie obrębów Kucice, Podmarszczyn, Chrościn oraz Cumino.

Na terenie analizowanej gminy występuje jeden niewielki zbiornik retencyjny, w dolinie rzeki Płonki w miejscowości Wierzbica Pańska (fot. 2)., wykorzystywany przez młyn do celów gospodarczych. Występują również małe zbiorniki wodne w postaci stawów i oczek wodnych, które stanowią elementy krajobrazu, ekosystemów i obiektów retencyjnych (fot. 3). Analiza wykazała, że na terenie gminy jest ich około 85.



Fot. 2. Zbiornik retencyjny Wierzbica Pańska.



Fot. 3. Staw w miejscowości Niwa.

Tabela 5

Dane charakteryzujące Jednolite Części Wód Powierzchniowych

Lp.	Kod JCWP nazwa JCWP	Status	Ocena stanu / potencjału ekologicznego	Ocena stanu chemicznego	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Cel środowiskowy	Susza
1	2	3	4	5	6	7	8
1	RW2000102687679 Płonka do Żurawianki	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	brak danych	zagrożona	zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D	silnie i ekstremalnie zagrożone suszą
2	RW2000112687699 Płonka od Żurawianki do ujścia	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	brak danych	zagrożona	zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D	silnie i ekstremalnie zagrożone suszą
3	RW2000102687289 Dobrzyca	naturalna część wód	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak danych biologicznych JCWP)	brak danych	zagrożona	zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D	silnie i ekstremalnie zagrożone suszą

Źródło: Opracowanie własne na podstawie baza danych planu gospodarowania wodami
https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/.

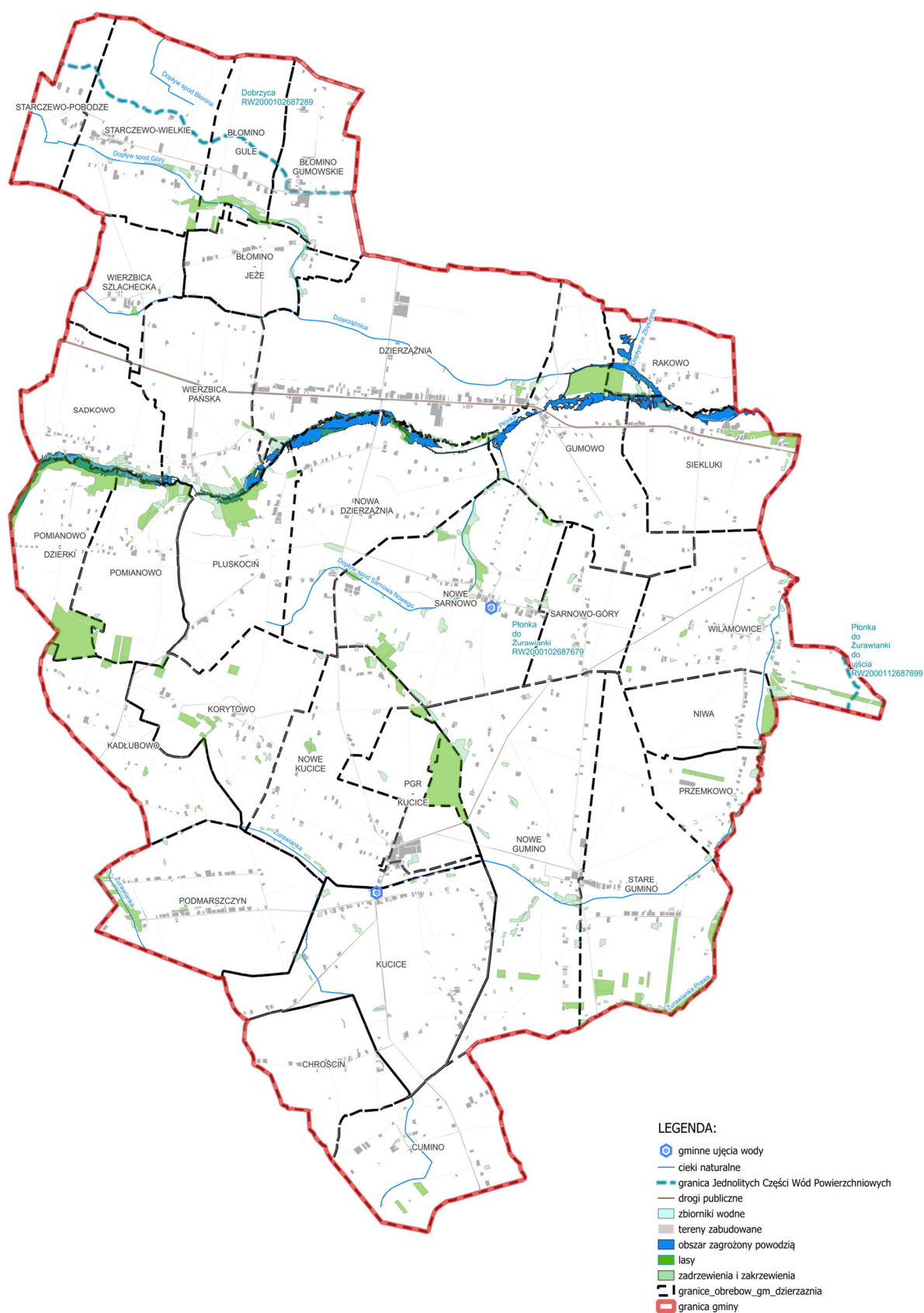
Gmina położona jest na obszarze pochodzenia zbiorników wód podziemnych o charakterze czwartorzędowym. Największe potencjalne wydajności możliwe do uzyskania z pojedynczych ujęć mogą przekroczyć wartość 100 m³/godz. Taka sytuacja ma miejsce w rejonie Sarnowa-Daniszewa-Rogowa, gdzie stwierdzono istnienie kopalnej doliny zasobnej w wodę podziemną. Występuje jedna, dwie lub lokalnie trzy warstwy wodonośne. Wody podziemne charakteryzują się zarówno swobodnym (wody gruntowe), jak i napiętym (wody wgłębne) lustrem wody. Swobodne zwierciadło wód gruntowych cechuje utwory przepuszczalne nieograniczone od stropu występowaniem osadów nieprzepuszczalnych (glin, ilów). Drugi poziom wodonośny ujmowany przez studnie głębinowe, występuje na zróżnicowanej głębokości, najczęściej na 50 m ppt. Stanowi ono źródło zaopatrzenia w wodę wodociągów zbiorowych. Jakość wód z utworów czwartorzędowych jest średnia w północno-zachodniej części gminy, natomiast w części południowo-wschodniej występuje obszar o wodach niskiej jakości wymagającej uzdatniania.

Gmina leży w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 215, zwanego Subniecką Warszawską oraz Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 2151 Subniecką Warszawską część centralną. Na obszarze gminy dominuje pochodzenie zbiorników wód podziemnych o charakterze czwartorzędowym – piaski oraz piaski i żwir. Cały obszar gminy znajduje się w zasięgu jednolitej części wód podziemnych (JCWPd) nr 49.

JCWPd 49 składa się z dwóch pięter wodonośnych: czwartorzędowego oraz neogeńskiego. Piętro czwartorzędowe dzieli się na dwa poziomy:

- poziom przypowierzchniowy moren czołowych i wałów kemowych o głębokości występowania warstwy wodonośnej 5-150 m, jest zasilany pośrednio z poziomu przypowierzchniowego przez przesączanie wód infiltracyjnych przez osady półprzepuszczalne lub bezpośrednio przez opady atmosferyczne w strefach występowania okien hydrogeologicznych,
- poziom basenu sedymentacyjnego i dolin kopalnianych o głębokości występowania warstwy wodonośnej 50-215 m, jest zasilany wodami przesączającymi się z warstw nadległych, a także regionalny.

Obszar gminy narażony jest na wystąpienie powodzi. Powierzchnia obszaru, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat) wynosi 103,81 ha i zlokalizowana jest wzdłuż rzeki Płonka.



Rys. 8. Warunki hydrograficzne na terenie gminy Dzierżąźnia.

2.6. Lesistość.

Powierzchnia lasów oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych na terenie analizowanej gminy według ewidencji gruntów i budynków wynosi 281,20 ha. Wskaźnik lesistości gminy kształtuje się na poziomie 2,7% i jest znacznie niższy niż lesistość dla województwa mazowieckiego (23,3%).

Lasy są zlokalizowane na terenie całej gminy w małych zespołach (fot. 4,5,6). Największe powierzchnie kompleksów leśnych występują w obrębach ewidencyjnych: Pomianowo-Dzierki, Gumowo i Nowe Kucice.

Administracyjnie gmina podlega Nadleśnictwu Płońsk. Gatunkiem drzew dominującym w gminie jest sosna, również z udziałem brzozy oraz olchy.

Najmniejszy udział gruntów leśnych występuje w obrębach ewidencyjnych: Kucice (0,004%), Chrościn (0,004%), Błomino-Jeże (0,1%), Dzierżążnia (0,1%), Błomino Gumowskie (0,4%), Wierzbica Szlachecka (0,5%), Cumino (0,7%), Nowe Gumino (0,7%) – tabela nr 6. Są obręby, w których nie występują lasy: Sadkowo, Sarnowo-Góry, Starczewo-Pobodze. Natomiast w pozostałych obrębach ewidencyjnych lasy stanowią od 1,2% do 26,7%.

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych własności Skarbu Państwa wynosi 116,22 ha, co stanowi 41,3% lasów w gminie Dzierżążnia. Pozostała część lasów stanowi własność prywatną.



Fot. 4. Las liściasty w obrębie ewidencyjnym Gumowo.

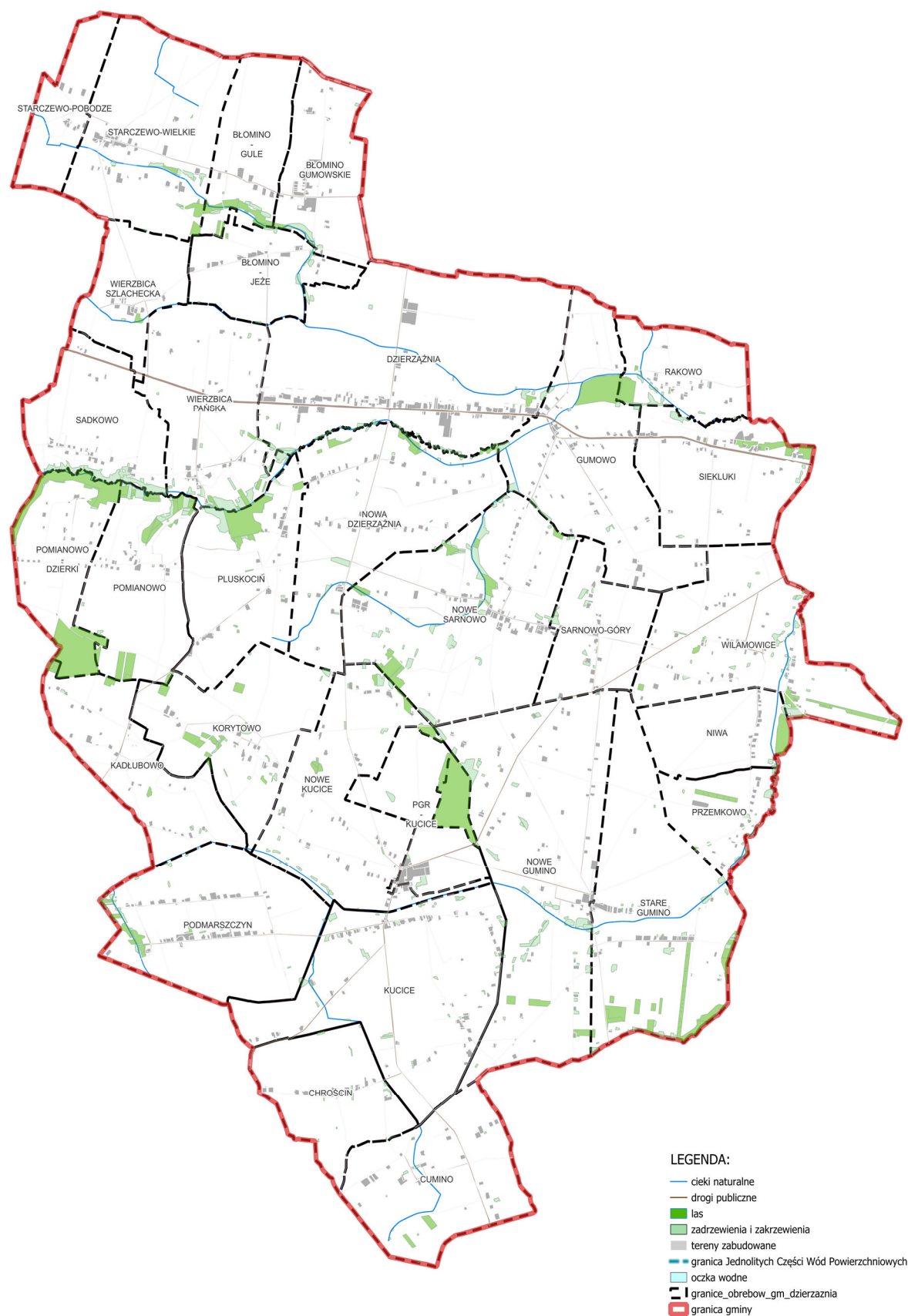


Fot. 5. Kompleks leśny Sadkowo.

Grunty zadrzewione i zakrzewione występują najczęściej jako zwarte skupiska śródpolne oraz wzdłuż dróg gruntowych i cieków wodnych (fot. 6). W wyniku ograniczonej ilości lasów w gminie, ważne są przydomowe lub przydrożne zakrzewienia, gdyż są one miejscem siedliska zwierząt, przeciwdziałają wysuszeniu i erozji, ograniczają powiew wiatru, urozmaicają również krajobraz szczególnie w miejscach licznych zabudowań.



Fot. 6. Zadrzewienie śródpolne Sarnowo.



Rys. 9. Lasy, zadrzewienia i zakrzewienia na terenie gminy Dzierżąń.

2.7. Ochrona przyrody i krajobrazu.

Gmina Dzierżążnia charakteryzuje się wartościowym, choć stosunkowo skromnym w skali regionu, zasobem przyrodniczym. Jej teren cechuje niewielka lesistość, jednak mimo dominacji gruntów rolnych zachowały się tu cenne obiekty przyrodnicze i krajobrazowe, które pełnią ważną funkcję zarówno dla środowiska naturalnego, jak i lokalnej tożsamości kulturowej. Ochrona przyrody w gminie opiera się na pomnikach przyrody, parkach dworskich, użytkach ekologicznych oraz niewielkich kompleksach lasów ochronnych, które wspólnie tworzą mozaikę różnorodnych form naturalnych (fot. 7).



Fot. 7. Fragment parku dworskiego we wsi Cumino.

Jednym z najcenniejszych obiektów wpisanych do rejestru zabytków przyrodniczych jest park dworski we wsi Cumino. Jest to teren zieleni o ponad stuletniej historii, którego obecny układ kompozycyjny powstał prawdopodobnie na początku XX wieku. Dawny ogród dworski składał się z części parkowej oraz sadu, rozdzielonych szerokim rowem. Do dziś zachowany drzewostan przedstawia znaczną wartość przyrodniczą, krajobrazową i historyczną. Występują tam liczne gatunki cennych drzew, takich jak: brzoza brodawkowata, kasztanowiec biały, świerk pospolity, grab pospolity, olsza czarna, lipa drobnolistna, jesion wyniosły, klon pospolity, a także grusze, jabłonie, topole oraz świerk kłujący. Różnorodność gatunkowa oraz wiek drzew sprawiają, że park stanowi jedno z najważniejszych miejsc przyrodniczych w gminie.

Drugim zabytkowym parkiem jest park dworski we wsi Kucice, którego początki sięgają przełomu XIX i XX wieku. Także on został wpisany do rejestru zabytków jako obiekt szczególnie ważny dla historii sztuki ogrodowej. Jego drzewostan tworzą m.in. buki pospolite odmiany purpurowej, klony srebrzyste oraz lipy drobnolistne. Park ten, podobnie jak park w Cuminie, jest świadectwem dawnej kultury ziemiańskiej, a jednocześnie pełni funkcję cennego ekosystemu wspierającego lokalną bioróżnorodność.

Oprócz parków dworskich na terenie gminy zarejestrowano także pomniki przyrody. Należą do nich pojedyncze drzewa: jesion wyniosły – *fraxinusexcelsior* w miejscowości Pomianowo-Dzierki, dąb szypułkowy – *quercus robur* w miejscowości Dzierżążnia, klon srebrzysty – *acersaccharinum* oraz buk pospolity – *fagussylvatica* w miejscowości Nowe Kucice. Obiekty te zostały objęte ścisłą ochroną i podlegają nadzorowi Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Ich zachowanie pozwala chronić najstarsze okazy drzew, które stanowią naturalne siedliska ptaków, owadów i drobnych zwierząt, a jednocześnie wzbogacają krajobraz kulturowy gminy.

Ważnym elementem systemu ochrony przyrody w Dzierżążni są również użytki ekologiczne. To niewielkie, lecz szczególnie cenne przyrodniczo obszary objęte ochroną prawną. Na terenie gminy znajdują się dwa takie użytki o łącznej powierzchni 0,86 ha: jeden o powierzchni 0,25 ha w miejscowości Nowe Kucice oraz większy, liczący 0,61 ha, na gruntach wsi Siekluki. Użytki ekologiczne pełnią ważną rolę w zachowaniu niewielkich, lecz naturalnych fragmentów środowiska – często wilgotnych łąk, zadrzewień lub niewielkich zbiorowisk roślinnych, stanowiących ostoję rzadkich gatunków.

Istotnym elementem środowiska przyrodniczego gminy są także lasy ochronne, znajdujące się w obrębach Pluskocin, Pomianowo-Dzierki oraz Nowe Kucice. Choć występują w małych kompleksach, odgrywają ważną rolę w ochronie wód podziemnych i zachowaniu retencji wodnej terenu. Zostały one zatwierdzone jako lasy wodochronne Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska z dnia 3 sierpnia 1995 r. Obszary te stanowią jednocześnie cenne zjawisko krajobrazowe oraz istotne siedlisko wielu gatunków dzikich zwierząt i ptaków, co sprawia, że mają znaczenie zarówno ekologiczne, jak i edukacyjne.

Gmina Dzierżążnia, mimo niewielkiej powierzchni terenów zalesionych, może poszczycić się licznymi obiektami o wysokiej wartości przyrodniczej i krajobrazowej. Parki dworskie, pomniki przyrody, użytki ekologiczne oraz lasy ochronne stanowią istotne elementy lokalnego dziedzictwa, które wymagają troski i świadomego zarządzania. Dzięki zachowaniu tych miejsc gmina nie tylko chroni swoje naturalne bogactwo, lecz także dba o trwałość krajobrazu kulturowego, umożliwiając mieszkańcom i przyszłym pokoleniom korzystanie z jego walorów (fot. 8).



Fot. 8. Krajobraz Starczewo-Wielkie.

2.8. Miejsca wartościowe historycznie i kulturowo.

Gmina Dzierżążnia wyróżnia się bogatym dziedzictwem historycznym i kulturowym, mimo że jest gminą typowo rolniczą o niewielkiej powierzchni. Na jej terenie zachowały się liczne zabytki architektury sakralnej, dworskiej i ludowej, a także miejsca pamięci oraz stanowiska archeologiczne. Wszystkie te obiekty świadczą o wielowiekowej historii osadnictwa na tym obszarze oraz o bogatej tradycji społeczno-kulturalnej regionu.

Na terenie gminy znajdują się pozostałości kilku historycznych zespołów dworskich. Najstarszym z nich jest dworek w Sieklukach, pochodzący z I połowy XIX wieku. To obiekt szczególnie cenny, ponieważ reprezentuje typową dla Mazowsza architekturę siedzib ziemiańskich, które niegdyś odgrywały ważną rolę w strukturze społecznej i gospodarczej wsi (fot.9).



Fot. 9. Dwór w Sieklukach.

Kolejnym z dworów jest dwór w Cuminie, zbudowany w 1926 roku, otoczony parkiem z początku XX wieku. Cały zespół został wpisany do rejestru zabytków i stanowi jeden z najważniejszych obiektów kulturowych gminy. Dwór w Cuminie, podobnie jak dwór w Wilamowicach, jest własnością gminy, co sprzyja zachowaniu tych miejsc i umożliwia ich wykorzystanie na potrzeby lokalnej społeczności. Kolejnym przykładem dworskiej architektury jest zespół w Skołatowie, który jednak pozostaje w rękach prywatnych (Fot. 10, 11, 12).



Fot. 10. *Dwór w Cuminie.*



Fot. 11. *Dwór w Pluskocinie.*



Fot. 12. Dwór w Wilamowicach.

Gmina Dzierżążnia wyróżnia się także licznymi obiektami sakralnymi, które są ważne zarówno pod względem religijnym, jak i historycznym.

Kościół św. Michała Archaniola w Kucicach (fot.13) to jeden z najcenniejszych zabytków w gminie i wyjątkowy przykład drewnianej architektury sakralnej. Kościół pochodzi z lat 1783–1850 i został wpisany do rejestru zabytków jako obiekt o szczególnej wartości historycznej. W jego skład wchodzi również murowana dzwonnica oraz sala katechetyczna z początku XX wieku, a także cmentarz przykościelny. Świątynia ma charakterystyczny plan ośmioboku i bogate wyposażenie, m.in. belkę tęczową z XVIII wieku, figurę św. Michała oraz unikatowy pozytyw szkatulny.



Fot. 13. Kościół św. Michała Archaniola w Kucicach.

Kościół św. Pankracego w Guminie należy do najstarszych na Mazowszu, a jego początki sięgają XIII wieku. Obecny kościół murowany powstawał etapami od XV do XX wieku, co czyni go obiektem wielowarstwowym pod względem stylistycznym. W skład zabytkowego zespołu wchodzi również: brama-dzwonnica z II połowy XIX wieku, cmentarz przykościelny oraz XIX-wieczny cmentarz parafialny rzymskokatolicki. W świątyni znajdują się cenne elementy wyposażenia, m.in. granitowa kropielnica z okresu XV–XVII w.

Kościół św. Achacjusza w Skołatowie to stosunkowo młodszy obiekt, ale również wpisany do rejestru zabytków. Murowany kościół parafialny został wybudowany w 1927 roku, a towarzyszy mu ogrodzenie wraz z dzwonnica z ok. 1930 roku oraz zabytkowy cmentarz przykościelny i plebania. Kompleks tworzy spójną, historyczną przestrzeń sakralną, wyjątkową dla tej części Mazowsza. (fot. 14, 15).



Fot. 14. Kościół św. Pankracego w Guminie



Fot. 15. Kościół św. Achacjusza w Skołatowie.

W gminie znajdują się także miejsca pamięci, które upamiętniają wydarzenia ważne dla historii Polski. Jednym z nich jest kapliczka powstańcza w Pomianowie-Dzierkach, wzniesiona po powstaniu styczniowym 1863 roku. Jest to symbol lokalnego patriotyzmu i pamięci o mieszkańcach gminy zaangażowanych w walkę narodowyzwoleńczą. Kapliczka została odnowiona, a wokół niej odbywają się wydarzenia historyczno-edukacyjne, co podkreśla jej współczesne znaczenie dla społeczności.

Gmina Dzierżążnia posiada również stanowiska archeologiczne o dużej wartości naukowej. Należą do nich m.in. cmentarzysko neolityczne w Nowych Kucicach, datowane na około 2000 lat p.n.e. oraz cmentarzysko z XI wieku w Podmarszczynie. Znaleźiska te świadczą o bardzo wczesnym osadnictwie na tych terenach oraz o ciągłości historii, która sięga czasów prehistorycznych. Stanowią one cenne źródło wiedzy o kulturach, które zamieszkiwały obszar dzisiejszej gminy.



Fot. 16. Głaz upamiętniający poświęcenie Polaków w I wojnie światowej w Dzierżaniu.



Fot. 17. Młyn w miejscowości Wierzbica Pańska.



Fot. 18. Dzwonnica Skołatowo.



Fot. 19. Zabytkowy Urząd Gminy w Dzierżążni.



Fot. 20. Budynek dawnej szkoły w miejscowości Stare Gumino.

Obiekty zabytkowe, które zostały wpisane do rejestru zabytków, na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:

- 1) Dzierżążnia – chałupa nr 45 z 1871r., wraz z najbliższym otoczeniem (teren zagrody) – A-208 z dn. 8.06.1980 (chałupa nie istnieje),
- 2) Kucice – kościół filialny pw. św. Michała Archaniola drewn. XVIII w. i otaczający drzewostan – A-120 z dn. 16.04.1993 r.,
- 3) Kucice – park podworski 2 poł. XIX w. – A-271 z dn. 16.04.1993 r.,
- 4) Kucice Nowe – cmentarzysko neolityczne, ok. 2000 lat p.n.e. – 198/79-790/68 z dn. 16.12.1968 r.,
- 5) Nowe Gumino – zespół budowlany:
 - Kościół p.w. św. Pankracego z XVI w.,
 - brama dzwonnica z 1918 – 1920 r.,
 - cmentarz przykościelny, zajmującego część działki nr 59 w granicach wyznaczonych wewnętrznym fundamentem ogrodzenia cmentarza – A-1264 z dn. 22.09.2014 r.,
- 6) Podmarszczyn – cmentarzysko szkieletowe z XI wieku – 202/79-815/68 z dn. 14.12.1968 r.,
- 7) Skołatowo – zespół budowlany kościoła paraf.:
 - kościół,
 - ogrodzenie,
 - krużganki z wbudowaną w nie bramą-dzwonnica,
 - cmentarz przykościelny z zielenią (szpalery przy ogrodzeniu) – A-375 z dn. 7.01.2005 r.,
- 8) Stare Gumino – budynek dawnej szkoły, mur., 1950 wraz z otoczeniem w granicach działki 150/3 – A-1506 z dn. 16.06.2019 r.



Fot. 21. Chałupa drewniana w miejscowości Pluskocin.



Fot. 22. Chałupa drewniana w miejscowości Stare Gumino.

Na obszarze gminy Dzierżążnia znajdują się także obiekty zabytkowe, które zostały włączone do wojewódzkiej ewidencji zabytków:

- 1) Błomino-Gule:
 - stodoła nr 5, drewn., 1900 r.,
- 2) Błomino-Jeże:
 - dom mieszkalny nr 1, drewn., ok. 1880 r.,
- 3) Cumino:
 - park pocz. XX w.,
- 4) Dzierżążnia:
 - dom mieszkalny nr 45 (chałupa), drewn., 1871 r. (nie istnieje),
- 5) Gumino:
 - zespół kościoła paraf. -kat. pw. św. Pankracego,
 - kościół parafialny p.w. św. Pankracego, mur., XV-XVII-XX w.,
 - brama dzwonnicza, mur., I.20.XX w.,
 - budynek d. szkoły, mur., I.20.XX w.,
 - cmentarz rzymskokatolicki stary XIX w.,
 - cmentarz rzymskokatolicki nowy 2. poł. XIX w.,
- 6) Korytowo:
 - dom mieszkalny (chałupa) nr 10, drewn., 1890 r. (nie istnieje),
 - stodoła, nr 1 drewn., ok.1900 r.,
- 7) Kucice:
 - kościół filialny p.w. św. Michała Archaniola, drewn., XVIII w.,
 - dzwonnica, mur., ok.1891,
 - park podworski z 2 poł. XIX w.,
 - cmentarz rzymskokatolicki 2. poł. XIX w.,
- 8) Pluskocin:
 - dom mieszkalny (chałupa) nr 21, drewn., ok.1900 r.,
- 9) Pomianowo:
 - dom mieszkalny (chałupa) nr 7, drewn., 1880 r. (nie istnieje),
- 10) Sarnowo:
 - obora nr 12, glinobit, ok.1900 r.,
- 11) Sarnowo Nowe:
 - dom mieszkalny (chałupa) nr 1, drewn., ok.1903 r. (nie istnieje),
- 12) Siekluki:
 - dworek, mur., 1 poł. XIX w.,

- 13) Skołatowo:
 - zespół kościoła paraf. rzym.-kat. pw. św. Achacjusza,
 - kościół parafialny rzym.-kat. p.w. św. Achacjusza, mur., 1924-1927,
 - dzwonnica z krużgankami, mur., 1932 r.,
- 14) Starczewo-Wielkie:
 - dom mieszkalny nr 37 (chałupa) ok.1880 r. (nie istnieje),
- 15) Wierzbica Pańska:
 - dom mieszkalny nr 1, drewn., ok.1910 r.,
 - obora nr 1, glinobit, ok.1910 r. (nie istnieje),
 - chlew nr 1, glinobit, ok.1910 r. (nie istnieje),
 - stodoła nr 1, drewn., ok.1910 r. (nie istnieje).

Na obszarze gminy występuje 45 stanowisk archeologicznych, dokumentujących powstanie osadnictwa. Dwa zabytki cmentarzysko neolityczne, ok. 2000 lat p.n.e. w Kucicach Nowych oraz cmentarzysko szkieletowe z XI wieku w Podmarszczynie zostały wpisane do rejestru zabytków.

Obiekty zabytkowe ujęte w gminnej ewidencji zabytków:

- 1) Kucice - kościół filialny pw. Św. Michała Archaniola drewniany wraz z otaczającym drzewostanem,
- 2) Cumino - zespół dworski, dwór ob. szkoła oraz park podworski,
- 3) Kucice - zespół Kościoła Parafialnego Rzymsko-Katolickiego p.w. św. Achacjusza wraz z cmentarzem przykościelnym,
- 4) Skołatowo, Pluskocin - zespół Kościoła Parafialnego Rzymsko-Katolickiego p.w. św. Achacjusza wraz z cmentarzem przykościelnym,
- 5) Nowe Gumino - zespół Kościoła Parafialnego pw. św. Pankracego,
- 6) Stare Gumino – budynek dawnej szkoły,
- 7) Wierzbica Pańska - Młyn wodny drewniano – murowany,
- 8) Siekluki – dwór,
- 9) Wilamowice – dwór,
- 10) Dzierżążnia – dawny urząd gminy,
- 11) Dzierżążnia – kamień pamiątkowy,
- 12) Dzierżążnia – krzyż przydrożny granit/żelazo,
- 13) Błomino-Jeże - krzyż przydrożny kamień/żelazo,
- 14) Skołatowo – dwór,
- 15) Podmarszczyn - cmentarzysko szkieletowe,
- 16) Nowe Kucice - cmentarzysko neolityczne,
- 17) Dzierżążnia - cmentarzysko szkieletowe,
- 18) Kucice - ołtarz główny w kościele parafialnym p.w. Świętej Trójcy w Kucicach,

- 19) Kucice - ołtarz boczny Św. Jana Chrzciciela, umieszczony w Kościele p.w. św. Trójcy w Kucicach,
- 20) Kucice - ambona umieszczona w Kościele p.w. św. Trójcy w Kucicach,
- 21) Kucice - rzeźba Chrystusa Frasobliwego w Kościele p.w. św. Trójcy w Kucicach,
- 22) Kucice - zespół rzeźb Grupa Ukrzyżowania w Kościele p.w. św. Trójcy w Kucicach,
- 23) Kucice - chrzcielnica w kościele p.w. św. Trójcy w Kucicach,
- 24) Kucice - ołtarz boczny Św. Antoniego Padewskiego umieszczony w Kościele św. Trójcy w Kucicach,
- 25) Skołatowo - łódka na kadzidło, elektryczna znajdująca się w kościele parafialnym p.w. Św. Achacjusza,
- 26) Skołatowo - kielich mszalny neogotycki znajdująca się w kościele parafialnym p.w. Św. Achacjusza,
- 27) Skołatowo - polichromia wnętrz. w kościele parafialnym p.w. Św. Achacjusza,
- 28) Skołatowo - organy w kościele parafialnym p.w. Św. Achacjusza,
- 29) Skołatowo - ambona w kościele parafialnym p.w. Św. Achacjusza,
- 30) Skołatowo - chrzcielnica w kościele parafialnym p.w. Św. Achacjusza,
- 31) Skołatowo - obraz Najświętsza Maria Panna Niepokalanie Poczęta w kościele parafialnym p.w. Św. Achacjusza.

Oprócz wymienionych zabytków, w gminie znajduje się wiele ciekawych historycznych obiektów, m.in. kapliczki przydrożne, krzyże oraz miejsca pamięci (fot. 23, 24, 25, 26, 27, 28).



Fot. 23. Krzyż przydrożny w miejscowości Nowe Sarnowo.



Fot. 24. Krzyż przydrożny z 1910 r. w miejscowości Wila-mowice.



Fot. 25. Krzyż przydrożny z 1910 r. w miejscowości Sadowo.



Fot. 26. Krzyż przydrożny w miejscowości Wierzbica Szlachecka.



Fot. 27. Figurka przydrożna w miejscowości Starczewo-Pobodze.



Fot. 28. Krzyż przydrożny - Nowe Gumino.

3. STRUKTURA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.

3.1. Struktura użytkowania gruntów.

Według danych z bazy ewidencji gruntów i budynków, gmina Dzierżążnia zajmuje obszar 10247,06 ha. Podzielony jest na 31 obręby ewidencyjne, które są zróżnicowane pod względem udziału powierzchni w obszarze gminy. Najmniejszą powierzchnię posiada obręb Przemkowo – 131,46 ha, co stanowi 1,3% powierzchni gminy, natomiast największy jest obręb Dzierżążnia o powierzchni 748,20 ha – 7,3% obszaru gminy.

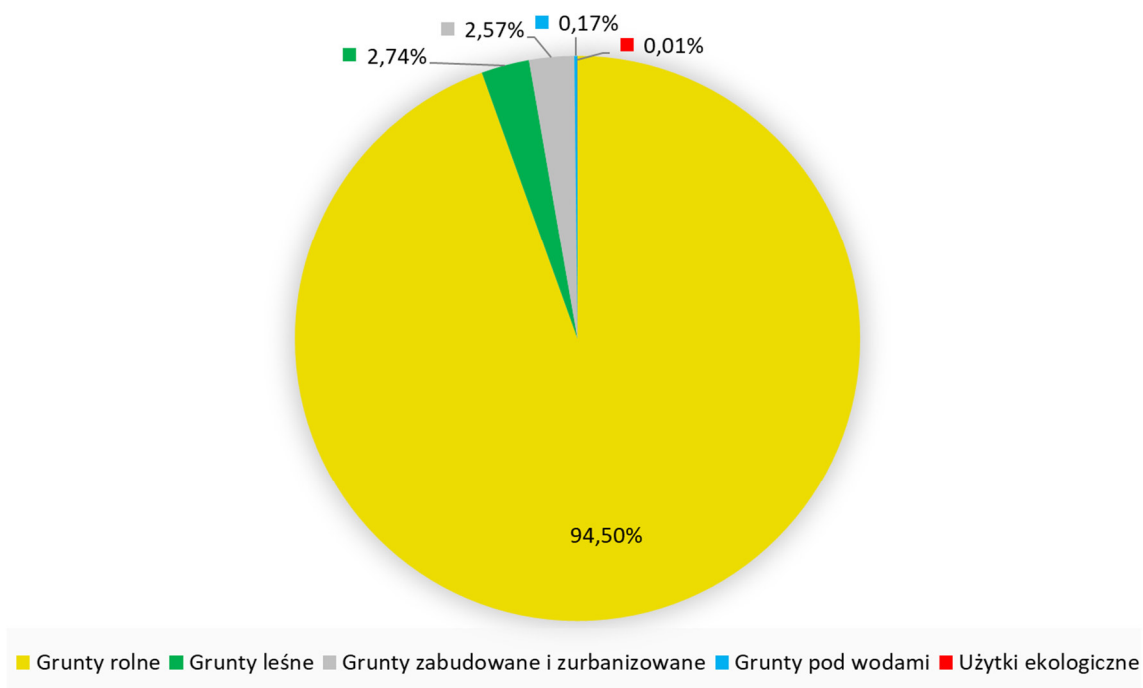
Na analizowanym obszarze gminy struktura użytkowania gruntów bez wątpienia wskazuje na typowo rolniczą gminę (rysunek 10). Grunty rolne zdecydowanie dominują w strukturze użytkowania gruntów i zajmują powierzchnię 9683,92 ha, co stanowi 94,5% całej powierzchni gminy. W poszczególnych obrębach ewidencyjnych stanowią od 72,2% w Pomianowo-Dzierki do 98,8% w Starczewo-Pobodze. Największym udziałem gruntów rolnych charakteryzują się obręby: Błomino Gumowskie, Błomino-Jeże, Chrościn, Cumino, Dzierżążnia, Kadłubowo, Korytowo, Kucice, Nowa Dzierżążnia, Nowe Gumino, Podmarszczyn, Sadkowo, Sarnowo-Góry, Starczewo-Pobodze, Starczewo-Wielkie, Wierzbica Pańska, Wierzbica Szlachecka. Udział gruntów rolnych w tych obrębach wynosi powyżej 95% powierzchni gruntów. Grunty rolne są intensywnie użytkowane głównie jako grunty orne (73,9% powierzchni gminy).

Drugą grupą pod względem użytkowania gruntów w gminie są grunty leśne i zadrzewione zajmujące 281,20 ha, stanowią 2,7% powierzchni gminy. Największe kompleksy leśne występują na terenie obrębów ewidencyjnych: Błomino-Gule (5,2%), Nowe Kucice (9,2%), Pluskocin (6,1%), Pomianowo (7,5%), Pomianowo-Dzierki (26,7%). W pozostałych obrębach udział gruntów leśnych i zadrzewionych waha się od 0,0% do 4,5%. Tworzą je drobne skupiska leśne porozrzucane po całym obszarze gminy oraz w sąsiedztwie cieków wodnych.

Grunty pod wodami zajmują 0,2% powierzchni gminy. Największy udział powierzchni pod wodami jest w obrębach: Przemkowo (0,8%) i Rakowo (0,9%).

Grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią 2,6% (263,34 ha), z czego znaczna część obejmuje drogi – 83,5%, a pozostała część to głównie tereny mieszkaniowe i zabudowane.

Strukturę użytkowania gruntów przedstawiono w tabeli nr 6, która została sporządzona na podstawie danych bazy ewidencji gruntów i budynków wg stanu na maj 2025 r.



Rys. 10. Struktura użytkowania gruntów w gminie Dzierżążnia.

3.1. Struktura użytków rolnych.

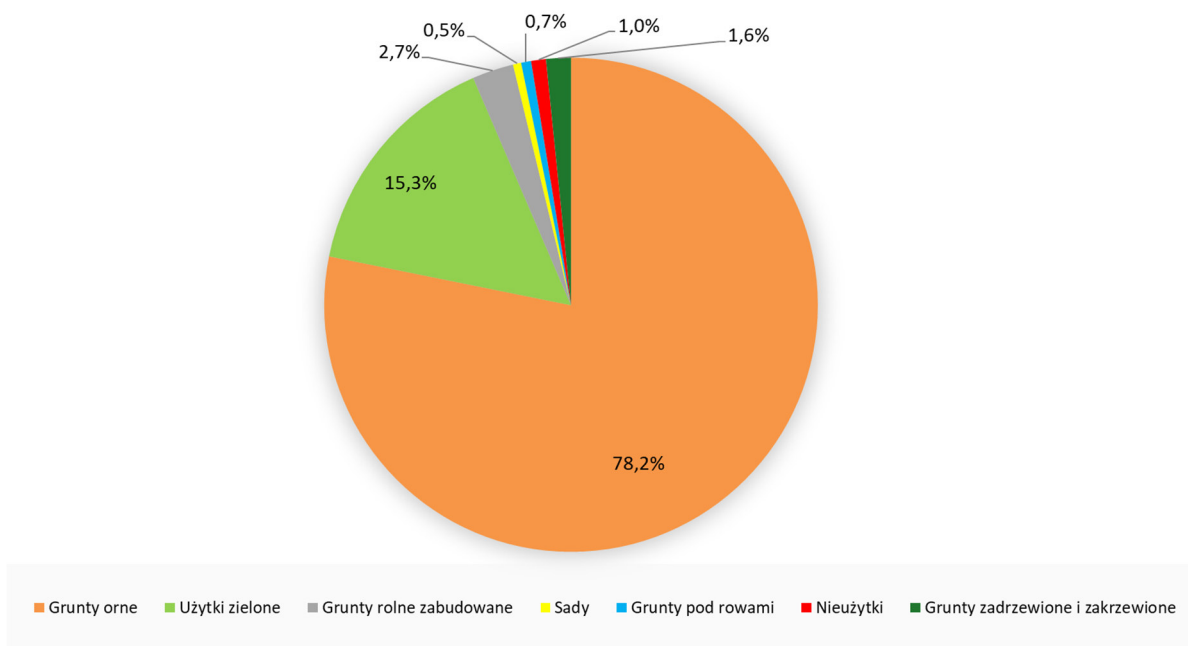
Według aktualnego stanu ewidencji gruntów w strukturze użytków rolnych gminy Dzierżążnia dominują grunty orne zajmujące powierzchnię 7569,43 ha co stanowi 78,2% wszystkich gruntów rolnych. Użytki zielone zajmują obszar 1486,27 ha (15,3%), w tym pastwiska – 946,95 ha (9,8%) i łąki – 539,31 ha (5,6%). Pozostałe grunty rolne na terenie gminy to grunty rolne zabudowane – 262,29 ha (2,7%), sady – 51,68 ha (0,5%), grunty pod stawami 0,29 ha, grunty pod rowami 63,25 ha (0,7%), grunty zadrzewione i zakrzewione – 156,97 ha (1,6%) i nieużytki – 93,74 ha (1,0%) - rysunek 11.

Tabela 6

Struktura użytkowania gruntów

Lp	Nazwa obręb	Jednostka	Pow. ogólna obrębu	Grunty rolne										Grunty leśne			Grunty pod wodami		Użytki ekologiczne	Grunty zabudowane i zurbanizowane									
				Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska	Grunty rolne zabudowane	Grunty pod stawami	Grunty pod rowami	Grunty zadrzewione i zakrzewione	Nieużytki	Razem grunty rolne	Lasy	Grunty zadrzewione i zakrzewione	Razem grunty leśne	Wody płynące	Razem grunty pod wodami		Tereny mieszkaniowe	Tereny przemysłowe	Inne tereny zabudowane	Zurbanizowane tereny niezabudowane	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	Drogi	Tereny kolejowe	Grunty pod bud. dróg publicznych lub linii kolejowych	Razem grunty zabudowane i zurbanizowane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
1	Błomino-Gule	ha	192,42	161,96	1,95	3,53	4,93	3,39	-	0,61	1,84	1,28	179,49	10,03	-	10,03	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,90	-	-	2,90
		%	1,9	84,2	1,0	1,8	2,6	1,8	-	0,3	1,0	0,7	93,3	5,2	-	5,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,5	-	-	1,5
2	Błomino Gumowskie	ha	218,24	173,93	1,20	11,71	7,64	10,63	-	0,95	3,70	1,62	211,40	0,85	-	0,85	-	-	-	0,39	-	0,02	-	-	-	5,59	-	-	6,00
		%	2,1	79,7	0,6	5,4	3,5	4,9	-	0,4	1,7	0,7	96,9	0,4	-	0,4	-	-	-	0,2	-	0,0	-	-	-	2,6	-	-	2,7
3	Błomino-Jeże	ha	185,65	156,36	0,59	10,73	5,27	5,75	-	0,84	2,81	0,18	182,54	0,21	-	0,21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,90	-	-	2,90
		%	1,8	84,2	0,3	5,8	2,8	3,1	-	0,5	1,5	0,1	98,3	0,1	-	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,6	-	-	1,6
4	Chroścín	ha	235,05	189,89	2,88	16,61	11,47	6,06	-	2,09	1,44	0,33	230,76	0,01	-	0,01	-	-	-	0,09	-	-	-	-	-	3,18	1,00	-	4,27
		%	2,3	80,8	1,2	7,1	4,9	2,6	-	0,9	0,6	0,1	98,2	0,0	-	0,0	-	-	-	0,0	-	-	-	-	-	1,4	0,4	-	1,8
5	Cumino	ha	330,79	288,64	2,94	1,39	12,37	8,69	-	3,07	0,98	2,36	320,43	2,46	-	2,46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,95	1,68	0,26	7,89
		%	3,2	87,3	0,9	0,4	3,7	2,6	-	0,9	0,3	0,7	96,9	0,7	-	0,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,8	0,5	0,1	2,4
6	Dzierżążnia	ha	748,20	598,89	2,53	21,26	54,28	23,41	0,12	4,10	9,18	1,08	714,85	1,02	-	1,02	0,32	0,32	-	1,34	0,11	13,80	0,10	0,32	15,29	-	1,03	32,00	
		%	7,3	80,0	0,3	2,8	7,3	3,1	0,0	0,5	1,2	0,1	95,5	0,1	-	0,1	0,0	0,0	-	0,2	0,0	1,8	0,0	0,0	2,0	-	0,1	4,3	
7	Gumowo	ha	440,15	292,33	3,66	21,95	65,21	11,78	-	5,44	5,07	3,80	409,23	15,75	-	15,75	-	-	-	1,35	-	0,53	-	-	-	13,29	-	0,00	15,17
		%	4,3	66,4	0,8	5,0	14,8	2,7	-	1,2	1,2	0,9	93,0	3,6	-	3,6	-	-	-	0,3	-	0,1	-	-	-	3,0	-	0,0	3,4
8	Kadłubowo	ha	266,96	210,67	1,46	7,23	26,40	5,26	-	1,52	0,69	2,55	255,78	4,12	-	4,12	0,62	0,62	-	0,26	-	-	-	-	-	6,18	-	-	6,44
		%	2,6	78,9	0,5	2,7	9,9	2,0	-	0,6	0,3	1,0	95,8	1,5	-	1,5	0,2	0,2	-	0,1	-	-	-	-	-	1,4	-	-	2,4
9	Korytowo	ha	331,19	245,72	0,87	23,42	28,29	5,28	-	0,92	3,55	7,28	315,33	7,95	-	7,95	0,10	0,10	-	0,07	-	-	-	-	-	7,74	-	-	7,81
		%	3,2	74,2	0,3	7,1	8,5	1,6	-	0,3	1,1	2,2	95,2	2,4	-	2,4	0,0	0,0	-	0,0	-	-	-	-	-	2,3	-	-	2,4
10	Kucice	ha	545,07	414,43	5,66	24,39	55,67	15,60	-	3,20	6,79	3,38	529,11	0,02	-	0,02	1,57	1,57	-	0,23	-	0,23	-	0,3	13,61	-	0,0	14,37	
		%	5,3	76,0	1,0	4,5	10,2	2,9	-	0,6	1,2	0,6	97,1	0,0	-	0,0	0,3	0,3	-	0,0	-	0,0	-	0,1	2,5	-	0,0	2,6	
11	Niwa	ha	172,66	132,78	0,52	4,65	18,70	2,74	-	0,87	0,99	1,30	162,54	6,43	-	6,43	0,89	0,89	-	0,21	-	-	-	0,08	2,52	-	-	2,81	
		%	1,7	76,9	0,3	2,7	10,8	1,6	-	0,5	0,6	0,8	94,1	3,7	-	3,7	0,5	0,5	-	0,12	-	-	-	0,0	1,5	-	-	1,6	
12	Nowa Dzierżążnia	ha	447,58	282,00	2,67	25,85	85,87	12,60	-	3,31	4,99	13,34	430,63	6,08	-	6,08	1,06	1,06	-	0,25	-	-	-	-	7,56	-	2,00	9,81	
		%	4,4	63,0	0,6	5,8	19,2	2,8	-	0,7	1,1	3,0	96,2	1,4	-	1,4	0,2	0,2	-	0,1	-	-	-	-	1,7	-	0,4	2,2	
13	Nowe Gumino	ha	688,82	514,43	2,30	49,86	54,33	15,88	-	6,42	17,15	3,56	663,92	4,61	-	4,61	1,94	1,94	-	0,18	-	0,47	-	1,0	15,41	-	1,27	18,35	
		%	6,7	74,7	0,3	7,2	7,9	2,3	-	0,9	2,5	0,5	96,4	0,7	-	0,7	0,3	0,3	-	0,0	-	0,1	-	0,1	2,2	-	0,2	2,7	
14	Nowe Kucice	ha	434,92	291,21	1,81	31,25	36,83	11,48	-	1,41	4,41	3,70	382,10	39,86	-	39,86	2,20	2,20	0,25	1,31	-	0,36	-	-	6,84	-	2,0	10,50	
		%	4,2	67,0	0,4	7,2	8,5	2,6	-	0,3	1,0	0,9	87,9	9,2	-	9,2	0,5	0,5	0,1	0,4	-	0,1	-	-	1,6	-	0,5	2,4	
15	Nowe Sarnowo	ha	569,93	362,10	2,45	70,98	62,00	16,18	-	5,89	17,79	2,33	539,71	15,60	0,05	15,65	-	-	-	0,07	-	0,97	-	-	13,22	-	0,3	14,57	
		%	5,6	63,5	0,4	12,5	10,9	2,8	-	1,0	3,1	0,4	94,7	2,7	0,0	2,7	-	-	-	0,0	-	0,2	-	-	2,3	-	0,1	2,6	
16	PGR-Kucice	ha	172,05	149,09	-	0,42	3,14	5,12	-	0,83	2,18	0,20	160,99	2,49	-	2,49	-	-	-	1,81	-	0,73	-	-	4,82	-	1,2	8,58	
		%	1,7	86,7	-	0,2	1,8	3,0	-	0,5	1,3	0,1	93,6	1,4	-	1,4	-	-	-	1,0	-	0,4	-	-	2,8	-	0,7	5,0	
17	Pluskocin	ha	303,02	199,82	1,50	27,09	32,24	7,20	-	1,05	5,88	1,34	276,12	18,56	-	18,56	0,80	0,80	-	0,43	-	0,42	-	-	6,69	-	-	7,54	
		%	3,0	65,9	0,5	8,9	10,6	2,4	-	0,3	1,9	0,4	91,1	6,1	-	6,1	0,3	0,3	-	0,1	-	0,1	-	-	2,2	-	-	2,5	
18	Podmarszczyn	ha	423,16	333,71	5,36	15,76	32,74	12,89	-	1,44	3,55	1,73	407,19	6,51	-	6,51	1,91	1,91	-	0,11	-	0,26	-	-	7,18	-	-	7,55	
		%	4,1	78,9	1,3	3,7	7,7	3,0	-	0,3	0,8	0,4	96,2	1,5	-	1,5	0,5	0,5	-	0,0	-	0,1	-	-	1,7	-	-	1,8	
19	Pomianowo	ha	277,12	194,07	1,59	9,20	32,58	4,01	-	0,69	7,32	1,47	250,92	20,73	-	20,73	-	-	-	0,20	-	-	-	-	5,28	-	-	5,48	
		%	2,7	70,0	0,6	3,3	11,8	1,4	-	0,2	2,6	0,5	90,5	7,5	-	7,5	-	-	-	0,1	-	-	-	-	1,9	-	-	2,0	
20	Pomianowo-Dzierki	ha	218,22	118,48	1,31	1,84	29,35	3,76	-	0,56	0,86	1,28	157,45	58,37	-	58,37	-	-	-	-	-	-	-	-	2,40	-	-	2,40	
		%	2,1	54,3	0,6	0,8	13,5	1,7	-	0,3	0,4	0,6	72,2	26,7	-	26,7	-	-	-	-	-	-	-	-	1,1	-	-	1,1	
21</																													

Udział powierzchni gruntów ornych w obrębach ewidencyjnych zawiera się w przedziale od 64,1% do 92,6%. Największy udział tych gruntów występuje w obrębach PGR-Kucice (92,6%), Błomino-Gule (90,2%), Cumino (90,1%), natomiast najmniejszy w obrębach Siekluki (64,1%), Nowa Dzierżążnia (65,5%) oraz Nowe Sarnowo (67,1%). Udział użytków zielonych w poszczególnych obrębach wynosi od 2,2% (PGR-Kucice) do 29,4% (Siekluki). Strukturę użytków rolnych dla poszczególnych obrębów w gminie przedstawiono w tabeli nr 9.



Rys. 11. Struktura użytków rolnych w gminie Dzierżążnia.

PLAN URZĄDZENIOWO-ROLNY GMINY DZIERŻĄŻNIA

Tabela 7

Struktura użytków rolnych

lp	Nazwa obrębu	Jednostka	Pow. ogólna gruntów rolnych	Grunty orne	Sady	Użytki zielone			Grunty rolne zabudowane	Grunty pod stawami	Grunty pod rowami	Grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych	Nieużytki
						Łąki	Pastwiska	Razem					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Błomino-Gule	ha	179,49	161,96	1,95	3,53	4,93	8,46	3,39	-	0,61	1,84	1,28
		%	100,0	90,2	1,1	2,0	2,7	4,7	1,9	-	0,3	1,0	0,7
2	Błomino Gumowskie	ha	211,40	173,93	1,20	11,71	7,64	19,36	10,63	-	0,95	3,70	1,62
		%	100,0	82,3	0,6	5,5	3,6	9,2	5,0	-	0,5	1,8	0,8
3	Błomino-Jeże	ha	182,54	156,36	0,59	10,73	5,27	16,00	5,75	-	0,84	2,81	0,18
		%	100,0	85,7	0,3	5,9	2,9	8,8	3,2	-	0,5	1,5	0,1
4	Chroścín	ha	230,76	189,89	2,88	16,61	11,47	28,07	6,06	-	2,09	1,44	0,33
		%	100,0	82,3	1,2	7,2	5,0	12,2	2,6	-	0,9	0,6	0,1
5	Cumino	ha	320,43	288,64	2,94	1,39	12,37	13,76	8,69	-	3,07	0,98	2,36
		%	100,0	90,1	0,9	0,4	3,86	4,3	2,7	-	1,0	0,3	0,7
6	Dzierżążnia	ha	714,85	598,89	2,53	21,26	54,28	75,54	23,41	0,12	4,10	9,18	1,08
		%	100,0	83,8	0,4	3,0	7,6	10,6	3,3	0,0	0,6	1,3	0,2
7	Gumowo	ha	409,23	292,33	3,66	21,95	65,21	87,16	11,78	-	5,44	5,07	3,80
		%	100,0	71,4	0,9	5,4	15,9	21,3	2,9	-	1,3	1,2	0,9
8	Kadłubowo	ha	255,78	210,67	1,46	7,23	26,40	33,63	5,26	-	1,52	0,69	2,55
		%	100,0	82,4	0,6	2,8	10,3	13,1	2,1	-	0,6	0,3	1,0
9	Korytowo	ha	315,33	245,72	0,87	23,42	28,29	51,71	5,28	-	0,92	3,55	7,28
		%	100,0	77,9	0,3	7,4	9,0	16,4	1,7	-	0,3	1,1	2,3
10	Kucice	ha	529,11	414,43	5,66	24,39	55,67	80,06	15,60	-	3,20	6,79	3,38
		%	100,0	78,3	1,1	4,6	10,5	15,1	2,9	-	0,6	1,3	0,6
11	Niwa	ha	162,54	132,78	0,52	4,65	18,70	23,35	2,74	-	0,87	0,99	1,30
		%	100,0	81,7	0,3	2,9	11,5	14,4	1,7	-	0,5	0,6	0,8
12	Nowa Dzierżążnia	ha	430,63	282,00	2,67	25,85	85,87	111,72	12,60	-	3,31	4,99	13,34
		%	100,0	65,5	0,6	6,0	19,9	25,9	2,9	-	0,8	1,2	3,1
13	Nowe Gumino	ha	663,92	514,43	2,30	49,86	54,33	104,19	15,88	-	6,42	17,15	3,56
		%	100,0	77,5	0,3	7,5	8,2	15,7	2,4	-	1,0	2,6	0,5
14	Nowe Kucice	ha	382,10	291,21	1,81	31,25	36,83	68,08	11,48	-	1,41	4,41	3,70
		%	100,0	76,2	0,5	8,2	9,6	17,8	3,0	-	0,4	1,2	1,0
15	Nowe Sarnowo	ha	539,71	362,10	2,45	70,98	62,00	132,98	16,18	-	5,89	17,79	2,33
		%	100,0	67,1	0,5	13,2	11,5	24,6	3,0	-	1,1	3,3	0,4
16	PGR-Kucice	ha	160,99	149,09	-	0,42	3,14	3,57	5,12	-	0,83	2,18	0,20
		%	100,0	92,6	-	0,3	2,0	2,2	3,2	-	0,5	1,4	0,1
17	Pluskocin	ha	276,12	199,82	1,50	27,09	32,24	59,33	7,20	-	1,05	5,88	1,34
		%	100,0	72,4	0,5	9,8	11,7	21,5	2,6	-	0,4	2,1	0,5
18	Podmarszczyn	ha	407,19	333,71	5,36	15,76	32,74	48,50	12,89	-	1,44	3,55	1,73
		%	100,0	82,0	1,3	3,9	8,0	11,9	3,2	-	0,4	0,9	0,4
19	Pomianowo	ha	250,92	194,07	1,59	9,20	32,58	41,78	4,01	-	0,69	7,32	1,47
		%	100,0	77,3	0,6	3,7	13,0	16,6	1,6	-	0,3	2,9	0,6
20	Pomianowo-Dzierki	ha	157,45	118,48	1,31	1,84	29,35	31,20	3,76	-	0,56	0,86	1,28
		%	100,0	75,2	0,8	1,2	18,6	19,8	2,4	-	0,4	0,5	0,8
21	Przemkowo	ha	123,99	85,90	-	10,8	18,54	29,37	3,16	-	0,45	3,46	1,64
		%	100,0	69,3	-	8,7	15,0	23,7	2,6	-	0,4	2,8	1,3
22	Rakowo	ha	161,35	126,27	0,55	5,43	20,35	25,78	4,18	-	0,69	3,63	0,25
		%	100,0	78,3	0,3	3,4	12,6	16,0	2,6	-	0,4	2,2	0,2
23	Sadkowo	ha	240,51	170,03	0,98	9,15	25,66	34,81	5,94	-	-	13,16	15,59
		%	100,0	70,7	0,4	3,8	10,7	14,5	2,5	-	-	5,5	6,5
24	Sarnowo-Góry	ha	188,30	159,57	0,40	1,10	16,23	17,33	5,45	-	1,46	3,23	0,84
		%	100,0	84,7	0,2	0,6	8,6	9,2	2,9	-	0,8	1,7	0,4
25	Siekluki	ha	280,41	179,61	0,26	4,84	77,50	82,33	9,63	-	2,44	2,50	3,65
		%	100,0	64,1	0,1	1,7	27,6	29,4	3,4	-	0,9	0,9	1,3
26	Starczewo-Pobodze	ha	135,73	116,90	0,70	3,6	10,66	14,27	2,97	-	0,61	0,06	0,23
		%	100,0	86,1	0,5	2,7	7,9	10,5	2,2	-	0,4	0,0	0,2
27	Starczewo-Wielkie	ha	397,57	342,77	1,09	11,15	25,10	36,24	10,59	-	2,46	3,48	0,93
		%	100,0	86,2	0,3	2,8	6,3	9,1	2,7	-	0,6	0,9	0,2
28	Stare Gumino	ha	494,35	392,63	0,94	37,0	40,60	77,59	10,27	-	3,54	7,42	1,97
		%	100,0	79,4	0,2	7,5	8,2	15,7	2,1	-	0,7	1,5	0,4
29	Wierzbita Pańska	ha	326,87	230,35	1,84	29,59	30,56	60,15	8,98	-	2,69	11,07	11,80
		%	100,0	70,5	0,6	9,1	9,3	18,4	2,7	-	0,8	3,4	3,6
30	Wierzbita Szlachecka	ha	162,42	131,19	0,58	20,22	4,79	25,00	3,42	-	1,52	0,15	0,57
		%	100,0	80,8	0,4	12,4	2,9	15,4	2,1	-	0,9	0,1	0,3
31	Wilamowice	ha	391,93	323,70	1,10	27,31	17,64	44,95	9,99	0,17	2,18	7,65	2,19
		%	100,0	82,6	0,3	7,0	4,5	11,5	2,5	0,0	0,6	2,0	0,6
	Gmina ogółem:	ha	9683,92	7569,43	51,68	539,31	946,95	1486,27	262,29	0,29	63,25	156,97	93,74
		%	100,0	78,2	0,5	5,6	9,8	15,3	2,7	0,0	0,7	1,6	1,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r.

3.2. Zmiany w sposobie użytkowania gruntów.

Na podstawie uzyskanych danych z ewidencji gruntów i budynków oraz ortofotomapy – geoportal.gov.pl, wykonana została analiza dotycząca zmian użytkowania gruntów na obszarze gminy Dzierżążnia. Celem analizy jest określenie tendencji zmian zachodzących w strukturze użytkowania gruntów.

Analiza wykazała rozbieżności między aktualnym stanem użytkowania na gruncie, a stanem faktycznym w ewidencji gruntów i budynków. Około 128,78 ha (1,7%) gruntów ornych zostało przekształconych w użytki zielone (fot. 29). Powierzchniowo najwięcej w obrębach ewidencyjnych: Kucice 10,84 ha, Siekluki 10,07 ha i Dzierżążnia 8,35 ha. Grunty orne klasy bonitacyjnej III a zostały przekształcone na użytki zielone w obrębach ewidencyjnych: Błomino-Gule, Błomino Gumowskie, Chrościn, Cumino, Dzierżążnia, Nowa Dzierżążnia, Nowe Gumino, PGR-Kucice, Podmarszczyn, Rakowo, Sadkowo, Starczewo-Pobodze, Starczewo-Wielkie, Stare Gumino, Wierzbica Pańska, o łącznej powierzchni wynoszącej 9,72 ha. Grunty orne klasy bonitacyjnej III b, o łącznej pow. 24,34 ha zostały również przekształcone na użytki zielone. W tabeli nr 7 pokazano strukturę gruntów ornych zmienionych na użytki zielone.

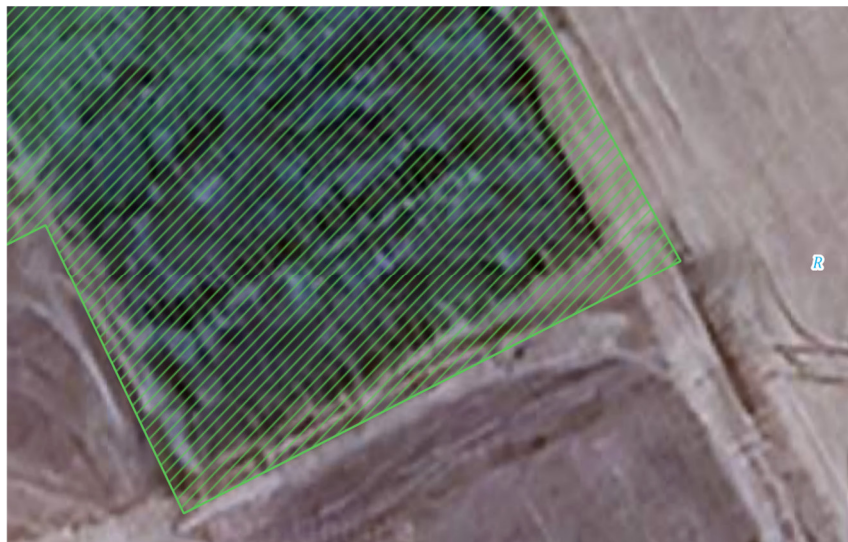
Sady występują w ewidencji gruntów i budynków również na gruntach rolnych. W analizie zostały przedstawione jako odrębny użytek gruntowy. Nieużytkowane w gminie grunty orne są naturalnie porastane drzewami i krzewami. Na terenie gminy wykazano ubytek gruntów ornych na rzecz gruntów zadrzewionych o łącznej powierzchni ok. 47,93 ha (tabela 10). Ogólny bilans wskazał, że gruntów ornych jest o 629,33 ha więcej niż wykazanych w bazie ewidencji gruntów i budynków.

Zmiany w użytkowaniu gruntami rolnymi widać również w grupie użytków zielonych. Są one głównie przekształcane w grunty orne (fot. 30). Z analizy przeprowadzonej na podstawie ortofotomapy wynika, że 770,15 ha użytków zielonych ubyło na rzecz gruntów ornych, co stanowi aż 51,8% użytków zielonych w gminie (tabela 12). Powierzchniowo najwięcej w obrębach ewidencyjnych: Nowe Sarnowo – 70,91 ha, Nowa Dzierżążnia – 68,25 ha i Nowe Gumino – 63,95 ha. Na użytkach zielonych występują również zadrzewienia, ich powierzchnia wynosi 55,85 ha. Analiza zmian użytków zielonych wykazała, że jest ich mniej o 694,47 ha niż wykazanych w ewidencji gruntów i budynków.

Należy wspomnieć, że w rolnictwie grunty orne są zasiewane trawą na nasiona. Dotyczą wprowadzania przemennego użytkowania ziemi w rotacjach: grunty orne – użytki zielone. Są stosowane w celu przeciwdziałania degradacji gleb ornych spowodowanej dużymi uproszczeniami płodozmianów w produkcji rolniczej i brakiem stosowania nawozów naturalnych. Przedstawiona analiza nie uwzględnia zmianowania upraw.

Oczka wodne i stawy są sposobem na zagospodarowanie nieużytków położonych wśród pól uprawnych, pastwisk i łąk (fot. 32). Ich rola znacząco rośnie z powodu deficytu wody w okresach suszy. W tabeli nr 13 zestawiono, dla poszczególnych obrębów, zbiorniki wodne na użytkach rolnych. Największa ich ilość występuje w obrębach ewidencyjnych: Nowe Gumino, Dzierżążnia, Sadkowo, Siekluki. Natomiast największy, powierzchniowy udział gruntów pod zbiornikami wodnymi jest w obrębach ewidencyjnych: Siekluki (2,27 ha) i Gumowo (0,94 ha).

Aktualność ewidencji gruntów i budynków jest znacząca w kwestii naliczenia wielu opłat i podatków. Tytułem przykładu można wskazać tu podatki rolne i od nieruchomości czy opłaty za wyłączenie gruntów z produkcji rolnej. Dlatego na terenie gminy jest wskazane przeprowadzenie aktualizacji użytków gruntowych.



Fot. 29. Grunty orne zmienione na użytki zielone - Kucice.



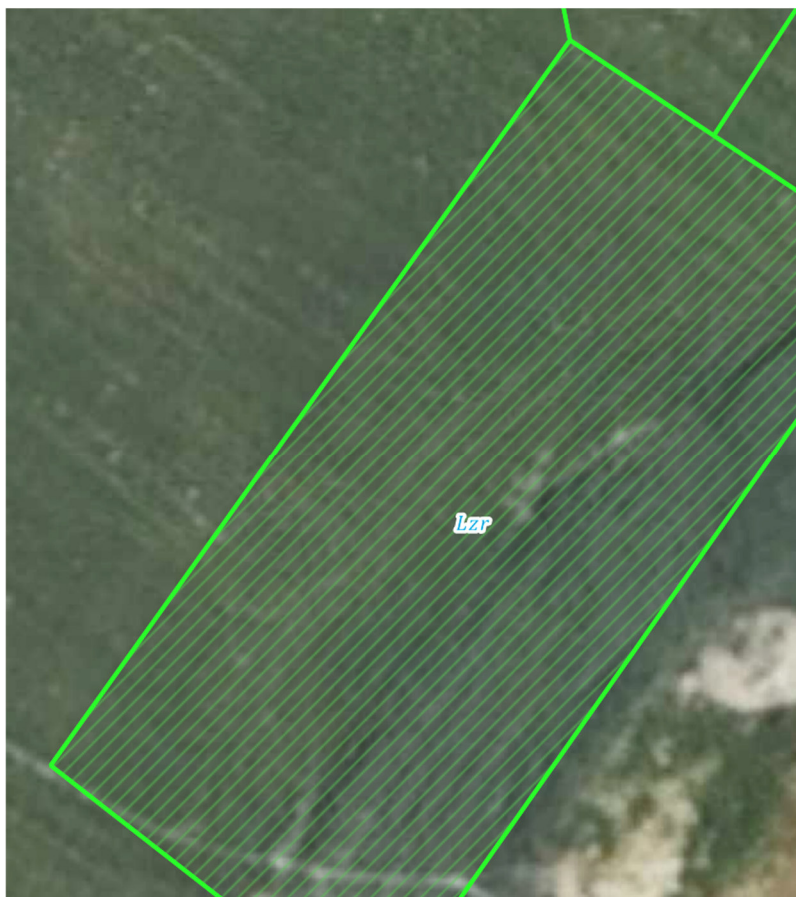
Fot. 30. Użytki zielone zmienione na grunty orne – Błomino-Gule.



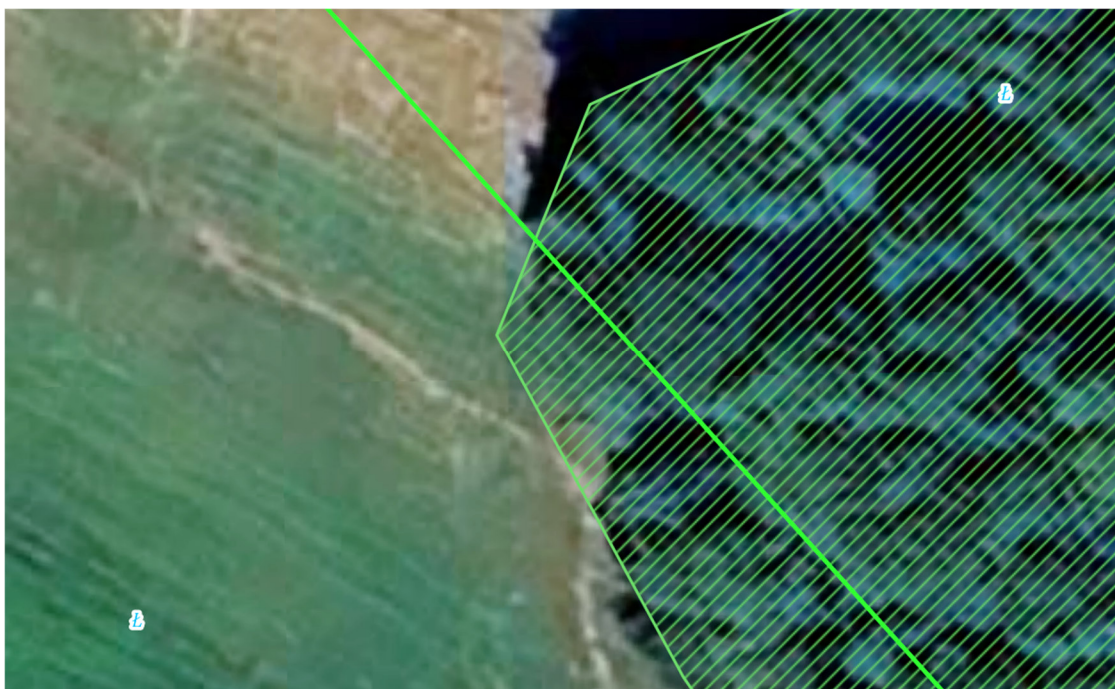
Fot. 31. Sady nieistniejące - Chrościn.



Fot. 32. Zbiornik wodny niewykazany w bazie egib - Siekluki.



Fot. 33. Zadrzewienia nieistniejące – Nowe Sarnowo.



Fot. 34. Zadrzewienia niewykazane w bazie egib - Sdkowo.



Fot. 35. Nieużytek niewykazany w bazie egib – Nowe Gumino.

Tabela 8

Zmiana użytkowania - grunty orne na użytki zielone według klas bonitacyjnych

Lp	Nazwa obrębu	Pow. gruntów ornych wg egib	Klasy bonitacyjne gruntów ornych zmienionych na użytki zielone																		Razem		
			IIIa			IIIb			IVa			IVb			V			VI					
			ha	%		ha	%		ha	%		ha	%		ha	%		ha	%		ha	%	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17							
1	Błomino-Gule	161,96	0,04	0,0	-	-	0,12	0,1	0,27	0,2	0,08	0,0	-	-	0,50	0,3							
2	Błomino Gumowskie	173,93	0,10	0,1	0,45	0,3	2,70	1,5	0,66	0,4	0,12	0,1	-	-	4,02	2,3							
3	Błomino-Jeże	156,36	-	-	-	-	0,75	0,5	0,59	0,4	0,34	0,2	-	-	1,68	1,1							
4	Chrościn	189,89	0,67	0,4	2,72	1,4	1,90	1,0	1,87	1,0	0,66	0,3	-	-	7,83	4,1							
5	Cumino	288,64	1,42	0,5	5,17	1,8	1,09	0,4	-	-	-	-	-	-	7,68	2,7							
6	Dzierżążnia	598,89	0,35	0,1	0,69	0,1	2,77	0,5	0,99	0,2	3,30	0,6	0,25	0,0	8,35	1,4							
7	Gumowo	292,33	-	-	0,52	0,2	2,81	1,0	0,55	0,2	-	-	0,42	0,1	4,30	1,5							
8	Kadłubowo	210,67	-	-	-	-	1,40	0,7	0,40	0,2	0,70	0,3	-	-	2,50	1,2							
9	Korytowo	245,72	-	-	-	-	-	-	-	-	1,53	0,6	1,03	0,4	2,56	1,0							
10	Kucice	414,43	-	-	2,41	0,6	2,40	0,6	4,43	1,1	1,60	0,4	-	-	10,84	2,6							
11	Niwa	132,78	-	-	-	-	-	-	0,02	0,0	0,25	0,2	-	-	0,27	0,2							
12	Nowa Dzierżążnia	282,00	0,16	0,1	0,07	0,0	1,85	0,7	0,61	0,2	-	-	-	-	2,69	1,0							
13	Nowe Gumino	514,43	0,21	0,0	1,22	0,2	2,67	0,5	2,18	0,4	1,27	0,2	0,21	0,0	7,76	1,5							
14	Nowe Kucice	291,21	-	-	1,38	0,5	0,39	0,1	0,10	0,0	1,53	0,5	-	-	3,40	1,2							
15	Nowe Sarnowo	362,10	-	-	0,09	0,0	0,22	0,1	0,29	0,1	1,72	0,5	-	-	2,33	0,6							
16	PGR-Kucice	149,09	0,51	0,3	0,52	0,3	0,34	0,2	-	-	-	-	-	-	1,37	0,9							
17	Pluskocin	199,82	-	-	-	-	0,15	0,1	2,51	1,3	2,00	1,0	-	-	4,66	2,3							
18	Podmarszczyn	333,71	0,15	0,0	1,69	0,5	0,69	0,2	1,28	0,4	-	-	-	-	3,81	1,1							
19	Pomianowo	194,07	-	-	-	-	0,51	0,3	1,40	0,7	2,10	1,1	-	-	4,00	2,1							
20	Pomianowo-Dzierki	118,48	-	-	0,04	0,0	1,31	1,1	1,12	0,9	1,24	1,0	1,00	0,8	4,70	4,0							
21	Przemkowo	85,90	-	-	-	-	-	-	0,19	0,2	0,31	0,4	-	-	0,50	0,6							
22	Rakowo	126,27	0,10	0,1	-	-	0,50	0,4	-	-	0,18	0,1	-	-	0,79	0,6							
23	Sadkowo	170,03	0,87	0,5	1,32	0,8	3,22	1,9	1,69	1,0	0,48	0,3	-	-	7,58	4,5							
24	Sarnowo-Góry	159,57	-	-	0,01	0,0	0,03	0,0	0,80	0,5	0,21	0,1	0,27	0,2	1,31	0,8							
25	Siekluki	179,61	-	-	-	-	0,90	0,5	0,42	0,0	6,34	3,5	2,41	1,3	10,07	5,6							
26	Starczewo-Pobodze	116,90	1,75	1,5	0,28	0,2	0,12	0,1	0,19	0,2	0,50	0,4	-	-	2,84	2,4							
27	Starczewo-Wielkie	342,77	2,09	0,6	2,81	0,8	1,61	0,5	0,17	0,1	-	-	-	-	6,69	2,0							
28	Stare Gumino	392,63	1,07	0,3	1,18	0,3	0,31	0,1	0,85	0,2	0,21	0,1	0,21	0,1	3,82	1,0							
29	Wierzbita Pańska	230,35	0,24	0,1	0,93	0,4	1,10	0,5	0,91	0,4	0,07	0,0	-	-	3,25	1,4							
30	Wierzbita Szlachecka	131,19	-	-	-	-	0,32	0,2	0,30	0,2	-	-	-	-	0,63	0,5							
31	Wilamowice	323,70	-	-	0,86	0,3	1,88	0,6	1,16	0,4	1,79	0,6	0,39	0,1	6,09	1,9							
	Gmina ogółem:	7569,43	9,72	0,1	24,34	0,3	34,04	0,4	25,95	0,3	28,53	0,4	6,19	0,1	128,78	1,7							

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r. oraz ortofotomapy.

Tabela 9

Zmiana użytkowania - użytki zielone zmienione na grunty orne według klas bonitacyjnych													
Lp	Nazwa obrębu	Pow. użytków zielonych wg egib			Klasy bonitacyjne użytków zielonych zmienionych na grunty orne								
		ha	III		IV		V		VI		Razem		
			ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1	Błomino-Gule	8,46	1,87	22,2	4,26	50,3	0,52	6,2	-	-	6,66	78,7	
2	Błomino Gumowskie	19,36	8,80	45,5	8,05	41,6	0,12	0,6	-	-	16,96	87,6	
3	Błomino-Jeże	16,00	2,60	16,3	7,81	48,8	0,09	0,6	-	-	10,51	65,7	
4	Chroścín	28,07	8,90	31,7	5,10	18,2	-	-	0,15	0,5	14,15	50,4	
5	Cumino	13,76	4,33	31,4	2,36	17,1	0,29	2,1	-	-	6,97	50,7	
6	Dzierżążnia	75,54	6,03	8,0	38,09	50,4	1,32	1,7	-	-	45,44	60,2	
7	Gumowo	87,16	2,81	3,2	39,48	45,3	3,89	4,5	-	-	46,18	53,0	
8	Kadłubowo	33,63	0,51	1,5	12,82	38,1	3,07	9,1	0,08	0,2	16,48	49,0	
9	Korytowo	51,71	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
10	Kucice	80,06	6,17	7,7	15,25	19,1	1,23	1,5	-	-	22,65	28,3	
11	Niwa	23,35	-	-	8,88	38,0	2,66	11,4	0,04	0,2	11,57	49,6	
12	Nowa Dzierżążnia	111,72	1,23	1,1	43,97	39,4	20,70	18,5	2,36	2,1	68,25	61,1	
13	Nowe Gumino	104,19	15,42	14,8	45,78	43,9	2,75	2,6	-	-	63,95	61,4	
14	Nowe Kucice	68,08	0,66	1,0	14,79	21,7	13,17	19,4	-	-	28,63	42,0	
15	Nowe Sarnowo	132,98	-	-	57,54	43,3	13,37	10,1	-	-	70,91	53,3	
16	PGR-Kucice	3,57	1,47	41,1	0,01	0,2	0,28	8,0	0,14	4,0	1,90	53,2	
17	Pluskocin	59,33	0,97	1,6	26,41	44,5	3,44	5,8	0,43	0,7	31,25	52,7	
18	Podmarszczyn	48,50	2,95	6,1	19,42	40,0	1,05	2,2	-	-	23,42	48,3	
19	Pomianowo	41,78	-	-	14,52	34,8	5,37	12,8	0,54	1,3	20,42	48,9	
20	Pomianowo-Dzierki	31,20	-	-	16,69	53,5	2,33	7,5	0,49	1,6	19,52	62,6	
21	Przemkowo	29,37	1,39	4,7	8,56	29,1	4,40	15,0	-	-	14,35	48,8	
22	Rakowo	25,78	0,96	3,7	6,39	24,8	2,62	10,2	0,06	0,2	10,02	38,9	
23	Sadkowo	34,81	-	-	5,74	16,5	0,34	1,0	-	-	6,08	17,5	
24	Sarnowo-Góry	17,33	3,00	17,3	3,33	19,2	0,48	2,8	0,13	0,8	6,94	40,0	
25	Siekluki	82,33	7,14	8,7	39,74	48,3	6,70	8,1	0,62	0,8	54,20	65,8	
26	Starczewo-Pobodze	14,27	10,92	76,6	1,18	8,3	-	-	-	-	12,11	84,9	
27	Starczewo-Wielkie	36,24	8,44	23,3	8,36	23,1	0,08	0,2	-	-	16,88	46,6	
28	Stare Gumino	77,59	3,83	4,9	33,34	43,0	10,41	13,4	-	-	47,57	61,3	
29	Wierzbica Pańska	60,15	12,40	20,6	20,49	34,1	2,23	3,7	0,49	0,8	35,62	59,2	
30	Wierzbica Szlachecka	25,00	9,82	39,3	6,06	24,2	0,32	1,3	-	-	16,20	64,8	
31	Wilamowice	44,95	3,08	6,9	18,67	41,5	2,62	5,8	-	-	24,37	54,2	
	Gmina ogółem:	1486,27	125,70	8,5	533,09	35,9	105,82	7,1	5,53	0,4	770,15	51,8	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r. oraz ortofotomapy.

Tabela 10

Zmiana użytkowania - grunty rolne zmienione na grunty zadrzewione według klas bonitacyjnych

Lp	Nazwa obrębu	Pow. gruntów ornych i użytków zielonych wg egib	Grunty orne zmienione na grunty zadrzewione															Razem		
			Grunty orne						Użytki zielone											
			IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	Razem	III	IV	V	VI	Razem	ha	ha	ha	%		
			ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	%	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17				
1	Blomino-Gule	170,42	-	-	-	-	-	-	-	-	0,27	0,40	-	0,68	0,68	0,40				
2	Blomino Gumowskie	193,29	-	0,33	1,67	0,21	-	-	2,21	-	0,05	-	-	0,05	2,26	1,17				
3	Blomino-Jeże	172,36	-	-	-	0,66	-	-	0,66	0,21	0,30	0,23	-	0,73	1,39	0,81				
4	Chrościn	217,97	-	0,10	1,11	0,34	-	-	1,55	-	0,27	-	-	0,27	1,81	0,83				
5	Cumino	302,40	0,22	0,18	0,36	-	-	-	0,76	-	0,79	0,10	-	0,89	1,66	0,55				
6	Dzierżążnia	674,43	0,08	0,39	0,13	0,03	0,24	-	0,89	-	3,43	0,68	-	4,10	4,99	0,74				
7	Gumowo	379,48	-	-	0,16	0,46	-	-	0,62	-	0,13	1,42	-	1,56	2,18	0,57				
8	Kadłubowo	244,30	-	-	0,41	1,28	-	-	1,69	-	0,53	0,01	-	0,54	2,24	0,91				
9	Korytowo	297,43	-	-	-	1,17	0,71	0,15	2,03	-	0,36	1,72	0,40	2,48	4,51	1,51				
10	Kucice	494,48	-	0,07	0,44	0,57	0,13	-	1,21	0,05	1,44	0,50	-	1,99	3,20	0,65				
11	Niwa	156,13	-	-	-	0,35	0,18	-	0,53	-	1,04	1,34	0,08	2,46	2,99	1,92				
12	Nowa Dzierżążnia	393,72	-	-	0,36	0,19	0,69	-	1,24	-	0,71	1,32	-	2,03	3,27	0,83				
13	Nowe Gumino	618,62	-	-	0,16	0,32	0,13	0,51	1,12	0,12	0,32	0,40	0,22	1,06	2,18	0,35				
14	Nowe Kucice	359,30	-	-	0,11	0,42	0,27	-	0,80	-	0,26	1,23	0,10	1,60	2,40	0,67				
15	Nowe Sarnowo	495,09	-	-	0,14	0,21	0,26	-	0,61	-	1,17	1,81	0,93	3,91	4,52	0,91				
16	PGR-Kucice	152,66	-	-	-	-	-	-	-	-	0,74	-	-	0,74	0,74	0,49				
17	Pluskocin	259,15	-	-	-	-	0,06	-	0,06	-	1,10	0,76	0,44	2,29	2,35	0,91				
18	Podmarzczyn	382,21	-	-	-	-	0,03	-	0,03	-	0,93	1,32	-	2,25	2,28	0,60				
19	Pomianowo	235,84	-	-	-	0,16	0,63	-	0,79	-	0,78	0,98	-	1,75	2,54	3,33				
20	Pomianowo-Dzierki	149,68	-	0,03	0,26	0,39	0,69	-	1,38	-	0,64	0,55	0,59	1,78	3,16	2,11				
21	Przemkowo	115,28	-	-	-	-	0,78	-	0,78	-	0,67	1,24	0,11	2,03	2,81	2,43				
22	Rakowo	152,04	-	-	0,14	0,07	0,35	-	0,55	-	0,10	0,24	-	0,33	0,89	-				
23	Sadkowo	204,84	-	-	-	0,37	0,28	-	0,65	-	0,40	4,47	1,75	6,61	7,26	3,54				
24	Sarnowo-Góry	176,91	-	-	0,14	-	0,52	-	0,66	-	0,69	0,34	0,34	1,37	2,03	1,14				
25	Siekłuki	261,94	-	-	-	-	0,72	1,06	1,78	-	0,06	0,80	-	0,86	2,64	1,01				
26	Starczewo-Pobodze	131,17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
27	Starczewo-Wielkie	379,02	0,12	0,05	-	0,22	0,31	0,30	1,00	0,07	0,69	0,08	-	0,84	1,83	0,48				
28	Stare Gumino	470,21	-	1,01	2,89	4,30	4,46	0,55	13,21	-	1,09	1,59	0,21	2,89	16,10	3,42				
29	Wierzbica Pańska	290,50	-	0,02	0,44	-	-	-	0,46	-	0,44	4,39	0,73	5,56	6,02	2,07				
30	Wierzbica Szlachecka	156,19	-	-	-	-	-	-	-	-	0,08	-	-	0,08	0,08	0,05				
31	Wilamowice	368,65	-	0,87	3,31	2,53	2,21	1,74	10,66	-	1,06	0,93	0,12	2,11	12,77	3,46				
Gmina ogółem:		9055,70	0,42	3,07	12,23	14,26	13,64	4,30	47,93	0,45	20,53	28,86	6,01	55,85	103,77	1,1				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r. oraz ortofotomapy.

Tabela 11

Zestawienie stawów i oczek wodnych na użytkach gruntowych

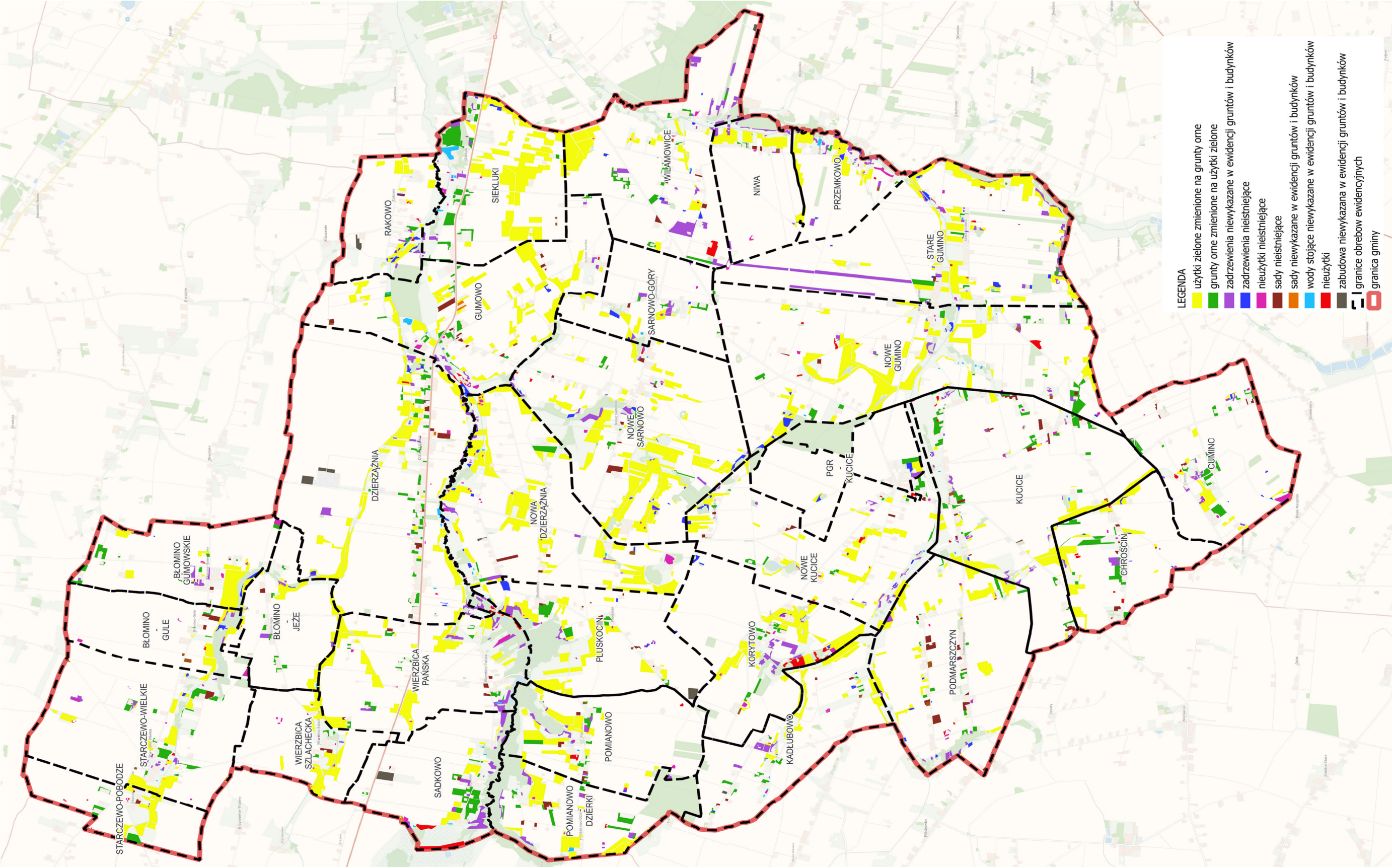
Lp	Nazwa obrębu	Stawy i oczka wodne na użytkach gruntowych							
		Ilość	Powierzchnia ogólna	Ws/Wsr		Grunty orne		Użytki zielone	
		liczba	ha	ha	%	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Błomino-Gule	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Błomino Gumowskie	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Błomino-Jeże	1	0,11	-	-	-	-	0,11	100,0
4	Chrościn	3	0,06	-	-	0,02	25,5	0,05	74,5
5	Cumino	3	0,13	-	-	-	-	0,13	100,0
6	Dzierżążnia	6	0,70	0,12	17,2	0,06	8,8	0,52	74,1
7	Gumowo	4	0,94	-	-	0,52	54,7	0,43	45,3
8	Kadłubowo	3	0,08	-	-	0,01	12,9	0,07	87,1
9	Korytowo	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Kucice	5	0,26	-	-	-	-	0,26	100,0
11	Niwa	1	0,01	-	-	-	-	0,01	100,0
12	Nowa Dzierżążnia	4	0,18	-	-	-	-	0,18	100,0
13	Nowe Gumino	9	0,36	-	-	0,03	9,6	0,33	90,4
14	Nowe Kucice	2	0,07	-	-	-	-	0,07	100,0
15	Nowe Sarnowo	5	0,14	-	-	0,07	46,9	0,08	53,1
16	PGR-Kucice	-	0,18	-	-	-	-	0,2	100,0
17	Pluskocin	2	-	-	-	-	-	-	-
18	Podmarszczyn	1	0,03	-	-	-	-	0,03	100,0
19	Pomianowo	2	0,10	-	-	-	-	0,10	100,0
20	Pomianowo-Dzierki	5	0,38	-	-	-	-	0,38	100,0
21	Przemkowo	1	0,35	-	-	-	-	0,35	100,0
22	Rakowo	-	-	-	-	-	-	-	-
23	Sadkowo	6	0,23	-	-	0,01	2,5	0,22	97,5
24	Sarnowo-Góry	3	0,15	-	-	0,12	80,4	0,03	19,6
25	Siekluki	6	2,27	-	-	1,45	63,7	0,83	36,3
26	Starczewo-Pobodze	1	0,03	-	-	-	-	0,03	100,0
27	Starczewo-Wielkie	3	0,13	-	-	-	-	0,13	100,0
28	Stare Gumino	3	0,13	-	-	0,02	16,8	0,11	83,2
29	Wierzbica Pańska	1	0,11	-	-	-	-	0,11	100,0
30	Wierzbica Szlachecka	1	0,03	-	-	-	-	0,03	100,0
31	Wilamowice	4	0,25	0,17	67,1	-	-	0,08	32,9
Gmina ogółem:		85	7,44	0,29	3,9	2,30	31,0	4,85	65,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r. oraz ortofotomapy.

Stan faktyczny użytkowania gruntów rolnych

Lp	Nazwa obrębu	Grunty orne						Użytki zielone					Faktyczna powierzchnia			
		Powierzchnia wg egib	Zmienione na użytki zielone	Zadrzewione lub zalesione	Grunty zadrzewione przekształcone na grunty orne	Sady zmienione na grunty orne	Nieużytki	Powierzchnia wg egib	Zmieniona na grunty orne	Zadrzewione lub zalesione	Grunty zadrzewione przekształcone na użytki zielone	Nieużytki	Grunty orne	Bilans	Użytki zielone	Bilans
		ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	Błomino-Gule	161,96	0,50	-	0,13	1,47	-	8,46	6,66	0,68	0,38	0,09	169,72	7,75	1,92	-6,54
2	Błomino Gumowskie	173,93	4,02	2,21	0,02	0,48	0,07	19,36	16,96	0,05	0,74	0,01	185,11	11,17	7,09	-12,26
3	Błomino-Jeże	156,36	1,68	0,66	-	0,35	-	16,00	10,51	0,73	0,10	-	164,88	8,52	6,53	-9,46
4	Chrościn	189,89	7,83	1,55	0,13	0,76	0,27	28,07	14,15	0,27	0,39	0,46	195,28	5,39	21,42	-6,65
5	Cumino	288,64	7,68	0,76	0,16	0,59	0,21	13,76	6,97	0,89	0,22	0,12	287,71	-0,93	13,66	-0,10
6	Dzierżążnia	598,89	8,35	0,89	0,35	2,31	0,06	75,54	45,44	4,10	1,27	0,27	637,70	38,81	35,35	-40,19
7	Gumowo	292,33	4,30	0,62	0,31	2,92	0,05	87,16	46,18	1,56	0,80	0,58	336,77	44,44	43,94	-43,22
8	Kadłubowo	210,67	2,50	1,69	0,27	0,44	-	33,63	16,48	0,54	0,06	-	223,67	13,00	19,17	-14,46
9	Korytowo	245,72	2,56	2,03	0,61	0,19	-	51,71	-	2,48	0,25	3,21	241,93	-3,79	48,84	-2,88
10	Kucice	414,43	10,84	1,21	0,07	3,57	0,10	80,06	22,65	1,99	0,16	0,33	428,57	14,14	66,08	-13,98
11	Niwa	132,78	0,27	0,53	-	0,44	-	23,35	11,57	2,46	-	0,03	143,98	11,20	9,56	-13,79
12	Nowa Dzierżążnia	282,00	2,69	1,24	1,00	1,32	-	111,72	68,25	2,03	0,69	0,07	348,64	66,63	44,74	-66,98
13	Nowe Gumino	514,43	7,76	1,12	0,41	0,61	1,24	104,19	63,95	1,06	1,92	0,26	569,28	54,86	48,60	-55,60
14	Nowe Kucice	291,21	3,40	0,80	0,18	1,17	0,09	68,08	28,63	1,60	1,01	0,25	316,89	25,68	42,02	-26,06
15	Nowe Sarnowo	362,10	2,33	0,61	0,66	2,22	0,11	132,98	70,91	3,91	1,74	0,20	432,84	70,73	62,04	-70,94
16	PGR-Kucice	149,09	1,37	-	-	-	0,37	3,57	1,90	0,74	0,88	-	149,25	0,16	3,18	-0,39
17	Pluskocin	199,82	4,66	0,06	1,47	0,77	-	59,33	31,25	2,29	0,05	0,04	228,60	28,78	30,45	-28,88
18	Podmarszczyn	333,71	3,81	0,03	0,33	4,42	0,20	48,50	23,42	2,25	0,49	0,04	357,84	24,13	27,09	-21,41
19	Pomianowo	194,07	4,00	0,79	0,13	0,93	0,12	41,78	20,42	1,75	-	0,57	210,64	16,58	23,03	-18,74
20	Pomianowo-Dzierki	118,48	4,70	1,38	0,04	1,27	0,10	31,20	19,52	1,78	-	-	133,13	14,65	14,60	-16,60
21	Przemkowo	85,90	0,50	0,78	0,07	-	0,07	29,37	14,35	2,03	0,76	-	98,97	13,07	14,25	-15,12
22	Rakowo	126,27	0,79	0,55	0,77	0,20	0,18	25,78	10,02	0,33	0,55	0,06	135,74	9,48	16,69	-9,09
23	Sadkowo	170,03	7,58	0,65	-	0,28	-	34,81	6,08	6,61	-	3,59	168,16	-1,87	26,11	-8,70
24	Sarnowo-Góry	159,57	1,31	0,66	0,69	0,18	-	17,33	6,94	1,37	0,23	-	165,41	5,84	10,57	-6,76
25	Siekluki	179,61	10,07	1,78	0,22	-	-	82,33	54,20	0,86	0,46	-	222,18	42,57	37,80	-44,53
26	Starczewo-Pobodze	116,90	2,84	-	-	0,35	0,09	14,27	12,11	-	-	0,04	126,43	9,53	4,96	-9,30
27	Starczewo-Wielkie	342,77	6,69	1,00	0,01	0,88	0,06	36,24	16,88	0,84	0,26	0,18	352,81	10,03	25,28	-10,96
28	Stare Gumino	392,63	3,82	13,21	1,35	0,35	0,10	77,59	47,57	2,89	0,84	0,09	424,78	32,16	31,68	-45,90
29	Wierzbica Pańska	230,35	3,25	0,46	-	1,11	0,01	60,15	35,62	5,56	-	1,14	263,35	33,00	21,08	-39,07
30	Wierzbica Szlachecka	131,19	0,63	-	-	0,56	-	25,00	16,20	0,08	-	-	147,32	16,13	9,35	-15,65
31	Wilamowice	323,70	6,09	10,66	0,75	0,93	1,83	44,95	24,37	2,11	0,19	0,05	331,18	7,48	24,71	-20,25
Gmina ogółem:		7569,43	128,78	47,93	10,13	31,07	5,32	1486,27	770,15	55,85	14,44	11,70	8198,76	629,33	791,80	-694,47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r. oraz ortofotomapy.



Rys. 12. Zmiany użytkowania gruntów rolnych.

3.3. Przydatność gleb dla rozwoju rolnictwa.

Jakość gleb na terenie gminy Dzierżążnia poddano ocenie na podstawie jednolitej dla całego kraju gleboznawczej klasyfikacji gleboznawczej. Najlepsze grunty występujące, to grunty orne klas IIIa i IIIb, natomiast użytki zielone klasy – III. Średniej jakości grunty orne klas IVa, IVb i użytki zielone klasy IV. Do najsłabszych zaliczamy grunty orne i użytki zielone klas bonitacyjnych V i VI. Jakość gruntów rolnych w poszczególnych obrębach przedstawiono w tabeli nr 13.

Biorąc pod uwagę grunty orne, można stwierdzić przeważający udział gruntów średniej jakości, stanowiące ok. 51,2% powierzchni gruntów ornych gminy. Udział gleb dobrej jakości wynosi 22,5%. Grunty orne słabej jakości zajmują 26,2% wszystkich gruntów rolnych. Największy udział gruntów ornych dobrej jakości jest w obrębach ewidencyjnych: Podmarszczyn – 50,7%, Błomino-Gule – 52,0% oraz Starczewo-Pobodze – 75,0%.

Najwięcej użytków zielonych jest IV klasy bonitacyjnej, stanowią 61,7% powierzchni użytków zielonych. Najmniej występuje użytków zielonych dobrej jakości – III klasy, które stanowią 10,0%. Użytków zielonych słabej jakości (klasy V, VI) jest 28,3%. Najwięcej użytków zielonych dobrej jakości występuje w obrębie Chrościn 53,5% i Starczewo-Pobodze 80,1% powierzchni użytków zielonych. Szczegółowy udział klas bonitacyjnych w gruntów ornych i użytkach zielonych dla poszczególnych obrębów przedstawiono w tabeli nr 14.

Na podstawie danych dotyczących klas bonitacyjnych, można stwierdzić, że gmina posiada dobre warunki do prowadzenia produkcji głównie roślinnej, z możliwością produkcji zwierzęcej. Występuje duże zróżnicowanie co do klas bonitacyjnych w poszczególnych obrębach. Użytków rolnych o dobrej jakości najczęściej występuje w obrębach: Starczewo-Pobodze, Błomino-Gule, Podmarszczyn, Cumino i Chrościn. Gleby słabej jakości znajdują się w obrębach: Korytowo, Przemkowo, Pomianowo i Nowe Kucice. Na rysunku nr 13, 14 przedstawiony został udział gruntów ornych klas bonitacyjnych IIIa i IIIb oraz użytków zielonych zaliczonych do III klasy bonitacyjnej.

W środkowej części Gminy oraz w rejonach wsi Sarnowo Nowe, Pomianowo i Wilamowice występują gleby lżejsze i mniej urodzajne, wytworzone z piasków oraz piasków gliniastych lekkich, zalegających na bardziej zwięzłym podłożu. Spotyka się tam również gleby powstałe z glin spłaszczonych i piasków gliniastych. Są to gleby przepuszczalne, dość wrażliwe na suszę i przeważnie zakwaszone. Zaliczane są do kompleksów żyniego dobrego i żyniego słabego, a w klasyfikacji bonitacyjnej najczęściej do klas IVa i IVb, rzadziej V.

Gleby wytworzone z piasków różnoziarnistych stanowią niewielki odsetek gruntów ornych i występują głównie w rejonie wsi Kadłubowo, Kucice i Przemkowo. Są to gleby bielcowe i brunatne właściwe, w warstwach wierzchnich o składzie piasków lekkich i słabogliniastych. Zaliczane są do kompleksów 6 – żyniego słabego oraz 7 – żyniego bardzo słabego, a w klasyfikacji bonitacyjnej najczęściej do klas V i VI, rzadziej IVb.

W dolinach rzecznych i zagłębieniach bezodpływowych występują, obok czarnych ziem, płytkie gleby pobagiennie (murszowate napiaskowe) oraz płytkie gleby torfowe. Są one użytkowane głównie jako łąki i pastwiska.

Najwięcej na terenie gminy występuje gleb klasy IVa należących do kompleksów: pszenne średnie, żytni bardzo dobry i żytni dobry.

Gleby na terenie gminy o dużej przydatności dla rolnictwa stanowią głównie gleby brunatne wylugowane i brunatne kwaśne oraz bielcowe i pseudobielcowe (kl. IIIa, IIIb, IVa). Przy zachowaniu wysokiej kultury przydatne do upraw większości roślin o dużych wymaganiach glebowych. W największych kompleksach gleby te występują we wsiach: Dzierżążnia, Stare Gumino, Podmarszczyn, Chrościn i Cumino.

Dominującym kompleksami na terenie gminy są kompleksy żytni dobry i żytni słaby a dla użytków zielonych kompleks – użytki zielone średnie. Kompleks pszenney dobry, obejmuje gleby najlepszej jakości, zasobne w składniki pokarmowe, o głębokim poziomie próchnicznym. Gleby należące do tego kompleksu są wrażliwe na ilość opadów. Umożliwiają osiągnięcie wysokich plonów przez najbardziej wymagające rośliny. W okresach suchych reagują zahamowaniem rozwoju roślin, z kolei przy dużych opadach może ograniczyć ilość plonów.

Kompleks żytni bardzo dobry, występuje na najlepszych glebach lekkich, piaskach gliniastych oraz niektórych glebach pyłowych. Charakteryzuje się właściwymi stosunkami wodno-powietrznymi. W wyniku długiego okresu stosowania zabiegów agrotechnicznych osiągają poziom kultury odpowiedni dla roślin typowych dla kompleksów pszennych. Najwięcej tego kompleksu występuje w obrębach ewidencyjnych: Cumino, Chrościn, Podmarszczyn i Dzierżążnia występuje również w innych obrębach w niewielkich powierzchniach.

Dominującym kompleksami na terenie gminy są kompleks żytni dobry (5) i żytni bardzo dobry (4), a dla użytków zielonych kompleks – użytki zielone średnie (2z). Kompleks pszenney dobry (2), obejmuje gleby najlepszej jakości, zasobne w składniki pokarmowe, o głębokim poziomie próchnicznym. Gleby należące do tego kompleksu są wrażliwe na ilość opadów. Umożliwiają osiągnięcie wysokich plonów przez najbardziej wymagające rośliny. W okresach suchych reagują zahamowaniem rozwoju roślin, z kolei przy dużych opadach może ograniczyć ilość plonów. Gleby tego kompleksu zajmują ok. 13,3% gruntów rolnych w gminie. Występuje w obrębach: Cumino, Chrościn, Podmarszczyn, Stare Gumino i Dzierżążnia oraz w innych obrębach na niewielkich powierzchniach.

Kompleks żytni bardzo dobry (4), występuje na najlepszych glebach lekkich, piaskach gliniastych oraz niektórych glebach pyłowych. Charakteryzuje się właściwymi stosunkami wodno-powietrznymi. W wyniku długiego okresu stosowania zabiegów agrotechnicznych osiągają poziom kultury odpowiedni dla roślin typowych dla kompleksów pszennych. Na terenie gminy występują na około 19,6% powierzchni gruntów rolnych. Najwięcej w obrębach ewidencyjnych: Kucice, Siekluki, Podmarszczyn i Dzierżążnia, występuje również w innych obrębach w niewielkich powierzchniach.

Kompleks żytni dobry (5), zaliczają się do niego gleby nieco lżejsze niż do poprzedniego, a przez to mniej urodzajne. Tworzą je piaski gliniaste lekkie na zwięźlejszym podłożu lub gleby całkowicie wytworzone z piasków gliniastych. Są one dość wrażliwe na niedobór wody, najczęściej zakwaszone i wylugowane. Nadają się pod uprawę żyta i ziemniaków. W gminie zajmują około 21,0% wszystkich gruntów rolnych. Największe powierzchnie występują w miejscowościach: Niwa, Starczewo-Wielkie, Nowe Gumino i Nowe Kucice.

Kompleks żytni słaby (6), tworzą go gleby ubogie w składniki pokarmowe zbudowane z piasków słabo gliniastych całkowitych oraz piasków gliniastych lekkich niecałkowitych na utworach luźnych. Są one nadmiernie przepuszczalne, o małej retencji – okresowo bądź trwale za suche. Dobór roślin użytkowych jest ograniczony do żyta, owsa, ziemniaków, saradeli i łubinów, a plony zależą w wysokim stopniu od ilości i rozkładu opadów. Zajmują około 15,6% powierzchni gruntów rolnych.

Pozostałe kompleksy przydatności rolniczej zajmują bardzo małe powierzchnie i występują mapowo na obszarze całego analizowanego obszaru.

Użytki zielone występują na terenie gminy w dwóch kompleksach przydatności rolniczej gleb. Użytki zielone średnie (2z), rozwinęły się na glebach mineralnych i mułowo – torfowych, jak i na glebach torfowych i murszowych. Stosunki wodne tych gleb nie są w pełni uregulowane (gleby okresowo za suche lub nadmiernie uwilgotnione).

Są one dobrze zadarnione. Mają niską zasobność w składniki pokarmowe i wymagają nawożenia. Na terenie gminy stanowią one około 9,3% powierzchni gruntów rolnych.

Użytki zielone słabe i bardzo słabe (3z), zalicza się tu użytki zielone na glebach mineralnych zbyt suchych lub zbyt wilgotnych, na glebach mułowo - torfowych i torfowo - mułowych przesuszonych lub podtapianych. Położone są na glebach zbyt przepuszczalnych i mało zasobnych w składniki pokarmowe. W celu uzyskania odpowiednich plonów wymagane jest wysokie nawożenie nawozami mineralnymi. Zajmują obszar 2,1% gruntów rolnych.

Układ kompleksów rolniczej przydatności przedstawia rysunek nr 15.

Tabela 13

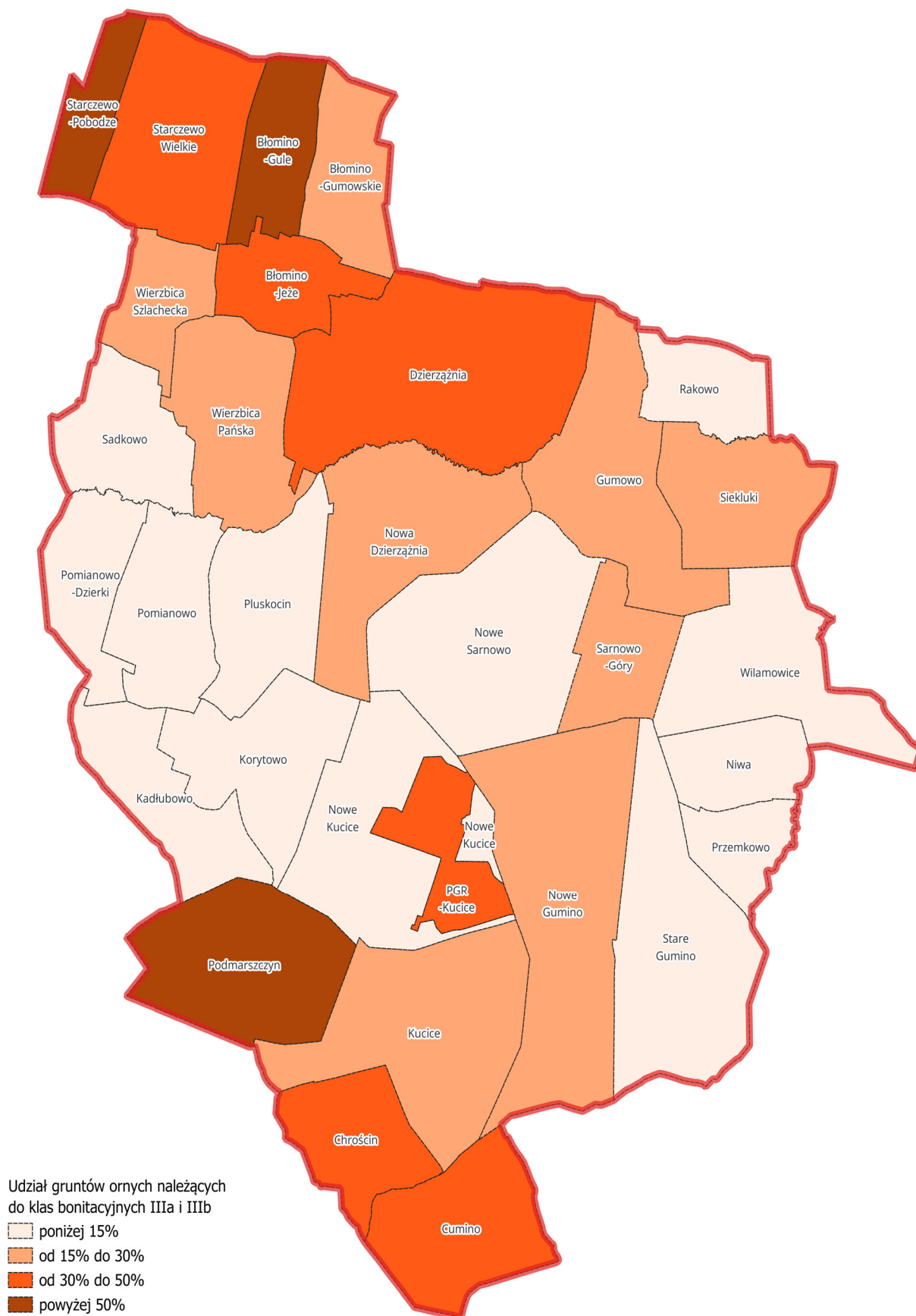
Struktura jakościowa gruntów rolnych

Lp	Nazwa obrębu	Powierzchnia gruntów ornych i użytków zielonych [ha]	Dobrej jakości		Średniej jakości		Słabej jakości	
			ha	%	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Błomino-Gule	177,60	89,14	50,2	78,66	44,3	9,80	5,5
2	Błomino Gumowskie	208,83	58,40	28,0	143,14	68,5	7,29	3,5
3	Błomino-Jeże	181,52	59,36	32,7	85,89	47,3	36,26	20,0
4	Chrościn	228,34	95,45	41,8	128,77	56,4	4,12	1,8
5	Cumino	315,01	135,59	43,0	177,35	56,3	2,07	0,7
6	Dzierżążnia	709,55	240,17	33,8	367,62	51,8	101,77	14,3
7	Gumowo	399,99	53,89	13,5	245,61	61,4	100,50	25,1
8	Kadłubowo	251,72	13,58	5,4	159,07	63,2	79,07	31,4
9	Korytowo	307,13	1,59	0,52	75,96	24,7	229,59	74,8
10	Kucice	522,53	112,08	21,4	339,88	65,0	70,57	13,5
11	Niwa	160,38	9,30	5,80	90,06	56,2	61,02	38,0
12	Nowa Dzierżążnia	413,98	55,64	13,4	271,15	65,5	87,19	21,1
13	Nowe Gumino	653,95	140,37	21,5	343,28	52,5	170,29	26,0
14	Nowe Kucice	376,99	26,37	7,0	145,42	38,6	205,20	54,4
15	Nowe Sarnowo	531,50	31,48	5,9	373,69	70,3	126,33	23,8
16	PGR-Kucice	159,95	50,13	31,3	74,84	46,8	34,99	21,9
17	Pluskocin	273,73	3,72	1,36	156,94	57,3	113,08	41,3
18	Podmarszczyn	404,01	183,05	45,3	192,13	47,6	28,83	7,1
19	Pomianowo	248,76	-	-	84,54	34,0	164,22	66,0
20	Pomianowo-Dzierki	155,61	9,15	5,88	86,30	55,5	60,15	38,7
21	Przemkowo	121,90	3,06	2,5	32,39	26,6	86,45	70,9
22	Rakowo	160,41	19,95	12,4	93,28	58,2	47,18	29,4
23	Sadkowo	224,92	4,54	2,02	122,01	54,2	98,37	-
24	Sarnowo-Góry	185,99	42,40	22,8	93,96	50,5	49,63	26,7
25	Siekluki	274,33	35,47	12,93	141,28	51,5	97,58	35,6
26	Starczewo-Pobodze	135,56	102,40	75,5	23,36	17,2	9,80	7,2
27	Starczewo-Wielkie	393,50	151,97	38,6	195,48	49,7	46,05	11,7
28	Stare Gumino	488,84	48,58	9,9	202,87	41,5	237,39	48,6
29	Wierzbica Pańska	312,38	81,80	26,2	165,17	52,9	65,42	20,9
30	Wierzbica Szlachecka	160,33	47,89	29,9	96,39	60,1	16,05	10,0
31	Wilamowice	387,40	36,81	9,5	263,29	68,0	87,31	22,5
Ogółem:		9526,64	1943,31	20,4	5049,76	53,0	2533,58	26,6

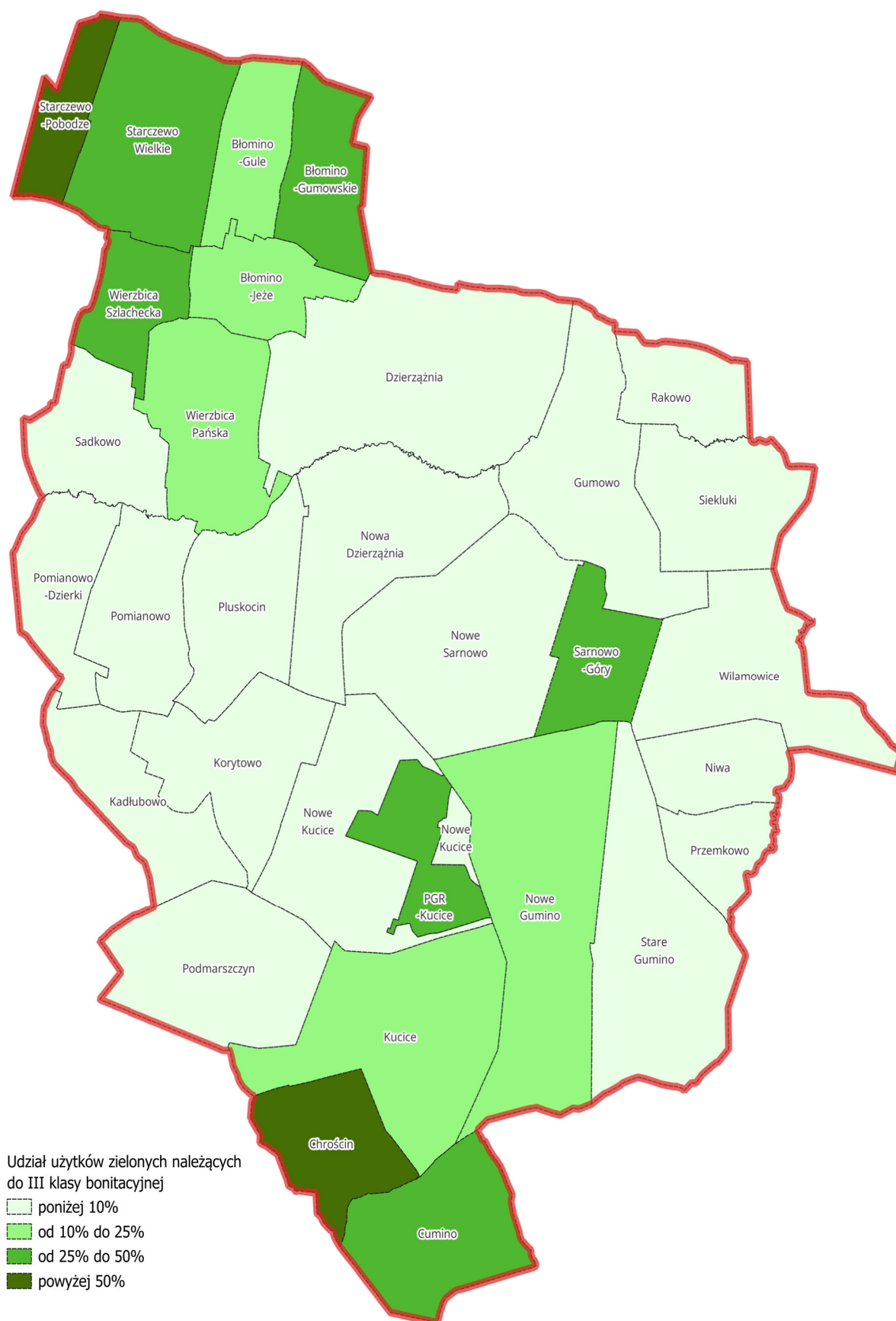
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r.

Tabela 14

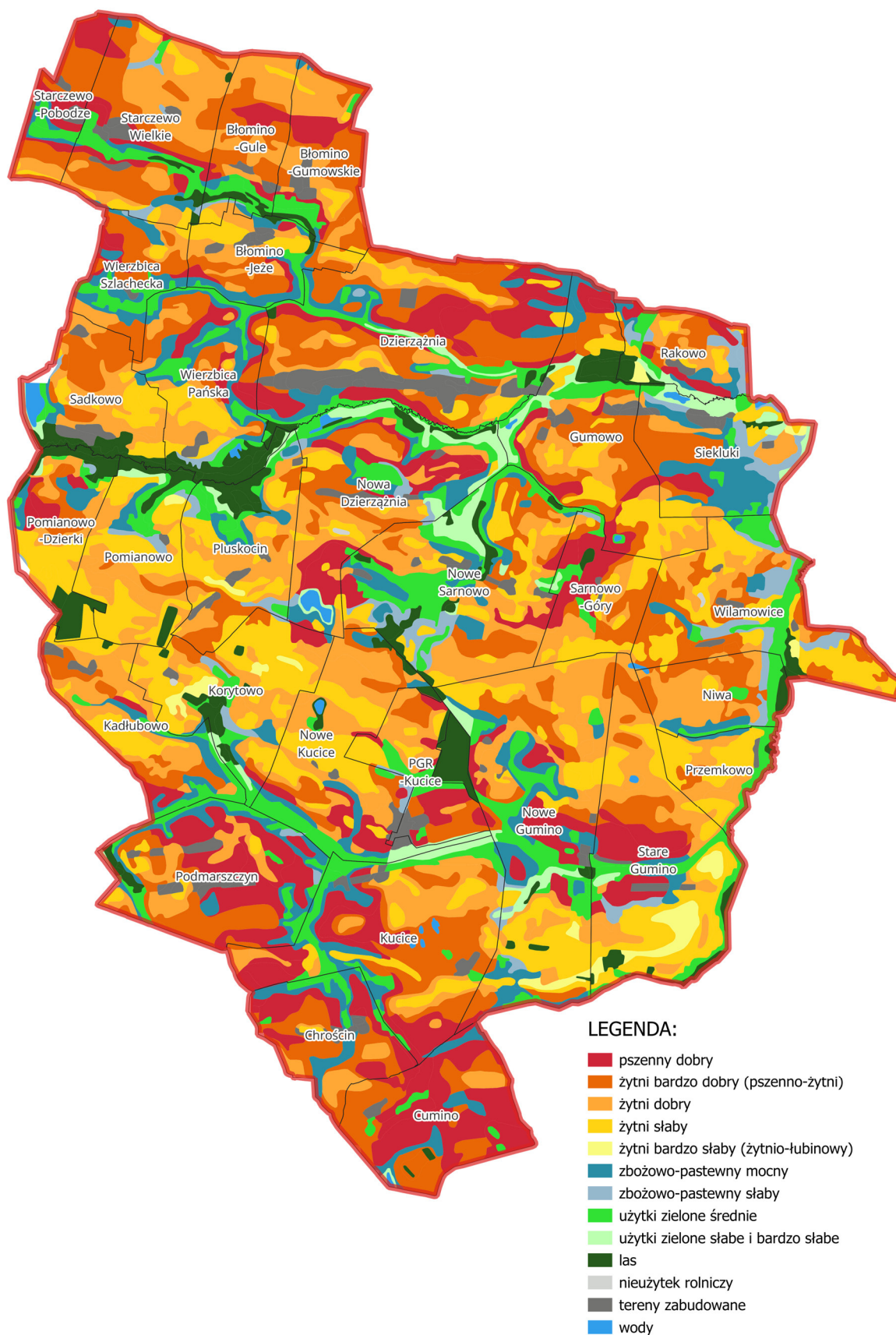
Lp		Nazwa obrebu	Jednostka	Grunty orne z sadami i zadrzewieniami										Użytki zielone z sadami i zadrzewieniami						Suma [ha]
				IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	razem	III	IV	V	VI	razem					
1	2	Błomino-Gule	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16				
1			ha	19,80	67,33	55,33	18,16	6,72	0,24	167,57	2,01	5,17	2,61	0,23	10,02					
			%	11,8	40,2	33,0	10,8	4,0	0,1	100,0	20,1	51,6	26,1	2,3	100,0					
2	Błomino Gumowskie		ha	10,25	38,11	111,47	18,69	6,58	0,58	185,67	10,04	12,98	0,13	-	23,16	208,83				
			%	5,5	20,5	60,0	10,1	3,5	0,3	100,0	43,4	56,1	0,6	-	100,0					
3	Błomino-Jeże		ha	11,35	44,51	45,34	26,46	33,36	2,4115	163,44	3,50	14,10	0,49	-	18,08	181,52				
			%	6,9	27,2	27,7	16,2	20,4	1,5	100,0	19,3	78,0	2,7	-	100,0					
4	Chrościn		ha	32,63	47,08	87,69	28,05	3,50	-	198,96	15,74	13,03	0,42	0,20	29,39	228,34				
			%	16,4	23,7	44,1	14,1	1,8	-	100,0	53,5	44,3	1,4	0,7	100,0					
5	Cumino		ha	24,12	104,80	158,65	12,10	1,03	-	300,69	6,67	6,60	1,05	-	14,32	315,01				
			%	8,0	34,9	52,8	4,0	0,3	-	100,0	46,6	46,1	7,3	-	100,0					
6	Dzierżążnia		ha	83,19	149,18	231,53	66,72	88,50	5,8162	624,94	7,80	69,37	7,45	-	84,62	709,55				
			%	13,31	23,87	37,05	10,68	14,16	0,93	100,0	9,2	82,0	8,8	-	100,0					
7	Gumowo		ha	1,89	48,74	125,85	56,68	68,21	7,00	308,37	3,26	63,07	25,14	0,15	91,62	399,99				
			%	0,6	15,8	40,8	18,4	22,1	2,3	100,0	3,6	68,8	27,4	0,2	100,0					
8	Kadłubowo		ha	2,09	10,99	69,18	63,49	69,05	3,05	217,84	0,50	26,40	6,51	0,46	33,87	251,72				
			%	1,0	5,0	31,8	29,1	31,7	1,4	100,0	1,5	77,9	19,2	1,4	100,0					
9	Korytowo		ha	-	1,59	13,76	48,93	128,31	61,25	253,84	-	13,27	33,04	6,99	53,29	307,13				
			%	-	0,6	5,4	19,3	50,5	24,1	100,0	-	24,9	62,0	13,1	100,0					
10	Kucice		ha	24,33	76,17	194,89	78,54	60,22	1,70	435,86	11,57	66,45	8,65	-	86,68	522,53				
			%	5,6	17,5	44,7	18,0	13,8	0,4	100,0	13,4	76,7	10,0	-	100,0					
11	Niwa		ha	-	9,30	17,84	54,45	53,37	1,08	136,04	-	17,77	6,40	0,17	24,34	160,38				
			%	-	6,8	13,1	40,0	39,2	0,8	100,0	-	73,0	26,3	0,7	100,0					
12	Nowa Dzierżążnia		ha	3,11	51,30	143,90	67,87	32,51	-	298,68	1,23	59,38	50,57	4,11	115,29	413,98				
			%	1,0	17,2	48,2	22,7	10,9	-	100,0	1,1	51,5	43,9	3,6	100,0					
13	Nowe Gumino		ha	35,21	84,89	105,37	152,32	143,71	12,89	534,40	20,26	85,59	12,88	0,82	119,55	653,95				
			%	6,6	15,9	19,7	28,5	26,9	2,4	100,0	16,9	71,6	10,8	0,7	100,0					
14	Nowe Kucice		ha	2,04	21,44	40,99	68,24	166,77	5,45	304,93	2,88	36,19	32,37	0,61	72,06	376,99				
			%	0,7	7,0	13,4	22,4	54,7	1,8	100,0	4,00	50,2	44,9	0,8	100					
15	Nowe Samowo		ha	3,03	27,94	162,04	118,38	68,59	-	379,97	0,52	93,26	53,64	4,10	151,52	531,50				
			%	0,8	7,4	42,6	31,2	18,1	-	100,00	0,3	61,5	35,4	2,7	100,0					
16	PGR-Kucice		ha	32,25	16,42	22,60	49,32	33,43	0,41	154,44	1,46	2,91	1,01	0,14	5,52	159,95				
			%	20,9	10,6	14,6	31,9	21,6	0,3	100,00	26,4	52,8	18,3	2,6	100,00					
17	Pluskocin		ha	-	2,73	33,84	82,27	84,15	4,03	207,02	0,99	40,82	20,38	4,52	66,71	273,73				
			%	-	1,3	16,3	39,7	40,6	1,9	100,0	1,5	61,2	30,5	6,8	100,0					
18	Podmarszczyn		ha	58,71	119,76	104,37	48,94	20,54	-	352,32	4,58	38,82	7,71	0,58	51,69	404,01				
			%	16,66	34,0	29,6	13,9	5,8	-	100,0	8,86	75,1	14,9	1,1	100,0					
19	Pomianowo		ha	-	-	9,48	45,93	137,57	5,84	198,82	-	29,14	18,54	2,26	49,94	248,76				
			%	-	-	4,8	23,1	69,2	2,9	100,0	-	58,3	37,1	4,5	100,0					
20	Pomianowo-Dzierłki		ha	1,84	7,32	32,12	28,80	39,79	12,72	122,58	-	25,38	5,86	1,78	33,02	155,61				
			%	1,5	6,0	26,2	23,5	32,5	10,4	100,0	-	76,9	17,7	5,4	100,0					
21	Przemkowo		ha	0,33	1,32	2,44	13,37	67,98	3,59	89,02	1,41	16,58	14,51	0,38	32,88	121,90				
			%	0,4	1,5	2,7	15,0	76,4	4,0	100,0	4,3	50,4	44,1	1,2	100,0					
22	Rakowo		ha	2,22	16,78	39,21	40,25	31,74	3,30	133,50	0,96	13,81	11,76	0,37	26,91	160,41				
			%	1,7	12,6	29,4	30,2	23,8	2,5	100,0	3,6	51,3	43,7	1,4	100,0					
23	Sadkowo		ha	1,04	3,51	35,64	68,36	66,93	0,70	176,18	-	18,00	17,39	13,35	48,74	224,92				
			%	0,6	2,0	20,2	38,8	38,0	0,4	100,0	-	36,9	35,7	27,4	100,0					
24	Samowo-Góry		ha	16,07	21,28	33,76	48,15	41,42	5,51	166,20	5,05	12,05	2,21	0,49	19,80	185,99				
			%	9,7	12,8	20,3	29,0	24,9	3,3	100,0	25,5	60,8	11,2	2,5	100,0					
25	Siekłuki		ha	-	28,62	65,06	28,25	58,45	9,07	189,46	6,85	47,97	29,24	0,81	84,87	274,33				
			%	-	15,1	34,3	14,9	30,8	4,8	100,0	8,1	56,5	34,5	1,0	100,0					
26	Starczewo-Pobodze		ha	46,78	43,43	14,73	6,28	8,91	0,22	120,35	12,19	2,36	0,7	-	15,21	135,56				
			%	38,9	36,1	12,2	5,2	7,4	0,2	100,0	80,1	15,5	4,4	-	100,0					
27	Starczewo-Wielkie		ha	28,38	109,83	118,41	51,25	41,14	4,91	353,92	13,76	25,83	-	-	39,58	393,50				
			%	8,0	31,0	33,5	14,5	11,6	1,4	100,0	34,8	65,2	-	-	100,0					
28	Stare Gumino		ha	7,84	35,68	66,56	75,84	164,01	55,16	405,08	5,07	60,47	17,63	0,59	83,75	488,84				
			%	1,9	8,8	16,4	18,7	40,5	13,6	100,0	6,1	72,2	21,1	0,7	100,0					
29	Wierzbica Pańska		ha	29,53	39,74	79,19	47,54	44,02	0,44	240,45	12,53	38,44	17,31	3,65	71,93	312,38				
			%	12,3	16,5	32,9	19,8	18,3	0,2	100,0	17,4	53,4	24,1	5,1	100,0					
30	Wierzbica Szlachecka		ha	12,26	25,62	46,97	34,23	15,63	-	134,71	10,01	15,19	0,42	-	25,62	160,33				
			%	9,1	19,0	34,9	25,4	11,6	-	100,0	39,1	59,3	1,6	-	100,0					
31	Wilamowice		ha	1,50	32,19	82,14	142,14	65,06	12,72	335,76	3,11	39,01	9,31	0,22	51,64	387,40				
			%	0,4	9,6	24,5	42,3	19,4	3,8	100,0	6,0	75,5	18,0	0,4	100,0					
	Ogółem:		ha	491,78	1287,60	2350,33	1690,00	1851,21	220,08	7891,01	163,93	1009,42	415,29	46,99	1635,63	9526,64				
			%	6,2	16,3	29,8	21,4	23,5	2,8	100,0	10,0	61,7	25,4	2,9	100,0					



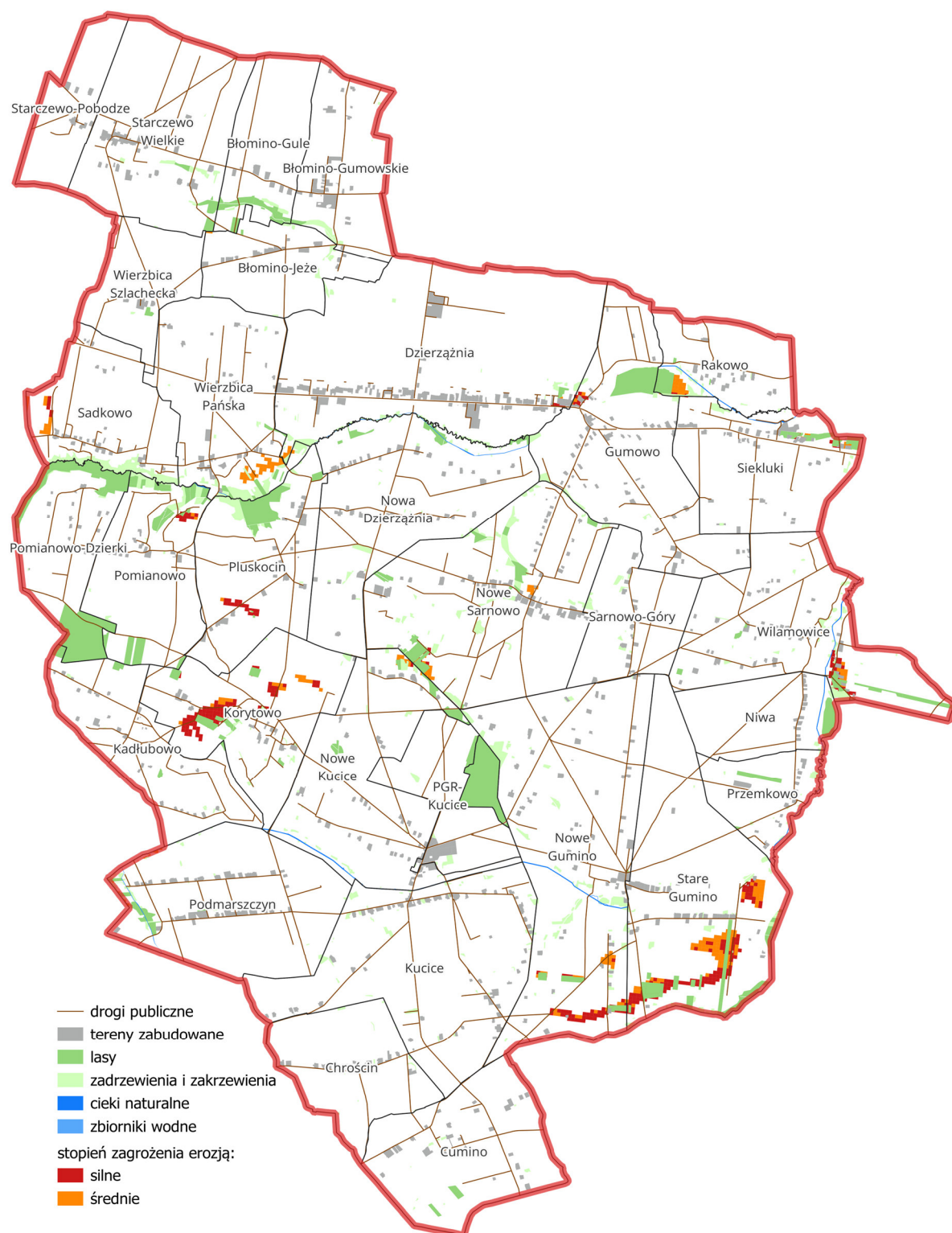
Rys. 13. Udział gruntów ornych dobrej jakości w poszczególnych obrębach ewidencyjnych.



Rys. 14. Udział użytków zielonych dobrej jakości w poszczególnych obrębach ewidencyjnych.



Rys. 15. Kompleksy przydatności rolniczej gleb – opracowano na podstawie mapy glebowo-rolniczej Województwa Mazowieckiego.



Rys. 16. Zagrożenie erozją wietrzną – opracowanie na podstawie mapy zagrożenia erozją wietrzną Województwa Mazowieckiego.

3.4. Zagrożenie erozją wietrzną.

Obszar gminy Dzierżążnia jest narażony na występowanie zjawiska erozji wietrznej. Najbardziej sprzyjające warunki występują na obszarach odsłoniętych, o rozległych powierzchniach gruntów ornych, zwłaszcza w miejscach występowania gleb lekkich. W gminie jest bardzo mały udział powierzchni lasów i niewielki udział trwałych użytków zielonych, co może sprzyjać występowaniu erozji wietrznej. Grunty najbardziej narażone na erozję wietrzną występują w miejscowościach: Stare Gumino, Nowe Gumino, Wilamowice, Nowe Sarnowo, Nowe Kucice, Korytowo, Pluskocin, Pomianowo, Sadkowo, Wierzbica Pańska, Dzierżążnia, Gumowo, Rakowo, Siekluki.

W konsekwencji gleby erodowane mają zwykle gorszy skład granulometryczny na skutek wywiewania najlżejszych cząstek glebowych, mniejszą porowatość, pojemność wodną i przepuszczalność. W wyniku tych niekorzystnych procesów pogorszeniu ulegają stosunki powietrzne i wodne w glebie. W glebach erodowanych zmniejsza się aktywność biologiczna. Przekształceniu ulega skład gatunkowy organizmów bytujących w glebie, w większym stopniu zasiedlane są one przez szkodniki i patogeny roślin uprawnych. Zmiany te są jedną z przyczyn spadku urodzajności terenów degradowanych erozją.

Podstawowym środkiem zapobiegającym erozji wietrznej są zabiegi przeciwoerozyjne, takie jak fitomelioracje przeciwdziałające splywowi powierzchniowemu i procesom eolicznym, kształtowanie mikrorzeźby terenu, czy odpowiedni dobór roślin, które zapobiegają dalszemu pogarszaniu właściwości bio-fizykochemicznych gleb, a tym samym ich wartości produkcyjnych. Ważnym elementem będzie również stosowanie specjalnych płodozmianów przeciwoerozyjnych jako jednego z działań w ramach programów rolno - środowiskowych. Utrzymywanie roślinności w okresach między dwoma plonami głównymi, ogranicza erozję gleby. Wpływa to również pozytywnie na strukturalne zróżnicowanie ekosystemów. Wysiew międzyplonu składającego się z minimum 3 gatunków roślin, w skład których mogą wchodzić rośliny miododajne, przyczynia się także do zwiększenia różnorodności gatunkowej i liczebności owadów zapylających. Na rysunku 16 przedstawiono obszary zagrożone erozją wietrzną.

3.5. Struktura władania gruntami.

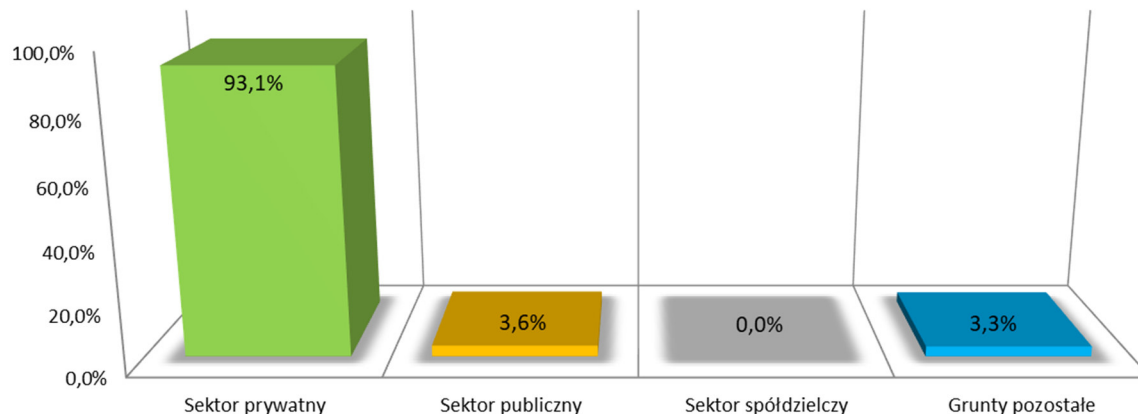
W strukturze władania gminy dominują grunty prywatne o powierzchni 9543,24 ha, stanowiące 93,1% gruntów w gminie. Grunty sektora publicznego zajmują powierzchnie 366,68 ha (3,6%), z czego 50,8% to grunty własności komunalnej. Grunty sektora spółdzielczego to zaledwie 0,23 ha. Pozostałe grunty w gminie stanowią 3,3%. Strukturę władania gruntami przedstawiono w tabeli 15.

Udział gruntów sektora prywatnego w poszczególnych obrębach ewidencyjnych waha się od 2,2% w PGR-Kucice do 98,8% w obrębie Starczewo-Pobodze. Na sektor prywatny składają się grunty:

- indywidualnych gospodarstw rolnych – obejmujące obszar 8164,98 ha (85,6% powierzchni gminy);
- osób fizycznych nie będących rolnikami – obejmujące obszar 1378,26 ha (14,4% powierzchni gminy).

Udział gruntów sektora publicznego w poszczególnych obrębach stanowi od 0,8% w miejscowości Niwa do 29,4% w Pomianowo-Dzierki. W obrębach ewidencyjnych Chrościn, Dzierżążnia, Gumowo, Nowe Sarnowo, PGR-Kucice, Pomianowo, Pomianowo-Dzierki oraz Wierzbica Pańska znajdują się grunty zasobu własności rolnej Skarbu Państwa.

Na terenie gminy występują grunty należące do Lasów Państwowych o ogólnej powierzchni 116,22 ha (31,7% powierzchni gminy), występują w miejscowościach: Nowe Kucice, Nowe Sarnowo, Pluskocin, Pomianowo-Dzierki, Rakowo i Siekluki. Zróżnicowanie gruntów sektora publicznego przedstawia rysunek 18.



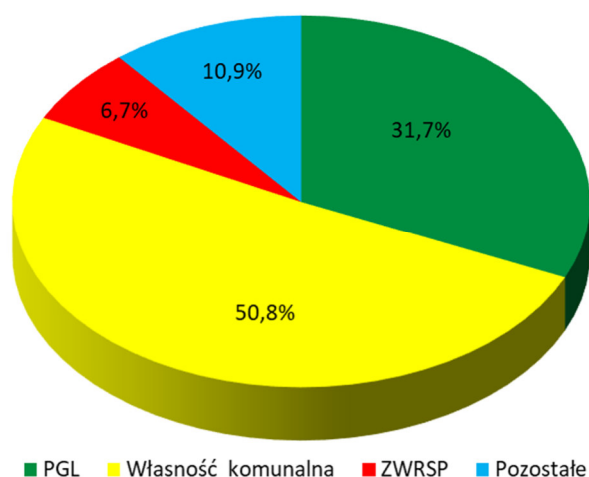
Rys. 17. Struktura władania gruntami.

Na sektor publiczny składają się grunty:

- Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (ZWRSP) – 24,47 ha (6,7%), grunty te występują w obrębach ewidencyjnych: Chrościn, Dzierżążnia, Gumowo, Nowe Sarnowo, PGR-Kucice, Pomianowo, Pomianowo-Dzierki, Wierzbica Pańska;
- Państwowego Gospodarstwa Leśnego (PGL) – 116,22 ha (31,7%), grunty znajdują się w obrębach ewidencyjnych: Nowe Kucice, Nowe Sarnowo, Pluskocin, Pomianowo-Dzierki, Rakowo i Siekluki;
- Własności komunalnej – 186,16 ha (50,8%), w tym:
 - GDDKiA – 28,25 ha (15,2%);
 - powiatu płońskiego (drogi powiatowe) – 41,73 ha (22,4%),
 - gmina Dzierżążnia (drogi gminne) – 116,18 ha (62,4%),
- Pozostałe grunty – 39,83 ha (10,9%), w tym:
 - Wody Polskie – 1,27 ha (ok. 3,2%),
 - pozostałe grunty Skarbu Państwa (Zasób nieruchomości SP, Państwowe jednostki organizacyjne) – 38,56 ha (ok. 96,8%).

Pozostałe grunty na obszarze gminy zajmują 336,84 ha (3,3% powierzchni gminy) i składają się z gruntów:

- kościołów i związków wyznaniowych – 36,18 ha (10,7%),
- wspólnot gruntowych – 7,76 ha (2,3%),
- spółek prawa handlowego – 228,07 ha (67,7%),
- innych jednostek – 64,83 ha (19,2%).



Rys. 18. Struktura władania gruntami sektora publicznego.

W bazie ewidencji gruntów i budynków występują liczne błędy w zakresie przyporządkowania do właściwych grup rejestrowych. Niektóre jednostki rejestrowe mają przypisaną niewłaściwą grupę rejestrową. Dane z bazy ewidencji gruntów i budynków zostały przeanalizowane i skorygowane, następnie przypisane do właściwej grupy rejestrowej. Tabela nr 15 zawiera poprawione dane.

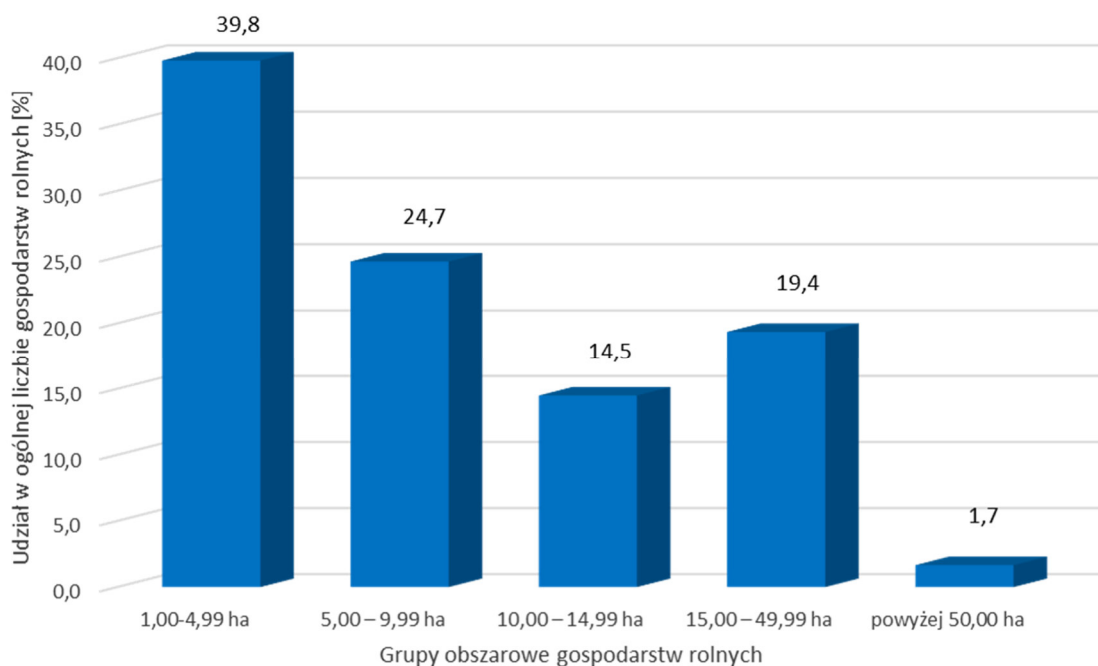
Struktura władania gruntami

Lp	Nazwa obrębu	Pow. ogólna obróbu [ha]	Sektor publiczny (udział w powierzchni obrębu)										Sektor spółdzielczy (udział w pow. obróbu)		Sektor prywatny (udział w pow. obrębu)				Grunty pozostałe (udział w pow. obróbu)	
			Razem		ZWRSP		PGL		Wł. komunalna		Pozostałe		ha	%	Razem		Gosp. rolne		ha	%
			ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%			ha	%	ha	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
1	Błomino-Gule	192,42	2,90	1,5	-	-	-	-	2,90	100,0	-	-	-	-	189,42	98,4	147,31	77,8	-	-
2	Błomino Gumowskie	218,24	5,59	2,6	-	-	-	-	5,59	100,0	-	-	-	-	212,66	97,4	153,92	72,4	-	-
3	Błomino-Jeże	185,65	2,90	1,6	-	-	-	-	2,90	100,0	-	-	-	-	182,75	98,4	182,14	99,7	-	-
4	Chrościn	235,05	22,51	9,6	19,32	85,8	-	-	3,19	14,2	-	-	-	-	210,81	89,7	197,77	93,8	1,73	0,7
5	Cumino	330,79	8,57	2,6	-	-	-	-	6,41	74,8	2,16	25,2	-	-	320,54	96,9	292,62	91,3	1,68	0,5
6	Dzierżążnia	748,20	11,99	1,6	2,24	18,7	-	-	9,48	79,1	0,27	2,3	0,23	0,0	724,45	96,8	524,64	72,4	11,53	1,5
7	Gumowo	440,15	9,85	2,2	1,60	16,2	-	-	8,25	83,8	-	-	-	-	406,10	92,3	322,63	79,4	24,20	5,5
8	Kadłubowo	266,96	5,58	2,1	-	-	-	-	5,58	100,0	-	-	-	-	259,74	97,3	248,96	95,8	1,64	0,6
9	Korytowo	331,19	7,04	2,1	-	-	-	-	7,04	100,0	-	-	-	-	321,55	97,1	319,85	99,5	2,60	0,8
10	Kucice	545,07	7,99	1,5	-	-	-	-	7,99	100,0	-	-	-	-	523,74	96,1	433,08	82,7	13,34	2,4
11	Niwa	172,66	1,37	0,8	-	-	-	-	1,37	100,0	-	-	-	-	169,02	97,9	111,42	65,9	2,27	1,3
12	Nowa Dzierżążnia	447,58	7,73	1,7	-	-	-	-	7,66	99,1	0,07	0,9	-	-	424,07	94,7	358,29	84,5	15,78	3,5
13	Nowe Gumino	688,82	11,32	1,6	-	-	-	-	11,16	98,6	0,16	1,4	-	-	656,96	95,4	581,24	88,5	20,54	3,0
14	Nowe Kucice	434,92	46,43	10,7	-	-	35,87	77,3	10,27	22,1	0,29	0,6	-	-	386,58	88,9	348,97	90,3	1,91	0,4
15	Nowe Sarnowo	569,93	17,99	3,2	0,10	0,6	2,94	16,3	11,54	64,1	3,41	19,0	-	-	551,94	96,8	481,32	87,2	-	-
16	PGR-Kucice	172,05	6,49	3,8	0,13	2,0	-	-	6,36	98,0	-	-	-	-	3,74	2,2	-	-	161,82	94,1
17	Pluskocin	303,02	24,36	8,0	-	-	16,64	68,3	5,28	21,7	2,44	10,0	-	-	271,23	89,5	196,04	72,3	7,43	2,5
18	Podmaszczyn	423,16	7,43	1,8	-	-	-	-	7,43	100,0	-	-	-	-	413,82	97,8	376,44	91,0	1,91	0,5
19	Pomianowo	277,12	7,69	2,8	0,50	6,5	-	-	4,88	63,5	2,31	30,0	-	-	269,12	97,1	226,11	84,0	0,31	0,1
20	Pomianowo-Dzierki	218,22	64,14	29,4	0,50	0,8	58,53	91,3	4,97	7,7	0,14	0,2	-	-	154,08	70,6	132,43	85,9	-	-
21	Przemkowo	131,46	3,49	2,7	-	-	-	-	2,21	63,3	1,28	36,7	-	-	127,97	97,3	123,17	96,2	-	-
22	Rakowo	171,37	4,72	2,8	-	-	0,99	21,0	2,15	45,6	1,58	33,5	-	-	166,65	97,2	155,96	93,6	-	-
23	Sadkowo	247,44	6,78	2,7	-	-	-	-	3,44	50,7	3,34	49,3	-	-	240,66	97,3	196,82	81,8	-	-
24	Sarnowo-Góry	194,19	5,63	2,9	-	-	-	-	4,21	74,8	1,42	25,2	-	-	188,56	97,1	168,20	89,2	-	-
25	Siekluki	300,80	14,05	4,7	-	-	1,25	8,9	4,83	34,4	7,97	56,7	-	-	251,95	83,8	223,05	88,5	34,80	11,6
26	Starczewo-Pobodze	137,33	1,60	1,2	-	-	-	-	1,60	100,0	-	-	-	-	135,73	98,8	119,12	87,8	-	-
27	Starczewo-Wielkie	411,79	9,12	2,2	-	-	-	-	9,00	98,7	0,12	1,3	-	-	402,44	97,7	369,11	91,7	0,23	0,1
28	Stare Gumino	526,17	9,89	1,9	-	-	-	-	6,77	68,5	3,12	31,5	-	-	516,21	98,1	429,58	83,2	0,07	0,0
29	Wierzbica Pańska	343,98	14,17	4,1	0,08	0,6	-	-	6,28	44,3	7,81	55,1	-	-	329,76	95,9	290,14	88,0	0,05	0,0
30	Wierzbica Szlachecka	167,51	4,21	2,5	-	-	-	-	3,78	89,8	0,43	10,2	-	-	163,30	97,5	147,68	90,4	-	-
31	Wilamowice	413,84	13,15	3,2	-	-	-	-	11,64	88,5	1,51	11,5	-	-	367,69	88,8	306,97	83,5	33,00	8,0
	Ogółem:	10247,08	366,68	3,6	24,47	6,7	116,22	31,7	186,16	50,8	39,83	10,9	0,23	0,0	9543,24	93,1	8164,98	85,6	336,84	3,3

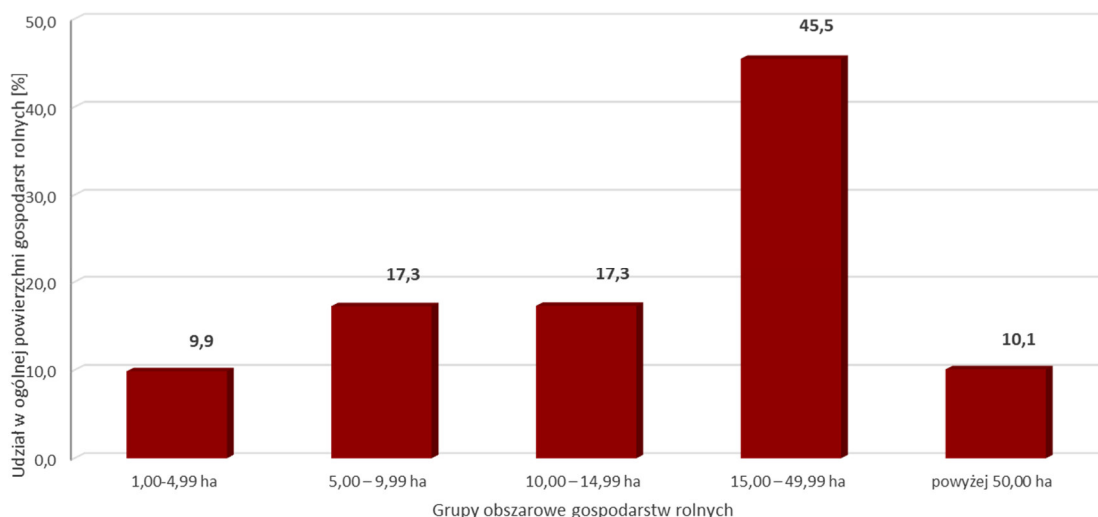
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r.

3.6. Struktura obszarowa i ilościowa gospodarstw rolnych.

Analizą objęto gospodarstwa rolne, które posiadają grunty o łącznej powierzchni powyżej 1 ha. Z analizy danych ewidencji gruntów i budynków wynika, że na terenie gminy Dzierżążnia znajdują się 904 gospodarstwa rolne, o łącznej powierzchni 9348,44 ha. Gospodarstwa o powierzchni do 4,99 ha stanowią 9,9% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych. Gospodarstwa rolne o powierzchni 5,00-9,99 ha stanowią 17,3%, o powierzchni 10,00-14,99 ha stanowią 17,3%, o powierzchni 15,00-49,99 ha – 45,5% ogólnej powierzchni gospodarstw, a gospodarstwa rolne o powierzchni powyżej 50,00 ha stanowią 10,1% (rysunek 20). Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych w gminie wynosi 10,34 ha, natomiast w poszczególnych obrębach waha się od 5,06 ha w Niwa do 33,18 ha w obrębie Błomino-Gule. Średnia ilość gospodarstw w obrębie wynosi 29. Najwięcej gospodarstw rolnych znajduje się w obrębie Dzierżążnia – 75, a najmniej w obrębie Błomino-Gule – 6 gospodarstw rolnych. Oprócz gospodarstw posiadających siedlisko w danym obrębie, występują również grunty różniczan (rolników posiadających działkę siedliskową poza analizowanym obrębem). W gminie występuje duże zróżnicowanie wielkości działek i ich ilość w poszczególnych obrębach. W niektórych przypadkach wyliczona średnie arytmetyczna nie odzwierciedla stanu faktycznego.



Rys. 19. Struktura ilościowa indywidualnych gospodarstw rolnych w grupach obszarowych.

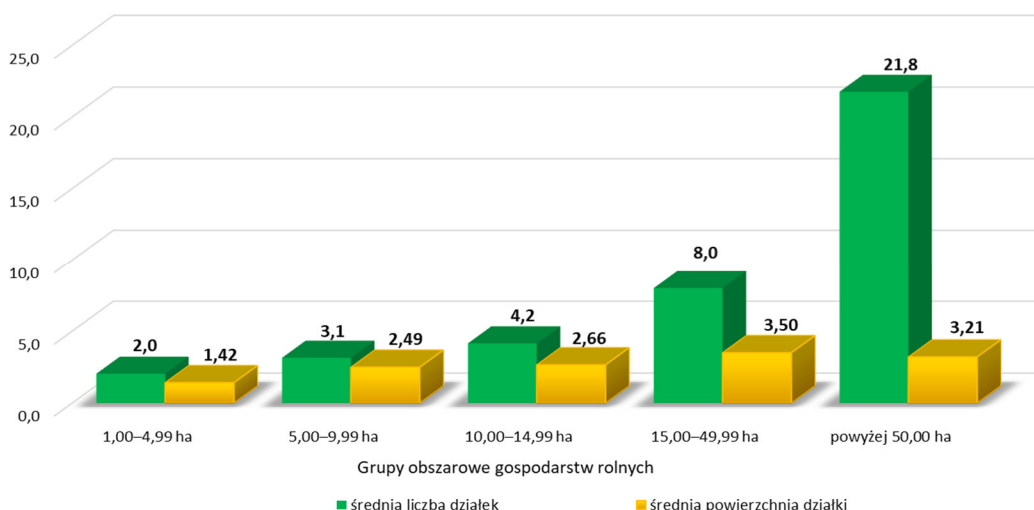


Rys. 20. Struktura powierzchniowa indywidualnych gospodarstw rolnych w grupach obszarowych.

Pod względem ilości, przeważają gospodarstwa z grupy obszarowej 1,00-4,99 ha i stanowią 39,8% ilości wszystkich gospodarstw rolnych. Gospodarstwa rolne o powierzchni do 5,00-9,99 ha stanowią 24,7%. Gospodarstwa należące do grupy powierzchniowej 10,00-15,99 ha stanowią 14,5%, z grupy o powierzchni 15,00-49,99 ha stanowią 19,4%, a o powierzchni powyżej 50,00 ha stanowią 1,7% (rysunek 19).

W gminie struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych w poszczególnych obrębach wygląda podobnie. Najwięcej indywidualnych gospodarstw rolnych o powierzchni ogólnej w przedziale 1,00-4,99 ha występuje w obrębach ewidencyjnych Dzierżążnia (32) oraz Nowe Sarnowo (26). W gminie najmniejsze gospodarstwa o powierzchni do 4,99 ha, stanowią 9,9% wszystkich gospodarstw. Kilka miejscowości wyróżnia się większą ilością gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 15,00 ha np.: Starczewo-Wielkie, Podmarszczyn, Dzierżążnia, Kucice. Strukturę obszarową gospodarstw przedstawiono w tabeli nr 16.

Uwzględniając korektę danych dotyczącą gospodarstw indywidualnych, przeprowadzono weryfikację działek, należących do właścicieli, zaliczonych do grupy rejestrowej 7.2. Z zestawiania jednostek rejestrowych dla grupy 7.2 wybrano jednostki rejestrowe, które należało zaliczyć do grupy 7.1 (rolnicy indywidualni na podstawie posiadania gruntów o powierzchni większej od 1 ha) i otrzymaną w ten sposób listę działek poddano analizie. Zostały policzone działki ewidencyjne o powierzchni <0.30 ha i szerokości <20m. Wykonano również analizę ilości działek i średniej powierzchni działki w poszczególnych grupach obszarowych gospodarstw indywidualnych powyżej 1 ha.



Rys. 21. Rozdrobnienie gruntów własnych indywidualnych gospodarstw rolnych w grupach obszarowych.

Rozdrobnienie gruntów własnych gospodarstw indywidualnych, wyrażona za pomocą średniej wielkości działki i średniej ilości działek, jest czynnikiem charakteryzującym efektywność rolnictwa oraz stopień organizacji gospodarstw na danym terenie. Na obszarze gminy średnia powierzchnia działki rolnej wynosi 2,75 ha, a na każde gospodarstwo przypada średnio 4 działki ewidencyjne. W poszczególnych obrębach średnia powierzchnia działki rolnej waha się od 1,22 ha w obrębie Niwa do 7,66 ha w Błomino-Gule. Średnia ilość działek w gospodarstwach rolnych w obrębach ewidencyjnych wynosi od 2 w obrębie Pomianowo-Dzierki, do 7 działek w obrębie Korytowo. Rozdrobnienie gruntów własnych w gospodarstwach rolnych z podziałem na grupy obszarowe przedstawiono w tabeli nr 17.

W grupie obszarowej 1,00 – 4,99 ha średnia powierzchnia działki wynosi 1,42 ha, a średnia ilość działek w gospodarstwach rolnych wynosi 2 (rysunek 21). Największym rozdrobnieniem w tej grupie obszarowej charakteryzuje się obręb Niwa o średniej powierzchni działki rolnej 0,69 ha oraz średniej liczbie działek w gospodarstwie rolnym – 3. W grupie gospodarstw rolnych 5,00 – 9,99 ha największe rozdrobnienie jest w obrębie ewidencyjnym Rakowo o średniej powierzchni działki rolnej 1,13 ha oraz średniej liczbie działek w gospodarstwie rolnym – 6. W grupie obszarowej 10,00 – 14,99 ha największym rozdrobnieniem charakteryzuje się również obręb Rakowo o średniej powierzchni działki rolnej 1,40 ha oraz średniej liczbie działek w gospodarstwie rolnym – 8. W grupie obszarowej 15,00 – 49,99 ha największym rozdrobnieniem charakteryzuje się obręb Wierzbica Pańska o średniej powierzchni działki rolnej 1,60 ha oraz średniej liczbie działek w gospodarstwie rolnym – 15. W grupie gospodarstw rolnych powyżej 50,00 ha największe rozdrobnienie jest w obrębie ewidencyjnym Nowe Kucice o średniej powierzchni działki rolnej 2,16 ha oraz średniej liczbie działek w gospodarstwie rolnym – 40. W gminie ilość działek rolnych o powierzchni do 0,30 ha stanowi 17,7% wszystkich działek rolnych, a o szerokości poniżej 20 m – 16,4%. Największą liczbą działek rolnych do 0,30 ha charakteryzują się obręby: Dzierżążnia, Przemkowo i Rakowo które posiadają odpowiednio 37,7%, 28,0% i 26,3%. Największa liczba działek rolnych o szerokości poniżej 20 m występuje w obrębach: Przemkowo, Wierzbica Pańska i Nowe Sarnowo odpowiednio 32,0%, 24,5% i 22,1% spośród wszystkich działek rolnych.

Tabela 16

Struktura gospodarstw rolnych w grupach obszarowych

Lp	Nazwa obrębu	Powierzchnia ogólna gospodarstw (ha)	Liczba gospodarstw ogółem	Średnia powierzchnia gospodarstw	Pow. gruntów położonych poza analizowanym obrębem	1,00 – 4,99 ha					5,00 – 9,99 ha					10,00 – 14,99 ha					15,00 – 49,99 ha					powyżej 50,00 ha				
		ha	licz.	ha	ha	Razem pow. gosp. rolnych	Ilość gospodarstw rolnych		Średnia pow. gosp.	Udział w pow. ogólnej	Razem pow. gosp. rolnych	Ilość gospodarstw rolnych		Średnia pow. gosp.	Udział w pow. ogólnej	Razem pow. gosp. rolnych	Ilość gospodarstw rolnych		Średnia pow. gosp.	Udział w pow. ogólnej	Razem pow. gosp. rolnych	Ilość gospodarstw rolnych		Średnia pow. gosp.	Udział w pow. ogólnej	Razem pow. gosp. rolnych	Ilość gospodarstw rolnych		Średnia pow. gosp.	Udział w pow. ogólnej
						ha	licz.	%			ha	licz.	%			ha	licz.	%			ha	licz.	%			ha	licz.	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
1	Błomino-Gule	199,07	6	33,18	26,03	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	148,08	5	83,3	29,62	74,4	50,99	1	16,7	50,99	25,6
2	Błomino Gumowskie	152,74	16	9,55	17,01	14,93	7	43,8	2,13	9,8	10,74	2	12,5	5,37	7,0	51,90	4	25,0	12,97	34,0	75,17	3	18,8	25,06	49,2	-	-	-	-	-
3	Błomino-Jeże	204,67	15	13,64	35,83	10,40	4	26,7	2,60	5,1	53,51	7	46,7	7,64	26,1	-	-	-	-	-	140,75	4	26,7	35,19	68,8	-	-	-	-	-
4	Chrościn	252,95	21	12,05	47,14	9,84	4	19,0	2,46	3,9	52,14	7	33,3	7,45	20,6	60,98	5	23,8	12,20	24,1	78,21	4	19,0	19,55	30,9	51,78	1	4,8	51,78	20,5
5	Cumino	280,23	28	10,01	12,31	23,05	10	35,7	2,30	8,2	56,68	8	28,6	7,08	20,2	66,02	5	17,9	13,20	23,6	134,48	5	17,9	26,90	48,0	-	-	-	-	-
6	Dzierżążnia	701,38	75	9,35	52,83	76,08	32	42,7	2,38	10,8	135,00	19	25,3	7,11	19,2	149,16	12	16,0	12,43	21,3	286,06	11	14,7	26,01	40,8	55,08	1	1,3	55,08	7,9
7	Gumowo	371,41	49	7,58	50,87	65,61	24	49,0	2,73	17,7	69,53	12	24,5	5,79	18,7	68,16	6	12,2	11,36	18,4	113,56	6	12,2	18,93	30,6	54,55	1	2,0	54,55	14,7
8	Kadłubowo	222,49	28	7,95	36,17	30,72	12	42,9	2,56	13,8	61,73	8	28,6	7,72	27,7	62,95	5	17,9	12,59	28,3	67,09	3	10,7	22,36	30,2	-	-	-	-	-
9	Korytowo	375,92	19	19,79	97,29	8,20	3	15,8	2,73	2,2	33,43	4	21,1	8,36	8,9	22,15	2	10,5	11,08	5,9	220,20	9	47,4	24,47	58,6	91,94	1	5,3	91,94	24,5
10	Kucice	618,88	60	10,31	153,80	48,38	17	28,3	2,85	7,8	148,43	19	31,7	7,81	24,0	160,43	13	21,7	12,34	25,9	193,80	10	16,7	19,38	31,3	67,84	1	1,7	67,84	11,0
11	Niwa	70,91	14	5,06	0,85	17,92	9	64,3	1,99	25,3	20,99	3	21,4	7,00	29,6	11,31	1	7,1	11,31	16,0	20,69	1	7,1	20,69	29,2	-	-	-	-	-
12	Nowa Dzierżążnia	483,50	39	12,40	116,79	41,72	14	35,9	2,98	8,6	81,29	10	25,6	8,13	16,8	71,63	6	15,4	11,94	14,8	225,55	8	20,5	28,19	46,6	63,31	1	2,6	63,31	13,1
13	Nowe Gumino	579,56	53	10,94	164,82	64,87	23	43,4	2,82	11,2	132,61	18	34,0	7,37	22,9	45,37	4	7,5	11,34	7,8	130,96	5	9,4	26,19	22,6	205,75	3	5,7	68,58	35,5
14	Nowe Kucice	409,94	37	11,08	92,52	46,64	16	43,2	2,91	11,4	46,64	7	18,9	6,66	11,4	90,02	7	18,9	12,86	22,0	140,19	6	16,2	23,36	34,2	86,46	1	2,7	86,46	21,1
15	Nowe Sarnowo	538,87	59	9,13	75,06	67,28	26	44,1	2,59	12,5	122,18	17	28,8	7,19	22,7	88,61	7	11,9	12,66	16,4	208,49	8	13,6	26,06	38,7	52,31	1	1,7	52,31	9,7
16	PGR-Kucice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	Pluskocin	236,02	20	11,80	31,97	18,84	7	35,0	2,69	8,0	37,87	5	25,0	7,57	16,0	12,15	1	5,0	12,15	5,1	167,16	7	35,0	23,88	70,8	-	-	-	-	-
18	Podmarszczyn	413,36	34	12,16	33,45	17,84	8	23,5	2,23	4,3	39,72	6	17,6	6,62	9,6	125,47	10	29,4	12,55	30,4	230,33	10	29,4	23,03	55,7	-	-	-	-	-
19	Pomianowo	183,82	21	8,75	20,02	27,34	11	52,4	2,49	14,9	19,92	3	14,3	6,64	10,8	48,77	4	19,0	12,19	26,5	87,79	3	14,3	29,26	47,8	-	-	-	-	-
20	Pomianowo-Dzierki	116,93	17	6,88	8,54	19,66	8	47,1	2,46	16,8	37,56	5	29,4	7,51	32,1	35,98	3	17,6	11,99	30,8	23,73	1	5,9	23,73	20,3	-	-	-	-	-
21	Przemkowo	149,10	20	7,46	45,88	26,05	10	50,0	2,60	17,5	34,36	5	25,0	6,87	23,0	11,75	1	5,0	11,75	7,9	76,95	4	20,0	19,24	51,6	-	-	-	-	-
22	Rakowo	192,55	20	9,63	32,83	24,99	11	55,0	2,27	13,0	13,55	2	10,0	6,77	7,0	11,19	1	5,0	11,19	5,8	142,82	6	30,0	23,80	74,2	-	-	-	-	-
23	Sadkowo	253,11	23	11,00	31,17	19,21	7	30,4	2,74	7,6	46,31	6	26,1	7,72	18,3	48,82	4	17,4	12,21	19,3	138,76	6	26,1	23,13	54,8	-	-	-	-	-
24	Sarnowo-Góry	225,40	17	13,26	49,79	14,98	5	29,4	3,00	6,6	16,62	2	11,8	8,31	7,4	23,14	2	11,8	11,57	10,3	170,66	8	47,1	21,33	75,7	-	-	-	-	-
25	Siekluki	254,73	42	6,06	26,01	51,55	22	52,4	2,34	20,2	109,08	15	35,7	7,27	42,8	24,23	2	4,8	12,12	9,5	69,88	3	7,1	23,29	27,4	-	-	-	-	-
26	Starczewo-Pobodze	147,17	9	16,35	11,87	-	-	-	-	-	8,01	1	11,1	8,01	5,4	47,82	4	44,4	11,95	32,5	91,34	4	44,4	22,84	62,1	-	-	-	-	-
27	Starczewo-Wielkie	382,45	35	10,93	19,93	31,19	15	42,9	2,08	8,2	32,12	5	14,3	6,42	8,4	32,83	3	8,6	10,94	8,6	286,32	12	34,3	23,86	74,9	-	-	-	-	-
28	Stare Gumino	515,11	40	12,88	81,90	46,10	15	37,5	3,07	8,9	61,11	8	20,0	7,64	11,9	90,56	7	17,5	12,94	17,6	210,24	8	20,0	26,28	40,8	107,09	2	5,0	53,55	20,8
29	Wierzbica Pańska	303,72	33	9,20	29,14	58,04	20	60,6	2,90	19,1	12,71	2	6,1	6,36	4,2	80,24	6	18,2	13,37	26,4	95,85	4	12,1	23,96	31,6	56,88	1	3,0	56,88	18,7
30	Wierzbica Szlachecka	152,87	13	11,76	16,13	1,46	1	7,7	1,46	1,0	34,16	5	38,5	6,83	22,3	22,49	2	15,4	11,24	14,7	94,76	5	38,5	18,95	62,0	-	-	-	-	-
31	Wilamowice	359,57	41	8,77	56,04	40,52	19	46,3	2,13	11,3	84,88	12	29,3	7,07	23,6	52,19	4	9,8	13,05	14,5	181,97	6	14,6	30,33	50,6	-	-	-	-	-
Ogółem:		9348,44	904	10,34	1473,98	923,40	360	39,8	2,57	9,9	1612,90	223	24,7	7,23	17,3	1616,32	131	14,5	12,34	17,3	4251,84	175	19,4	24,30	45,5	943,98	15	1,7	62,93	10,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r.

Tabela 17

Rozdrobnienie gruntów własnych w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych

Lp	Nazwa obrębu	Liczba działek ewidencyjnych w gospodarstwach rolnych	% działek o pow. do 0,30 ha	% działek o szerokości < 20m	Ogółem		Grupy obszarowe														
					a	b	1,00 – 4,99 ha			5,00 – 9,99 ha			10,00 – 14,99 ha			15,00 – 49,99 ha			powyżej 50,00 ha		
					a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17					
1	Blomino-Gule	22	4,5	13,6	4,3	7,66	-	-	-	-	-	-	-	3,2	9,26	10,0	5,10				
2	Blomino Gumowskie	101	22,8	12,9	2,9	3,32	1,6	1,36	2,5	2,15	3,3	3,99	5,7	4,42	-	-					
3	Blomino-Jeże	85	11,8	10,6	5,7	2,38	2,5	1,04	3,7	2,06	-	-	12,5	2,82	19,7	4,61					
4	Chrościn	61	8,2	16,4	3,1	3,83	1,3	1,97	2,0	3,72	2,4	5,08	5,0	3,91	15,0	3,45					
5	Cumino	84	-	3,6	2,4	4,18	1,3	1,77	1,8	4,05	2,4	5,50	5,6	4,80	-	-					
6	Dzierżążnia	382	37,7	19,1	3,7	2,50	2,0	1,17	3,2	2,21	4,8	2,62	7,6	3,41	13,0	4,24					
7	Gumowo	235	17,0	14,0	3,8	2,01	2,2	1,26	2,4	2,40	5,3	2,13	8,5	2,23	21,0	2,60					
8	Kadłubowo	113	8,8	4,4	3,1	2,53	1,7	1,54	3,4	2,29	4,2	3,00	6,7	3,35	-	-					
9	Korytowo	113	12,4	5,3	7,1	2,78	2,0	1,37	4,3	1,97	4,0	2,77	8,7	2,82	26,0	3,54					
10	Kudce	222	11,3	9,0	3,9	2,66	1,9	1,51	3,1	2,52	4,2	2,97	6,0	3,23	28,0	2,42					
11	Niwa	114	21,1	9,6	4,1	1,22	2,9	0,69	6,0	1,17	5,0	2,26	9,0	2,30	-	-					
12	Nowa Dzierżążnia	155	14,2	11,6	4,1	3,00	2,0	1,49	3,4	2,39	3,8	3,11	7,3	3,89	18,0	3,52					
13	Nowe Gumino	236	12,3	11,9	4,0	2,73	1,7	1,62	2,0	3,68	4,5	2,52	7,6	3,45	26,7	2,57					
14	Nowe Kudce	187	17,1	5,3	5,0	2,20	2,2	1,33	3,1	2,12	5,7	2,25	8,2	2,86	40,0	2,16					
15	Nowe Sarnowo	376	22,3	22,1	5,3	1,73	3,0	0,87	3,8	1,91	5,9	2,16	13,4	1,95	22,0	2,38					
16	PGR-Kudce	19	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-					
17	Pluskocin	127	8,7	10,2	4,8	2,46	2,3	1,18	3,2	2,37	2,0	6,08	8,9	2,70	-	-					
18	Podmarszczyn	182	11,0	11,0	5,4	2,26	2,3	0,99	4,3	1,53	5,6	2,24	8,3	2,78	-	-					
19	Pomianowo	107	5,6	7,5	3,0	2,96	1,4	1,82	2,0	3,32	3,8	3,25	8,7	3,38	-	-					
20	Pomianowo-Dzierki	56	12,5	8,9	2,1	3,25	1,3	1,97	2,0	3,76	3,3	3,60	6,0	3,96	-	-					
21	Przemkowo	75	28,0	32,0	4,6	1,62	1,8	1,45	4,8	1,43	6,0	1,96	11,0	1,75	-	-					
22	Rakowo	95	26,3	17,9	5,4	1,78	1,6	1,39	6,0	1,13	8,0	1,40	11,7	2,04	-	-					
23	Sadkowo	141	18,4	14,2	5,5	2,01	3,9	0,71	4,7	1,65	6,0	2,03	8,7	2,67	-	-					
24	Sarnowo-Góry	69	8,7	1,4	4,4	3,05	1,8	1,66	3,5	2,37	3,5	3,31	6,4	3,35	-	-					
25	Siekluki	139	14,4	20,1	2,9	2,07	1,8	1,29	3,3	2,23	6,5	1,86	7,0	3,33	-	-					
26	Starczewo-Pobodze	23	4,3	8,7	2,8	5,89	-	-	1,0	8,01	3,0	3,98	3,0	7,61	-	-					
27	Starczewo-Wielkie	131	20,6	21,4	2,9	3,75	1,9	1,11	3,2	2,01	4,0	2,74	3,8	6,22	-	-					
28	Stare Gumino	194	9,3	12,9	4,6	2,83	1,7	1,84	2,1	3,59	5,4	2,38	7,9	3,34	19,5	2,75					
29	Wierzbica Pańska	200	22,5	24,5	5,3	1,75	2,6	1,12	2,0	3,18	5,7	2,36	15,0	1,60	24,0	2,37					
30	Wierzbica Szlachecka	61	11,5	18,0	4,2	2,78	1,0	1,46	3,6	1,90	4,0	2,81	5,6	3,38	-	-					
31	Wilamowice	208	24,0	14,4	4,6	1,92	1,6	1,31	4,2	1,70	6,5	2,01	13,3	2,27	-	-					
	Ogółem:	4313	17,7	16,4	4,0	2,75	2,0	1,42	3,1	2,49	4,2	2,66	8,0	3,50	21,8	3,21					

a - średnia liczba działek w gospodarstwie
b - średnia powierzchnia działki w gospodarstwie [ha]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r.

3.7. Grunty dzierżawione.

Dzierżawy gruntów stanowią istotne i dość powszechne zjawisko występujące na terenie gminy Dzierżążnia. Na podstawie danych pochodzących z ewidencji gruntów i budynków przedstawiono udział zarejestrowanych dzierżaw dla poszczególnych obrębów ewidencyjnych w gminie.

Największy udział gruntów dzierżawionych odnotowano w obrębach: Kucice (10,4% gruntów w obrębie), Pomianowo-Dzierki (6,8% gruntów w obrębie), Chrościn (6,7% gruntów w obrębie). Z kolei w obrębach Błomino-Gule, Błomino-Jeże, Cumino, Kadłubowo, Nowe Sarnowo, PGR-Kucice, Przemkowo, Sadkowo, Sarnowo-Góry, Starczewo-Pobodze, Starczewo-Wielkie, Wierzbiec Szlachecki nie zarejestrowano żadnych umów dzierżawy gruntów. Ogólny wskaźnik procentowy gruntów dzierżawionych w gminie Dzierżążnia wynosi 2,6 %.

Należy jednak podkreślić, że dostępne dane nie odzwierciedlają pełnej skali zjawiska dzierżawienia gruntów pomiędzy rolnikami. Podczas inwentaryzacji nie uzyskano kompletnych informacji, ponieważ znacząca część umów dzierżawnych zawierana jest w sposób nieformalny, zazwyczaj ustnie. Jest to zjawisko powszechne – wielu właścicieli nie chce sprzedawać gruntów, mimo że sami ich nie uprawiają. Dotyczy to zwłaszcza mieszkańców wsi pracujących poza rolnictwem oraz osób starszych, które nie są zainteresowane formalizowaniem umów dzierżawy.

Tabela 18

Wykaz gruntów dzierżawionych

Nr obrębu	Nazwa obrębu	Pow. ogólna obróbu [ha]	Pow. gruntów dzierżawionych [ha]	
			ha	%
1	2	3	4	5
1	Błomino-Gule	192,42	-	-
2	Błomino Gumowskie	218,24	10,52	4,8
3	Błomino-Jeże	185,65	-	-
4	Chrościn	235,05	15,66	6,7
5	Cumino	330,79	-	-
6	Dzierżążnia	748,20	10,42	1,4
7	Gumowo	440,15	19,99	4,5
8	Kadłubowo	266,96	-	-
9	Korytowo	331,19	14,32	4,3
10	Kucice	545,07	56,42	10,4
11	Niwa	172,66	5,98	3,5
12	Nowa Dzierżążnia	447,58	17,19	3,8
13	Nowe Gumino	688,82	21,44	3,1
14	Nowe Kucice	434,92	7,65	1,8
15	Nowe Sarnowo	569,93	-	-
16	PGR-Kucice	172,05	-	-
17	Pluskocin	303,02	15,41	5,1
18	Podmaszczyn	423,16	23,83	5,6
19	Pomianowo	277,12	3,66	1,3
20	Pomianowo-Dzierki	218,22	14,73	6,8
21	Przemkowo	131,46	-	-
22	Rakowo	171,37	2,52	1,5
23	Sadkowo	247,44	-	-
24	Sarnowo-Góry	194,19	-	-
25	Siekluki	300,80	4,00	1,3
26	Starczewo-Pobodze	137,33	-	-
27	Starczewo-Wielkie	411,79	-	-
28	Stare Gumino	526,17	15,23	2,9
29	Wierzbica Pańska	343,98	2,53	0,7
30	Wierzbica Szlachecka	167,51	-	-
31	Wilamowice	413,84	6,58	1,6
Ogółem:		10247,08	268,08	2,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r.

4. OCENA PRODUKCJI ROLNEJ.

4.1. Produkcja roślinna.

Największą powierzchnię zasiewów na analizowanym obszarze zajmuje uprawa pszenicy ozimej, stanowiąca 25,6% ogółu upraw (fot. 36). Największe powierzchnie gruntów pod uprawę pszenicy ozimej jest w: Błomino Gumowskie – 78,39 ha (44,4%), Wierzbica Szlachecka – 67,61 ha (43,6%) i Dzierżążnia – 257,48 ha (41,6%). Na obszarze gminy dominuje również kukurydza, który zajmuje 1699,65 ha (21,9%) powierzchni zasiewów. Największe powierzchnie zasiewów występują w obrębach ewidencyjnych: Wilamowice – 113,96 ha (47,2%), Wierzbica Pańska – 91,04 ha (35,6%), Rakowo – 50,40 ha (35,4%).

Oprócz wyżej wymienionych roślin, rolnicy zajmują się głównie uprawą: rzepaku ozimego - 903,41 ha (11,7%), pszenżyta ozimego - 828,88 ha (10,7%), buraka cukrowego - 670,75 ha (8,7%), trwałych użytków zielonych – 526,85 ha (6,8%) oraz ziemniaka – 237,39 ha (3,1%). Pozostałe zasiewy to: trawy, pszenica jara, mieszanka, truskawka, owies, jęczmień ozimy, cebula, jęczmień jary i gorczyca.

Największe powierzchnie zasiewów rzepaku ozimego występują w obrębie ewidencyjnym Błomino-Jeże – 37,59 ha (22,4%). Zasiewy pszenżyta ozimego najwięcej występuje w obrębie Przemkowo – 24,55 ha (29,8%).

Z rośliny okopowych najczęściej uprawiane to: buraki cukrowe – 670,75 ha (8,7%), ziemniaki – 237,39 ha (3,1%). Największe powierzchnie zajęte pod uprawę buraków jest w obrębach ewidencyjnych: Błomino-Gule – 42,32 ha (25,2%) i Starczewo-Pobodze – 22,69 ha (18,1%).

Trwałe użytki zielone zajmują powierzchnię 526,85 ha (6,8%). Na terenie gminy uprawiana jest truskawka, która zajmuje powierzchnię 109,81 ha (1,4%).

Pozostałe rośliny uprawiane na terenie gminy to: brokuł, kalafior, ogórek, groch, żyto, pszenżyto jare, gryka, czereśnia, kapusta i inne. Strukturę zasiewów ujęto w tabeli nr 22, a procentowy udział poszczególnych grup pokazano na rysunku nr 22.

Dane o strukturze zasiewów na terenie analizowanego obszaru wiejskiego zostały pozyskane z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie. Są to uprawy zadeklarowane we wnioskach rolników o przyznanie płatności dla kampanii 2024.



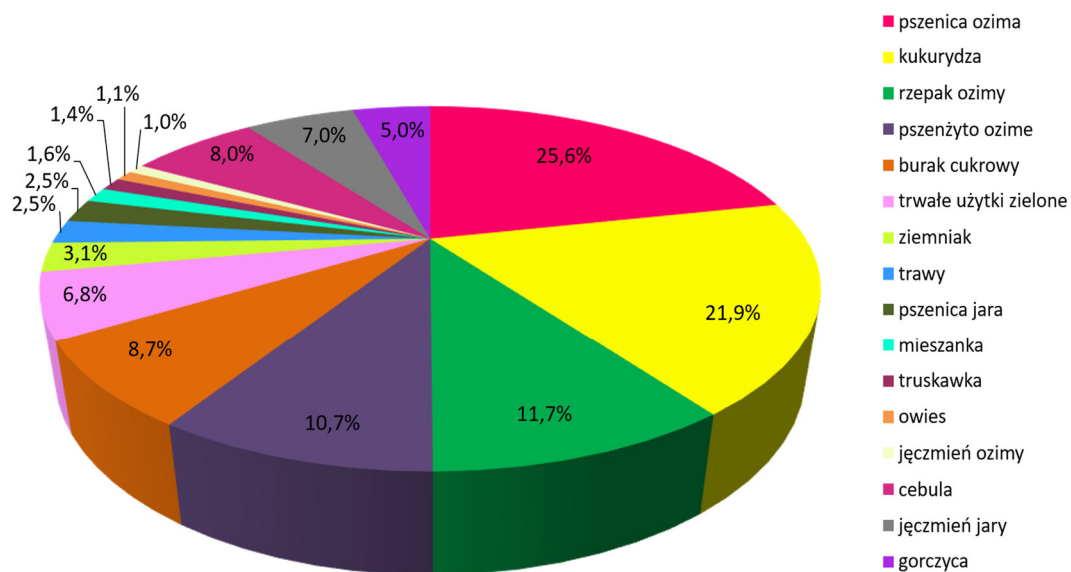
Fot. 36. Pole pszenicy w miejscowości Starczewo-Pobodze.



Fot. 37. Pole kapusty w miejscowości Nowe Gumino.



Fot. 38. Pole buraka cukrowego w miejscowości Błomino Gumowskie.



Rys. 22 Udział zasiewów w ogólnej powierzchni upraw w gminie
– na podstawie danych z ARiMR na dzień 21.02.2025 r.



Fot. 39. Uprawa słonecznika w miejscowości Pluskocin.

4.2. Produkcja zwierzęca.

Na podstawie danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa sporządzone zostało zestawienie dla produkcji zwierzęcej. W gminie obsada inwentarzowa nie jest zróżnicowana, występują w zdecydowanej ilości stada gęsi, bydła, trzody chlewnej i kaczek. W niewielkiej ilości prowadzona jest hodowla koni. W gminie zarejestrowanych jest 8287 sztuk gęsi, 4747 sztuk bydła, 3864 sztuk trzody chlewnej i 466 sztuk kaczek.

Hodowla gęsi występuje tylko w obrębie Korytowo. Najwięcej bydła jest w miejscowościach: Kucice – 570 szt. (12,0%), Starczewo-Wielkie – 418 szt. (8,8%) oraz Nowe Kucice – 367 szt. (7,7%). Hodowla trzody chlewnej występuje w pięciu obrębach ewidencyjnych. Najwięcej jest w obrębie Nowe Sarnowo – 3666 szt. (94,9% ogółu trzody chlewnej w gminie). W tabeli nr 19 przedstawiono rozmieszczenie hodowli zwierząt w poszczególnych miejscowościach. Wiele zwierząt jest hodowanych dla własnych potrzeb, w celach rekreacyjnych oraz hobbystycznie.



Fot. 40. Hodowla koni w miejscowości Cumino.

Tabela 19

Produkcja zwierzęca

Lp	Nazwa obrębu	Gęsi		Bydło		Trzoda chlewna		Kaczki		Konie	
		ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Błomino-Gule	-	-	21	0,4	-	-	-	-	-	-
2	Błomino Gumowskie	-	-	129	2,7	-	-	-	-	-	-
3	Błomino-Jeże	-	-	125	2,6	-	-	-	-	-	-
4	Chrościn	-	-	237	5,0	140	3,6	-	-	1	1,9
5	Cumino	-	-	207	4,4	34	0,9	-	-	3	5,7
6	Dzierżążnia	-	-	83	1,7	-	-	-	-	-	-
7	Gumowo	-	-	203	4,3	-	-	-	-	-	-
8	Kadłubowo	-	-	62	1,3	-	-	-	-	2	3,8
9	Korytowo	8287	100,0	198	4,2	-	-	466	100,0	0	0,0
10	Kucice	-	-	570	12,0	-	-	-	-	2	3,8
11	Niwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Nowa Dzierżążnia	-	-	233	4,9	-	-	-	-	-	-
13	Nowe Gumino	-	-	166	3,5	-	-	-	-	-	-
14	Nowe Kucice	-	-	367	7,7	13	0,3	-	-	-	-
15	Nowe Sarnowo	-	-	139	2,9	3 666	94,9	-	-	6	11,3
16	PGR-Kucice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	Pluskocin	-	-	57	1,2	-	-	-	-	-	-
18	Podmarszczyn	-	-	356	7,5	-	-	-	-	-	-
19	Pomianowo	-	-	20	0,4	-	-	-	-	-	-
20	Pomianowo-Dzierki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Przemkowo	-	-	185	3,9	-	-	-	-	-	-
22	Rakowo	-	-	227	4,8	-	-	-	-	2	3,8
23	Sadkowo	-	-	33	0,7	-	-	-	-	32	60,4
24	Sarnowo-Góry	-	-	211	4,4	-	-	-	-	-	-
25	Siekluki	-	-	42	0,9	-	-	-	-	-	-
26	Starczewo-Pobodzie	-	-	53	1,1	-	-	-	-	-	-
27	Starczewo-Wielkie	-	-	418	8,8	-	-	-	-	3	5,7
28	Stare Gumino	-	-	175	3,7	11	0,3	-	-	-	-
29	Wierzbica Pańska	-	-	32	0,7	-	-	-	-	2	3,8
30	Wierzbica Szlachecka	-	-	75	1,6	-	-	-	-	-	-
31	Wilamowice	-	-	123	2,6	-	-	-	-	-	-
Gmina ogółem:		8 287	100,0	4 747	100,0	3 864	100,0	466	100,0	53	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
– stan na marzec 2025 r.

Tabela 20

Uprawa roślin według siedziby gospodarstwa

Lp	Nazwa obrębu	Powierzchnia ogólna obrębu [ha]	Powierzchnia zasiewów razem	Struktura wybranych upraw (udział w ogólnej powierzchni upraw)																															
				Pszenica ozima		Kukurydza		Rzepak ozimy		Pszenżyto ozime		Burak cukrowy		Trwałe użytki zielone		Ziemniak		Trawy		Pszenica jara		Mieszanka		Truskawka		Owies		Jęczmień ozimy		Cebula		Jęczmień jary		Gorczyca	
				ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38
1	Błomino-Gule	192,42	167,71	54,42	32,4	45,36	27,0	10,56	6,3	4,79	2,9	42,32	25,2	2,19	1,3	0,32	0,2	0,37	0,2	-	-	2,50	1,5	-	-	2,82	1,7	-	-	-	-	-	-	2,06	1,2
2	Błomino Gumowskie	218,24	176,61	78,39	44,4	26,15	14,8	8,95	5,1	11,91	6,7	20,20	11,4	4,62	2,6	0,51	0,3	2,55	1,4	1,52	0,9	19,23	10,9	1,31	0,7	-	-	1,27	0,7	-	-	-	-	-	-
3	Błomino-Jeże	185,65	167,50	39,01	23,3	32,50	19,4	37,59	22,4	28,71	17,1	12,04	7,2	4,08	2,4	1,26	0,8	5,12	3,1	1,78	1,1	5,41	3,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4	Chroścín	235,05	192,95	61,98	32,1	44,05	22,8	25,79	13,4	11,12	5,8	20,39	10,6	15,30	7,9	1,15	0,6	0,89	0,5	2,08	1,1	0,65	0,3	-	-	-	-	5,95	3,1	1,15	0,6	2,45	1,3	-	-
5	Cumino	330,79	287,57	87,44	30,4	72,75	25,3	50,72	17,6	17,06	5,9	19,72	6,9	9,79	3,4	5,07	1,8	8,27	2,9	4,08	1,4	0,21	0,1	9,56	3,3	-	-	-	-	2,75	1,0	-	-	0,15	0,1
6	Dzierżążnia	748,20	618,74	257,48	41,6	150,14	24,3	55,58	9,0	37,13	6,0	48,59	7,9	13,44	2,2	1,91	0,3	4,95	0,8	28,23	4,6	3,90	0,6	2,40	0,4	4,47	0,7	0,71	0,1	-	-	9,58	1,5	0,23	0,0
7	Gumowo	440,15	347,92	55,94	16,1	84,37	24,2	34,70	10,0	54,69	15,7	31,52	9,1	32,53	9,3	4,79	1,4	2,83	0,8	15,39	4,4	14,99	4,3	6,66	1,9	2,16	0,6	2,66	0,8	-	-	4,69	1,3	-	-
8	Kadłubowo	266,96	196,24	50,61	25,8	27,45	14,0	17,35	8,8	33,15	16,9	1,70	0,9	15,05	7,7	18,47	9,4	2,00	1,0	6,99	3,6	4,05	2,1	10,75	5,5	5,42	2,8	2,18	1,1	-	-	1,07	0,5	-	-
9	Korytowo	331,19	259,22	35,83	13,8	54,67	21,1	35,45	13,7	37,19	14,3	4,08	1,6	12,50	4,8	26,56	10,2	1,20	0,5	10,77	4,2	3,60	1,4	9,30	3,6	17,84	6,9	8,56	3,3	1,67	0,6	-	-	-	-
10	Kucice	545,07	455,62	91,40	20,1	65,50	14,4	77,95	17,1	58,01	12,7	61,66	13,5	60,60	13,3	9,64	2,1	10,93	2,4	7,90	1,7	0,80	0,2	0,33	0,1	2,25	0,5	3,46	0,8	1,00	0,2	4,52	1,0	7,65	1,7
11	Niwa	172,66	114,44	6,49	5,7	31,79	27,8	19,51	17,0	10,74	9,4	10,21	8,9	3,10	2,7	5,04	4,4	21,31	18,6	-	-	1,41	1,2	4,84	4,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Nowa Dzierżążnia	447,58	355,32	124,78	35,1	59,91	16,9	41,48	11,7	12,06	3,4	32,49	9,1	23,09	6,5	0,80	0,2	8,02	2,3	16,71	4,7	9,59	2,7	16,77	4,7	1,85	0,5	3,94	1,1	1,37	0,4	-	-	2,46	0,7
13	Nowe Gumino	688,82	535,72	96,99	18,1	76,48	14,3	83,45	15,6	45,96	8,6	72,49	13,5	39,43	7,4	49,47	9,2	19,44	3,6	2,17	0,4	0,16	0,0	13,36	2,5	0,49	0,1	1,88	0,4	32,64	6,1	1,80	0,3	0,13	0,0
14	Nowe Kucice	434,92	317,50	55,02	17,3	65,00	20,5	33,27	10,5	64,24	20,2	18,98	6,0	40,08	12,6	0,45	0,1	10,25	3,2	-	-	1,53	0,5	8,96	2,8	2,44	0,8	9,48	3,0	-	-	7,80	2,5	-	-
15	Nowe Sarnowo	569,93	421,53	112,36	26,7	87,51	20,8	66,91	15,9	36,10	8,6	34,17	8,1	46,05	10,9	7,18	1,7	5,71	1,4	11,52	2,7	0,09	0,0	9,76	2,3	1,93	0,5	23,60	5,6	2,07	0,5	2,10	0,5	-	-
16	PGR-Kucice	172,05	4,45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,45	100,0	-	-	-	-
17	Pluskocin	303,02	230,30	91,51	39,7	22,20	9,6	30,55	13,3	23,17	10,1	16,36	7,1	21,47	9,3	3,05	1,3	4,03	1,7	2,22	1,0	5,51	2,4	-	-	4,47	1,9	4,98	2,2	-	-	0,78	0,3	-	-
18	Podmarszczyn	423,16	348,09	119,22	34,2	74,73	21,5	45,23	13,0	23,85	6,9	11,45	3,3	25,04	7,2	23,10	6,6	10,60	3,0	3,72	1,1	2,06	0,6	2,00	0,6	4,89	1,4	-	-	1,00	0,3	1,20	0,3	-	-
19	Pomianowo	277,12	189,74	65,77	34,7	20,86	11,0	9,00	4,7	47,86	25,2	-	-	5,45	2,9	4,77	2,5	6,98	3,7	22,64	11,9	1,31	0,7	-	-	0,64	0,3	-	-	-	-	4,46	2,4	-	-
20	Pomianowo-Dzierki	218,22	115,74	12,06	10,4	12,24	10,6	19,14	16,5	29,97	25,9	6,14	5,3	7,50	6,5	6,50	5,6	1,25	1,1	4,57	3,9	1,95	1,7	-	-	1,69	1,5	-	-	-	-	6,65	5,7	6,08	5,3
21	Przemkowo	131,46	82,46	3,62	4,4	21,69	26,3	3,17	3,8	24,55	29,8	-	-	7,43	9,0	2,23	2,7	15,12	18,3	-	-	-	-	0,69	0,8	3,96	4,8	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Rakowo	171,37	142,54	23,25	16,3	50,40	35,4	3,33	2,3	12,64	8,9	11,44	8,0	19,31	13,5	1,27	0,9	8,46	5,9	8,97	6,3	10,56	7,4	-	-	-	-	-	-	-	-	2,61	1,8	0,86	0,6
23	Sadkowo	247,44	155,57	34,82	22,4	23,05	14,8	16,04	10,3	8,33	5,4	10,13	6,5	9,97	6,4	20,38	13,1	6,86	4,4	3,97	2,6	10,56	6,8	-	-	11,46	7,4	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Sarnowo-Góry	194,19	139,79	25,67	18,4	39,14	28,0	6,87	4,9	24,24	17,3	18,90	13,5	5,37	3,8	0,90	0,6	4,70	3,4	2,15	1,5	0,03	0,0	2,66	1,9	-	-	8,14	5,8	0,27	0,2	-	-	0,75	0,5
25	Siekluki	300,80	223,58	54,85	24,5	69,96	31,3	33,93	15,2	16,11	7,2	12,29	5,5	26,99	12,1	0,75	0,3	1,33	0,6	-	-	0,02	0,0	-	-	1,36	0,6	-	-	-	-	4,38	2,0	1,61	0,7
26	Starczewo-Pobodzie	137,33	125,29	51,40	41,0	13,37	10,7	22,96	18,3	6,43	5,1	22,69	18,1	6,30	5,0	0,06	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,08	1,7
27	Starczewo-Wielkie	411,79	358,73	107,69	30,0	76,91	21,4	28,89	8,1	42,87	12,0	55,52	15,5	22,99	6,4	3,01	0,8	12,30	3,4	5,96	1,7	0,11	0,0	-	-	1,62	0,5	-	-	-	-	-	-	0,86	0,2
28	Stare Gumino	526,17	363,40	48,27	13,3	106,26	29,2	34,50	9,5	44,68	12,3	16,30	4,5	18,02	5,0	31,91	8,8	6,23	1,7	11,83	3,3	12,30	3,4	10,46	2,9	8,37	2,3	-	-	13,01	3,6	0,15	0,0	1,11	0,3
29	Wierzbica Pańska	343,98	255,57	63,47	24,8	91,04	35,6	19,77	7,7	14,75	5,8	28,84	11,3	13,38	5,2	0,43	0,2	1,48	0,6	2,82	1,1	10,53	4,1	-	-	0,43	0,2	1,27	0,5	-	-	-	-	7,36	2,9
30	Wierzbica Szlachecka	167,51	154,91	67,61	43,6	40,21	26,0	9,77	6,3	12,07	7,8	9,02	5,8	3,98	2,6	-	-	5,36	3,5	4,56	2,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,33	1,5
31	Wilamowice	413,84	241,55	8,58	3,6	113,96	47,2	21,00	8,7	34,50	14,3	21,11	8,7	11,80	4,9	6,41	2,7	4,41	1,8	9,32	3,9	1,89	0,8	-	-	2,94	1,2	-	-	1,61	0,7	-	-	4,02	1,7
	Gmina ogółem:	10247,08	7746,30	1985,93	25,6	1699,65	21,9	903,41	11,7	828,88	10,7	670,75	8,7	526,85	6,8	237,39	3,1	192,95	2,5	191,87	2,5	125,0	1,6	109,81	1,4	83,50	1,1	78,08	1,0	62,99	0,8	54,24	0,7	39,74	0,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – stan na marzec 2025 r.

4.3. Ocena stanu usług dla rolnictwa.

Na terenie obszaru gminy Dzierżążnia występuje niewiele obiektów obsługujących gospodarstwa rolne, takie jak punkty sprzedaży zboża, nasion, pasz dla zwierząt, nawozów, zakłady naprawcze pojazdów i maszyn rolniczych. Na terenie gminy mieści się kilka niewielkich punktów usługowo-handlowe dla rolnictwa, prowadzone są w różnych miejscowościach.

Podmioty obsługujące gospodarstwa rolne z obszaru gminy zlokalizowane są poza obszarem gminy, między innymi w pobliskim Płońsku. Są tam punkty przetwórstwa zbóż, warzyw, a także punkty zaopatrzenia w materiał siewny, środki ochrony roślin, środki do produkcji rolnej, materiały budowlane, sklepy z częściami do maszyn rolniczych oraz serwisy maszyn rolniczych.

Z zebranych informacji wynika, że produkty rolne skupowane są bezpośrednio z gospodarstw przez duże firmy zajmujące się skupem płodów rolnych. W Polsce jest wolny rynek i rolnicy sprzedają produkty rolne tam, gdzie są najkorzystniejsze ceny. Dlatego, też rolnicy z gminy Dzierżążnia znajdują punkty zbytu również poza powiatem płońskim. W kwestii zaopatrzenia gospodarstw rolnych w środki, materiały i sprzęt rolniczy, duże gospodarstwa zaopatrują się bezpośrednio u producentów.

5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.

Głównym ośrodkiem obsługującym gminę z zakresu funkcji administracyjnych, kulturowych, społecznych jest miejscowość – Dzierżążnia.

Na terenie obszaru gminy funkcjonują dwie publiczne szkoły:

- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Dzierżążni (fot. 41);
- Szkoła Podstawowa im. Wandy Chotomskiej w Nowych Kucicach (fot. 42).

Przy każdej ze szkół funkcjonują Oddziały Przedszkolne, który zapewniają opiekę i naukę dla dzieci młodszych. W Dzierżążni funkcjonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Na terenie gminy bardzo prężnie działa Gminna Biblioteka Publiczna w Dzierżążni, która zapewnia mieszkańcom gminy dostęp do księgozbiorów, służy mieszkańcom gminy upowszechniając i promując czytelnictwo, prowadząc działalność informacyjną oraz kulturalno-oświatową. Biblioteka organizuje szereg form ciekawych konkursów np. fotograficzne, pięknego czytania, poetyckie.



Fot. 41. Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Dzierżążni.



Fot. 42. Szkoła Podstawowa im. Wandy Chotomskiej w Nowych Kucicach.

Nad bezpieczeństwem mieszkańców czuwa osiem zespołów Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowościach: Dzierżążnia, Kucice, Podmarszczyń, Kadłubowo, Starczewo-Wielkie, Wierzbica Pańska, Nowe Sarnowo, Gumino (fot. 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49). Przy jednostce OSP Kucice działają Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze. Wszystkie jednostki są zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym jako stowarzyszenia i posiadają osobowość prawną. Miejscem zbiórek i zebrań (nie tylko strażackich) są remizy, którymi dysponują jednostki strażackie.



Fot. 43. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Starczewie Wielkim.



Fot. 44. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Wierzbicy Pańskiej.



Fot. 45. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Dzierżążni.



Fot. 46. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Nowym Sarnowie.



Fot. 47. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Nowym Guminie.



Fot. 48. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Kadłubowie.



Fot. 49. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Podmarszczynie.

W gminie Dzierżążnia mieszkańcy mają dostęp do podstawowych usług niezbędnych do codziennego funkcjonowania. Opiekę medyczną zapewnia placówka Grupa Zdrowie Dzierżążnia, w której realizowane są świadczenia podstawowej opieki zdrowotnej, umożliwiające korzystanie z porad lekarza rodzinnego, pielęgniarstwa oraz położnej. Uzupełnieniem systemu ochrony zdrowia jest lokalna apteka, zapewniająca dostęp do leków i środków medycznych, a także usługi stomatologiczne, które pozwalają na profilaktykę i leczenie chorób jamy ustnej bez konieczności wyjazdu poza gminę. Jedyne w gminie punkty pocztowe zlokalizowane są w miejscowości gminnej, gdzie znajduje się również oddział banku oraz punkty kasowe.

W obrębie granic obszaru gminy Dzierżążnia znajdują się trzy parafie rzymsko-katolickie:

1. Parafia pw. św. Michała Archanioła w Kucicach.
2. Parafia pw. św. Achacjusza w Skołatowie.
3. Parafia pw. św. Pankracego w Starym Guminiu.

W trzech miejscowościach usytuowane są cmentarze parafialne: Skołatowo, Kucice, Stare Gumino.

Oprócz powyższych obiektów, na terenie gminy znajdują się 2 świetlice wiejskie w miejscowościach: Guminiu i Podmarszczynie (zlokalizowana w budynku OSP). Stanowią one miejsca integracji mieszkańców, spotkań okolicznościowych – andrzejki, sylwester, ostatki, dożynki, imprezy rodzinne i spotkania seniorów.

Znaczący wkład w pozytywne przemiany społeczne na terenie gminy, w dużym stopniu, wnoszą Koła Gospodyń Wiejskich (KGW), które mają wieloletnią tradycję, choć formalnie funkcjonują od kilku lat. Obok Ochotniczej Straży Pożarnej, są organizacjami najbardziej rozpowszechnionymi, trwałymi i aktywnymi na wsiach. Na terenie gminy funkcjonują cztery koła: Koło Gospodyń Korytowo, Koło Gospodyń Wiejskich w Nowych Kucicach, Koło Gospodyń Wiejskich w Pluskocinie Wesołe Jagódki, Koło Gospodyń Wiejskich w Starczewie Wielkim. Działają one wyłącznie lokalnie – na rzecz najbliższego sąsiedztwa, czasami w skali gminy czy powiatu.

W gminie funkcjonują również inne stowarzyszenia: Stowarzyszenie "Amicus" Gminy Dzierżążnia i Stowarzyszenie Na Rzecz Gminy Dzierżążnia.

Stowarzyszenie "Amicus" Gminy Dzierżążnia zajmuje się wspieraniem osób potrzebujących, w tym seniorów oraz organizowaniem działań na rzecz dzieci i młodzieży. Współpracuje z Bankiem Żywności w Ciechanowie, organizując m.in. wyjazdy integracyjne i projekty edukacyjne. Stowarzyszenie Na Rzecz Gminy Dzierżążnia: Powstało w 2007 roku z inicjatywy Czesława Gąseckiego. Jego celem jest wspieranie inicjatyw obywatelskich, promowanie zdrowego stylu życia oraz integracja społeczna mieszkańców poprzez organizację wspólnych rajdów i innych wydarzeń. Wspólnym celem wymienionych organizacji jest dobro wspólne członków społeczności, odpowiadają na ich potrzeby, diagnozują i reagują na pojawiające się problemy.

Do organizacji pozarządowych działających na terenie gminy należą również: Akademia Sportowa Progres Płoński oddział Dzierżążnia, Gminny Klub Sportowy Gumino, Strzelecka Grupa Rekonstrukcji Historycznej Św. Achacjusz – Skołatowo.

Gminną tradycją jest organizacja imprez kulturalnych nawiązujących do świąt kościelnych i państwowych związanych z bogatą historią gminy oraz imprez sportowych integrujących lokalną społeczność.

Z zebranych informacji można wnioskować, że gmina Dzierżążnia, wyposażona jest w infrastrukturę społeczną w dużym stopniu. Jednak mieszkańcy miejscowości z analizowanego obszaru korzystają z bliskiego sąsiedztwa ośrodka miejskiego Płońsk. Poprawy wymaga jednak wyposażenie urządzeń infrastruktury społecznej oraz jakość świadczonych usług. Chociaż wiele obiektów w ostatnich latach została zmodernizowana to jeszcze wiele innych wymaga poprawy stanu technicznego. W większości miejscowości w gminie jest duże zapotrzebowanie w zakresie miejsc spotkań, integracji, rekreacji i edukacji. Ważnym elementem życia na wsi jest stworzenie miejsc przyjaznych, bezpiecznych, funkcjonalnych i współtworzących wartości społeczne.

6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

6.1. Struktura i stan sieci dróg.

Sieć drogowa na terenie analizowanego obszaru gminy znajduje się w zarządzie jednostek samorządowych. Składają się na nią droga krajowa nr 10, drogi powiatowe, drogi gminne oraz drogi prywatne. Duża część dróg potrzebuje wykonania bieżących napraw i modernizacji, ponieważ stan tych dróg jest niezadowalający.

Drogi kategorii krajowej o łącznej długości 9,96 km na terenie gminy stanowią 3,8% ogólnej długości dróg gminy.

Drogi powiatowe na terenie gminy stanowią łączną długość 49,42 km. Większość z tych dróg posiada nawierzchnię asfaltową. Tylko jedna o numerze 3060W na długości około 1,15 km co stanowi 2,3% długości dróg powiatowych jest drogą żwirową. Drogi powiatowe na obszarze gminy są w nie najlepszym stanie spora część wymaga modernizacji.

Drogi kategorii gminnej o łącznej długości 134,96 km umożliwiają komunikację pomiędzy miejscowościami. Są to drogi o nawierzchni asfaltowej (78,35 km), a także drogi utwardzone (4,17 km) oraz gruntowe (42,98 km). Część dróg kategorii gminnej jest nieprzejezdna albo nieistniejąca w terenie.

Pozostałe drogi w gminie (drogi wewnętrzne) stanowią uzupełnienie podstawowej sieci komunikacyjnej, usytuowane na zapleczu zabudowy wsi bądź w rozłogach pól posiadają łączną długość 66,69 km. Przeważająca część posiada nawierzchnię nieutwardzoną gruntową ok. 35,28 km, pozostałe to drogi asfaltowane (7,64 km) i utwardzone (0,57 km). Najdłuższa sieć dróg rolniczych występuje w obrębie Nowe Sarnowo.

Drogi na gruntach prywatnych stanowią 0,9% wszystkich dróg na obszarze gminy o łącznej długości 2,37 km.

Długość wszystkich dróg wynosi 263,40 km, natomiast długość dróg istniejących w terenie, przejezdnych wynosi 229,72 km. Średnio na 100 ha użytków rolnych w gminie przypada 2,37 km dróg istniejących. Największe zagęszczenie sieci drogowej znajduje się w miejscowościach Pomianowo-Dzierki oraz Wierzbica Pańska odpowiednio 3,85 km/100 ha użytków rolnych oraz 3,42 km/100 ha użytków rolnych, najmniejsze zaś w miejscowościach Dzierżanin - 1,13 km/100 ha i Starczewo-Pobodze 1,17 km/100 ha użytków rolnych.

Wykonana analiza pozwoliła stwierdzić, że 24,67 km dróg, wykazanych w ewidencji gruntów i budynków nie istnieje w terenie, a ich powierzchnię przeznaczono przeważnie pod uprawy polowe. Jest to wynik wieloletnich przekształceń rolniczej przestrzeni produkcyjnej, które spowodowały, że część dróg okazała się zbędna i została zlikwidowana. Sytuacja ta dotyczy niemalże wszystkich obrębów ewidencyjnych w gminie. Najwięcej takich dróg występuje w miejscowości Kadłubowo – 2,39 km (tabela 21). Część dróg to drogi nieprzejezdne – 9,02 km (stanowią 3,4 % wszystkich dróg w gminie). Postępująca systematyczna sukcesja traw i krzewów w pasie drogowym, powoduje jego zadarnienie i zarastanie, bez możliwości przejazdu sprzętem rolniczym. Najwięcej takich dróg znajduje się w miejscowości Starczewo-Wielkie – 3,31 km. Drogi nieistniejące lub nieprzejezdne, stanowią odcinki działek ewidencyjnych wskazanych w tabeli nr 22.

Przeprowadzona analiza pod względem nawierzchni wykazała, że 140,45 km posiada nawierzchnię twardą (masa bitumiczna, kostka brukowa, beton) co stanowi 53,3% wszystkich dróg w gminie (fot. 50, 51, 52, 53). Dróg o nawierzchni utwardzonej (żwir, żużel, tłuczeń) jest łącznie 5,67 km (2,2 %) - są to drogi powiatowe oraz gminne (fot. 54, 55). Długość dróg gruntowych wynosi 83,59 km (31,7%) – (fot. 56, 57).

Inwentaryzacja terenowa pozwoliła określić stan techniczny dróg istniejących. Drogi w dobrym stanie technicznym (asfaltowe i żwirowe) stanowią 18,2% istniejącej sieci drogowej, a drogi w złym stanie technicznym 69,0 %. Należą do nich przeważnie drogi gruntowe, nieutwardzone, głównie dojazdowe do pól i łąk. Najwięcej dróg w złym stanie występuje w obrębie ewidencyjnym Nowe Sarnowo (16,98 km). Stan techniczny wszystkich dróg w gminie przedstawiono na rysunku 25.

Do najważniejszych inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej w latach 2020-2023 na terenie gminy należały:

- remont drogi powiatowej nr 3084W Kadłubowo – Dzierżanin,
- przebudowa drogi gminnej 300340W w miejscowości Gumowo,

- budowa drogi gminnej w miejscowości Podmarszczyn,
- przebudowa drogi wewnętrznej w miejscowości Starczewo-Pobodze,
- budowa drogi gminnej w miejscowości Pluskocin.



Fot. 50. Droga gminna asfaltowa – miejscowość Starczewo-Pobodze.



Fot. 51. Droga gminna asfaltowa – miejscowość Podmarszczyn.



Fot. 52. Droga gminna asfaltowa – miejscowość Gumowo.



Fot. 53. Droga powiatowa asfaltowa – miejscowość Pluskocin.



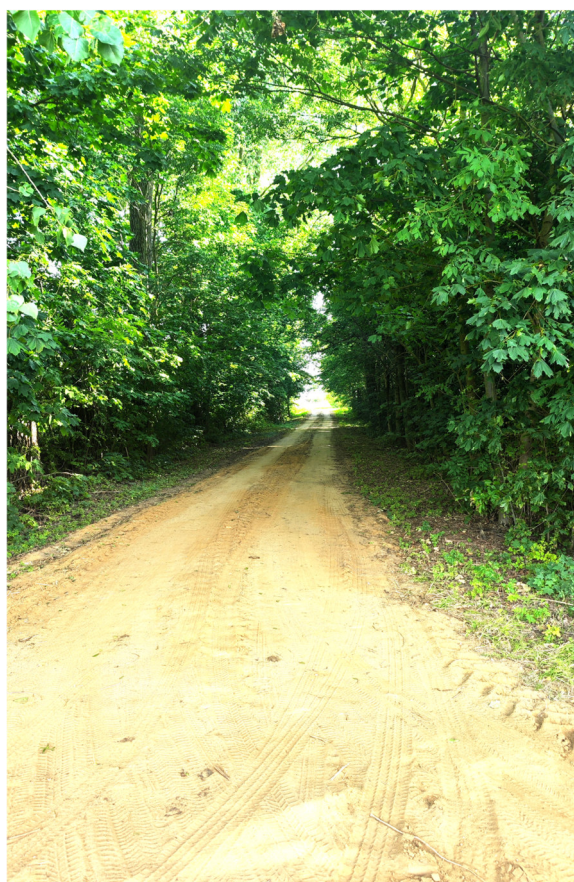
Fot. 54. Droga gminna żwirowa – miejscowość
Starczewo-Wielkie



Fot. 55. Droga gminna – miejscowość Nowe Sarnowo.



Fot. 56. Droga gminna gruntowa – miejscowość Błomino
Gumowskie.



Fot. 57. Droga gminna – miejscowość Cumino.



Fot. 58. Droga nieistniejąca – miejscowość Wierzbica Pańska.



Fot. 59. Droga nieistniejąca – miejscowość Kucice.

Tabela 21

Drogi według stanu władania

Lp	Nazwa obrebu	Ogółem [km]	Krajowe		Powiatowe		Gminne		Pozostałe drogi gminne		Drogi na gruntach prywatnych	
			[km]	%	[km]	%	[km]	%	[km]	%	[km]	%
1	2	3	4	5	8	9	10	11	13	14	15	16
1	Błomino-Gule	3,69	-	-	0,94	25,4	2,75	74,5	-	-	-	-
2	Błomino Gumowskie	6,54	-	-	1,06	16,1	4,64	70,9	0,85	13,0	-	-
3	Błomino-Jeże	3,70	-	-	-	-	3,18	85,9	0,52	14,2	-	-
4	Chrościn	4,35	-	-	0,74	17,1	3,61	83,0	-	-	-	-
5	Cumino	6,15	-	-	1,60	26,0	3,50	56,9	1,05	17,1	-	-
6	Dzierżążnia	9,87	3,64	36,91	1,84	18,6	0,47	4,8	3,83	38,8	0,08	0,9
7	Gumowo	13,67	1,37	10,01	-	-	7,52	55,0	4,45	32,6	0,33	2,4
8	Kadłubowo	8,64	-	-	0,87	10,1	4,09	47,3	3,68	42,6	-	-
9	Korytowo	11,56	-	-	0,59	5,1	6,74	58,3	4,17	36,1	0,06	0,5
10	Kucice	14,52	-	-	4,37	30,1	7,72	53,2	2,43	16,7	-	-
11	Niwa	3,60	-	-	1,01	28,2	1,57	43,5	1,02	28,4	-	-
12	Nowa Dzierżążnia	9,20	-	-	4,21	45,8	4,32	47,0	0,47	5,1	0,19	2,1
13	Nowe Gumino	18,14	-	-	3,85	21,2	10,83	59,7	3,46	19,1	-	-
14	Nowe Kucice	9,06	-	-	2,71	29,9	4,63	51,1	1,32	14,6	0,40	4,4
15	Nowe Sarnowo	21,12	-	-	3,29	15,6	9,54	45,2	8,29	39,3	-	-
16	PGR-Kucice	5,88	-	-	2,20	37,4	2,19	37,2	0,36	6,1	1,14	19,4
17	Pluskocin	9,53	-	-	4,86	51,0	3,16	33,2	1,51	15,8	-	-
18	Podmarszczyń	9,92	-	-	-	-	7,04	71,0	2,88	29,0	-	-
19	Pomianowo	8,62	-	-	0,86	10,0	3,51	40,7	4,25	49,3	-	-
20	Pomianowo-Dzierki	6,24	-	-	-	-	4,65	74,5	1,59	25,5	-	-
21	Przemkowo	2,20	-	-	0,75	34,1	1,01	45,9	0,44	20,0	-	-
22	Rakowo	2,77	-	-	-	-	2,77	100,0	-	-	-	-
23	Sadkowo	7,99	0,97	12,17	-	-	3,28	41,1	3,57	44,7	0,17	2,1
24	Sarnowo-Góry	6,13	-	-	2,61	42,6	3,27	53,3	0,25	4,1	-	-
25	Siekluki	7,65	2,31	30,13	-	-	2,25	29,4	3,10	40,5	-	-
26	Starczewo-Pobodze	2,13	-	-	-	-	1,24	58,2	0,89	41,8	-	-
27	Starczewo-Wielkie	10,45	-	-	2,51	24,0	4,97	47,6	2,97	28,4	-	-
28	Stare Gumino	10,26	-	-	1,51	14,7	8,15	79,4	0,60	5,8	-	-
29	Wierzbica Pańska	11,85	1,55	13,05	2,20	18,6	4,38	37,0	3,72	31,4	-	-
30	Wierzbica Szlachecka	3,72	0,12	3,28	1,27	34,2	1,65	44,4	0,67	18,0	-	-
31	Wilamowice	14,25	-	-	3,57	25,1	6,34	44,5	4,34	30,5	-	-
Gmina ogółem:		263,40	9,96	3,78	49,42	18,8	134,96	51,2	66,69	25,3	2,37	0,9

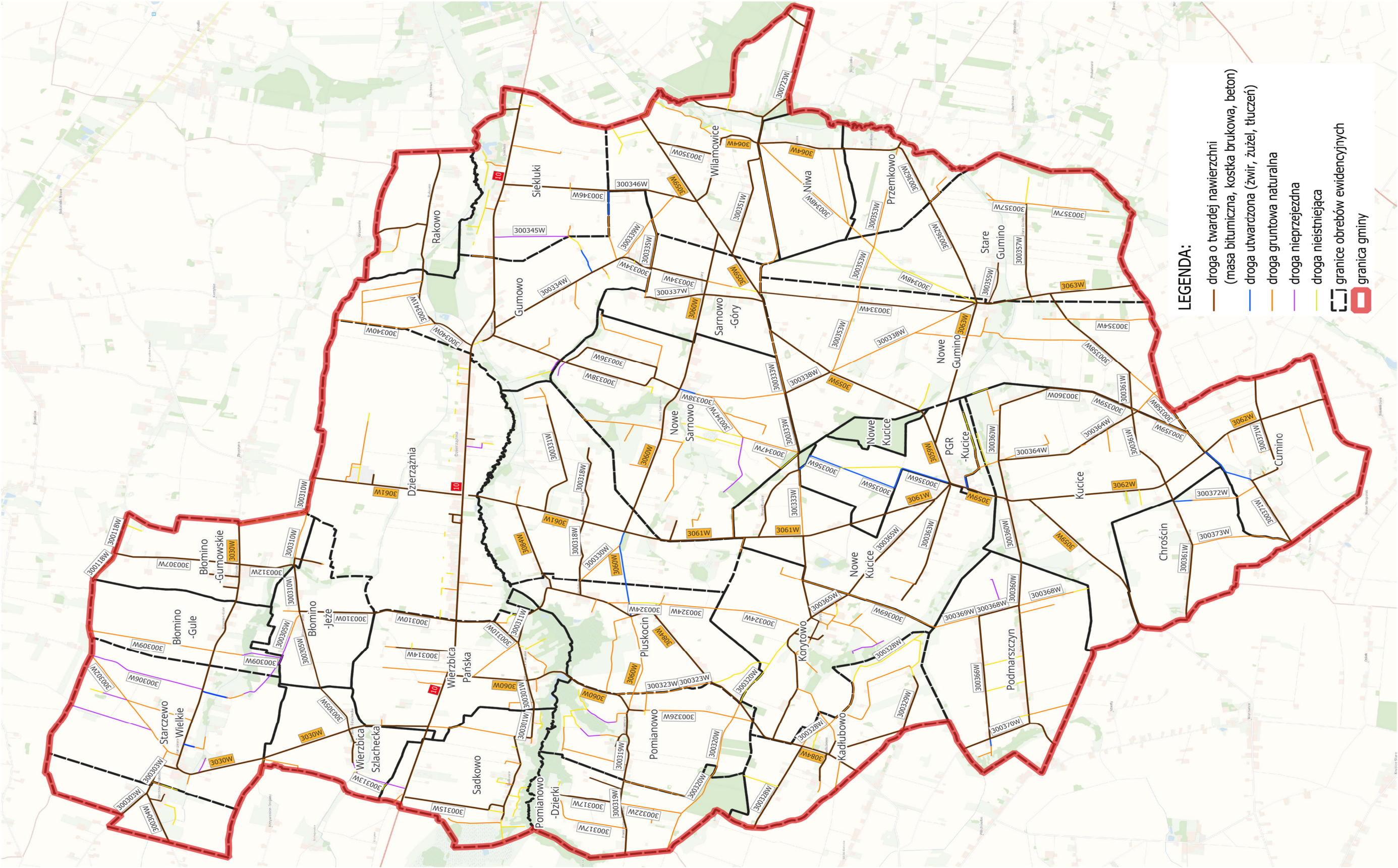
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r. oraz danych z Urzędu Gminy Dzierżążnia.

Tabela 22

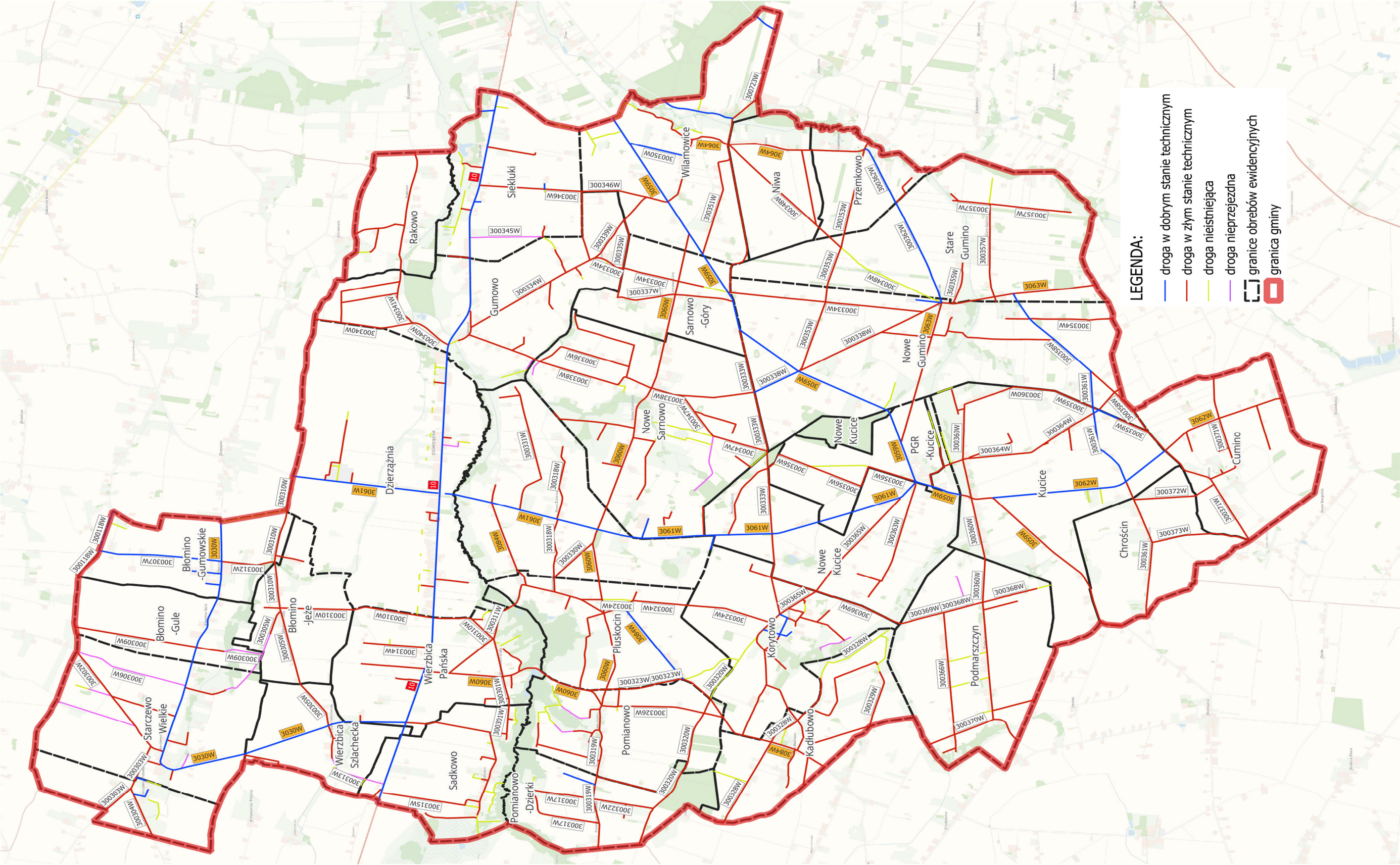
Stan sieci drogowej																	
Lp	Obręb	Pow. ogólna użytków rolnych [ha]	Ogółem [km]	Nawierzchnia				Stan techniczny				Nieprzejezdne	Nieistniejące	Ogółem drogi istniejące - przejezdne		Gęstość istniejącej sieci drog km/100 ha UR	
				Twarda (masa bitumiczna, kostka brukowa, beton)	Utwardzona (żwir, żużel, tłuczeń)		Grunt naturalny		Dobre		Złe						
					[km]	%	[km]	%	[km]	%	[km]			%	[km]		%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	Blomino Gule	179,49	3,69	0,94	25,4	-	-	1,97	53,4	0,94	25,5	1,97	53,4	0,78	-	2,91	1,62
2	Blomino Gumowskie	211,40	6,54	4,42	67,6	-	-	1,06	16,2	3,69	56,4	1,79	27,4	-	1,06	5,48	2,59
3	Blomino-Jeże	182,54	3,70	2,90	78,4	-	-	0,53	14,3	-	-	3,43	92,7	0,27	-	3,43	1,88
4	Chrościn	230,76	4,35	2,42	55,6	0,22	4,9	1,71	39,3	-	-	4,35	100,0	-	-	4,35	1,89
5	Cumino	320,43	6,15	4,19	68,1	0,65	10,6	1,31	21,3	-	-	6,15	100,0	-	-	6,15	1,92
6	Dzierżążnia	714,85	9,87	6,03	61,1	-	-	2,08	21,1	5,49	55,6	2,62	26,5	0,25	1,52	8,11	1,13
7	Gumowo	409,23	13,67	6,17	45,1	0,65	4,8	5,83	42,6	1,37	10,0	11,28	82,5	0,2	0,84	12,65	3,09
8	Kadlubowo	255,78	8,64	2,67	30,9	-	-	3,57	41,3	-	-	6,24	72,2	-	2,39	6,24	2,44
9	Korytowo	315,33	11,56	5,31	45,9	-	-	4,54	39,3	0,73	6,3	9,12	78,9	0,4	1,28	9,85	3,12
10	Kucice	529,11	14,52	11,60	79,9	0,02	0,2	2,08	14,3	3,71	25,6	9,99	68,8	-	0,82	13,70	2,59
11	Niwa	162,54	3,60	1,01	28,2	-	-	2,59	71,9	-	-	3,60	100,0	-	-	3,60	2,21
12	Nowa Dzierżążnia	430,63	9,20	6,92	75,2	0,72	7,8	1,56	17,0	2,42	26,3	6,78	73,7	-	-	9,20	2,14
13	Nowe Gumino	663,92	18,14	9,17	50,6	-	-	8,27	45,6	4,85	26,7	12,59	69,4	-	0,71	17,44	2,63
14	Nowe Kucice	382,10	9,06	6,02	66,4	-	-	2,52	27,8	2,71	29,9	5,83	64,3	-	0,52	8,54	2,24
15	Nowe Sarnowo	539,71	21,12	9,70	45,9	0,18	0,8	8,23	39,0	1,13	5,4	16,98	80,4	1,04	1,97	18,11	3,36
16	PGR-Kucice	160,99	5,88	2,23	37,9	2,31	39,3	0,21	3,6	1,65	28,1	3,10	52,7	-	1,14	4,75	2,95
17	Pluskocin	276,12	9,53	3,35	35,2	0,43	4,5	4,75	49,8	1,18	12,4	7,35	77,1	-	0,99	8,53	3,09
18	Podmarzczyn	407,19	9,92	5,67	57,2	0,09	0,9	2,43	24,5	-	-	8,19	82,6	0,44	1,28	8,19	2,01
19	Pomianowo	250,92	8,62	2,51	29,1	-	-	4,35	50,5	-	-	6,86	79,6	0,70	1,05	6,86	2,73
20	Pomianowo-Dzierłki	157,45	6,24	2,15	34,5	-	-	3,91	62,7	0,40	6,4	5,66	90,7	-	0,18	6,06	3,85
21	Przemkowo	123,99	2,20	1,58	71,8	-	-	0,62	28,2	0,83	37,7	1,37	62,3	-	-	2,20	1,77
22	Rakowo	161,35	2,77	2,26	81,6	-	-	0,35	12,6	-	-	2,61	94,2	-	0,17	2,61	1,62
23	Sadkowo	240,51	7,99	3,95	49,4	-	-	1,93	24,2	0,97	12,1	4,91	61,5	0,21	1,90	5,88	2,44
24	Sarnowo-Góry	188,30	6,13	4,70	76,7	-	-	1,13	18,4	1,11	18,1	4,72	77,0	-	0,30	5,83	3,10
25	Siekutki	280,41	7,65	3,69	48,2	-	-	1,45	19,0	2,61	34,1	2,53	33,1	0,86	1,64	5,14	1,83
26	Starczewo-Pobodze	135,73	2,13	1,47	69,0	-	-	0,12	5,5	0,35	16,4	1,24	58,2	-	0,54	1,59	1,17
27	Starczewo-Wielkie	397,57	10,45	3,03	29,0	0,41	3,9	3,56	34,1	2,51	24,0	4,49	43,0	3,31	0,15	7,00	1,76
28	Stare Gumino	494,35	10,26	4,89	47,7	-	-	3,74	36,5	1,54	15,0	7,09	69,1	-	1,63	8,63	1,75
29	Wierzbica Pańska	326,87	11,85	8,00	67,5	-	-	3,19	26,9	2,27	19,2	8,92	75,3	-	0,66	11,19	3,42
30	Wierzbica Słachecka	162,42	3,72	2,58	69,4	-	-	0,48	12,9	1,40	37,6	1,66	44,6	0,54	0,13	3,06	1,88
31	Wilamowice	391,93	14,25	8,92	62,6	-	-	3,52	24,7	4,09	28,7	8,35	58,6	-	1,80	12,44	3,17
Gmina ogółem:		9683,92	263,40	140,45	53,3	5,67	2,2	83,59	31,7	47,95	18,2	181,77	69,0	9,02	24,67	229,72	2,37

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r., danych z Urzędu Gminy Dzierżążnia oraz wywiadu terenowego.

101



Rys. 24. Drogi według nawierzchni.



Rys. 25. Drogi według stanu technicznego.

Tabela 23

Zestawienie nieistniejących i nieprzejezdnych w terenie dróg transportu rolnego

Lp.	Nazwa obrębu	Numery działek dróg nieprzejezdnych	Długość [km]	Numery działek dróg nieistniejących	Długość [km]
1	2	3	4	5	6
1	Błomino-Gule	1-16/2, 1-13	0,78		
2	Błomino Gumowskie			2-73/2, 2-36, 2-21/2	1,06
3	Błomino-Jeże	3-85	0,27		
4	Dzierżąń	6-229	0,25	6-5, 6-18, 6-40, 6-31, 6-47, 6-24, 6-128/4, 6-68/26, 6-128/2, 6-154, 6-159, 6-170, 6-182, 6-193, 6-200, 6-203, 6-205, 6-229	1,52
5	Gumowo	7-178	0,18	7-116, 7-178, 7-170, 7-152, 7-204, 7-213	0,84
6	Kadłubowo			8-5, 8-6, 8-64, 8-92, 8-107	2,39
7	Korytowo	9-77	0,43	9-112, 9-114	1,28
8	Kucice			10-52, 10-63, 10-197	0,82
9	Nowe Gumino			13-20, 13-69, 13-83	0,71
10	Nowe Kucice			14-178/5, 14-178/7, 14-179/3, 14-180/3, 14-181/3	0,52
11	Nowe Sarnowo	15-55, 15-259	1,04	15-71, 15-150, 15-256, 15-285	1,97
12	PGR-Kucice			16-2/2, 16-2/4	1,14
13	Pluskocin			17-32, 17-128	0,99
14	Podmarszczyn	18-129	0,44	18-82, 18-86, 18-169, 18-184	1,28
15	Pomianowo	19-37, 19-47	0,70	19-12, 19-37, 19-47, 19-81	1,05
16	Pomianowo-Dzierki			20-15	0,18
17	Rakowo			22-25	0,17
18	Sadkowo	23-8	0,21	23-34/1, 23-58, 23-69, 23-70, 23-74, 23-84, 23-87, 23-122, 23-125	1,90
19	Sarnowo-Góry			24-28	0,30
20	Siekluki	25-93	0,86	25-18, 25-29, 25-30, 25-61, 25-117, 25-144, 25-148	1,64
21	Starczewo-Pobodze			26-18, 26-28	0,54
22	Starczewo-Wielkie	27-1, 27-112/2, 27-1, 27-47, 27-39, 27-108/2	3,31	27-39	0,15
23	Stare Gumino			28-27, 28-135	1,63
24	Wierzbica Pańska			29-18, 29-109, 29-136, 29-138	0,66
25	Wierzbica Szlachecka	30-45/2	0,54	30-7	0,13
26	Wilamowice			31-28, 31-36, 31-97, 31-128, 31-175	1,80
	Gmina ogółem:	-	9,02	-	24,67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków oraz ortofotomapy.

6.2. Stan zaopatrzenia gminy w wodę.

Praktycznie 100% powierzchni gminy Dzierżążnia jest objęte siecią wodociagową. Jedynie pojedyncze jednostki nie skorzystały z możliwości podłączenia do gminnego wodociągu. Wodę dostarczają dwa grupowe wodociągi, które są zaopatrywane przez dwie stacje uzdatniania wody: Kucice i Nowe Sarnowo. Sieć wodociągowa ma 138,60 m długości, a 30,2 m długości przyłączy. Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynosi 939.

Pierwszym ujęciem wody jest stacja uzdatniania wody w Nowych Kucicach. Stacja obsługuje miejscowości Kucice, Nowe Kucice, Gumino, Nowe Gumino, Cumino, Korytowo, Kadłubowo. Dwie wsie Chrościn i Podmarszczyń posiadają wodę uzdatnianą z wodociągu z sąsiedniej gminy Dzierżążnia, ze stacją uzdatniania wody we Włókach. Średnia wydajność na dobę to ok. 100 m³/h.

Stacja uzdatniania wody w Nowe Sarnowo zaopatruje w wodę wsie: Nowe Sarnowo, Sarnowo-Góry, Nowa Dzierżążnia, Dzierżążnia, Gumowo, Siekluki, Rakowo, Wilamowice, Niwa, Przemkowo, Wierzbica Pańska, Pluskocin, Skołatowo, Pomianowo, Pomianowo-Dzierki, Sadkowo, Błomino Jeże, Błomino-Gule, Błomino Gumowskie, Starczewo-Wielkie, Starczewo-Pobodze, Wierzbica Szlachecka, Nowe Gumino (część) i Nowe Kucice (część). Średnia wydajność na dobę to ok. 50 m³/h.

Gmina Dzierżążnia jest samowystarczalna, w zakresie zaopatrzenia w wodę. Obecnie ilość wody dostarczanej mieszkańcom zaspokaja ich potrzeby w tym zakresie. Wartość zużycia wody ogółem na jednego mieszkańca wynosi ok. 61,0 m³. Stan techniczny urządzeń wodnych pracujących na potrzeby tych ujęć jest dobry, stacje wodociągowe pracują bez większych awarii.



Fot. 60. Stacja uzdatniania wody w miejscowości Nowe Sarnowo.

6.3. Stan odprowadzania i oczyszczania ścieków.

W gminie Dzierżążnia mieszkańcy nie mają zapewnionego dostępu do sieci kanalizacyjnej, co stanowi istotny problem z punktu widzenia sanitarnego i ochrony środowiska. Ścieki socjalno-bytowe z terenu gminy w 2025 r. były odprowadzane do 314 przydomowych oczyszczalni ścieków i gromadzone w 641 zbiornikach bezodpływowych, skąd następnie wywożono je taborem asenizacyjnym do pobliskich oczyszczalni ścieków. Obowiązek regularnego odprowadzania nieczystości ciekłych do urządzeń do tego przeznaczonych lub do przydomowych oczyszczalni ścieków określa „Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Dzierżążnia”, przyjęty uchwałą nr 182/XXVII/2017 Rady Gminy w Dzierżążni z dnia 12 czerwca 2017 r., przy czym nie jest znana ilość ścieków odprowadzanych bezpośrednio do gruntu oraz wód powierzchniowych. W kontekście planowanego rozwoju zwartej zabudowy mieszkaniowej oraz działalności produkcyjnej i usługowej konieczne jest podjęcie dalszych działań zmierzających do budowy zbiorczej sieci kanalizacyjnej.

6.4. Gospodarka odpadami komunalnymi.

Obsługę mieszkańców w zakresie odbioru odpadów komunalnych realizuje Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Płońsku. Na terenie gminy odpady stałe gromadzone są w specjalnych workach i pojemnikach z uwzględnieniem segregacji odpadów pod kątem odzysku surowców wtórnych, a następnie odbierane przez specjalistyczny transport asenizacyjny obsługiwany przez firmę wyłonioną w drodze postępowania przetargowego.

W 2024 roku zebranych zostało ogółem 774,74 ton odpadów z czego zmieszane to 539,66 t. Odpad jakim jest folia rolnicza nie jest odpadem komunalnym, gmina korzystając z dofinansowania prowadzi zbiórkę folii rolniczej do utylizacji. Raz w roku folia jest zbierana w umówionym miejscu i odbierana przez firmę zewnętrzną. Gmina z firmą ECO Harpoon Recykling prowadzi zbiórkę zużytego sprzętu elektronicznego.

Podmiotem prowadzącym PSZOK obsługującym teren gminy Dzierżążnia, jest Gmina Raciąż z siedzibą w Urzędzie Gminy przy ul. Kilińskiego 2 w Raciążu. Odpady dostarczone przez właścicieli nieruchomości zamieszkałych przyjmowane są w zamian za uiszczaną opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi, po okazaniu dokumentu potwierdzającego tożsamość osoby dostarczającej odpady.

6.5. Gazownictwo.

Przez teren gminy przebiega na długości ok. 10 km, linia przesyłowa gazociągu wysokiego ciśnienia. Mimo zlokalizowanej stacji redukcyjno-pomiarowej I stopnia od której poprowadzona jest sieć rozdzielcza średniego ciśnienia zaopatrująca odbiorców na terenie Dzierżążni tylko ok 2% (21 sztuk) mieszkań jest podłączona do sieci gazowej. Dla pozostałych gospodarstw domowych głównym źródłem gazu jest propan-butan w butlach, który można zakupić w punktach dilerskich lub zamówić u dostawców z Płońska. W 2018 roku została wykonana sieć gazowa w miejscowości Dzierżążnia od miejscowości Gumowo do skrzyżowania z drogą powiatową Kucice-Baboszewo.

6.6. Sieć teleinformatyczna.

Gmina Dzierżążnia leży w zasięgu sieci komórkowych GSM, umożliwia to korzystanie z dostępu do połączeń komórkowych oraz do sieci Internetu. Urząd Gminy zrealizował projekt sieci punktów powszechnego dostępu do Internetu typu „hotspot WiFi”, w ramach projektu „Publiczny Internet dla każdego w gminie Dzierżążnia”. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 1.1 Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa „Internet dla każdego” zarządzanego przez Centrum Projektów Polska Cyfrowa.

6.7. Stan sieci elektroenergetycznej.

Przez teren gminy przebiega na dł. ok. 10 km linia WN Kv -Płock – Starożreby – Płońsk, zasilająca GPZ 110/ 15 kV w Płońsku. Energia elektryczna dostarczana jest na teren gminy poprzez GPZ – Płońsk liniami napowietrznymi sieci średniego napięcia SN 15 kV. Na terenie rozmieszczonych jest sieć stacji transformatorowych 15/0,4 kV. Sieć odbiorcza niskiego napięcia (220/380 V) do odbiorców rozprowadzona jest głównie liniami napowietrznymi. Linie kablowe zasilające, realizowane są przede wszystkim w miejscowości gminnej. Sieci energetyczne są własnością ZE S.A. Płock, w zarządzie Rejonu Energetycznego w Płońsku.

Działania Rejonu Energetycznego mają na celu obniżenie awaryjności sieci poprzez prace konserwacyjne, wymianę przewodów (zwiększenie przekrojów), wzrost udziału sieci kablowych (w rejonie skupisk odbiorców), rozbudowę sieci stacji transformatorowych w celu zmniejszenia długości linii niskich napięć dla uniknięcia spadku napięcia szczególnie w rejonie wsi: Siekluki, Sarnowo Nowe, Sadkowo, Starczewo-Wielkie, Podmarszczyn, Gumowo, Kadłubowo i Korytowo.

Działalność rolnicza na terenie Gminy wpływa na konieczność rozwoju sieci energetycznej. W związku z tym modernizacja sieci, budowa nowych, przebudowa istniejących stacji transformatorów jest niezbędna, w celu zaspokojenia potrzeb mieszkańców.

6.8. Stan pokrycia dachowego eternitem.

Azbest jest szkodliwy dla zdrowia i ze względu na zagrożenie jakie stwarza musi być usunięty ze wszystkich obiektów w kraju do końca 2032 roku. Zapis ten zawarty jest w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002 r. Stąd też wynika konieczność opracowania przez gminę programu usuwania wyrobów zawierających azbest. W programie uwzględniano ogólne mechanizmy oraz zasady pomocy, której gmina zamierza udzielić osobom decydującym się na usunięcie elementów zawierających azbest z budynków.

Na terenie gminy zgodnie z Bazą Azbestową prowadzoną przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii zinwentaryzowano 2835,982 t odpadów zawierających azbest. Usunięto 603,972 t wyrobów zawierających azbest, co odpowiada 21,3% wartości początkowej.

Mimo wprowadzonego zakazu stosowania azbestu w nowych budynkach i technologiach, będzie on jeszcze przez kilkadziesiąt lat elementem struktury wielu obiektów jako materiał wbudowany. Należy

pamiętać, że nie jest szkodliwa sama obecność w budynku materiałów zawierających azbest. Niebezpieczeństwo pojawia się w wyniku nieprawidłowego obchodzenia się z tymi elementami, na skutek czego mogą one stać się niebezpieczne, będąc źródłem emisji włókien azbestowych do powietrza.

Gmina korzysta z dofinansowań przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach dotacji z programu „Usuwanie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Dzierżążnia”.

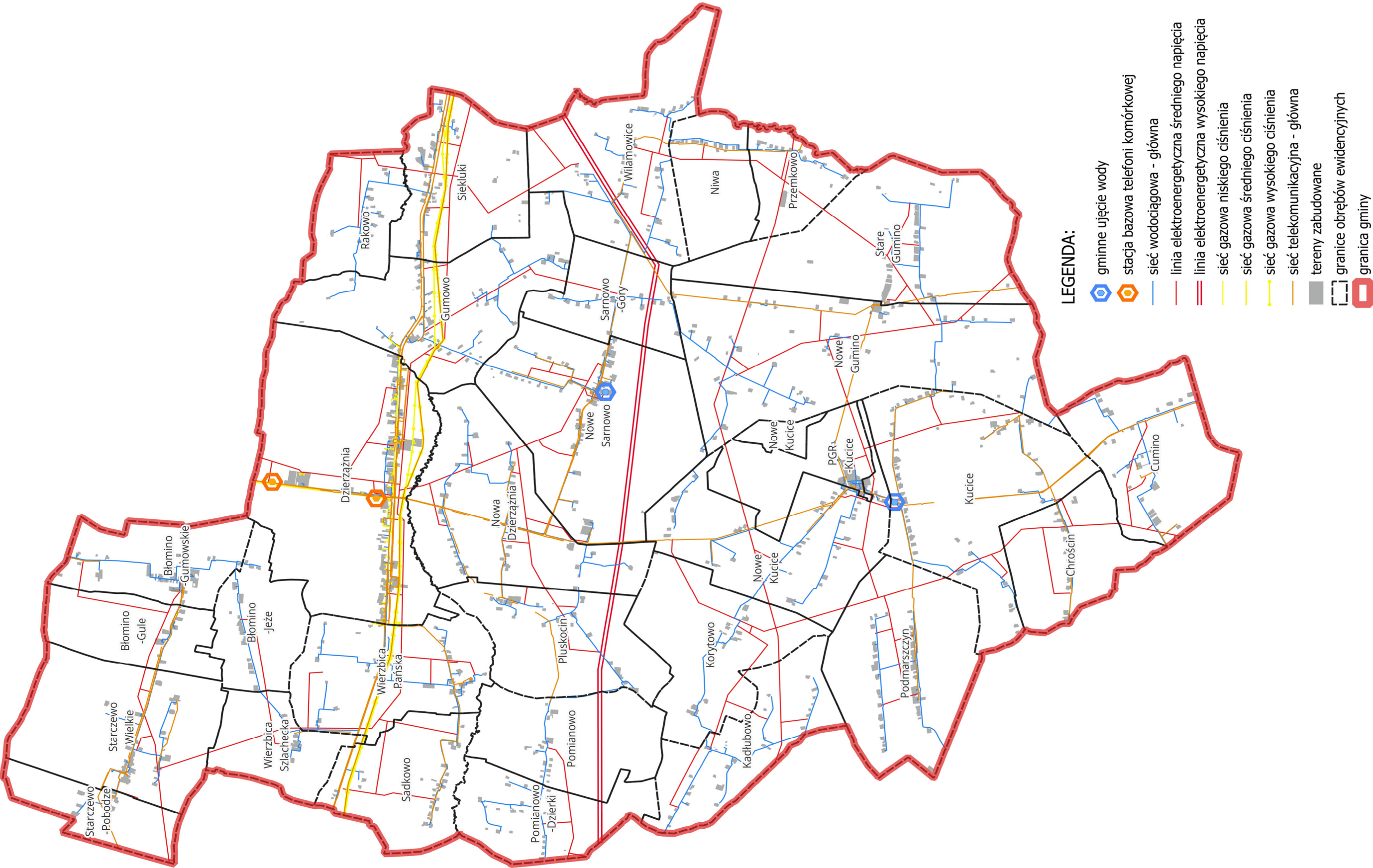
6.9. Źródła energii odnawialnej.

Na terenie gminy nie występują źródła energii odnawialnej, takie jak elektrownie wiatrowe czy biogazownie. Niektórzy mieszkańcy gminy korzystają z paneli fotowoltaicznych lub kolektorów słonecznych umieszczanych na dachach budynków w celu produkcji prądu oraz sezonowego ogrzewania wody użytkowej lub mieszkań, jednak dokładna liczba i moc takich instalacji nie jest znana.

Według Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego (Uwarunkowań Zagospodarowania Przestrzennego) największe możliwości rozwoju odnawialnych źródeł energii na terenie gminy związane są z wykorzystywaniem energii słonecznej oraz energii wiatrowej. Duże możliwości dla wytwarzania energii odnawialnej daje współspalanie i spalanie biomasy.

Gmina położona jest w II strefie wiatrowej Polski i posiada bardzo korzystne warunki dla rozwoju energetyki wiatrowej. W związku z tym korzystne było by wyznaczenie terenów pod budowę elektrowni wiatrowych.

Wiele gospodarstw skorzystało z programu „Czyste Powietrze” i uzyskało dofinansowanie na modernizację energetyczną budynków. Program pozwala na wymianę starych, nieefektywnych źródeł ciepła na nowoczesne instalacje, takie jak pompy ciepła czy kotły gazowe.



Rys. 26. Infrastruktura techniczna.

7. OCENA STANU I ZAPOTRZEBOWANIA W ZAKRESIE MELIORACJI.

Ogólna długość rowów melioracyjnych wynosi ok. 135,55 km (tabela 24). W przeliczeniu na 1 ha powierzchni użytków rolnych w gminie, daje to 0,014 km/ha, a ich największe zagęszczenie występuje w obrębach ewidencyjnych:

- Siekluki – 0,026 km/ha,
- Kadłubowo – 0,023 km/ha,
- Sarnowo-Góry – 0,022 km/ha.

Część rowów, o łącznej długości 76,01 km, jest w złym stanie i wymaga renowacji bądź prac konserwacyjnych (fot. 61, 62). Rowy melioracji wodnej przeznaczone do konserwacji należy oczyścić z rosnących w ich korycie krzewów i drzew, wykosić trzcinę oraz je pogłębić. Większość przepustów wymaga napraw bądź odbudowy, są pozarywane przez ciężki sprzęt rolniczy.

Najwięcej rowów w złym stanie technicznym jest w obrębach ewidencyjnych:

- Nowe Sarnowo – 7,77 km,
- Nowe Gumino – 6,19 km,
- Nowa Dzierżążnia – 6,12 km.

Z przeprowadzonego wywiadu terenowego i analizy ortofotomapy wynika, że rowów melioracyjnych o innym przebiegu niż w ewidencji gruntów i budynków jest 11,37 km. Niektóre rowy zostały zaorane i nie istnieją w terenie, jest ich ok. 27,44 km (fot. 65). Doprowadzenie rowów do prawidłowego stanu technicznego pozwoli na poprawę stosunków wodnych oraz zlikwiduje lokalne podmokłości. Stan techniczny rowów pokazano na rysunku nr 27.



Fot. 61. Rów w złym stanie w miejscowości Wilamowice.



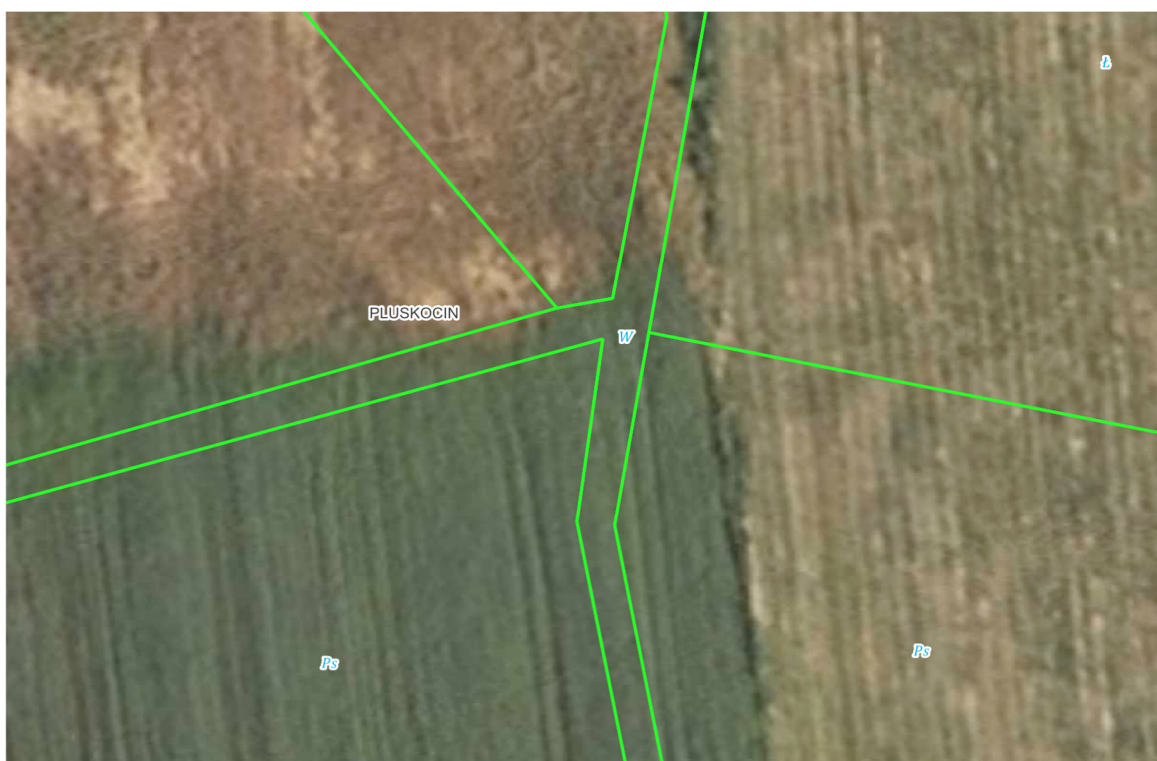
Fot. 62. Rów w złym stanie w miejscowości Niwa.



Fot. 63. Rów w miejscowości Blumino Gumowskie.



Fot. 64. Rów nieistniejący w miejscowości Nowe Sarnowo.



Fot. 65. Brak rowu w terenie - miejscowość Pluskocin.

Na terenie obszaru gminy Dzierżążnia jest 1849,25 ha użytków rolnych, na których wykonano zabieg drenacji (19,1% użytków rolnych) – rysunek 26. Najwięcej takich gruntów jest w miejscowościach:

- Nowe Gumino – 282,49 ha,
- Nowe Sarnowo – 193,68 ha,
- Kucice – 163,44 ha.



Fot. 66. Studzienka drenarska - miejscowość Kucice.

Według studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dzierżążnia na koniec 1997 r. zostało zmeliorowane 5121 ha użytków rolnych. Stopień zaspokojenia potrzeb wynosił 89,2%.

Występują rozbieżności między stanem na gruncie a zapisem w ewidencji gruntów i budynków. Zdarza się, że niektóre rowy istnieją w terenie a nie są wykazane w bazie egib (ewidencji gruntów i budynków). Są także miejsca, gdzie jest w bazie egib użytek „W”, natomiast rów nie istnieje w terenie. Inną rozbieżność stanowi zapis w ewidencji gruntów i budynków użytkowaniem „W”, gdzie jest to w rzeczywistości obszar zajęty przez wody płynące, użytek „Wp”.

Na terenie gminy Dzierżążnia funkcjonuje Gminna Spółka Wodna. Została stworzona w celu poprawy funkcjonowania gospodarki wodnej. Zajmuje się m. in. prowadzeniem racjonalnej gospodarki wodnej na terenach zmeliorowanych oraz utrzymaniem i eksploatacją urządzeń melioracji wodnych tj. czyszczeniem i utrzymaniem rowów, drenaży. Spółka, która działa na terenie gminy swoją siedzibę ma w Dzierżążni. Obecnie spółka zrzesza 568 członków. Powierzchnia gruntów objętych działalnością spółki to 4040ha. Długość rowów objętych działalnością wynosi 82,5 km. Ściągalność składek sięga 70%. W 2025r. spółka zrealizowała takie zadania jak: naprawa i wymiana drenaży – około 1200 m w około 10 punktach, oczyszczenie 76 szt. Studzienek melioracyjnych oraz konserwacja i odmulenie 12564 m rowów wraz z przepustami (do 31.10.2025 r.).

Obszar gminy Dzierżążnia znajduje się w zlewni rzeki Płonki (północna część gminy), oraz jej dopływów Dzierżążnica (północna część gminy) i Żurawianki (południowa część gminy). Ciek wodny posiadają płaskie, podmokłe dna oraz łagodne zbocza. Dna dolin są w przedziale 150-200 m, wyjątkiem jest rzeka Płonka, która w miejscowości Dzierżążnia osiąga szerokość 350 m.

Rzeki na terenie gminy są zmienne w stosunku do stanu wód, ponieważ ich poziom waha się w zależności od ich zasilania. W okresie wiosennym poziom wód wzrasta (roztopy), a latem i jesienią poziom maleje.

Istniejące na rzekach urządzenia hydrotechniczne oraz drogowe (fot. 67, 68, 69) są w większości przestarzałe, a ich konstrukcje niszczeją szybciej niż są naprawiane. W związku z tym niezbędne jest wykonanie remontów urządzeń hydrotechnicznych oraz nowe inwestycje, które poprawią sytuację w tym zakresie.



Fot. 67. Most na rzece Żurawianka w miejscowości Wilamowice.



Fot. 68. Most na rzece Płonka w miejscowości Wierzbica Pańska.



Fot. 69. Most na rzece Płonka w miejscowości Dzierżążnia.

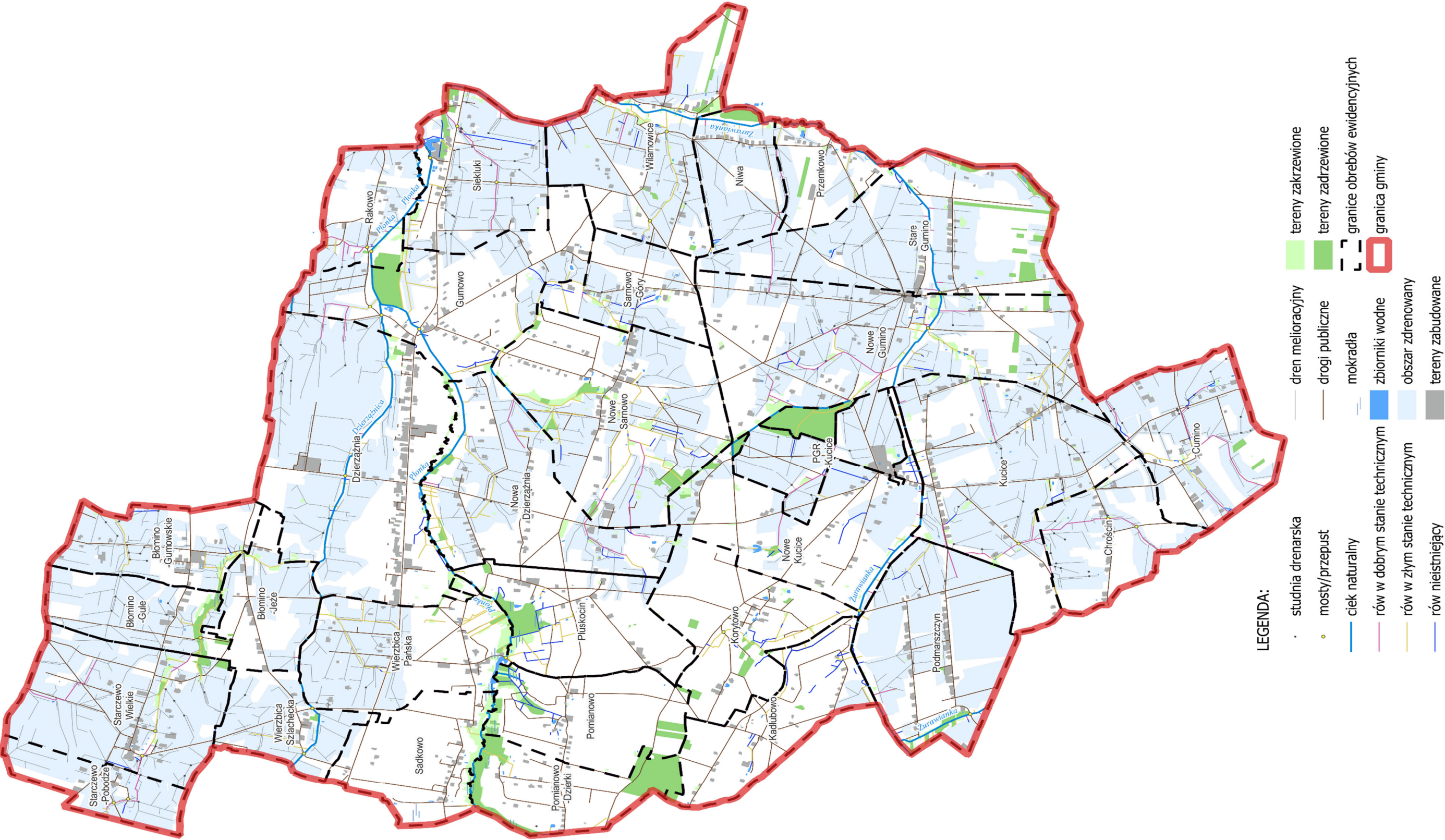
Cieki wodne na terenie gminy, podobnie jak w innych częściach kraju w okresie letnim wysychają. Jest to duży problem, który zagraża utrzymaniu dobrych stosunków wodnych. Wśród przyczyn wymienia się deficyt opadów, niekorzystny bilans parowania wód, brak długich i śnieżnych zim, po których śnieg stopniowo topniał, co z kolei jest skutkiem długotrwałej zmiany sytuacji pogodowej. Powoduje to suszę glebową oraz hydrologiczną, która w różnym nasileniu utrzymuje się nieprzerwanie już od kilku lat. Problem niżówek na rzekach jest dotkliwy nie tylko dla ludzi, ale też dla ekosystemów zależnych od wód. Intensywne opady nie są w stanie zasilić rzek, ponieważ wezbrane wody nie są zatrzymywane, ale odpływają do Wisły. Woda opadowa nie nawadnia gleb, gdyż są one osuszane przez urządzenia melioracyjne, a woda odprowadzana do rzek.

Tabela 24

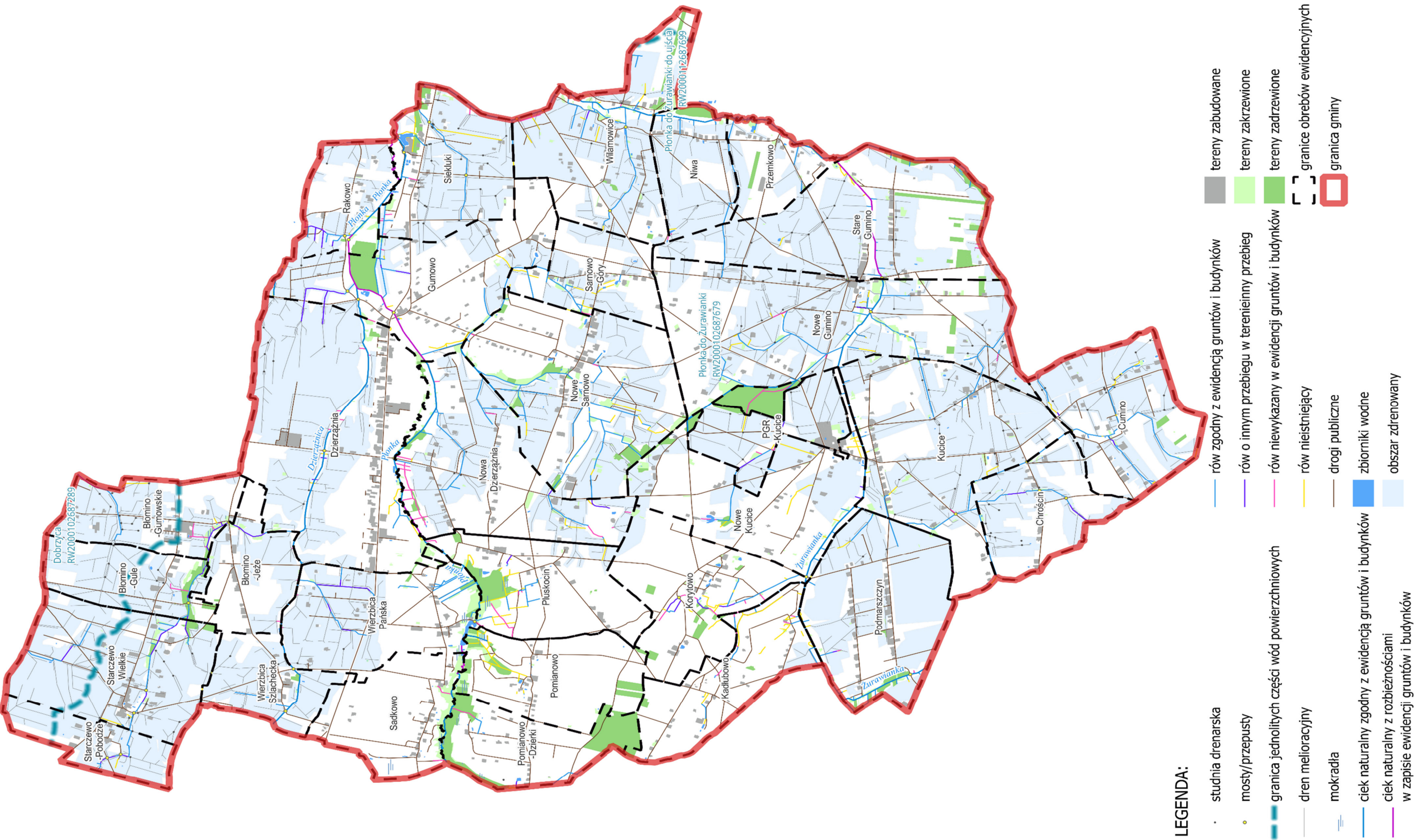
Urządzenia melioracji wodnej - stan techniczny rowów

Lp	Nazwa obrębu	Powierzchnia ogólna użytków rolnych [ha]	Rowy melioracyjne ogółem [km]	Gęstość istniejącej sieci rowów melioracyjnych [km/ha UR]	Stan techniczny rowów			Inny przebieg [km]	Brak w ewidencji gruntów i budynków [km]	Powierzchnia gruntów zdrenowanych	
					Dobry [km]	Zły [km]	Nieistniejący [km]			[ha]	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Blomino-Gule	179,49	1,34	0,007	-	1,34	-	0,33	0,31	24,96	13,9
2	Blomino Gumowskie	211,40	2,93	0,014	-	2,48	0,44	0,97	0,57	35,09	16,6
3	Blomino-Jeże	182,54	1,02	0,006	0,12	0,90	-	0,74	0,15	16,71	9,2
4	Chrościn	230,76	2,28	0,010	1,81	0,47	-	0,63	0,02	25,81	11,2
5	Cumino	320,43	5,22	0,016	2,90	1,38	0,94	0,17	0,01	75,97	23,7
6	Dzierżążnia	714,85	3,26	0,005	0,70	1,53	1,03	0,74	0,50	59,97	8,4
7	Gumowo	409,23	7,03	0,017	0,75	4,92	1,36	1,55	0,04	70,40	17,2
8	Kadłubowo	255,78	5,92	0,023	-	3,08	2,84	-	0,68	2,67	1,0
9	Korytowo	315,33	4,48	0,014	-	3,36	1,11	0,86	1,06	13,27	4,2
10	Kucice	529,11	7,29	0,014	4,09	2,43	0,76	-	0,10	163,44	30,9
11	Niwa	162,54	2,88	0,018	1,43	1,35	0,11	-	0,02	31,18	19,2
12	Nowa Dzierżążnia	430,63	8,97	0,021	2,22	6,12	0,63	0,43	2,70	121,08	28,1
13	Nowe Gumino	663,92	12,08	0,018	4,78	6,19	1,11	0,55	0,71	282,49	42,5
14	Nowe Kucice	382,10	4,84	0,013	0,71	1,88	2,26	0,14	1,11	95,68	25,0
15	Nowe Samowo	539,71	11,06	0,020	1,66	7,77	1,63	-	0,15	193,68	35,9
16	PGR-Kucice	160,99	1,45	0,009	0,09	1,03	0,33	-	0,09	24,17	15,0
17	Pluskocin	276,12	5,06	0,018	1,21	2,35	2,71	0,14	1,02	27,27	9,9
18	Podmarszczyn	407,19	3,69	0,009	-	1,64	0,85	0,06	0,15	59,24	14,5
19	Pomianowo	250,92	2,44	0,010	-	0,08	2,36	-	-	-	-
20	Pomianowo-Dzierki	157,45	1,43	0,009	-	1,34	0,09	0,09	0,35	-	-
21	Przemkowo	123,99	1,95	0,016	-	1,69	0,26	-	0,04	18,52	14,9
22	Rakowo	161,35	2,88	0,018	1,52	1,08	0,28	0,83	0,21	27,41	17,0
23	Sadkowo	240,51	0,40	0,002	-	0,40	-	-	0,40	7,44	3,1
24	Samowo-Góry	188,30	4,09	0,022	0,07	2,54	1,48	-	0,15	31,10	16,5
25	Siekłuki	280,41	7,38	0,026	2,16	3,25	1,97	0,24	0,94	45,07	16,1
26	Starczewo-Pobodze	135,73	1,12	0,008	0,83	0,16	0,13	0,36	-	12,37	9,1
27	Starczewo-Wielkie	397,57	4,50	0,011	2,30	1,84	0,36	1,33	0,02	110,92	27,9
28	Stare Gumino	494,35	4,28	0,009	1,37	2,13	0,78	-	0,23	110,52	22,4
29	Wierzbica Pańska	326,87	5,45	0,017	0,08	5,35	0,03	1,08	0,08	41,39	12,7
30	Wierzbica Szlachecka	162,42	1,09	0,007	-	0,79	0,30	-	-	18,42	11,3
31	Wilamowice	391,93	7,74	0,020	1,31	5,13	1,29	0,13	0,71	103,04	26,3
	Ogółem:	9683,92	135,55	0,014	32,09	76,01	27,44	11,37	12,52	1849,25	19,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków, ortofotomapy oraz wywiadu terenowego.



Rys. 27. Melioracja wodna na obszarze gminy Dzierżążnia.



Rys. 28. Melioracja wodna – rozbieżności w zapisie w ewidencji gruntów i budynków.

8. PLANOWANE PRZEZNACZENIE GRUNTÓW WYNIKAJĄCE Z OPRACOWAŃ PLANISTYCZNYCH.

Dokumentami planistycznymi aktualnie obowiązującymi dla gminy Dzierżążnia, które określają perspektywę sposobu użytkowania gruntów i funkcje terenu są:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dzierżążnia z 1999 roku przyjęte uchwałą Rady Gminy nr 73/XI/99 z dn. 10 grudnia 1999 r. W studium określono kierunki dalszego rozwoju gminy poprzez wskazanie terenów funkcyjno-przestrzennych,
- MPZP dla obszaru położonego na części obrębu geodezyjnego Starczewo-Pobodze z dnia 26 stycznia 2022r. (uchwała nr 347/XLVIII/2023),
- MPZP dla obszaru położonego na części obrębu geodezyjnego Dzierżążnia z 20 października 2023 r. (uchwała nr 348/XLVIII/2023),
- MPZP dla działki ewidencyjnej nr 69/6 we wsi Dzierżążnia z dnia 16 stycznia 2025 r. (uchwała nr 41/VIII/2025),
- zmiana MPZP dla działki nr 69/6 z dnia 24 września 2025 r. (72/XIII/2025).

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części obrębu Starczewo-Pobodze określa położenie terenów: dróg dojazdowych, rolnictwa z zakazem zabudowy, zabudowy zagrodowej, wód powierzchniowych śródlądowych oraz nieprzekraczalne linie zabudowy.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla działki ewidencyjnej nr 69/6 we wsi Dzierżążnia wskazują teren usług handlu oraz nieprzekraczalną linię zabudowy i linie ograniczające tereny o różnym przeznaczeniu lub różnych zasadach gospodarowania.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego na części obrębu geodezyjnego Dzierżążnia określa położenie terenów: zabudowy mieszkaniowej i jednorodzinnej lub usługowej, zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, produkcyjno-usługowej, drogi zbiorczej, drogi dojazdowej, komunikacji drogowej wewnętrznej, komunikacji pieszej oraz nieprzekraczalne linie zabudowy.

We wsi Dzierżążnia miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wyznacza tereny zabudowy usługowej i mieszkaniowej jednorodzinnej, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, tereny zabudowy zagrodowej w gospodarstwach rolnych, tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej, tereny zabudowy usługowej.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy precyzuje kierunki zagospodarowania przestrzeni. Zostały wskazane tereny pod zabudowę mieszkaniowo-usługową, tereny adaptacji, przekształceń, porządkowania istniejącego zainwestowania funkcją produkcyjno-składową, tereny potencjalnego rozwoju o dominacji funkcji usługowej i produkcyjno-składowej, tereny realizacji celów publicznych, tereny zabudowy w obrębie rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

9. WNIOSKI ZE STANU ISTNIEJĄCEGO.

- 1) Gmina Dzierżążnia jest gminą wiejską o charakterze rolniczym, Leży w zachodniej części powiatu płońskiego i jest dziewiątą gminą w powiecie pod względem powierzchni ogólnej spośród dwunastu miast i gmin tego powiatu. W granicach gminy znajduje się 31 obrębów ewidencyjnych.
- 2) Gęstość zaludnienia wynosi 34 osób/ km². Struktura wiekowa mieszkańców gminy charakteryzuje się dużym udziałem grupy osób w wieku produkcyjnym, która stanowi 58,2 % ogólnej liczby mieszkańców. Dzieci i młodzież do osiemnastego roku życia stanowią ok. 17,7%. W ciągu ostatnich dziesięciu lat nastąpił spadek liczby ludności o 462 osób. Poziom bezrobocia wśród mieszkańców gminy wynosi ok. 5,4%.
- 3) Największą powierzchnię na terenie gminy zajmują gleby typu brunatne wylugowane i brunatne kwaśne. Następne pod względem udziału w gminie są czarne ziemie zdegradowane i gleby szare.
- 4) Pod względem przydatności rolniczej duża część to gleby średniej jakości, czyli grunty orne IVa i IVb oraz użytki zielone IV klasy. Grunty te zajmują powierzchnie 5049,76 ha (53,0% gleb klasyfikowanych). W gleboznawczej klasyfikacji gruntów na gruntach ornym dominuje klasa IVa – 2350,33 ha, a na użytkach zielonych klasa IV – 1009,42 ha. Gleby dobrej jakości, czyli grunty orne IIIa i IIIb oraz użytki zielone III klasy stanowią 20,4%, zajmują powierzchnię 1943,31 ha.
- 5) Na terenie gminy występuje 8 obiektów wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz 15 obiektów zarejestrowanych w gminnej ewidencji zabytków. Poza tym na terenie gminy znajdują się łącznie 45 stanowisk archeologicznych. W oparciu o obiekty cenne przyrodniczo i zabytkowe, występują możliwości rozwoju lokalnych funkcji turystycznych i rekreacyjno-wypoczynkowych.
- 6) Głównym ciekim wodnym na terenie gminy Dzierżążnia jest górny odcinek rzeki Płonka. Przez teren gminy przepływa również rzeka Dzierżążnica, Żurawianka oraz Żurawianka Prawa.
- 7) W strukturze użytkowania gruntów dominują grunty rolne o powierzchni 9683,92 ha (94,5%). Drugim co do wielkości obszarem w strukturze użytkowania są grunty leśne, zajmują powierzchnię 281,20 ha i stanowią 2,7% powierzchni gminy. Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują powierzchnię 263,34 ha i stanowią 2,6%. Grunty pod wodami zajmują 0,2% a nieużytki 0,01%.
- 8) W strukturze użytków rolnych największą powierzchnię zajmują grunty orne – 7569,43 ha (78,2% użytków rolnych). Użytki zielone zajmują obszar – 1486,27 ha (15,3% użytków rolnych). Grunty rolne zabudowane na terenie gminy zajmują powierzchnię 262,29 ha, co stanowi 2,7% użytków rolnych w gminie. Grunty zadrzewione i zakrzewione – 156,97 ha (1,6%). Nieużytki na gruntach rolnych, zajmują 93,74 ha (1,0% gruntów rolnych). Sady zajmują obszar 51,68 ha (0,5%).
- 9) Obszar analizowanej gminy ma bardzo niski udział lasów i gruntów zadrzewionych w ogólnej powierzchni, na poziomie 2,7%. Lesistość jest niezbędnym czynnikiem równowagi ekologicznej, jednocześnie formą użytkowania gruntów, która zapewnia produkcję biologiczną. W miarę możliwości należy poprawiać ten wskaźnik poprzez zalesianie gruntów marginalnych dla rolnictwa. Wśród terenów intensywnie rolniczych należy zadbać o tworzenie systemu zadrzewień śródpolnych i przydrożnych.

- 10) Inwentaryzacja na podstawie ortofotomapy wykazała wiele rozbieżności między stanem w bazie ewidencji gruntów i budynków, a faktycznym użytkowaniem w terenie. Powierzchnia gruntów ornych zmienionych na użytki zielone wynosi 128,78 ha. Użytki zielone zostały przekształcone na grunty orne – 770,15 ha. Ponadto grunty orne zostały zadrzewione i zakrzewione na powierzchni 47,93 ha.
- 11) Na obszarze gminy występują stawy i oczka wodne, wg danych ewidencji gruntów i budynków ich powierzchnia ogólna wynosi ok. 0,29 ha. Z analizy wynika, że na terenie gminy powierzchnia pod stawami wynosi 7,44 ha. Najwięcej stawów i oczek wodnych nie wykazanych w bazie ewidencji gruntów i budynków powstała na użytkach zielonych, ich powierzchnia ogólna wynosi 4,85 ha.
- 12) W strukturze władania gminy dominują grunty prywatne o powierzchni 9543,24 ha, stanowiące 93,1% gruntów w gminie. Grunty sektora publicznego zajmują powierzchnie 366,68 ha (3,6%), z czego 50,8% to grunty własności komunalnej. Grunty sektora spółdzielczego to zaledwie 0,23 ha. Pozostałe grunty w gminie stanowią 3,3%.
- 13) Z analizy ewidencji gruntów i budynków wynika, że w gminie funkcjonuje 904 gospodarstwa rolne o łącznej powierzchni 9348,44 ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 10,34 ha. W poszczególnych obrębach waha się od 5,06 ha w Niwa do 33,18 ha w obrębie Błomino-Gule. Pod względem udziału w zajmowanej powierzchni przeważają gospodarstwa z grupy obszarowej 15,00-49,99 ha i zajmują 4251,8 ha, co stanowi 45,5% powierzchni ogólnej gospodarstw rolnych.
- 14) Średnia liczba działek przypadająca na jedno gospodarstwo rolne wynosi 4, natomiast średnia powierzchnia działki rolnej wynosi 2,75 ha. W poszczególnych obrębach średnia powierzchnia działki rolnej waha się od 1,22 ha w obrębie Niwa do 7,66 ha w Błomino-Gule. Największe rozdrobnienie gruntów jest zauważalne w grupie obszarowej od 15,00 ha do 49,99 ha i ma wpływ na koszty związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.
- 15) Głównym kierunkiem rolnictwa na terenie gminy jest produkcja roślinna. W gminie występują w zdecydowanej ilości stada gęsi, bydła, trzody chlewnej i kaczek. Hodowla gęsi występuje tylko w obrębie Korytowo. Najwięcej bydła jest w miejscowości Kucice a trzody chlewnej w obrębie Nowe Sarnowo.
- 16) Wzdłuż rzeki Płonka występują obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat). Powierzchnia tych obszarów wynosi ok. 103,81 ha.
- 17) Łączna długość rowów melioracyjnych na terenie gminy wynosi 135,55 km. Dużo z nich wymaga modernizacji i odbudowy. Są zbyt płytkie i porośnięte roślinnością. Niektóre rowy melioracyjne nie istnieją w terenie, łączna ich długość wynosi 27,44 km. W dobrym stanie jest 32,09 km rowów, w złym stanie jest ok. 76,01 km rowów melioracyjnych. Występują odcinki rowów melioracyjnych mające inny przebieg w terenie niż wykazany w ewidencji gruntów i budynków, jest ich ok. 11,37 km.
- 18) Ogólna powierzchnia gruntów zdrenowanych wynosi 1849,25 ha, co stanowi 19,1% użytków rolnych w gminie.

- 19) Z przeprowadzonych analiz wynika, że długość wszystkich dróg na obszarze gminy wynosi ok. 263,40 km. Dróg o nawierzchni twardej (masa bitumiczna, kostka brukowa, beton) jest 140,45 km. Długość dróg utwardzonych wynosi 5,67 km. Dróg gruntowych jest 88,39 km. Dróg nieprzejezdnych i nieistniejących w terenie jest 33,69 km (drogi gminne i pozostałe drogi).
- 20) Analizowany obszar jest prawie w całości zwodociągowany, obecne zasoby wody pokrywają potrzeby mieszkańców. Wszystkie wsie są zelektryfikowane. Dostawy energii w pełni pokrywają potrzeby mieszkańców gminy, niektóre odcinki sieci wymagają modernizacji lub zmiany linii napowietrznej na kabel ziemny. Gospodarstwa domowe korzystające z gazu ziemnego stanowią tylko ok. 2%.
- 21) W gminie brak jest sieci kanalizacyjnej. Gospodarstwa domowe zaopatrzone są najczęściej w przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz szamba, które są okresowo opróżniane.
- 22) Kolejnym wyzwaniem jest zapewnienie mieszkańcom gminy dostępu do szybkiego, szerokopasmowego internetu, bez którego funkcjonowanie w dzisiejszych czasach, jest prawie niemożliwe. Przez gminę przebiega linia sieci światłowodowej.
- 23) Na terenie gminy nie występują źródła energii odnawialnej, takie jak elektrownie wiatrowe czy biogazownie. Gmina położona jest w II strefie wiatrowej Polski i posiada bardzo korzystne warunki dla rozwoju energetyki wiatrowej. W związku z tym korzystne było by wyznaczenie terenów pod budowę elektrowni wiatrowych.
- 24) Głównym ośrodkiem infrastruktury społecznej jest Dzierżążnia, jednak w innych miejscowościach również znajdują się elementy infrastruktury społecznej tj. szkoły, przedszkola, świetlice wiejskie, w dziewięciu miejscowościach działa Ochotnicza Straż Pożarna. W gminie jest bardzo dużo potrzeb do zrealizowania w zakresie tworzenia miejsc odpoczynku i sportu (plac zabaw, boiska sportowe).
- 25) Teren gminy Dzierżążnia nie jest objęty zasięgiem obszarów chronionych o walorach przyrodniczo krajo-
brazowych, objętych ochroną prawną.
- 26) Gmina nie posiada pełnego pokrycia Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego. Obejmuje jedynie fragmenty kilku wsi, głównie pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, zabudowę usługową.

II. Ustalenia planu urządzeniowo-rolnego.

1. REKULTYWACJA NIEUŻYTKÓW.

Według bazy ewidencji gruntów i budynków w całej gminie znajdują się nieużytki gruntowe o łącznej powierzchni 93,74 ha. Jedną z głównych przyczyn występowania nieużytków na terenie gminy Dzierżążnia są uwarunkowania naturalne. Część gleb charakteryzuje się niską klasą bonitacyjną, dużą wilgotnością lub niewłaściwymi stosunkami wodnymi, co znacząco ogranicza możliwość ich efektywnego użytkowania rolniczego. Tereny takie często są pozostawiane bez upraw, ponieważ ich zagospodarowanie wymagałoby kosztownych zabiegów melioracyjnych. Po przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej okazało się, że występują nieużytki, które zostały zrehabilitowane w kierunku rolnym, wodnym lub zostały porośnięte drzewami. Nieużytki położone najczęściej w dużych kompleksach gruntów ornych zostały zrehabilitowane w kierunku rolnym. W sąsiedztwie lasów i zakrzewień porośnięte są wieloletnim samosiewem drzew i krzewów, powiększając tym samym zasięg drzew. Występują również w otwartej przestrzeni na użytkach rolnych tworząc remizy śródpolne. Nieużytki położone w pobliżu zabudowań lub na użytkach zielonych zagospodarowane zostały w formie małych zbiorników wodnych o funkcji retencyjnej.

Nieużytki zajęte przez ekosystemy o charakterze trwale podmokłym (łąki bagienne, turzycowiska, trzcinowiska) należy chronić przed osuszaniem i likwidacją w celu zabezpieczenia siedlisk rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Takie działania pozwolą na zachowanie i zwiększenie bioróżnorodności terenów rolniczych oraz poprawę retencji wodnej.

W tabeli 25 przedstawione zostały nieużytki wykazane w bazie ewidencji gruntów i budynków, podzielone na już zrehabilitowane oraz wymagające rekultywacji. Zrehabilitowanych zostało w sumie 19,86 ha nieużytków. Głównie w kierunku rolnym – 12,81 ha, ale także w kierunku leśnym – 3,95 ha oraz wodnym – 3,10 ha.

Powierzchnia wszystkich nieużytków wykazanych oraz niewykazanych w ewidencji gruntów i budynków, pomniejszona o powierzchnię już zrehabilitowanych nieużytków dała faktyczną powierzchnię 118,73 ha (stanowi 1,2% gruntów rolnych). Rysunek 28 przedstawiający rozmieszczenie nieużytków istniejących oraz nieużytków już zrehabilitowanych wraz z kierunkiem w jakim nastąpiła rekultywacja.

W wyrobiskach po wydobywaniu kruszyw, a także w miejscach po odkrywkach glebowych bardzo często występują dogodne siedliska dla pojawienia się chronionych gatunków roślin i zwierząt. Przed przystąpieniem do rekultywacji terenu wyrobiska należy przeprowadzić kontrolę obecności gatunków chronionych zwierząt i roślin. W przypadku stwierdzenia gatunków chronionych, jeżeli nie będzie to zagrażało zdrowiu i bezpieczeństwu publicznemu, miejsca takie winno się pozostawić bez prowadzenia rekultywacji. Jeżeli jednak realizacja rekultywacji terenu jest konieczna, prace powinny być prowadzone w sposób nie powodujący łamania zakazów obowiązujących względem gatunków chronionych. Jeżeli nie będzie to możliwe, przed przystąpieniem do prac należy uzyskać zezwolenie na realizację czynności zakazanych w stosunku do gatunków chronionych, wydawane na podstawie art. 56 Ustawy o ochronie przyrody, zależnie od rodzaju czynności zakazanych i gatunku, przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu lub Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.



Fot. 70. Nieużytek – miejscowość Pluskocin.



Fot. 71. Nieużytek zrehabilitowany w formie zbiornika wodnego – miejscowość Kucice.

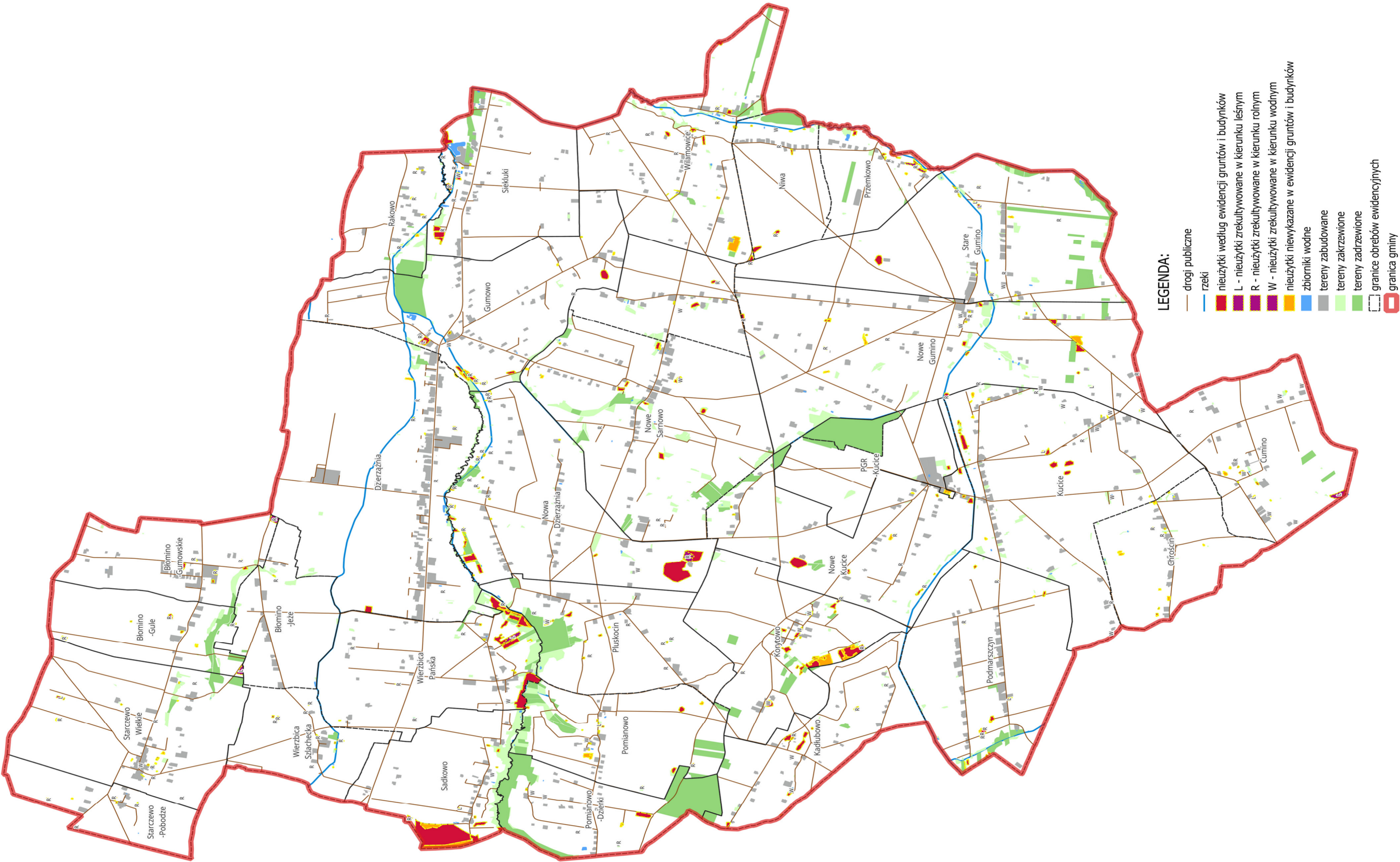
Tabela 25 część 1

Rekultywacja nieużytków									
Lp	Nazwa obrębu	Pow. niuzyków w egib [ha]	Numery działek ewidencyjnych z nieużytkami rekultowanymi	Powierzchnia nieużytków zrehabilitowanych [ha]			Nieużytki nie wykazane w ewidencji gruntów i budynków [ha]	Faktyczna powierzchnia niuzyków [ha]	
				w kierunku rolnym	w kierunku wodnym	w kierunku leśnym			
1	2	3	4	6	7	8	9	10	
1	Błomino-Gule	1,28	1-1/2	0,24	-	-	0,09	0,50	
			1-6	0,06	-				
			1-14	-	-	0,57			
2	Błomino Gumowskie	1,62	Ogółem: 2-49/3	0,30	-	0,57	0,08	0,67	
			2-59/10, 2-59/11	0,07	-	-			
			2-65, 2-67/2	0,05	-	-			
			2-68, 2-72	0,72	-	-			
			Ogółem: 1-03	1,03	-	-			
3	Błomino-Jeże	0,18	3-41	0,07	-	-	-	0,06	
			3-64/1	0,03	-	-			
			3-68/3	0,02	-	-			
4	Chrościn	0,33	Ogółem: 4-13	0,12	-	-	0,73	0,92	
			4-14	0,07	-	-			
			Ogółem: 5-10/3, 5-11	0,14	-	-			
5	Cumino	2,36	5-10/3, 5-11	-	-	0,04	0,33	0,93	
			5-33, 5-34/6	-	-	1,13			
			5-40/1, 5-40/3	-	-	0,03			
			5-11, 5-17	0,03	-	-			
			5-27	0,06	-	-			
			5-29/2	0,03	-	-			
			5-40/1	0,02	-	-			
			5-11	-	0,04	-			
			5-34/6, 5-34/9	-	0,09	-			
			5-38	-	0,10	-			
			5-64	-	0,11	-			
			5-66	-	0,08	-			
6	Dzierżążnia	1,08	Ogółem: 6-178	0,14	0,41	1,20	0,33	1,02	
			6-186	0,05	-	-			
			6-241/2, 6-242	0,02	-	-			
			6-216/2, 6-218/1	0,02	-	-			
			6-104, 6-107	0,05	-	-			
			6-83/2	0,03	-	-			
			Ogółem: 7-44	0,39	-	-			
			7-44	0,07	-	-			
			7-166/2, 7-92	0,08	-	-			
			7-171/1	-	0,03	-			
			7-220/1, 7-220/2	0,18	-	-			
			7-175	0,05	-	-			
7	Gumowo	3,80	7-220/2	0,27	-	-	0,63	3,33	
			7-202	0,05	-	-			
			7-5, 7-7	0,01	-	-			
			7-44, 7-45	-	-	0,37			
			Ogółem: 8-23/3	0,71	0,03	0,37			
			8-23/3	-	0,11	-			
			8-25/3, 8-26/4	-	0,02	-			
			8-53, 8-54	0,03	-	-			
			8-79/2	0,02	-	-			
			8-78, 8-77/2	0,21	-	-			
			Ogółem: 9-92/2	0,26	0,13	-			
			9-92/2	-	0,08	-			
9	Korytowo	7,28	9-33	0,07	-	-	3,21	9,25	
			9-13, 9-14	-	0,28	-			
			9-133	-	0,18	-			
			9-81, 9-89/2, 9-90/2	-	0,10	-			
			9-60, 9-59/1, 9-59/2	0,43	-	-			
			9-73/2	0,10	-	-			
			Ogółem: 10-98, 13-156, 13-134, 10-62	0,60	0,65	-			
			10-164	0,14	-	-			
			10-131/8	-	0,01	-			
			10-156/2	-	0,08	0,10			
			10-126	0,02	-	-			
			10-151/15	0,01	-	-			
10	Kucice	3,38	10-176, 10-177, 10-178	-	0,15	-	0,43	3,27	
			10-1/1	-	0,02	-			
			10-3/6	0,01	-	-			
			10-54, 10-55	-	0,01	-			
			Ogółem: 11-68/3	0,17	0,28	0,10			
			11-68/3	-	0,01	-			
			11-10, 11-11, 11-12	0,16	-	-			
			11-34/3, 11-34/4, 11-34/5, 11-34/6, 11-58	0,06	-	-			
			Ogółem: 12-131	0,22	0,01	-			
			12-129	0,04	-	-			
			12-129	0,03	-	-			
			12-129	0,05	-	-			
11	Niwa	1,30	12-123	0,05	-	-	0,03	1,10	
			12-119/4	0,04	-	-			
			12-119/4	0,04	-	-			
			12-119/4	0,06	-	-			
			12-4/2, 12-5/4	0,05	-	-			
			12-24	0,06	-	-			
			12-116	0,04	-	-			
			12-116	0,05	-	-			
			12-130/2	0,04	-	-			
			12-141	0,05	-	-			
			12-120	0,17	-	-			
			12-120	0,05	-	-			
12	Nowa Dzierżążnia	13,34	12-120	0,03	-	-	0,07	11,10	
			12-71, 12-70/2	-	0,03	-			
			12-79	-	0,18	-			
			12-79	0,97	-	-			
			12-26, 12-31	0,26	-	-			
			Ogółem: 13-28/5, 13-28/6	2,09	0,21	-			
			13-37/4	0,07	-	-			
			13-113, 13-114	-	0,11	-			
			13-113	0,04	-	-			
			13-115	0,04	-	-			
			13-104, 13-115	0,04	-	-			
			13-157	0,03	-	-			
13	Nowe Gumino	3,56	10-110, 13-187/1, 13-187/3	-	0,09	-	1,50	4,21	
			13-193/4	-	-	0,02			
			13-198/3	-	0,15	-			
			13-159/2	0,02	-	-			
			13-89/2	0,06	-	-			
			Ogółem: 14-73, 14-74/5	0,47	0,35	0,02			
			14-73, 14-74/5	0,10	-	-			
			14-74/5	-	0,03	-			
			14-74/5	0,12	-	-			
			14-99/2, 14-101/2	0,03	-	-			
			14-117/3, 14-123/1	0,08	-	-			
			14-89/1	0,02	-	-			
14	Nowe Kucice	3,70	14-167	0,09	-	-	0,37	3,61	
			Ogółem: 14-74/5	0,43	0,03	-			

Tabela 25 część 2

Lp	Nazwa obrębu	Pow. niużytków w egib [ha]	Numerы dzialek ewidencynych z niużytkami rekultowanymi	Powierzchnia niużytków zrekultwowanych [ha] w kierunku rolnym	w kierunku wodnym	w kierunku leśnym	Nieużytki nie wykazane w ewidencji gruntów i budynków [ha]	Faktyczna powierzchnia niużytków [ha]		
1	2	3	4	6	7	8	9	10		
15	Nowe Sarnowo	2,33	15-18	0,16	-	-	0,30	2,24		
			15-328, 15-329	-	0,14	-				
			15-132/2, 15-133	0,05	-	-				
			15-132/2	0,04	-	-				
16	PGR-Kucice	0,20	Ogółem:	0,25	0,14	-	0,37	0,57		
			-	-	-	-				
			17-42, 17-45	0,03	-	-				
			17-45	-	0,24	-				
17	Pluskocin	1,34	17-45	0,03	-	-	0,04	0,76		
			17-100, 17-101	0,06	-	-				
			17-76	0,05	-	-				
			17-108	0,07	-	-				
18	Podmarszczyn	1,73	17-121, 17-122	0,07	-	-	0,24	1,49		
			17-119/1, 17-119/2	0,04	-	-				
			17-120, 17-121	0,04	-	-				
			Ogółem:	0,38	0,24	-				
19	Pomianowo	1,47	18-48	0,08	-	-	0,69	1,56		
			18-59, 18-76	0,10	-	-				
			18-77	0,05	-	-				
			18-92	0,03	-	-				
20	Pomianowo-Dzierki	1,28	18-140, 18-141	0,12	-	-	0,10	1,07		
			18-145, 18-153	-	-	0,11				
			Ogółem:	0,38	-	0,11				
			19-92	0,18	-	-				
21	Przemkowo	1,64	19-93	-	-	-	0,07	0,94		
			19-62	0,13	-	-				
			19-63/2	-	-	-				
			19-19	-	0,18	-				
22	Rakowo	0,25	19-78/1	-	-	0,06	0,24	0,35		
			19-78/2	-	-	-				
			19-78/1	-	-	0,06				
			19-78/2	-	-	-				
23	Sadkowo	15,59	19-55	-	-	-	3,59	18,79		
			Ogółem:	0,31	0,18	0,12				
			20-15, 20-22/6	-	0,10	-				
			20-21	-	0,06	-				
24	Samowo-Góry	0,84	20-14/1	0,06	-	-	27,84	28,53		
			20-30/4	0,09	-	-				
			Ogółem:	0,15	0,16	-				
			21-55/2	0,04	-	-				
25	Siekłuki	3,65	21-58/1, 21-62/2	0,72	-	-	-	2,92		
			Ogółem:	0,76	-	-				
			22-53/2	0,02	-	-				
			22-53/2	0,05	-	-				
26	Starczewo-Pobodze	0,23	22-58/7	0,04	-	-	0,09	0,16		
			22-63/2	0,01	-	-				
			22-60/2	0,02	-	-				
			Ogółem:	0,14	-	-				
27	Starczewo-Wielkie	0,93	23-17/2	0,34	-	-	0,25	0,66		
			23-107	-	0,01	-				
			23-55	-	-	0,05				
			Ogółem:	0,34	0,01	0,05				
28	Stare Gumino	1,97	24-14	0,08	-	-	0,19	1,26		
			24-55	-	0,07	-				
			Ogółem:	0,08	0,07	-				
			25-14, 25-17	0,05	-	-				
29	Wierzbita Pańska	11,80	25-27, 25-30	0,04	-	-	1,15	11,53		
			25-65/2	-	0,11	-				
			25-42, 25-43, 25-44	0,37	-	-				
			25-50	0,06	-	-				
30	Wierzbita Szlachecka	0,57	25-50	0,06	-	-	-	0,13		
			25-55, 25-56	0,03	-	-				
			25-122	0,07	-	-				
			Ogółem:	0,62	0,11	-				
31	Wilamowice	2,19	26-1	0,07	-	-	1,87	3,65		
			26-26	-	0,02	-				
			26-25	0,02	-	-				
			26-8	0,02	-	-				
32	Gmina ogółem:	93,74	26-21	0,04	-	-	44,84	118,73		
			Ogółem:	0,15	0,02	-				
			27-41	-	-	0,24				
			27-48	0,01	-	-				
33	Starczewo-Wielkie	0,93	27-94	-	0,01	-	0,25	0,66		
			27-93, 27-94	0,07	-	-				
			27-97/2	-	0,03	-				
			27-139/2	0,01	-	-				
34	Starczewo-Wielkie	0,93	27-141/2	0,05	-	-	0,25	0,66		
			27-109/2	0,06	-	-				
			27-73/2, 27-74/2	0,04	-	-				
			Ogółem:	0,24	0,04	0,24				
35	Starczewo-Wielkie	0,93	28-48, 28-49, 28-50	0,14	-	-	0,19	1,26		
			28-146, 28-189, 28-190	0,17	-	-				
			28-142, 28-143	0,13	-	-				
			28-91	0,03	-	-				
36	Starczewo-Wielkie	0,93	28-95, 28-99	0,06	-	-	0,19	1,26		
			28-96, 28-97	0,12	-	-				
			28-98	-	0,01	-				
			28-113, 28-114/1	-	-	0,17				
37	Starczewo-Wielkie	0,93	28-114/1, 28-115	-	-	0,08	1,15	11,53		
			Ogółem:	0,65	0,01	0,25				
			29-31/1, 29-31/4	0,11	-	-				
			29-52	0,05	-	-				
38	Starczewo-Wielkie	0,93	29-104, 29-105	0,10	-	-	1,15	11,53		
			29-118	0,14	-	-				
			29-194	-	0,01	-				
			29-29, 29-30	0,04	-	-				
39	Starczewo-Wielkie	0,93	29-129, 29-130, 29-131, 29-132, 29-133	-	-	0,92	1,15	11,53		
			29-93	0,04	-	-				
			Ogółem:	0,48	0,01	0,92				
			30-23/2	0,19	-	-				
40	Starczewo-Wielkie	0,93	30-6/2, 30-8/2	0,04	-	-	-	0,13		
			30-24, 30-27/2	0,04	-	-				
			30-33/2	0,03	-	-				
			30-51	0,07	-	-				
41	Starczewo-Wielkie	0,93	30-41, 30-51	0,04	-	-	-	0,13		
			30-41, 30-45/2	0,01	-	-				
			30-41, 30-42, 30-45/2	0,02	-	-				
			Ogółem:	0,44	-	-				
42	Starczewo-Wielkie	0,93	31-23	0,03	-	-	-	0,13		
			31-94	0,03	-	-				
			31-133/2	0,06	-	-				
			31-179/1	-	0,03	-				
43	Starczewo-Wielkie	0,93	31-179/1, 31-179/2	0,20	-	-	1,87	3,65		
			31-139/2	0,06	-	-				
			31-90/3, 31-90/4, 31-91	0,01	-	-				
			Ogółem:	0,39	0,03	-				
44	Starczewo-Wielkie	0,93	31-90/3, 31-90/4, 31-91	0,01	-	-	44,84	118,73		
			Ogółem:	12,81	3,10	3,95				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji terenowej (maj 2025), ortofotomapy oraz danych ewidencji gruntów i budynków.



Rys. 29. Nieużytki oraz kierunki ich rekultywacji.

2. POPRAWA STOSUNKÓW WODNYCH.

2.1. Wody powierzchniowe wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie.

Stosunki wodne stanowią jeden z kluczowych elementów środowiska przyrodniczego gminy Dzierżążnia, mający bezpośredni wpływ na rozwój rolnictwa, stan ekosystemów, bezpieczeństwo przeciwpowodziowe oraz jakość życia mieszkańców. Gmina jako obszar o charakterze typowo rolniczym, w szczególności sposób uzależniona jest od właściwego gospodarowania zasobami wodnymi, zwłaszcza wodami powierzchniowymi. Ich ilość, jakość oraz sposób użytkowania decydują o możliwościach produkcyjnych gruntów rolnych, a także o zachowaniu równowagi przyrodniczej.

Poprawa stosunków wodnych w gminie Dzierżążnia wymaga kompleksowego podejścia, obejmującego zarówno ochronę i racjonalne wykorzystanie wód powierzchniowych, jak i utrzymanie oraz modernizację urządzeń hydrotechnicznych i melioracyjnych powiązanych z tymi wodami.

Wody powierzchniowe na terenie gminy Dzierżążnia reprezentowane są głównie przez niewielkie cieki wodne, rowy melioracyjne oraz lokalne obniżenia terenu, w których gromadzi się woda. Brak dużych rzek sprawia, że sieć hydrograficzna ma charakter rozproszony i w dużym stopniu zależy od warunków atmosferycznych oraz stanu urządzeń melioracyjnych.

Cieki wodne na obszarze gminy pełnią przede wszystkim funkcję: odprowadzania nadmiaru wód opadowych i roztopowych, regulacji poziomu wód gruntowych, zaopatrzenia terenów rolnych w wodę, utrzymania lokalnych ekosystemów wodno-błotnych.

Występujące w gminie zbiorniki wodne mają przeważnie niewielką powierzchnię i często są to zbiorniki sztuczne, powstałe w wyniku działalności człowieka, np. stawy. Mimo niewielkich rozmiarów pełnią one istotną rolę w gospodarce wodnej oraz w kształtowaniu mikroklimatu.

Jednym z głównych problemów w zakresie wód powierzchniowych w gminie Dzierżążnia jest nieregularność ich przepływów. W okresach intensywnych opadów dochodzi do lokalnych podtopień gruntów rolnych, natomiast w czasie długotrwałych susz obserwuje się znaczne obniżenie poziomu wód, a nawet okresowe wysychanie cieków. Dodatkowym czynnikiem pogarszającym sytuację jest niedostateczny stan techniczny urządzeń melioracyjnych, takich jak rowy, przepusty, zastawki czy małe mostki. Brak regularnej konserwacji prowadzi do ich zamulania, zarastania roślinnością oraz zmniejszenia przepustowości, co zaburza naturalny obieg wody.

Na terenie gminy Dzierżążnia znajduje się jeden niewielki zbiornik retencyjny położony w dolinie rzeki Płonki w miejscowości Wierzbica Pańska, wykorzystywany przez młyn do celów gospodarczych. W planie urządzeniowo-rolnym zostały wskazane obszary pod kolejne zbiorniki retencyjne. Są to tereny na granicach obrębów Rakowo i Gumowo, Nowa Dzierżążnia i Dzierżążnia oraz Wilamowice i Niwa. Woda opadowa oraz roztopowa byłaby magazynowana w zbiorniku, a następnie w okresie suszy, zasilalaby ciek wodny i urządzenia melioracji wodnej.

Cieki wodne wymagają aktualizacji w bazie ewidencji gruntów i budynków oraz ustalenia przebiegu granic działek ewidencyjnych zajętych pod rzeki. Analiza danych wykazała, niezgodny przebieg działki ewidencyjnej wód powierzchniowych z faktycznym przebiegiem rzek. Wszystkie niezgodności związane z ciekami zostały zawarte na rysunku nr 29.

Występują miejsca, gdzie działki ewidencyjne drogowe przecinają działki ewidencyjne należące do wód płynących. Rozbieżności należałoby uregulować wykonując podziały działek drogowych, zmianę użytku gruntowego oraz zmianę właściciela części zajętych pod wody powierzchniowe.

Rzeki Płonka, Dzierżążnica oraz Żurawianka na obszarze gminy wymagają bieżącej konserwacji i regulacji, polegającej na wykaszaniu traw i chwastów na skarpach, wycinaniu zbędnych drzew i krzewów, odmulaniu, czyszczeniu koryta rzeczno oraz przepustów. Dna rzeki są płytkie i zarośnięte, dlatego przepływ wody jest miejscami niemożliwy.

Ze względu na duży udział użytków rolnych w sąsiedztwie cieków, ważna jest dobra praktyka i kultura rolnicza służąca ochronie środowiska wodnego. Istotne jest tworzenie stref buforowych w formie użytków zielonych w bezpośrednim sąsiedztwie cieków. Takie działanie chroni wody powierzchniowe przed zanieczyszczeniami spowodowanymi intensywną gospodarką rolną.



Fot. 72. Przepust na rzece Dzierżążnica w miejscowości Błomino-Jeże.



Fot. 73. Rzeka Płonka – miejscowość Pluskocin.



Fot. 74. Przepust na rzece Płonka w miejscowości Gumowo.



Fot. 75. Rzeka Żurawianka w miejscowości Kucice.

2.2. Melioracja wodna.

Do podstawowych zadań melioracji wodnej należy odprowadzanie nadmiaru wody z terenów nadmier- nie podmokłych oraz uzupełnienie wilgoci gleb w okresach nadmiernie suchych. Na terenie analizowanego obszaru wiejskiego rolę taką pełnią rowy melioracyjne (fot. 76), sieć drenarska, oczka wodne (fot. 77) oraz stawy.

W przypadku, kiedy rów nie jest odrębną działką ewidencyjną, wtedy władającym są właściciele dział- lek, przez które dany rów przebiega. W sytuacji, kiedy część rowów należy do właścicieli prywatnych i przypi- sane są one ewidencyjnie do ich pól, prace modernizacyjne będą musieli oni wykonywać we własnym zakresie, lub na mocy porozumienia, wykona to działająca na terenie gminy – Spółka Wodna. Prawidłowe funkcjonowanie urządzeń melioracyjnych jest uzależnione od ich właściwej eksploatacji i konserwacji. Dla członków spółki usta- lana jest składka, w celu pokrycia kosztów utrzymania melioracji wodnej na terenie gminy. W praktyce wygląda to tak, że nie wszyscy właściciele gruntów objętych melioracją są członkami spółki oraz nie wszyscy członkowie wpłacają należne składki. Niewielka ilość środków finansowych prowadzi do wielu zaniedbań i nawarstwiania się potrzeb w zakresie bieżących prac udrażniających.



Fot. 76. Rów melioracyjny w miejscowości Nowe Gumino.



Fot. 77. Staw w miejscowości Korytowo.

W ramach opracowania wykonana została ocena stanu sieci melioracji wodnej na terenie gminy. Inwentaryzacja terenowa wykazała, że część rowów wymaga poprawy parametrów technicznych (fot. 78). Ogółem do modernizacji na obszarze całej gminy wytypowano rowy o łącznej długości 76,01 km, co stanowi 56,1% wszystkich istniejących. W klasyfikacji zostały uwzględnione rowy, które mają inny przebieg niż ujawniony w ewidencji oraz niewykazane w ewidencji gruntów i budynków.

Rowy, które zostały zlikwidowane lub w wyniku wieloletnich zaniedbań zanikły, zostały zaplanowane do odbudowy. Jednak uprzednio dla każdego rowu należałoby przeanalizować potrzebę odbudowy. Długość rowów do odbudowy wynosi 1,38 km (1,0%, tabela 26). Zły stan techniczny rowów w konsekwencji sprawia, że nie spełniają swoich zadań, a przywrócenie ich do stanu funkcjonalności wymaga dużych nakładów pracy oraz generuje znaczne koszty. Naprawy wymaga część przepustów, które są zniszczone wieloletnim użytkowaniem, a niekiedy pozarywane przez ciężki sprzęt rolniczy. Najwięcej rowów wymagających modernizacji jest w obrębach ewidencyjnych: Nowe Sarnowo – 7,77 km, Nowe Gumino – 6,19 km oraz Nowa Dzierżążnia – 6,12 km.



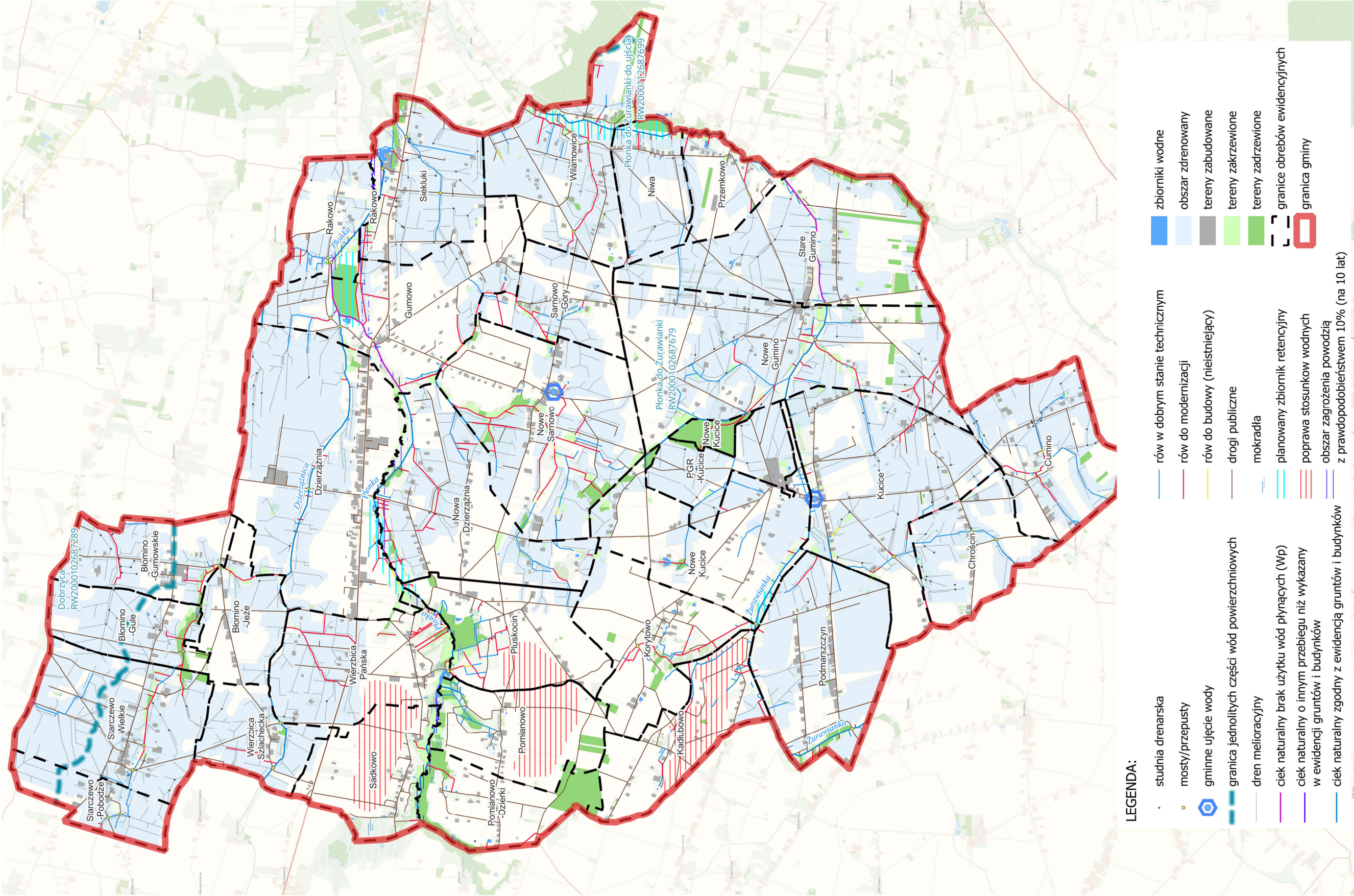
Fot. 78. Rów melioracyjny zarośnięty, w złym stanie – miejscowość Wilamowice.

Na terenie gminy znajdują się grunty rolne objęte zdrenowaniem o powierzchni ok. 1849,25 ha. Urządzenia melioracji wodnych zostały wykonane w ramach zadań inwestycyjnych: „Dobrzyca” (lata 1970-1971), „Wierzbica I zad I i II” (lata 1973-1974), „Wierzbica II” (1978 r.), „Wierzbica III” (1979 r.), „Zbyszyno” (1982 r.), „Kucice” (1976 r.), „Sarnowo-Góry” (1969-1970), „Korzybie” (1981 r.), „Siekłuki” (1984 r.), „Brudzyno” (1975 r.), „Brzeście” (1973 r.), „Żurawianka I komp. I wyc. II” (1972r.), „Żurawianka I komp. III” (1979 r.), „Żurawianka II komp. IV” (1980 r.), „Żurawianka III” (1976 r.) oraz „zad. Gmina”. Nie dla wszystkich wybudowanych urządzeń była sporządzana inwentaryzacja, dlatego przedstawione powierzchnie mogą odbiegać od rzeczywistych terenów objętych melioracją. Istotną kwestią jest ochrona gruntów zmeliorowanych przed wyłączeniem ich z produkcji rolniczej.

W celu poprawy jakości plonów wiele obszarów wymaga poprawy stosunków wodnych. Zarówno w kierunku zatrzymania wody, ale również odprowadzenia w okresach nadmiaru. Rysunek 29 przedstawia zestawienie potrzeb w zakresie poprawy stosunków wodnych



Fot. 79. Rów melioracyjny w dobrym stanie – miejscowość Nowe Gumino.



Rys. 30. Poprawa warunków wodnych

Tabela 26

Potrzeby z zakresu melioracji i retencji wodnej

Lp	Nazwa obrębu	Rowy melioracyjne istniejące [km]	Rowy wymagające poprawy parametrów technicznych [km]	Rowy do odbudowy (zlikwidowane) [km]	Budowa zbiorników retencyjnych [ha]	Obszary wymagające poprawy stosunków wodnych [ha]
1	2	3	4	5	6	7
1	Błomino-Gule	1,34	0,64	-	-	-
2	Błomino Gumowskie	2,93	1,54	-	-	-
3	Błomino-Jeże	1,02	0,77	-	-	-
4	Chrościn	2,28	0,63	-	-	-
5	Cumino	5,22	0,18	0,04	-	-
6	Dzierżążnia	3,26	1,17	0,59	0,23	-
7	Gumowo	7,03	1,55	0,08	0,23	-
8	Kadłubowo	5,92	0,68	-	-	89,21
9	Korytowo	4,48	1,92	-	0,01	-
10	Kucice	7,29	0,10	0,17	-	-
11	Niwa	2,88	0,02	-	0,17	-
12	Nowa Dzierżążnia	8,97	2,91	-	0,15	-
13	Nowe Gumino	12,08	0,73	-	-	-
14	Nowe Kucice	4,84	1,25	-	0,08	-
15	Nowe Sarnowo	11,06	0,15	0,18	-	-
16	PGR-Kucice	1,45	-	-	-	-
17	Pluskocin	5,06	1,17	0,10	0,03	46,60
18	Podmarszczyn	3,69	0,10	-	-	-
19	Pomianowo	2,44	-	-	-	92,66
20	Pomianowo-Dzierki	1,43	0,44	-	-	-
21	Przemkowo	1,95	0,04	-	-	-
22	Rakowo	2,88	1,03	0,05	0,11	-
23	Sadkowo	0,40	0,40	-	-	84,21
24	Sarnowo-Góry	4,09	0,15	0,04	-	-
25	Siekluki	7,38	0,97	-	-	-
26	Starczewo-Pobodze	1,12	0,36	-	-	-
27	Starczewo-Wielkie	4,50	1,34	-	-	-
28	Stare Gumino	4,28	0,23	-	-	-
29	Wierzbica Pańska	5,45	1,08	-	0,01	21,22
30	Wierzbica Szlachecka	1,09	-	-	-	-
31	Wilamowice	7,74	0,56	0,12	0,23	-
	Gmina ogółem:	135,55	22,11	1,38	1,25	333,90

Źródło: Opracowanie własne.

3. KSZTAŁTOWANIE SIECI DRÓG TRANSPORTU ROLNEGO.

Drogi transportu rolnego to drogi ogólnodostępne, z których może korzystać każdy uczestnik ruchu drogowego. Bardzo dużo odcinków dróg publicznych to drogi biegnące przez wsie. Na terenie analizowanego obszaru gminy występują drogi krajowe o łącznej długości 9,96 km, drogi powiatowe o łącznej długości 49,42 km oraz drogi gminne o łącznej długości 134,96 km. Pozostałe to drogi gminne wewnętrzne stanowiące własność gminy Dzierżążnia oraz podmiotów prywatnych. Funkcjonowanie sieci dróg transportu rolnego stanowi bardzo istotny element rolniczej przestrzeni produkcyjnej mający wpływ na warunki gospodarowania gruntami rolnymi.

Wykonana została analiza potrzeb w zakresie modernizacji dróg transportu rolnego, która wykazała, że 188,43 km dróg wymaga modernizacji (71,5%). Dróg o twardej nawierzchni wymagających modernizacji jest 92,99 km. Należą do nich m.in. fragmenty dróg nr 3060W Nowe Sarnowo, 3064W Wilamowice oraz 3063W Nowe Gumino. Największy współczynnik gęstości dróg do modernizacji na 100 ha powierzchni obrębu ewidencyjnego jest w obrębie Pomianowo-Dzierki, wynosi 3,59 km/100 ha powierzchni obrębu. Obręby ewidencyjne z największymi udziałami dróg wskazanych do modernizacji w ogólnej długości dróg są Błomino Jeże, Chrościn, Niwa we wszystkich 100,0% dróg w obrębie. Stan dróg przedstawiają fot. 79, 80, 81, 82). Potrzeby w zakresie dróg przedstawione zostały w tabeli nr 27.

Modernizacji potrzebują głównie drogi transportu rolnego o nawierzchni twardej – 92,99 km. Rolnicy obecnie dysponują ciężkim sprzętem o dużych gabarytach, którym ciężko poruszać się po wąskich, niedostosowanych do tego typu maszyn drogach. Na nieutwardzonych nawierzchniach takich dróg powstają koleiny, dziury i wyboje, co jest szczególnie widoczne po intensywniejszych opadach deszczu lub podczas wiosennych roztopów, kiedy to część odcinków dróg zamienia się w nieprzejezdne grzęzawiska.

Drogi nieistniejące oraz leżące na gruntach prywatnych nie zostały wskazane do modernizacji, nie analizowano potrzeby istnienia tych dróg. Należałoby zweryfikować czy drogi nieistniejące w terenie są faktycznie nie potrzebne właścicielom przyległych gruntów.

Modernizacja dróg powinna polegać na wykonaniu odpowiedniej podbudowy i utwardzeniu nawierzchni tak, aby przewidziane natężenie ruchu oraz poruszanie się po nim ciężkiego sprzętu nie stanowiło problemu. Drogi transportu rolnego wskazane do przebudowy lub modernizacji zapewnią łatwiejszy dostęp do działek wszystkim użytkownikom gruntów. Oprócz funkcji transportu rolnego, będą one również tworzyć połączenia komunikacyjne między sąsiednimi miejscowościami, a także ułatwią dostęp do najatrakcyjniejszych miejsc na terenie gminy. Na ich bazie możliwe będzie wyznaczenie m.in. tras rowerowych.

Samorząd gminy oraz powiatowy starają się sukcesywnie realizować potrzeby z zakresu poprawy stanu dróg, ale mimo to potrzeby w tym zakresie są duże. Rysunek nr 30 przedstawia rozmieszczenie dróg wymagających modernizacji.

Jeden z proponowanych wariantów przebiegu drogi ekspresowej S10 przebiega przez teren gminy Dzierżążnia. Wariant trzeci obejmuje obręby ewidencyjne Cumino oraz Chrościn.



Fot. 80. Droga gminna – Starczewo-Wielkie.



Fot. 81. Droga gminna nieistniejąca - Sadkowo.



Fot. 82. Droga w złym stanie – Pluskocin.

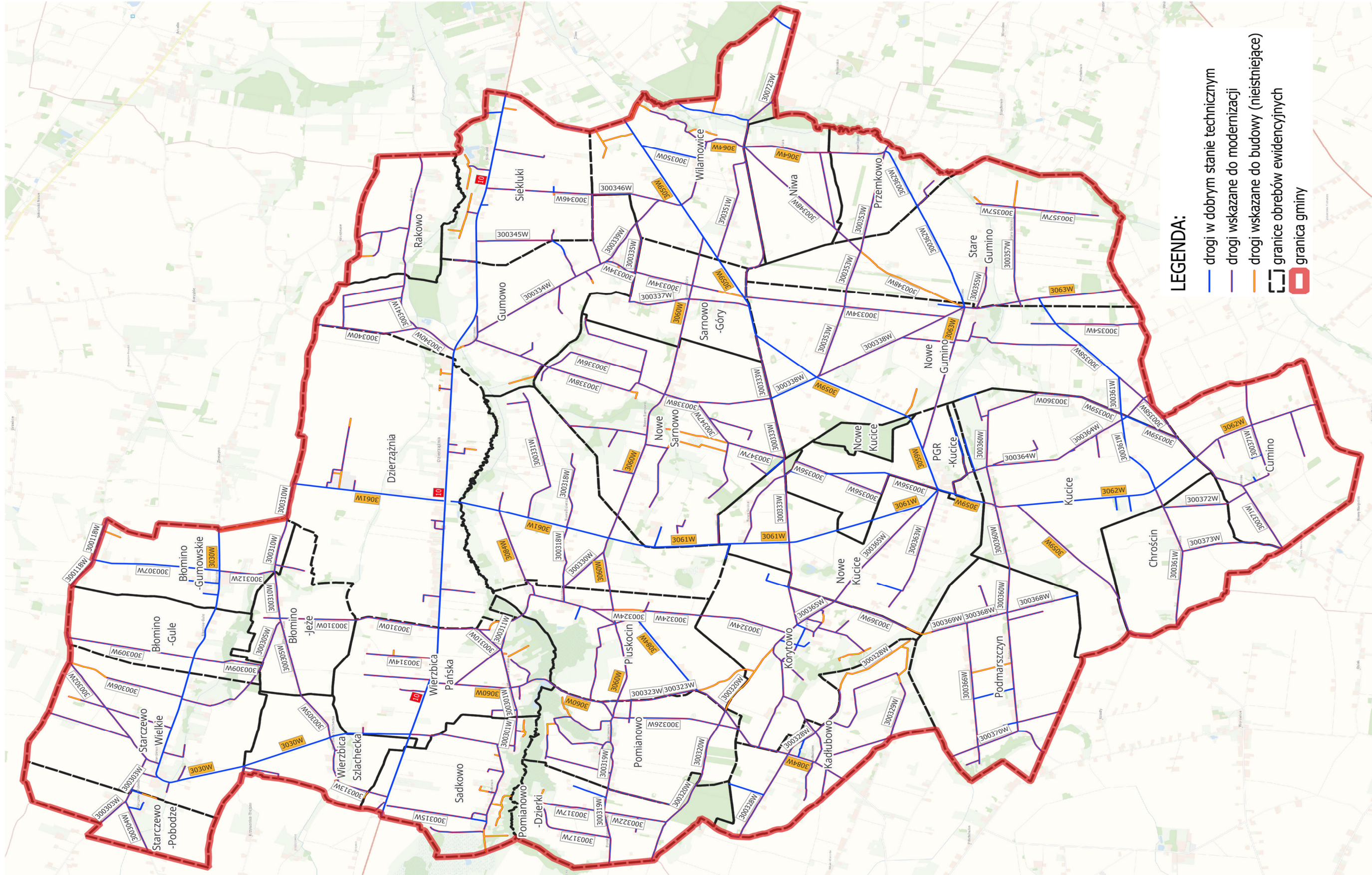


Fot. 83. Droga transportu rolnego – Nowe Sarnowo.

Tabela 27

Drogi wymagające modernizacji											
Lp	Nazwa obrębu	Pow. ogólna użytków rolnych [ha]	Ogółem długość dróg [km]	Długość dróg wskazanych do modernizacji					Długość dróg wskazanych do budowy (nieistniejące) [km]	Udział dróg wskazanych do modernizacji w ogólnej długości dróg [%]	Długość dróg wskazanych do modernizacji na 100 ha UR [km/100 ha]
				Twarda nawierzchnia [km]	Utwardzone [km]	Gruntowe [km]	Nieprzejezdne [km]	Razem [km]			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Błomino Gule	179,49	3,69	-	-	2,45	0,31	2,76	-	74,8	1,54
2	Błomino Gumowskie	211,40	6,54	0,73	-	1,06	-	1,79	1,06	27,4	0,85
3	Błomino-Jeże	182,54	3,70	2,90	-	0,53	0,27	3,70	-	100,0	2,03
4	Chrościn	230,76	4,35	2,42	0,22	1,72	-	4,35	-	100,0	1,89
5	Cumino	320,43	6,15	4,19	0,65	1,15	-	5,99	-	97,4	1,87
6	Dzierżążnia	714,85	9,87	0,54	-	2,32	-	2,86	1,52	29,0	0,40
7	Gumowo	409,23	13,67	4,80	0,65	6,00	-	11,45	0,60	83,8	2,80
8	Kadłubowo	255,78	8,64	2,67	-	3,58	-	6,25	1,73	72,3	2,44
9	Korytowo	315,33	11,56	4,58	-	4,18	-	8,76	1,28	75,8	2,78
10	Kucice	529,11	14,52	7,89	0,02	2,07	-	9,98	-	68,8	1,89
11	Niwa	162,54	3,60	1,01	-	2,59	-	3,60	-	100,0	2,21
12	Nowa Dzierżążnia	430,63	9,20	4,69	0,72	1,37	-	6,78	-	73,7	1,57
13	Nowe Gumino	663,92	18,14	4,32	-	8,27	-	12,59	0,52	69,4	1,90
14	Nowe Kucice	382,10	9,06	3,32	-	2,02	-	5,34	-	58,9	1,40
15	Nowe Sarnowo	539,71	21,12	8,57	0,18	9,07	0,20	18,01	1,70	85,3	3,34
16	PGR-Kucice	160,99	5,88	0,61	2,31	0,20	-	3,12	-	53,1	1,94
17	Pluskocin	276,12	9,53	2,16	0,43	4,58	-	7,17	0,99	75,2	2,60
18	Podmarszczyn	407,19	9,92	5,67	0,09	2,30	0,44	8,51	0,48	85,7	2,09
19	Pomianowo	250,92	8,62	2,51	-	4,64	0,41	7,56	1,05	87,7	3,01
20	Pomianowo-Dzierki	157,45	6,24	1,75	-	3,91	-	5,66	0,18	90,7	3,59
21	Przemkowo	123,99	2,20	0,75	-	0,61	-	1,36	-	61,8	1,10
22	Rakowo	161,35	2,77	2,26	-	0,34	-	2,60	0,17	93,9	1,61
23	Sadkowo	240,51	7,99	2,98	-	1,94	-	4,92	1,73	61,6	2,05
24	Sarnowo-Góry	188,30	6,13	3,59	-	1,13	0,21	4,93	0,30	80,5	2,62
25	Siekluki	280,41	7,65	1,21	-	1,32	0,86	3,39	1,47	44,4	1,21
26	Starczewo-Pobodze	135,73	2,13	1,24	-	-	-	1,24	0,54	58,2	0,91
27	Starczewo-Wielkie	397,57	10,45	0,52	0,41	5,46	0,92	7,31	0,15	70,0	1,84
28	Stare Gumino	494,35	10,26	3,35	-	3,61	-	6,96	1,63	67,8	1,41
29	Wierzbica Pańska	326,87	11,85	5,74	-	3,18	-	8,92	0,66	75,3	2,73
30	Wierzbica Szlachecka	162,42	3,72	1,18	-	0,47	0,54	2,20	0,13	59,0	1,35
31	Wilamowice	391,93	14,25	4,83	-	3,53	-	8,36	1,80	58,7	2,13
Gmina ogółem:		9683,92	263,40	92,99	5,67	85,60	4,17	188,43	19,68	71,5	1,95

Źródło: Opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji terenowej (maj 2025), ortofotomapy oraz danych z Urzędu Gminy Dzierżążnia.



Rys. 31. Drogi wskazane do modernizacji.

4. KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU I FORMY OCHRONY PRZYRODY.

4.1. Zalesienia gruntów.

Analizowany obszar gminy charakteryzuje się bardzo małą lesistością, ok. 2,7% gruntów w gminie (łącznie z zadrzewieniami i zakrzewieniami). Lasy należące do Skarbu Państwa, stanowią około 41,3% lasów w gminie, których gospodarkę prowadzi Nadleśnictwo Płońsk. Największym wskaźnikiem lesistości charakteryzuje się obręb ewidencyjny Pomianowo-Dzierki – 26,7%.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z 1999 r. określono obszary uzupełnień struktury ekologicznej przeznaczone do zalesień i zadrzewień, które nie zostały dotychczas zrealizowane.

Obszar gminy charakteryzuje się dobrą jakością gleb, wykorzystywanych intensywnie pod uprawy roślinne. W związku z powyższym zwiększenie lesistości na terenie gminy nie jest możliwe w znacznym stopniu. W miarę możliwości zalesienia powinny zostać wprowadzone na terenach o słabej bonitacji gleb i gruntach marginalnych dla przydatności rolniczej. W planie urządzeniowo rolnym zostały wskazane miejsca, które powinny zostać przeznaczone pod zalesienia. Są to grunty o słabych klasach bonitacyjnych, w sąsiedztwie kompleksów leśnych. Zalesienia zostały zaplanowane w sześciu obrębach ewidencyjnych (tabela 28). Zwiększają powierzchnię lasów o 59,04 ha. Współczynnik lesistości dla gminy, po uwzględnieniu planowanych zalesień wzrósłby do 3,3%.



Fot. 84. Pole uprawne oraz las w miejscowości PGR-Kucice.

Grunty rolne planowane do zalesienia

Lp	Nazwa obrębu	Grunty leśne wg egib [ha]	Planowane zalesienia na gruntach rolnych		
			Grunty orne [ha]		Razem [ha]
			V	VI	
1	2	3	7	8	12
1	Błomino Gule	10,03	-	-	-
2	Błomino Gumowskie	0,85	-	-	-
3	Błomino-Jeże	0,21	-	-	-
4	Chrościn	0,01	-	-	-
5	Cumino	2,46	-	-	-
6	Dzierżążnia	1,02	-	-	-
7	Gumowo	15,75	-	-	-
8	Kadłubowo	4,12	-	-	-
9	Korytowo	7,95	0,59	15,07	15,66
10	Kucice	0,02	-	-	-
11	Niwa	6,43	-	-	-
12	Nowa Dzierżążnia	6,08	-	-	-
13	Nowe Gumino	4,61	-	0,37	0,37
14	Nowe Kucice	39,86	-	-	-
15	Nowe Sarnowo	15,65	-	-	-
16	PGR-Kucice	2,49	-	-	-
17	Pluskocin	18,56	-	0,45	0,45
18	Podmarszczyn	6,51	-	-	-
19	Pomianowo	20,73	-	1,45	1,45
20	Pomianowo-Dzierki	58,37	0,67	8,20	8,87
21	Przemkowo	3,06	-	-	-
22	Rakowo	6,48	-	-	-
23	Sadkowo	-	-	-	-
24	Sarnowo-Góry	-	-	-	-
25	Siekluki	7,52	-	-	-
26	Starczewo-Pobodze	-	-	-	-
27	Starczewo-Wielkie	5,07	-	-	-
28	Stare Gumino	23,65	7,55	24,70	32,25
29	Wierzbica Pańska	4,04	-	-	-
30	Wierzbica Szlachecka	0,82	-	-	-
31	Wilamowice	8,86	-	-	-
Gmina ogółem:		281,20	8,81	50,24	59,04

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ortofotomapy oraz danych ewidencji gruntów i budynków.

4.2. Planowane zadrzewienia.

Na terenie analizowanej gminy występuje mało kompleksów leśnych, jednak dość powszechnie występują pojedyncze skupiska drzew przy drogach, ciekach, rowach i wśród pól. Są ważnym elementem przyrodniczym tworzącym bioróżnorodność obszaru wiejskiego. Tworzą strefy ochronne w zapobieganiu procesom erozyjnym, zwiększają retencję gruntów i urozmaicają krajobraz. Stanowią strefę buforową przechwytyującą biogeny i inne zanieczyszczenia chemiczne, które są generowane przy drogach. Z drugiej strony, w przypadku zarastania koryt cieków są elementem utrudniającym spływ wody i pogarszającym stan techniczny cieków.

Także niekontrolowany rozrost drzew i krzewów wzdłuż dróg, utrudnia przejazd i staje się zagrożeniem dla bezpieczeństwa uczestników.

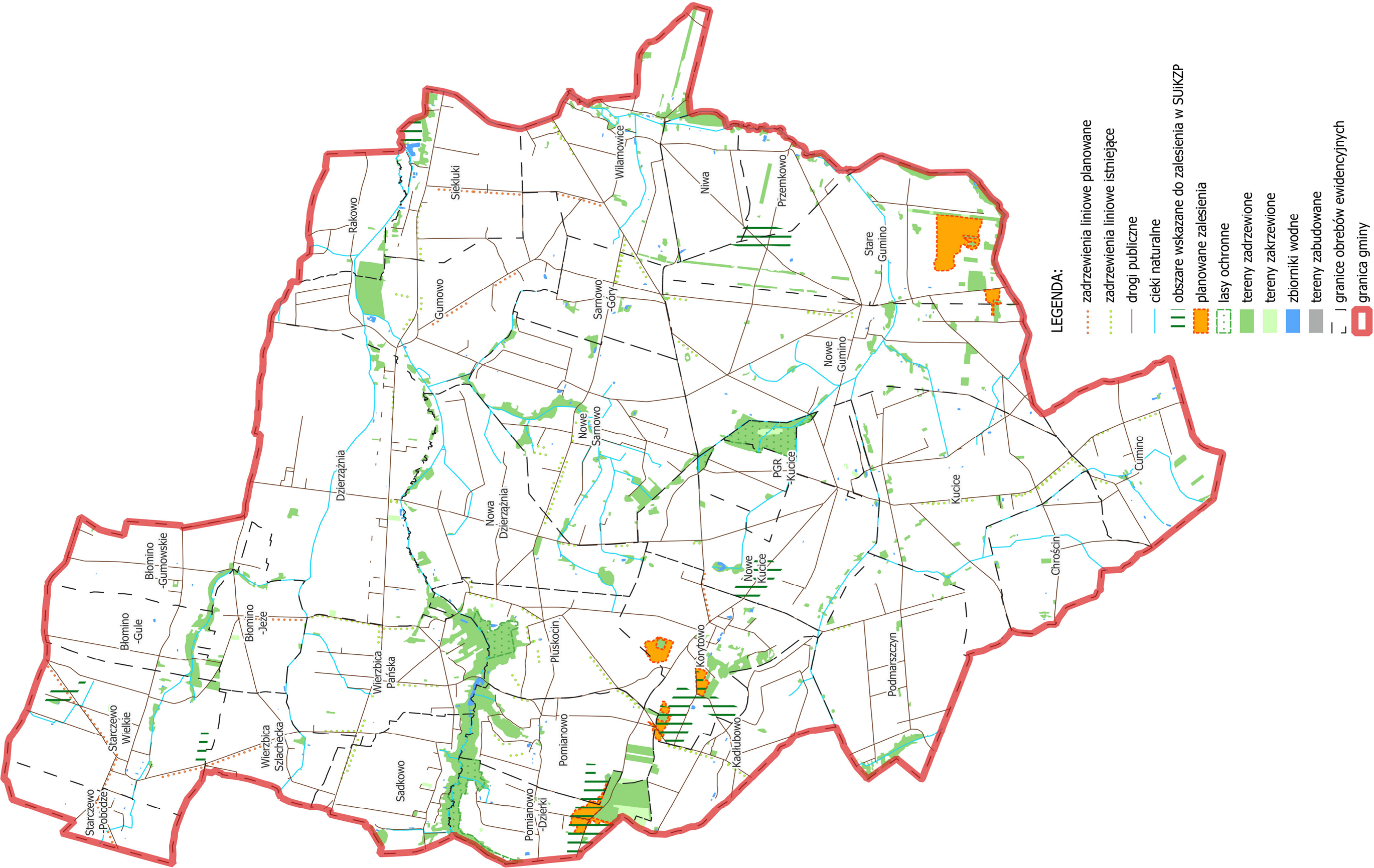
Wskazane jest utrzymanie liniowych zadrzewień i zakrzewień, które nie kolidują z ruchem na drodze, oraz nie utrudniają przepływów w ciekach. Zadrzewienia wpływają bardzo pozytywnie na poprawę walorów krajobrazowych, a także na przyrodniczą równowagę w przyrodzie, po wycięciu drzew chorych i stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi (łamliwość konarów i niebezpieczeństwo zawałów podczas burz). W planie zostały wskazane propozycje nowych nasadzeń liniowych, ogólna ich długość wynosi 8,21 km. Zadrzewienia liniowe zaproponowano w obrębach ewidencyjnych: Błomino-Jeże, Gumowo, Korytowo, Siekluki, Starczewo-Pobodze, Starczewo-Wielkie, Wierzbica Szlachecka, Wilamowice. Projektowane nasadzenia liniowe mają na celu poprawę warunków środowiskowych i mikroklimatycznych poprzez ograniczenie erozji gleb oraz negatywnego oddziaływania wiatru, zwiększenie bioróżnorodności i ciągłości ekologicznej krajobrazu rolniczego, ochronę gruntów rolnych i upraw, a także porządkowanie struktury przestrzennej terenów wiejskich poprzez wyznaczenie granic pól i ciągów komunikacyjnych oraz poprawę estetyki krajobrazu. Proponowane zadrzewienia liniowe zostały przedstawione na rys. 31.

Tabela 29

Proponowane zadrzewienia liniowe

Lp	Nazwa obrebu	Zadrzewienia liniowe [km]
1	2	3
1	Błomino - Jeże	0,86
2	Gumowo	0,88
3	Korytowo	0,68
4	Siekluki	1,04
5	Starczewo - Pobodze	0,73
6	Starczewo Wielkie	2,44
7	Wierzbica Szlachecka	1,02
8	Wilamowice	0,55
Ogółem:		8,21

Źródło: Opracowanie własne.



Rys. 32. Planowane zalesienia i zadrzewienia.

4.3. Planowane formy ochrony krajobrazu.

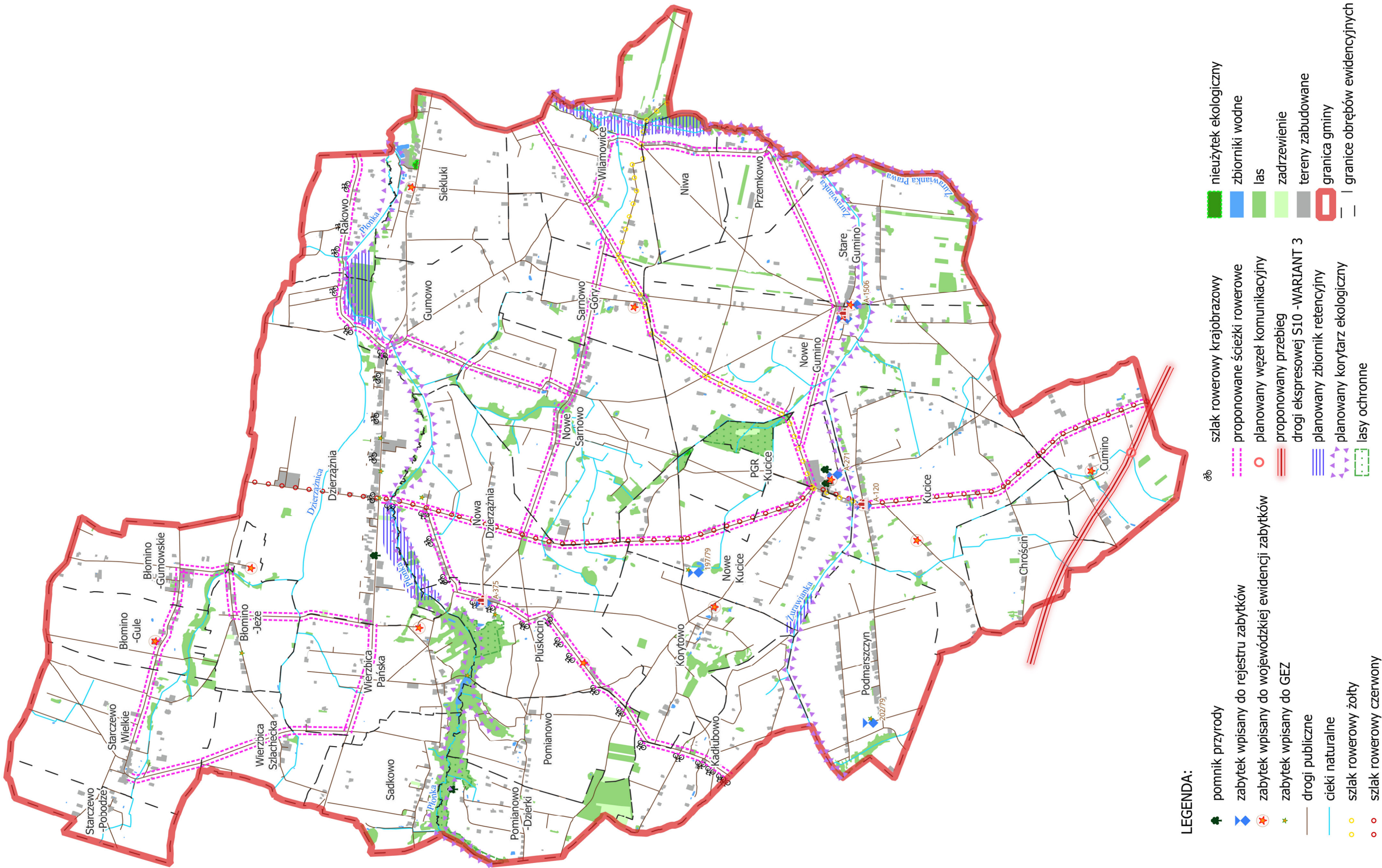
Krajobraz na obszarze gminy charakteryzuje się przede wszystkim rolniczymi formami zagospodarowania przestrzeni, które pozornie nie stwarzają warunków sprzyjających zachowaniu bioróżnorodności. W rzeczywistości jednak skrywa bogactwo gatunków roślin i zwierząt. Wiele z naturalnych (niezagospodarowanych) elementów przestrzeni rolniczej niesłusznie traktuje się jako bezwartościowe nieużytki stanowiące potencjalne rezerwuary szkodników i chwastów upraw polowych. Tymczasem odgrywają one ważną rolę ekologiczno-krajobrazową. Kluczowym elementem do zachowania wielu gatunków jest wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców. Przede wszystkim edukacja ekologiczna rolników i przedsiębiorców oraz promocja postaw prośrodowiskowych. Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych i realizacja działań rolno-środowiskowo-klimatycznych.

Zasoby przyrodnicze gminy zostały na przestrzeni wieków ograniczone do pojedynczych enklaw drzew i niewielkich lasów. Na jej terenie nie występują powierzchniowe obszary chronione takie jak np.: parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu czy obszary Natura 2000. Jedynymi obiektami objętymi ochroną na podstawie Ustawy o ochronie przyrody są pomniki przyrody.

Najcenniejsze pod względem przyrodniczym są małe zbiorniki wodne, obniżenia terenowe oraz tereny w sąsiedztwie cieków wodnych. Dużą wartość dla zachowania lokalnej różnorodności krajobrazu ma ochrona nielicznych kompleksów leśnych na terenie gminy. Należy dążyć do przestrzegania zasad ochrony istniejących, naturalnych form środowiska i ich zachowania.

Na terenie gminy występują gleby pochodzenia organicznego. Objęte ochroną w Polsce na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dn. 3 lutego 1995 r. Są to gleby wytworzone przy udziale materii organicznej, w warunkach nadmiernego uwilgotnienia, zalicza się do nich gleby torfowe i mineralne. Niewielkie obszary występują w dolinach cieków oraz naturalnych obniżeniach terenowych. Całkowita powierzchnia gleb pochodzenia organicznego w gminie wynosi ok. 1354,33 ha, co stanowi 13,2 % jej powierzchni.

Wzdłuż rzek Płonka, Żurawianka i Żurawianka Prawa rekomendowany jest korytarz ekologiczny o powierzchni 364,41 ha. Obszar ten pełniłby istotną funkcję przyrodniczą, umożliwiając migrację zwierząt oraz zachowanie ciągłości ekosystemów wodnych i nadrzecznych. Korytarz sprzyja ochronie siedlisk roślin i zwierząt, a także zwiększa bioróżnorodność terenów rolnych. Zachowanie jego ciągłości przestrzennej jest ważne dla utrzymania równowagi ekologicznej oraz ograniczenia negatywnego wpływu działalności rolniczej na środowisko.



Rys. 33. Formy ochrony przyrody i krajobrazu.

5. POTRZEBY W ZAKRESIE ODNOWY WSI.

Odnowa wsi w gminie Dzierżążnia stanowi istotny element lokalnej polityki rozwoju, której celem jest poprawa jakości życia mieszkańców, zahamowanie procesów depopulacyjnych oraz zwiększenie atrakcyjności obszarów wiejskich zarówno dla mieszkańców, jak i potencjalnych inwestorów czy turystów. Potrzeby w zakresie odnowy wsi wynikają z uwarunkowań demograficznych, społecznych, gospodarczych oraz przestrzennych i wymagają kompleksowego oraz długofalowego podejścia.

Jednym z kluczowych obszarów wymagających odnowy w gminie Dzierżążnia jest infrastruktura techniczna. Pomimo podejmowanych w ostatnich latach działań modernizacyjnych, wiele miejscowości nadal boryka się z problemami związanymi ze stanem dróg lokalnych, chodników oraz poboczy. Niewystarczająca jakość nawierzchni wpływa negatywnie na bezpieczeństwo mieszkańców oraz utrudnia codzienne funkcjonowanie, w tym dojazd do pracy, szkół czy placówek ochrony zdrowia.

Istotnym problemem jest brak sieci kanalizacyjnej. Gospodarstwa domowe nadal korzystają z indywidualnych rozwiązań, co nie zawsze spełnia współczesne standardy ekologiczne i sanitarne. Budowa sieci kanalizacyjnej przyczyniłaby się do poprawy warunków życia mieszkańców oraz ochrony środowiska naturalnego.

Ważnym elementem odnowy wsi jest także infrastruktura cyfrowa. Dostęp do szybkiego i stabilnego Internetu staje się niezbędnym warunkiem rozwoju społeczno-gospodarczego, zwłaszcza w kontekście edukacji zdalnej, pracy na odległość oraz dostępu do e-usług publicznych. Wzmocnienie infrastruktury teleinformatycznej jest zatem istotną potrzebą mieszkańców gminy.

Odnowa wsi w gminie Dzierżążnia powinna w dużym stopniu koncentrować się na potrzebach społecznych mieszkańców. Jednym z wyzwań jest starzenie się społeczeństwa oraz odpływ młodych ludzi do większych miast. Aby przeciwdziałać tym negatywnym zjawiskom, konieczne jest tworzenie atrakcyjnych warunków do życia, integracji społecznej oraz aktywizacji różnych grup wiekowych.

Istotną rolę w tym zakresie odgrywają świetlice wiejskie, domy kultury oraz miejsca spotkań lokalnej społeczności. W wielu wsiach obiekty te wymagają modernizacji, doposażenia lub dostosowania do współczesnych potrzeb. Inwestycje w infrastrukturę społeczną sprzyjają integracji mieszkańców, rozwojowi inicjatyw oddolnych oraz wzmocnieniu tożsamości lokalnej.

Potrzebą jest również rozwój oferty kulturalnej, edukacyjnej i rekreacyjnej, skierowanej zarówno do dzieci i młodzieży, jak i osób dorosłych oraz seniorów. Organizacja wydarzeń lokalnych, warsztatów, zajęć sportowych czy kół zainteresowań może znacząco wpłynąć na aktywizację społeczności wiejskiej oraz poprawę jakości życia.

Gmina w miarę możliwości sukcesywnie stara się realizować zadania mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców, przez poprawę infrastruktury technicznej i społecznej. Mimo to potrzeby w tym zakresie są nadal duże. Oczekiwania mieszkańców gminy dotyczące potrzeb infrastruktury społecznej i technicznej przedstawiono w tabeli nr 30. Tworzenie atrakcyjnych, bezpiecznych i dostępnych przestrzeni wspólnych sprzyja integracji mieszkańców oraz podnosi walory krajobrazowe miejscowości.

Ważnym elementem jest również dbałość o dziedzictwo kulturowe i historyczne gminy. Zachowanie oraz odpowiednia ekspozycja kapliczek, krzyży przydrożnych, zabytkowych budynków czy tradycyjnej zabudowy wiejskiej może stać się podstawą budowania lokalnej tożsamości oraz promocji gminy. Potrzebne są działania związane z renowacją tych obiektów oraz ich włączeniem w życie społeczno-kulturalne wsi.

Dla całego powiatu płońskiego został opracowany plan wycieczek rowerowych. Uwzględniono w nim również szlaki przebiegające przez teren gminy Dzierżążnia. Szlak czerwony prowadzi przez całą gminę z północy na południe, natomiast szlak żółty biegnie na terenie gminy od Wilamowic do Kucic.

W planie urządzeniowo – rolnym, wskazano propozycję budowy ścieżek rowerowych, które łączą miejscowości z głównymi ośrodkami rozwoju funkcji publicznych i społecznych. Celem jest poprawa bezpieczeństwa komunikacyjnego, a głównie bezpiecznego dojazdu dzieci do szkół. Większość ścieżek przebiega wzdłuż dróg powiatowych i pokrywa się z wyznaczonym szlakiem rowerowym. Dodatkowo dają możliwości aktywnego wypoczynku dla osób z poza gminy, ale także dla mieszkańców. Ich łączna długość na terenie gminy wyniesie 50,14 km.

Odnowa wsi w gminie Dzierżążnia powinna również uwzględniać potrzeby związane z rozwojem lokalnej gospodarki. Rolnictwo pozostaje ważnym sektorem, jednak konieczne jest wspieranie jego modernizacji, dywersyfikacji dochodów oraz rozwoju działalności pozarolniczej. Wsparcie dla małych przedsiębiorstw, agroturystyki czy przetwórstwa lokalnego może przyczynić się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz zwiększenia dochodów mieszkańców.

Równocześnie istotne są potrzeby w zakresie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Działania związane z poprawą efektywności energetycznej budynków, wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, ochroną zasobów przyrodniczych oraz edukacją ekologiczną mieszkańców wpisują się w nowoczesne podejście do odnowy wsi.

Skuteczna odnowa wsi wymaga zaangażowania samorządu lokalnego, mieszkańców oraz partnerów zewnętrznych, a także wykorzystania dostępnych programów wsparcia krajowego i unijnego. Kompleksowe podejście do odnowy wsi może przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, wzmocnienia więzi społecznych oraz zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju gminy.



Fot. 85. Boisko przy szkole w Nowych Kucicach.



Fot. 86. Altanka w miejscowości Korytowo.



Fot. 87. Plac zabaw w miejscowości Nowe Kucice.



Fot. 88. Ścieżka przyrodnicza przy szkole w Nowych Kucicach.



Fot. 89. Plac zabaw w miejscowości Podmarszczyń.



Fot. 90. Plac zabaw w miejscowości Starczewo-Wielkie.



Fot. 91. Altana i krzyż w miejscowości Chrościn.



Fot. 92. Krzyż w miejscowości Cumino.



Fot. 93. Krzyż w miejscowości Nowe Gumino.



Fot. 94. Krzyż w miejscowości Korytowo.



Fot. 95. Krzyż w miejscowości Starczewo-Wielkie.



Fot. 96. Krzyż w miejscowości Stare Gumino.



Fot. 97. Krzyż z 1983 r. w miejscowości Wilamowice.



Fot. 98. Krzyż w miejscowości Nowa Dzierżąń.



Fot. 99. Krzyż w miejscowości Dzierżąń z 1916 r.



Fot. 100. Figurka w miejscowości Błomino-Jeże.



Fot. 101. Krzyż w miejscowości Wierzbica Szlachecka.



Fot. 102. Kapliczka w miejscowości Pluskocin.



Fot. 103. Krzyż w miejscowości Pomianowo.



Fot. 104. Krzyż w miejscowości Sadkowo.



Fot. 105. Figurka w miejscowości Błomino-Jeże.

Tabela 30

Potrzeby w zakresie odbudowy wsi		
Lp	Nazwa miejscowości	Elementy odnowy wsi
1	2	3
1	Cumino	- budowa zbiornika małej retencji; - modernizacja sieci i urządzeń melioracyjnych; - modernizacja dróg transportu rolnego; - budowa sieci szybkiego internetu; - budowa sieci gazowej; - budowa sieci kanalizacyjnej; - rekonstrukcja parku przy szkole.
2	Chrościn	- modernizacja sieci i urządzeń melioracyjnych; - modernizacja dróg transportu rolnego; - budowa sieci szybkiego internetu; - budowa placu zabaw.
3	Gumowo	- budowa świetlicy wiejskiej; - budowa zbiornika małej retencji; - scalenia gruntów - budowa ścieżek rowerowych.
4	Kadłubowo	- budowa placu zabaw; - modernizacja sieci i urządzeń melioracyjnych; - budowa sieci szybkiego internetu; - budowa sieci kanalizacyjnej; - budowa sieci gazowej.
5	Kucice	- budowa sieci szybkiego internetu; - budowa sieci kanalizacyjnej; - budowa sieci gazowej.
6	Nowa Dzierżąznia	- budowa altany; - modernizacja dróg transportu rolnego; - modernizacja sieci i urządzeń melioracyjnych; - budowa sieci szybkiego internetu; - budowa sieci gazowej.
7	Nowe Sarnowo	- budowa ścieżek rowerowych; - budowa zbiornika małej retencji; - budowa sieci szybkiego internetu; - budowa sieci kanalizacyjnej; - budowa sieci gazowej.
8	Pluskocin / Skołatowo	- modernizacja dróg transportu rolnego; - budowa sieci szybkiego internetu.
9	Pomianowo	- budowa altany; - modernizacja dróg transportu rolnego; - modernizacja sieci i urządzeń melioracyjnych; - budowa sieci szybkiego internetu.
10	Sadkowo	- budowa placu zabaw i altany; - modernizacja dróg transportu rolnego; - modernizacja sieci i urządzeń melioracyjnych; - objęcie ochroną środowiskową torfowisk i plantów; - budowa sieci szybkiego internetu; - budowa sieci kanalizacyjnej; - budowa sieci gazowej.
11	Sarnowo - Góry	- budowa sieci szybkiego internetu.
12	Siekluki	- budowa ścieżek rowerowych; - budowa sieci szybkiego internetu; - budowa sieci gazowej.
13	Starczewo - Pobodze	- modernizacja sieci i urządzeń melioracyjnych; - budowa sieci szybkiego internetu; - budowa sieci kanalizacyjnej; - budowa sieci gazowej.
14	Wierzbica Pańska	- budowa siłowni zewnętrznej; - modernizacja dróg transportu rolnego; - modernizacja sieci i urządzeń melioracyjnych; - budowa sieci szybkiego internetu; - budowa sieci kanalizacyjnej; - budowa sieci gazowej.
15	Wierzbica Szlachecka	- budowa placu zabaw i altany; - budowa sieci szybkiego internetu; - budowa sieci gazowej.
16	Wilamowice	- budowa ścieżek rowerowych; - budowa placu zabaw i altany; - modernizacja dróg transportu rolnego; - modernizacja sieci i urządzeń melioracyjnych; - budowa zbiornika małej retencji; - budowa sieci szybkiego internetu; - budowa sieci gazowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród przedstawicieli poszczególnych miejscowości.

6. SCALENIA GRUNTÓW.

Scalenie gruntów jest podstawowym zabiegiem urządzeniowo-rolnym, którego celem jest tworzenie optymalnych warunków gospodarowania. Prowadzenie prac scaleniowych reguluje ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o scaleniu i wymianie gruntów. Działania scaleniowe mają stworzyć jak najkorzystniejsze warunki gospodarowania na danym terenie, przez poprawę struktury obszarowej gospodarstw, zmniejszenie rozdrobnienia gruntów w gospodarstwach, poprawę kształtu działek, właściwym rozmieszczeniu pól względem siedlisk, a tym samym zmniejszeniu odległości na jakiej odbywa się transport rolny.

Złe ukształtowanie rozłogu gruntów należących do gospodarstwa rolnego charakteryzuje się tym, że działki ewidencyjne są rozproszone i rozdrobnione, nadmiernie wydłużone i rozmieszczone w tzw. „szachownicy gruntów”. Nieregularny kształt działek rolnych utrudnia mechaniczną uprawę pól. Nieprawidłowy rozłóg i układ sieci dróg transportu rolnego zwiększa koszty produkcji rolnej. Oceną zapotrzebowania na prace scaleniowe objęto grunty we wszystkich obrębach ewidencyjnych obszaru gminy Dzierżążnia według następujących kryteriów:

- rozdrobnienie gruntów gospodarstw indywidualnych (średnia powierzchnia i ilość działek w gospodarstwie);
- wydłużenie działek i ich kształt;
- niekorzystna szachownica gruntów w gospodarstwie rolnym;
- potrzeby w zakresie zagospodarowania poscaleniowego (modernizacja dróg transportu rolnego, prace z zakresu melioracji);
- bezpośredni dostęp działek ewidencyjnych do drogi publicznej.

Na podstawie danych z bazy ewidencji gruntów i budynków dokonano analizy pod kątem zapotrzebowania na prace scaleniowe. Najważniejsze dane do oceny potrzeb scaleniowych zostały zebrane w tabeli nr 31. Ocena pod względem średniej powierzchni działki ewidencyjnej w gospodarstwie rolnym, średniej ilości działek ewidencyjnych w gospodarstwie oraz ilości gospodarstw została wykonana dla gospodarstw w danym obrębie wraz z działkami ewidencyjnymi z poza obrębu ewidencyjnego w którym jest siedziba gospodarstwa. Powyższe wielkości zostały policzone dla gospodarstw z obrębu, jak i gospodarstw, których siedziba znajduje się poza analizowanym obrębem ewidencyjnym. Analiza wykonywana jest według trzy stopniowego zapotrzebowania na prace scaleniowe: A - wysoki, B - średni i C – niski. Zebrane dane wykazały, że w gminie nie występują obręby ewidencyjne o wysokim stopniu zapotrzebowania na prace scaleniowe. Średni stopień (B) został nadany dla dwunastu obrębów ewidencyjnych. Cechy pozostałych obrębów ewidencyjnych wskazują, że jest małe zapotrzebowanie na prace scaleniowe (rysunek 33).

W obrębie ewidencyjnym Dzierżążnia:

- jest 75 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni działki 2,50 ha;
- średnia ilość działek w gospodarstwie rolnym wynosi 3,7;
- udział działek o powierzchni <0,30 ha wynosi 37,7%;
- udział działek o szerokości <20 m wynosi 19,1%;
- średnia powierzchnia wszystkich działek rolnych (uwzględniając grunty różniczan) wynosi 1,89 ha.

W obrębie ewidencyjnym Gumowo:

- jest 49 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni działki 2,01 ha;
- średnia ilość działek w gospodarstwie rolnym wynosi 3,8;
- udział działek o powierzchni <0,30 ha wynosi 17,0 %;
- udział działek o szerokości <20 m wynosi 14,0 %;
- średnia powierzchnia wszystkich działek rolnych (uwzględniając grunty różniczan) wynosi 1,72 ha.

W obrębie ewidencyjnym Korytowo:

- jest 19 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni działki 2,78 ha;
- średnia ilość działek w gospodarstwie rolnym wynosi 7,1;
- udział działek o powierzchni <0,30 ha wynosi 12,4%;
- udział działek o szerokości <20 m wynosi 5,3%;
- średnia powierzchnia wszystkich działek rolnych (uwzględniając grunty różniczan) wynosi 2,84 ha.

W obrębie ewidencyjnym Niwa:

- jest 14 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni działki 1,22 ha;
- średnia ilość działek w gospodarstwie rolnym wynosi 4,1;
- udział działek o powierzchni <0,30 ha wynosi 21,1%;
- udział działek o szerokości <20 m wynosi 9,6%;
- średnia powierzchnia wszystkich działek rolnych (uwzględniając grunty różniczan) wynosi 1,52 ha.

W obrębie ewidencyjnym Nowe Sarnowo:

- jest 59 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni działki 1,73 ha;
- średnia ilość działek w gospodarstwie rolnym wynosi 5,3;
- udział działek o powierzchni <0,30 ha wynosi 22,3%;
- udział działek o szerokości <20 m wynosi 22,1%;
- średnia powierzchnia wszystkich działek rolnych (uwzględniając grunty różniczan) wynosi 1,47 ha.

W obrębie ewidencyjnym Podmarszczyn:

- jest 34 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni działki 2,26 ha;
- średnia ilość działek w gospodarstwie rolnym wynosi 5,4;
- udział działek o powierzchni <0,30 ha wynosi 11,0%;
- udział działek o szerokości <20 m wynosi 11,0%;
- średnia powierzchnia wszystkich działek rolnych (uwzględniając grunty różniczan) wynosi 2,27 ha.

W obrębie ewidencyjnym Przemkowo:

- jest 20 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni działki 1,62 ha;
- średnia ilość działek w gospodarstwie rolnym wynosi 4,6;
- udział działek o powierzchni <0,30 ha wynosi 28,0%;
- udział działek o szerokości <20 m wynosi 32,0%;
- średnia powierzchnia wszystkich działek rolnych (uwzględniając grunty różniczan) wynosi 1,64 ha.

W obrębie ewidencyjnym Rakowo:

- jest 20 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni działki 1,78 ha;
- średnia ilość działek w gospodarstwie rolnym wynosi 5,4;
- udział działek o powierzchni <0,30 ha wynosi 26,3%;
- udział działek o szerokości <20 m wynosi 17,9%;
- średnia powierzchnia wszystkich działek rolnych (uwzględniając grunty różniczan) wynosi 1,75 ha.

W obrębie ewidencyjnym Sadkowo:

- jest 23 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni działki 2,01 ha;
- średnia ilość działek w gospodarstwie rolnym wynosi 5,5;
- udział działek o powierzchni <0,30 ha wynosi 18,4%;
- udział działek o szerokości <20 m wynosi 14,2%;
- średnia powierzchnia wszystkich działek rolnych (uwzględniając grunty różniczan) wynosi 1,71 ha.

W obrębie ewidencyjnym Siekluki:

- jest 42 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni działki 2,07 ha;
- średnia ilość działek w gospodarstwie rolnym wynosi 2,9;
- udział działek o powierzchni <0,30 ha wynosi 14,4%;
- udział działek o szerokości <20 m wynosi 20,1%;
- średnia powierzchnia wszystkich działek rolnych (uwzględniając grunty różniczan) wynosi 1,80 ha.

W obrębie ewidencyjnym Wierzbica Pańska:

- jest 33 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni działki 1,75 ha;
- średnia ilość działek w gospodarstwie rolnym wynosi 5,3;
- udział działek o powierzchni <0,30 ha wynosi 22,5%;
- udział działek o szerokości <20 m wynosi 24,5%;
- średnia powierzchnia wszystkich działek rolnych (uwzględniając grunty różniczan) wynosi 1,65 ha.

W obrębie ewidencyjnym Wilamowice:

- jest 41 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni działki 1,92 ha;
- średnia ilość działek w gospodarstwie rolnym wynosi 4,6;
- udział działek o powierzchni <0,30 ha wynosi 24,0%;
- udział działek o szerokości <20 m wynosi 14,4%;
- średnia powierzchnia wszystkich działek rolnych (uwzględniając grunty różniczan) wynosi 1,76 ha.

W Polsce prace urządzeniowo-rolne, w tym głównie scalenia gruntów, realizowane były w kolejnych okresach programowania z Funduszy Europejskich. Środki finansowe na te przedsięwzięcia łącznie z zagospodarowaniem poscaleniowym można pozyskać w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej (na lata 2023-2027).

Zagospodarowanie poscaleniowe obejmuje głównie przebudowę dróg, budowę nowych odcinków dróg, prace poprawiające warunki wodne oraz kształtujące krajobraz. Korzyści jakie przyniesie scalenie gruntów oraz zagospodarowanie poscaleniowe w tych obrębach to:

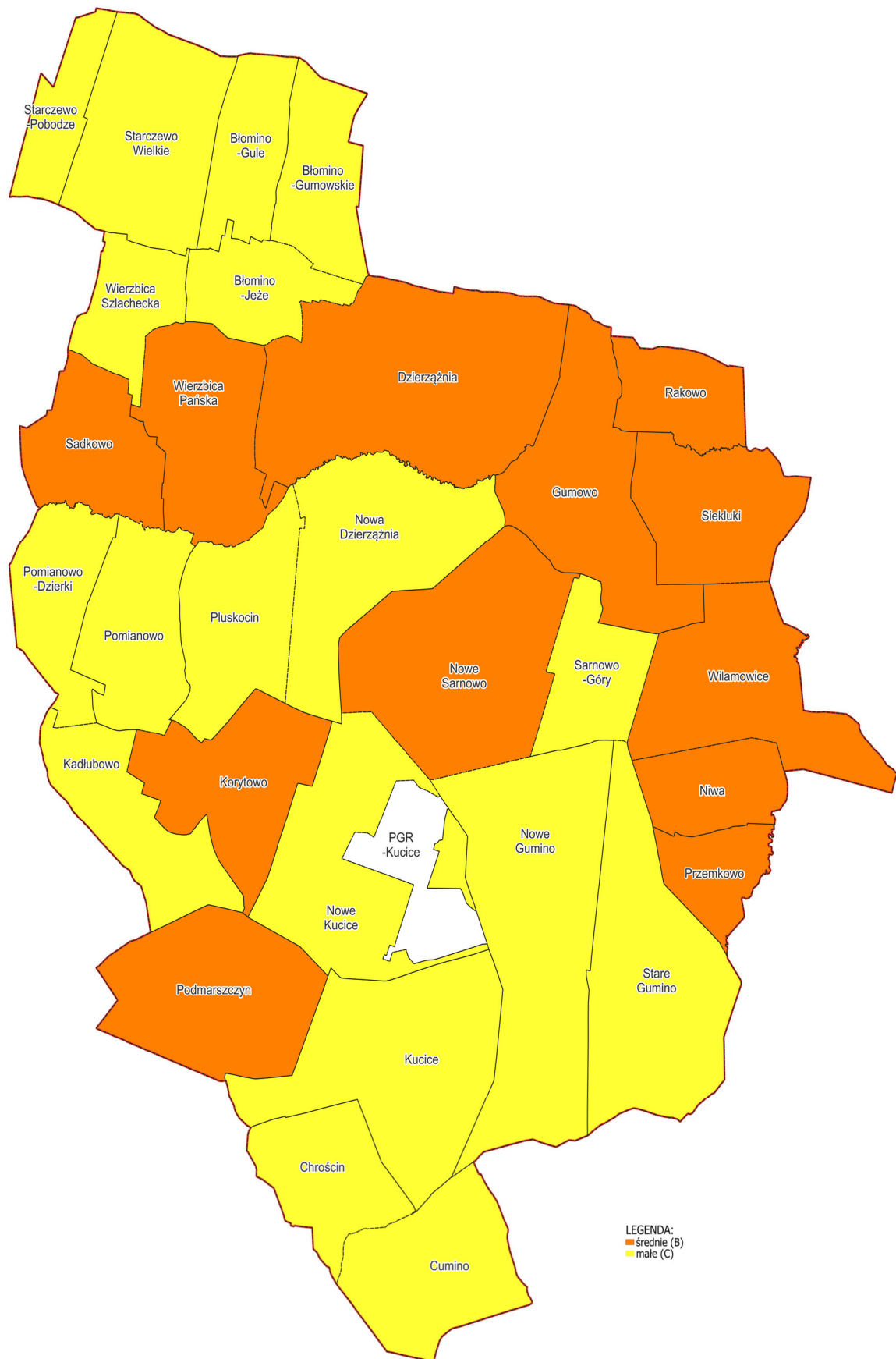
- likwidacja szachownicy gruntów,
- zmniejszenie rozdrobnienia gruntów,
- zapewnienie każdej poscaleniowej działce dostępu do drogi publicznej,
- utworzenie funkcjonalnej sieci dróg transportu rolnego,
- poprawa warunków wodnych,
- zmniejszenie odległości gruntów rolnych od działek siedliskowych i utworzenie zwartych kompleksów,
- utworzenie w miarę możliwości działek o regularnym kształcie, łatwych do prowadzenia na nich produkcji rolnej.

Tabela 31

Zestawienie potrzeb wykonania prac scaleniowych

Nr obrębu	Nazwa obrębu	Powierzchnia ogólna obrębu [ha]	Powierzchnia gruntów położonych poza obrębem [ha]	Powierzchnia użytków rolnych [ha]	% działek o pow. do 0,30 ha	% działek o szerokości do 20m	Dotyczy gruntów gospodarstw rolnych wg siedziby			Dotyczy wszystkich gruntów położonych w obrębie			Proponowana kolejność realizacji scalen
							Średnia powierzchnia działki rolnej [ha]	Średnia liczba działek w gospodarstwie	Liczba gospodarstw	Średnia powierzchnia działki rolnej [ha]	Średnia liczba działek w gospodarstwie	Liczba gospodarstw	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11,00	12	13	14
1	Błomino-Gule	192,42	26,03	179,49	4,5	13,6	7,66	4,3	6	8,61	2,8	8	C
2	Błomino Gumowskie	218,24	17,01	211,40	22,8	12,9	3,32	2,9	16	2,15	3,1	27	C
3	Błomino-Jeże	185,65	35,83	182,54	11,8	10,6	2,38	5,7	15	2,05	1,7	58	C
4	Chrościn	235,05	47,14	230,76	8,2	16,4	3,83	3,1	21	3,74	2,3	24	C
5	Cumino	330,79	12,31	320,43	-	3,6	4,18	2,4	28	3,82	2,0	43	C
6	Dzierżążnia	748,20	52,83	714,85	37,7	19,1	2,50	3,7	75	1,89	2,5	153	B
7	Gumowo	440,15	50,87	409,23	17,0	14,0	2,01	3,8	49	1,72	2,5	95	B
8	Kadłubowo	266,96	36,17	255,78	8,8	4,4	2,53	3,1	28	2,28	2,6	44	C
9	Korytowo	331,19	97,29	315,33	12,4	5,3	2,78	7,1	19	2,84	4,7	24	B
10	Kucice	545,07	153,80	529,11	11,3	9,0	2,66	3,9	60	2,36	2,6	85	C
11	Niwa	172,66	0,85	162,54	21,1	9,6	1,22	4,1	14	1,52	3,3	34	B
12	Nowa Dzierżążnia	447,58	116,79	430,63	14,2	11,6	3,00	4,1	39	2,73	2,5	63	C
13	Nowe Gumino	688,82	164,82	663,92	12,3	11,9	2,73	4,0	53	2,80	2,2	106	C
14	Nowe Kucice	434,92	92,52	382,10	17,1	5,3	2,20	5,0	37	2,06	2,7	69	C
15	Nowe Sarnowo	569,93	75,06	539,71	22,3	22,1	1,73	5,3	59	1,47	3,7	102	B
16	PGR-Kucice	172,05	-	160,99	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	Pluskocin	303,02	31,97	276,12	8,7	10,2	2,46	4,8	20	2,13	3,2	40	C
18	Podmarszczyn	423,16	33,45	407,19	11,0	11,0	2,26	5,4	34	2,27	4,2	43	B
19	Pomianowo	277,12	20,02	250,92	5,6	7,5	2,96	3,0	21	2,51	2,4	45	C
20	Pomianowo-Dzierki	218,22	8,54	157,45	12,5	8,9	3,25	2,1	17	2,70	1,8	32	C
21	Przemkowo	131,46	45,88	123,99	28,0	32,0	1,62	4,6	20	1,64	3,0	26	B
22	Rakowo	171,37	32,83	161,35	26,3	17,9	1,78	5,4	20	1,75	3,4	28	B
23	Sadkowo	247,44	31,17	240,51	18,4	14,2	2,01	5,5	23	1,71	3,7	38	B
24	Sarnowo-Góry	194,19	49,79	188,30	8,7	1,4	3,05	4,4	17	2,73	2,8	25	C
25	Siekłuki	300,80	26,01	280,41	14,4	20,1	2,07	2,9	42	1,80	2,3	60	B
26	Starczewo-Pobodze	137,33	11,87	135,73	4,3	8,7	5,89	2,8	9	6,17	2,2	10	C
27	Starczewo-Wielkie	411,79	19,93	397,57	20,6	21,4	3,75	2,9	35	3,06	2,4	55	C
28	Stare Gumino	526,17	81,90	494,35	9,3	12,9	2,83	4,6	40	2,64	3,3	59	C
29	Wierzbica Pańska	343,98	29,14	326,87	22,5	24,5	1,75	5,3	33	1,65	3,1	65	B
30	Wierzbica Szlachecka	167,51	16,13	162,42	11,5	18,0	2,78	4,2	13	2,44	2,4	25	C
31	Wilamowice	413,84	56,04	391,93	24,0	14,4	1,92	4,6	41	1,76	2,8	74	B
	Ogółem:	10247,08	1473,98	9683,92	14,4	16,4	2,75	4,0	904	2,55	2,7	1573	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków – stan na maj 2025 r.



Rys 34. Zapotrzebowanie na prace scaleniowe.

7. STOPIEŃ ZAPOTRZEBOWANIA NA PRACĘ URZĄDZENIOWO-ROLNE.

Analiza uwarunkowań przyrodniczych i społeczno-gospodarczych oraz zapotrzebowania na rodzaj i zakres potrzebnych zabiegów urządzeniowo-rolnych, stanowiły podstawę końcowej oceny poszczególnych obrębów analizowanego obszaru wiejskiego. Kryteria oceny to przede wszystkim:

- długość dróg wymagających modernizacji,
- długość dróg całkowicie nieprzejezdnych,
- długość rowów melioracyjnych wymagających poprawy parametrów technicznych,
- powierzchnia nieużytków do rekultywacji,
- powierzchnie do zalesienia,
- długość ścieżek rowerowych,
- zapotrzebowanie na prace scaleniowe.

Z przeprowadzonej analizy powyższych kryteriów określony został stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne dla każdego z 31 obrębów ewidencyjnych gminy Dzierżążnia:

- A. Wysoki stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne, obejmuje obręby: Dzierżążnia, Gumowo, Korytowo, Nowa Dzierżążnia, Nowe Sarnowo, Sadkowo i Wilamowice;
- B. Średni stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne, obejmuje obręby: Błomino Gumowskie, Błomino Jeże, Kałużowo, Kucice, Nowe Gumino, Pluskocin, Pomianowo, Pomianowo-Dzierki, Rakowo, Siekluki, Starczewo-Wielkie, Stare Gumino, Wierzbica Pańska, Wierzbica Szlachecka;
- C. Niski stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne, obejmuje wsie: Błomino-Gule, Chrościn, Cumino, Niwa, Nowe Kucice, PGR-Kucice, Podmarszczyn, Przemkowo, Sarnowo-Góry, Starczewo-Pobodze.

Stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne określa jednocześnie kolejność jaka powinna być brana przy realizacji opracowań planistycznych dotyczących obszaru gminy. Zapotrzebowanie na prace urządzeniowo-rolne obrazuje tabela nr 29, w której zostały wyszczególnione wszystkie planowane zabiegi mające poprawić jakość i funkcjonalność rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie. Na rysunku nr 34 przedstawiono stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne dla każdego obrębu.

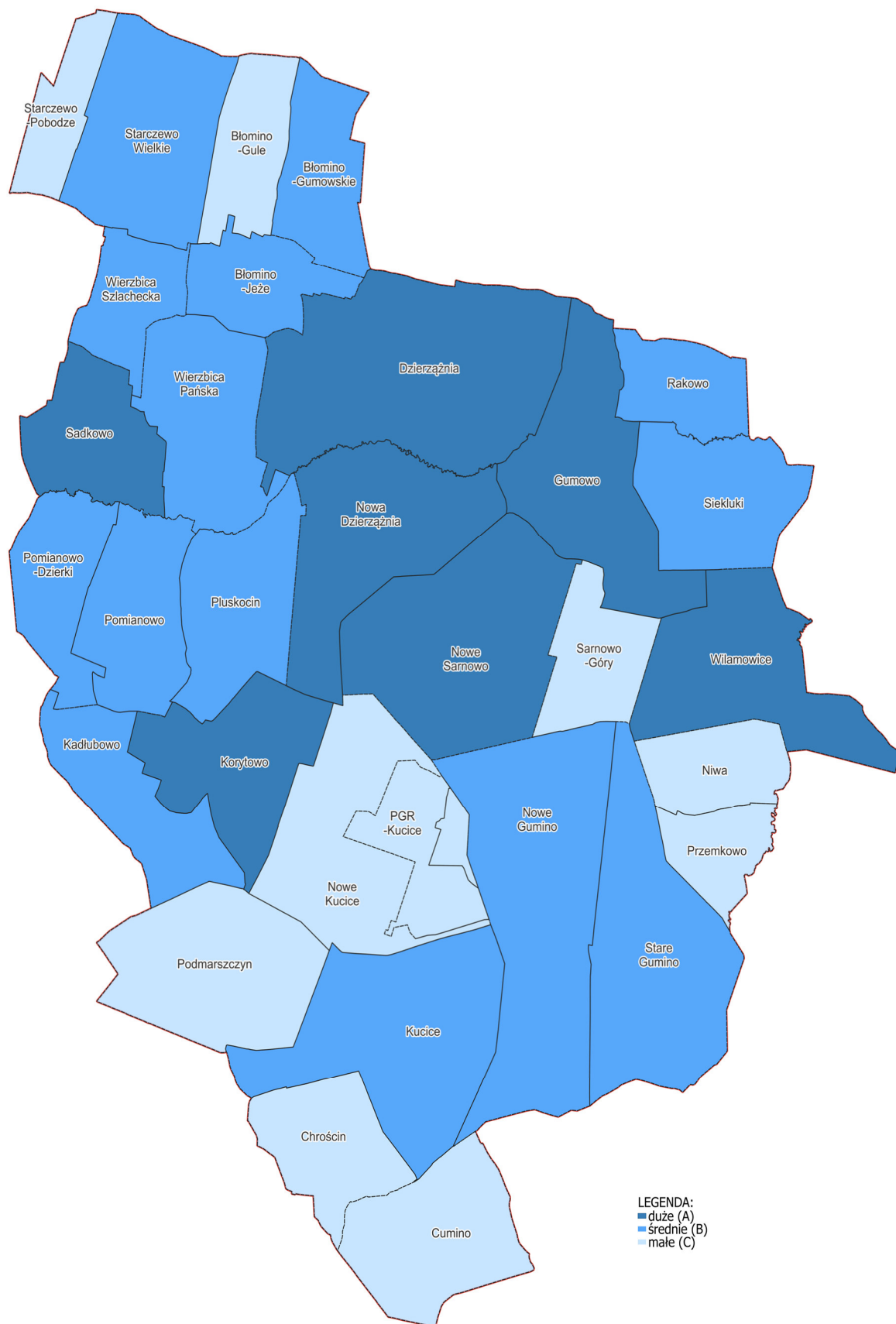
Uwzględniając sytuację finansową gminy, koniecznym warunkiem dla realizacji prac urządzeniowo-rolnych będzie pozyskanie środków finansowych z zewnątrz, m. in. z dotacji rządowych, dotacji samorządu województwa oraz ze środków Unii Europejskiej w ramach funduszy strukturalnych. Zdobywanie środków finansowych, w dużym stopniu będzie zależało od stopnia zaangażowania władz Gminy oraz mieszkańców.

Tabela 32

Zestawienie potrzeb w zakresie planowanych prac urządzeniowo-rolnych

Lp	Nazwa obrębu	Drogi wymagające modernizacji		Drogi nieistniejące [km]	Rowy wymagające poprawy parametrów technicznych			Rowy do odbudowy (zlikwidowane) [km]	Budowa zbiorników małej retencji [ha]	Obszary wymagające poprawy stosunków wodnych [ha]	Powierzchnia nieużytków [ha]	Planowane ścieżki rowerowe [km]	Planowane zadzwienia liniowe [km]	Planowane zalesienia [ha]	Powierzchnia użytków rolnych z potrzebą prac scaleniowo-wymiernych [ha]	Kolejność prac urządzeniowo-rolnych
		km	km/100 ha		km	km/100ha	UR									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
1	Blominio Gule	2,76	1,54	-	0,64	0,004	-	-	-	0,50	0,93	-	-	-	-	C
2	Blominio Gumowskie	1,79	0,85	1,06	1,54	0,007	-	-	-	0,67	1,14	-	-	-	-	B
3	Blominio-Jeże	3,70	2,03	-	0,77	0,004	-	-	-	0,06	1,51	0,86	-	-	-	B
4	Chrościn	4,35	1,89	-	0,63	0,003	-	-	-	0,92	-	-	-	-	-	C
5	Cumino	5,99	1,87	-	0,18	0,001	0,04	-	-	0,93	1,60	-	-	-	-	C
6	Dzierżążnia	2,86	0,40	1,52	1,17	0,002	0,59	0,23	-	1,02	0,13	-	-	-	714,85 (B-średnie)	A
7	Gumowo	11,45	2,80	0,84	1,55	0,004	0,08	0,23	-	3,33	3,15	0,88	-	-	409,23 (B-średnie)	A
8	Kadłubowo	6,25	2,44	2,39	0,68	0,003	-	-	0,89	2,16	0,86	-	-	-	-	B
9	Korytowo	8,76	2,78	1,28	1,92	0,006	-	0,01	-	9,25	0,59	0,68	15,66	-	315,33 (B-średnie)	A
10	Kucice	9,98	1,89	0,82	0,10	0,000	0,17	-	-	3,27	2,51	-	-	-	-	B
11	Niwa	3,60	2,21	-	0,02	0,000	-	0,17	-	1,10	1,01	-	-	-	162,54 (B-średnie)	C
12	Nowa Dzierżążnia	6,78	1,57	-	2,91	0,007	-	0,15	-	11,10	3,49	-	-	-	-	A
13	Nowe Gumino	12,59	1,90	0,71	0,73	0,001	-	-	-	4,21	3,54	-	0,37	-	-	B
14	Nowe Kucice	5,34	1,40	0,52	1,25	0,003	-	0,08	-	3,61	2,36	-	-	-	-	C
15	Nowe Sarnowo	18,01	3,34	1,97	0,15	0,000	0,18	-	-	2,24	4,82	-	-	-	539,71 (B-średnie)	A
16	PGR-Kucice	3,12	1,94	1,14	-	-	-	-	-	0,57	1,97	-	-	-	-	C
17	Pluskocin	7,17	2,60	0,99	1,17	0,004	0,10	0,03	0,47	0,76	3,14	-	0,45	-	-	B
18	Podmaruszczyn	8,51	2,09	1,28	0,10	0,000	-	-	-	1,49	-	-	-	-	407,19 (B-średnie)	C
19	Pomianowo	7,56	3,01	1,05	-	-	-	-	0,93	1,56	0,28	-	1,45	-	-	B
20	Pomianowo-Dzierki	5,66	3,59	0,18	0,44	0,003	-	-	-	1,07	-	-	8,87	-	-	B
21	Przenkowo	1,36	1,10	-	0,04	0,000	-	-	-	0,94	1,47	-	-	-	123,99 (B-średnie)	C
22	Rakowo	2,60	1,61	0,17	1,03	0,006	0,05	0,11	-	0,35	1,64	-	-	-	161,35 (B-średnie)	B
23	Sadkowo	4,92	2,05	1,90	0,40	0,002	-	-	0,84	18,79	-	-	-	-	240,51 (B-średnie)	A
24	Sarnowo-Góry	4,93	2,62	0,30	0,15	0,001	0,04	-	-	28,53	2,38	-	-	-	-	C
25	Siekłuki	3,39	1,21	1,64	0,97	0,003	-	-	-	2,92	-	1,04	-	-	280,41 (B-średnie)	B
26	Starzewo-Pobodze	1,24	0,91	0,54	0,36	0,003	-	-	-	0,16	-	0,73	-	-	-	C
27	Starzewo-Wielkie	7,31	1,84	0,15	1,34	0,003	-	-	-	0,66	1,98	2,44	-	-	-	B
28	Stare Gumino	6,96	1,41	1,63	0,23	0,000	-	-	-	1,26	1,42	-	32,25	-	-	B
29	Wierzbica Pańska	8,92	2,73	0,66	1,08	0,003	-	0,01	0,21	11,53	3,16	-	-	-	326,87 (B-średnie)	B
30	Wierzbica Szlachecka	2,20	1,35	0,13	-	-	-	-	-	0,13	1,27	1,02	-	-	-	B
31	Wilanowice	8,36	2,13	1,80	0,56	0,001	0,12	0,23	-	3,65	3,78	0,55	-	-	391,93 (B-średnie)	A
	Ogółem:	188,431	1,95	24,67	22,11	0,002	1,38	1,25	3,34	118,73	50,14	8,20	59,05	-	4073,91	-

Źródło: Opracowanie własne.



Rys. 35. Zapotrzebowanie na prace urządzeniowo-rolne.

Podsumowanie

Analiza uwarunkowań przyrodniczych oraz sytuacji gospodarczej i społecznej analizowanego obszaru gminy, pozwoliła na sformułowanie wniosków i zaleceń, które mają na celu poprawę warunków życia i gospodarowania na jej obszarze:

1. Obszar gminy wymaga aktualizacji w zakresie ewidencji gruntów i budynków, w celu poprawy jakości informacji o rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Występują rozbieżności, pomiędzy stanem faktycznym w terenie, a zapisem w ewidencji gruntów i budynków. Nieaktualność użytków gruntowych jest czynnikiem utrudniającym uzyskania dopłat bezpośrednich, dofinansowania czy dotacji.
2. Według danych ewidencji gruntów i budynków na terenie gminy znajdują się nieużytki o pow. 93,74 ha, jednak 19,86 ha z nich zostało zrekultywowanych. Głównie w kierunku rolnym. Istnieją nieużytki nie wykazane w bazie ewidencji gruntów i budynków, ich ogólna powierzchnia wynosi 53,84 ha.
3. Grunty leśne (Ls, Lz i Lzr) zajmują według zapisu w ewidencji gruntów i budynków 281,20 ha. Zostały wskazane obszary o słabych warunkach glebowych, które mogłyby zostać zalesione, łączna powierzchnia wynosi 59,04 ha. Aktualnie część gruntów rolnych jest porośnięta wieloletnim samosiewem drzew, łączna powierzchnia wynosi 47,93 ha.
4. Dla ochrony różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich należy utrzymać istniejące kompleksy użytków zielonych, które często odznaczają się wysokimi walorami przyrodniczymi. W związku z tym należy promować wśród właścicieli gospodarstw rolnych działania rolno-środowisko-klimatyczne.
5. Ważnym elementem jest edukacja ekologiczna rolników. Rolnicy powinni mieć poczucie, że ochrona i prawidłowe dbanie o glebę, trwale wpływa na funkcjonowanie ich gospodarstwa. W celu monitorowania poziomu znajdujących się w glebie składników mineralnych oraz utrzymania dobrych właściwości, wskazane jest regularne badanie gleb.
6. Cieki naturalne na obszarze gminy Dzierżąńa wymagają przede wszystkim bieżących prac oczyszczająco-udrażniających. Występują rozbieżności pomiędzy bazą ewidencji gruntów i budynków a faktycznym przebiegiem cieków, które mają wpływ na gospodarowanie gruntami rolnymi i obrót nieruchomości.
7. Występują obszary gruntów rolnych, które wymagają poprawy stosunków wodnych, łączna ich powierzchnia wynosi 333,90 ha.
8. Jednym z zalecanych zabiegów regulującym poziom wód w ciekach jest retencja korytowa. Urządzenia oraz prace hydrotechniczne należy wykonywać z zachowaniem trwałości podstawowych procesów przyrodniczych i utrzymaniem naturalnego charakteru rzek. W celu ochrony wód przed spływem zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego, wskazane jest zachowanie zadarnionych gruntów położonych wzdłuż głównych cieków.
9. Prac konserwacyjno-udrażniających wymaga łącznie 76,01 km rowów melioracyjnych.
10. Urządzenia melioracyjne w większości pochodzą z lat 70-tych i 80-tych, dlatego konieczne są prace modernizacyjne, przebudowa i budowy nowych systemów zatrzymujących i rozprowadzających wodę.

11. Do modernizacji wskazano drogi transportu rolnego o łącznej długości 188,43 km, co stanowi 71,5 % wszystkich dróg w gminie. Są to przede wszystkim drogi o nawierzchni gruntowej (85,60 km) i drogi z twardą nawierzchnią (92,99 km) oraz w znacznie mniejszym stopniu drogi utwardzone (5,67). Dróg nieprzejezdnych i nieistniejących jest łącznie 33,69 km.
12. Wzdłuż istniejących dróg, zaplanowano ścieżki rowerowe, biegnące przez 24 obręby ewidencyjne, o łącznej długości 50,14 km. Dzięki nim mieszkańcy gminy będą mogli bezpieczniej przemieszczać się między wioskami, zwłaszcza wzdłuż dróg o wzmożonym natężeniu ruchu. Umożliwią jednocześnie rozwój agroturystyki aktywnej.
13. Zabytkowe obiekty świeckie i sakralne stanowią bazę do rozwoju funkcji rekreacyjnej, w większości wymagają przeprowadzenia prac renowacyjnych.
14. Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej w regionie oraz tworzenie sprzyjającego klimatu dla działań z zakresu ekologii i ochrony przyrody można osiągnąć poprzez dalszą ochronę i czytelne oznakowanie istniejących pomników przyrody i innych obiektów kulturowych.
15. Potrzeby z zakresu „odnowy wsi” w większości miejscowości dotyczą głównie: przebudowy sieci dróg, budowy sieci kanalizacyjnej, budowa sieci szybkiego internetu oraz modernizacji sieci i urządzeń melioracyjnych.
16. Na terenie gminy nie występują obręby ewidencyjne o dużym zapotrzebowaniu na prace scaleniowe. W dwunastu obrębach zapotrzebowanie na prace scaleniowe jest średnie.
17. Dla każdego z 31 obrębów ewidencyjnych na obszarze gminy Dzierżążnia określony został stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne. Największy stopień zapotrzebowania obejmuje obręby ewidencyjne Dzierżążnia, Gumowo, Korytowo, Nowa Dzierżążnia, Nowe Sarnowo, Sadkowo i Wilamowice. Stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne określa jednocześnie kolejność sporządzania szczegółowych planów kompleksowego rozwoju wsi (tabela 32).

Wykaz załączników

Załącznik 1 – Płyta CD.

Załącznik 2 – Plansza planu urządzeniowo-rolnego gminy Dzierżążnia.

Wykaz tabel

Tabela 1. Struktura gęstości zaludnienia	11
Tabela 2. Struktura ludności z uwzględnieniem przedziałów wiekowych.....	12
Tabela 3. Struktura zmian ludności wiejskiej w latach 2014-2024	13
Tabela 4. Struktura bezrobocia w poszczególnych miejscowościach	16
Tabela 5. Dane charakteryzujące Jednolite Części Wód Powierzchniowych.....	29
Tabela 6. Struktura użytkowania gruntów	50
Tabela 7. Struktura użytków rolnych.....	52
Tabela 8. Zmiana użytkowania - gruntów orne na użytki zielone według klas bonitacyjnych.....	58
Tabela 9. Zmiana użytkowania – użytki zielone na grunty orne według klas bonitacyjnych.....	59
Tabela 10. Zmiana użytkowania – grunty rolne zmienione na grunty zadrzewione według klas bonitacyjnych	60
Tabela 11. Zestawienie stawów i oczek wodnych na użytkach gruntowych	61
Tabela 12. Stan faktyczny użytkowania gruntów rolnych.....	62
Tabela 13. Struktura jakościowa gruntów rolnych.....	66
Tabela 14. Struktura gleboznawczej klasyfikacji gruntów	67
Tabela 15. Struktura władania gruntami	75
Tabela 16. Struktura gospodarstw rolnych w grupach obszarowych	79
Tabela 17. Rozdrobnienie gruntów własnych w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych.....	80
Tabela 18. Wykaz gruntów dzierżawionych.....	82
Tabela 19. Produkcja zwierzęca	87
Tabela 20. Uprawa roślin wg siedziby gospodarstwa rolnego	88
Tabela 21. Drogi według stanu władania	99
Tabela 22. Stan sieci drogowej.....	100
Tabela 23. Zestawienie nieistniejących i nieprzejezdných dróg.....	104
Tabela 24. Urządzenia melioracji wodnej – stan techniczny rowów.....	115
Tabela 25. Planowana rekultywacja nieużytków.....	124
Tabela 26. Potrzeby z zakresu melioracji i retencji wodnej.....	134
Tabela 27. Drogi wymagające modernizacji	137
Tabela 28. Grunty rolne planowane do zalesienia	140
Tabela 29. Proponowane zadrzewienia liniowe	141
Tabela 30. Potrzeby w zakresie odbudowy wsi	153
Tabela 31. Zestawienie potrzeb wykonania prac scaleniowych.....	158
Tabela 32. Zestawienie potrzeb w zakresie planowanych prac urządzeniowo-rolnych.....	161

Wykaz rysunków

Rys. 1. Położenie gminy Dzierżążnia w województwie mazowieckim.....	7
Rys. 2. Gęstość zaludnienia (osób/km ²) – stan na 13.11.2025 r.....	10
Rys. 3. Struktura grup wiekowych w gminie Dzierżążnia.....	14
Rys. 4. Udział bezrobotnych według grup wiekowych – stan na dzień 30.04.2025 r.	15
Rys. 5. Udział bezrobotnych według wykształcenia – stan na dzień 30.04.2025 r.....	15
Rys. 6. Rodzaje i gatunki gleb na terenie gminy Dzierżążnia.....	22
Rys. 7. Typy i podtypy gleb na terenie gminy Dzierżążnia.....	24
Rys. 8. Warunki hydrograficzne na terenie gminy Dzierżążnia.....	31
Rys. 9. Lasy, zadrzewienia i zakrzewienia na terenie gminy Dzierżążnia.....	34
Rys. 10. Struktura użytkowania gruntów w gminie Dzierżążnia.....	49
Rys. 11. Struktura użytków rolnych w gminie Dzierżążnia.....	51
Rys. 12. Zmiany użytkowania gruntów rolnych.....	63
Rys. 13. Udział gruntów omych dobrej jakości w poszczególnych obrębach ewidencyjnych.....	68
Rys. 14. Udział użytków zielonych dobrej jakości w poszczególnych obrębach ewidencyjnych.....	69
Rys. 15. Kompleksy przydatności rolniczej gleb.....	70
Rys. 16. Zagrożenie erozją wietrzną.....	71
Rys. 17. Struktura władania gruntami.....	73
Rys. 18. Struktura władania gruntami sektora publicznego.....	74
Rys. 19. Struktura ilościowa indywidualnych gospodarstw rolnych w grupach obszarowych.....	76
Rys. 20. Struktura powierzchniowa indywidualnych gospodarstw rolnych w grupach obszarowych.....	77
Rys. 21. Rozdrobnienie gruntów własnych indywidualnych gospodarstw rolnych w grupach obszarowych.....	78
Rys. 22. Udział zasiewów w ogólnej powierzchni upraw w gminie.....	85
Rys. 23. Drogi według stanu władania.....	101
Rys. 24. Drogi według nawierzchni.....	102
Rys. 25. Drogi według stanu technicznego.....	103
Rys. 26. Infrastruktura techniczna.....	109
Rys. 27. Melioracja wodna na obszarze gminy Dzierżążnia.....	116
Rys. 28. Melioracja wodna – rozbieżności w zapisie w ewidencji gruntów i budynków.....	117
Rys. 29. Nieużytki oraz kierunki ich rekultywacji.....	126
Rys. 30. Poprawa warunków wodnych.....	133
Rys. 31. Drogi wskazane do modernizacji.....	138
Rys. 32. Planowane zalesienia i zadrzewienia.....	142
Rys. 33. Formy ochrony przyrody i krajobrazu.....	144
Rys. 34. Zapotrzebowanie na prace scaleniowe.....	159
Rys. 35. Zapotrzebowanie na prace urządzeniowo-rolne.....	162

Wykaz fotografii

Fot. 1. Rzeka Płonka w miejscowości Nowa Dzierżąń.	27
Fot. 2. Zbiornik retencyjny Wierzbica Pańska.	28
Fot. 3. Staw w miejscowości Niwa.	28
Fot. 4. Las liściasty w obrębie ewidencyjnym Gumowo.	32
Fot. 5. Kompleks leśny Sadkowo.	33
Fot. 6. Zadrzewienie śródpolne Samowo.	33
Fot. 7. Fragment parku dworskiego we wsi Cumino.	35
Fot. 8. Krajobraz Starczewo-Wielkie.	36
Fot. 9. Dwór w Sieklukach.	37
Fot. 10. Dwór w Cuminie.	38
Fot. 11. Dwór w Pluskocinie.	38
Fot. 12. Dwór w Wilamowicach.	39
Fot. 13. Kościół św. Michała Archanioła w Kucicach.	39
Fot. 14. Kościół św. Pankracego w Guminie.	40
Fot. 15. Kościół św. Achacjusza w Skołatowie.	40
Fot. 16. Głaz upamiętniający poświęcenie Polaków w I wojnie światowej w Dzierżąni.	41
Fot. 17. Młyn w miejscowości Wierzbica Pańska.	41
Fot. 18. Dzwonnica Skołatowo.	41
Fot. 19. Zabytkowy Urząd Gminy w Dzierżąni.	42
Fot. 20. Budynek dawnej szkoły w miejscowości Stare Gumino.	42
Fot. 21. Chałupa drewniana w miejscowości Pluskocin.	43
Fot. 22. Chałupa drewniana w miejscowości Stare Gumino.	43
Fot. 23. Krzyż przydrożny w miejscowości Nowe Samowo.	46
Fot. 24. Krzyż przydrożny z 1910 r. w miejscowości Wilamowice.	46
Fot. 25. Krzyż przydrożny z 1910 r. w miejscowości Sadkowo.	47
Fot. 26. Krzyż przydrożny w miejscowości Wierzbica Szlachecka.	47
Fot. 27. Figurka przydrożna w miejscowości Starczewo-Pobodze.	47
Fot. 28. Krzyż przydrożny - Nowe Gumino.	47
Fot. 29. Grunty orne zmienione na użytki zielone - Kucice.	54
Fot. 30. Użytki zielone zmienione na grunty orne - Błomino-Gule.	54
Fot. 31. Sady nieistniejące - Chrościn.	55
Fot. 32. Zbiornik wodny niewykazany w bazie egib - Siekluki.	55
Fot. 33. Zadrzewienia nieistniejące - Nowe Samowo.	56
Fot. 34. Zadrzewienia niewykazane w bazie egib - Sadkowo.	56
Fot. 35. Nieużytek niewykazany w bazie egib - Nowe Gumino.	57
Fot. 36. Pole pszenicy w miejscowości Starczewo-Pobodze.	84
Fot. 37. Pole kapusty w miejscowości Nowe Gumino.	84
Fot. 38. Pole buraka cukrowego w miejscowości Błomino Gumowskie.	84
Fot. 39. Uprawa słonecznika w miejscowości Pluskocin.	85

Fot. 40. Hodowla koni w miejscowości Cumino.	86
Fot. 41. Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Dzierżążni.	90
Fot. 42. Szkoła Podstawowa im. Wandy Chotomskiej w Nowych Kucicach.	90
Fot. 43. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Starczewie Wielkim.	91
Fot. 44. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Wierzbicy Pańskiej.	91
Fot. 45. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Dzierżążni.	91
Fot. 46. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Nowym Sarnowie.	92
Fot. 47. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Nowym Guminie.	92
Fot. 48. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Kadłubowie.	92
Fot. 49. Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Podmarszczynie.	93
Fot. 50. Droga gminna asfaltowa - miejscowość Starczewo-Pobodze.	96
Fot. 51. Droga gminna asfaltowa - miejscowość Podmarszczyn.	96
Fot. 52. Droga gminna asfaltowa - miejscowość Gumowo.	96
Fot. 53. Droga powiatowa asfaltowa – miejscowość Pluskocin.	96
Fot. 54. Droga gminna żwirowa - miejscowość Starczewo-Wielkie.	97
Fot. 55. Droga gminna - miejscowość Nowe Sarnowo.	97
Fot. 56. Droga gminna gruntowa - miejscowość Błomino Gumowskie.	97
Fot. 57. Droga gminna - miejscowość Cumino.	97
Fot. 58. Droga nieistniejąca - miejscowość Wierzbica Pańska.	98
Fot. 59. Droga nieistniejąca - miejscowość Kucice.	98
Fot. 60. Stacja uzdatniania wody w miejscowości Nowe Sarnowo.	105
Fot. 61. Rów w złym stanie w miejscowości Wilamowice.	110
Fot. 62. Rów w złym stanie w miejscowości Niwa.	110
Fot. 63. Rów w miejscowości Błomino Gumowskie.	111
Fot. 64. Rów nieistniejący w miejscowości Nowe Sarnowo.	111
Fot. 65. Brak rowu w terenie - miejscowość Pluskocin.	111
Fot. 66. Studzienka drenarska - miejscowość Kucice.	112
Fot. 67. Most na rzece Żurawianka w miejscowości Wilamowice.	113
Fot. 68. Most na rzece Płonka w miejscowości Wierzbica Pańska.	113
Fot. 69. Most na rzece Płonka w miejscowości Dzierżążnia.	114
Fot. 70. Nieużytek - miejscowość Pluskocin.	123
Fot. 71. Nieużytek zrehabilitowany w formie zbiornika wodnego - miejscowość Kucice.	123
Fot. 72. Przepust na rzece Dzierżążnica w miejscowości Błomino-Jeże.	128
Fot. 73. Rzeka Płonka - miejscowość Pluskocin.	128
Fot. 74. Przepust na rzece Płonka w miejscowości Gumowo.	129
Fot. 75. Rzeka Żurawianka w miejscowości Kucice.	129
Fot. 76. Rów melioracyjny w miejscowości Nowe Gumino.	130
Fot. 77. Staw w miejscowości Korytowo.	130
Fot. 78. Rów melioracyjny zarośnięty, w złym stanie - miejscowość Wilamowice.	131
Fot. 79. Rów melioracyjny w dobrym stanie - miejscowość Nowe Gumino.	132

Fot. 80. Droga gminna - Starczewo-Wielkie.....	136
Fot. 81. Droga gminna nieistniejąca - Sadkowo.....	136
Fot. 82. Droga w złym stanie - Pluskocin.....	136
Fot. 83. Droga transportu rolnego - Nowe Sarnowo.....	136
Fot. 84. Pole uprawne oraz las w miejscowości PGR-Kucice.....	139
Fot. 85. Boisko przy szkole w Nowych Kucicach.....	147
Fot. 86. Altanka w miejscowości Korytowo.....	147
Fot. 87. Plac zabaw w miejscowości Nowe Kucice.....	147
Fot. 88. Ścieżka przyrodnicza przy szkole w Nowych Kucicach.....	148
Fot. 89. Plac zabaw w miejscowości Podmarszczyn.....	148
Fot. 90. Plac zabaw w miejscowości Starczewo-Wielkie.....	148
Fot. 91. Altana i krzyż w miejscowości Chroścín.....	149
Fot. 92. Krzyż w miejscowości Cumino.....	149
Fot. 93. Krzyż w miejscowości Nowe Gumino.....	149
Fot. 94. Krzyż w miejscowości Korytowo.....	150
Fot. 95. Krzyż w miejscowości Starczewo-Wielkie.....	150
Fot. 96. Krzyż w miejscowości Stare Gumino.....	150
Fot. 97. Krzyż z 1983 r. w miejscowości Wilamowice.....	150
Fot. 98. Krzyż w miejscowości Nowa Dzierżążnia.....	151
Fot. 99. Krzyż w miejscowości Dzierżążnia z 1916 r.....	151
Fot. 100. Figurka w miejscowości Błomino-Jeże.....	151
Fot. 101. Krzyż w miejscowości Wierzbica Szlachecka.....	151
Fot. 102. Kapliczka w miejscowości Pluskocin.....	152
Fot. 103. Krzyż w miejscowości Pomianowo.....	152
Fot. 104. Krzyż w miejscowości Sadkowo.....	152
Fot. 105. Figurka w miejscowości Błomino-Jeże.....	152

Wykaz materiałów źródłowych i aktów prawnych

- 1) Ewidencja gruntów i budynków – stan na maj 2025 r.
- 2) Zdjęcia lotnicze z samolotu bezzałogowego – październik 2025 r.
- 3) Inwentaryzacja terenowa sierpień 2025 r.
- 4) Dane z Urzędu Gminy Dzierżążnia - październik 2025 r.
- 5) Mapa glebowo-rolnicza – Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej.
- 6) Mapy melioracyjne – PGW WP Zarząd Zlewni w Ciechanowie.
- 7) Dane z Gminnej Spółki Wodnej w Dzierżążni – październik 2025 r.
- 8) Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Płońsku – marzec 2025 r.
- 9) Dane z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie Delegatura w Ciechanowie – kwiecień 2025 r.
- 10) Dane z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie – marzec 2025 r.
- 11) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dzierżążnia z 1999 r.
- 12) Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów gminy.
- 13) Ogólnokrajowy Program Oczyszczania Kraju z azbestu na lata 2009-2032.
- 14) Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Płońskiego do 2030 roku.
- 15) Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku.
- 16) Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Mazowieckiego, 2018 r.
- 17) Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dzierżążnia na lata 2023-2026 z perspektywą do roku 2030.
- 18) Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dn. 27 lipca 2021 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. 2024 poz. 1954.).
- 19) Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. 2024 poz. 1151.).
- 20) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. 2024 poz. 1145.).
- 21) Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o scaleniu i wymianie gruntów (Dz.U. 2023 poz. 1197.).
- 22) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2024 poz. 1130).
- 23) Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Technologii z dn. 8 grudnia 2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów (Dz. U. 2024 poz. 1775.).
- 24) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2025 poz. 1080.).
- 25) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2025 poz. 1673.).
- 26) Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. 2024 poz. 82.).
- 27) Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. 2025 poz. 179.).
- 28) Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. prawo wodne (Dz. U. 2024 poz. 1087 z poz. zm.).
- 29) www.dzierzaznia.pl
- 30) geoportal.gov.pl
- 31) msip.wrotamazowska.pl/msip/Full.aspx
- 32) geologia
- 33) [Bank Danych o Lasach](http://BankDanychLasach)
- 34) [Hydroportal - ISOK](http://Hydroportal-ISOK)
- 35) [Geoserwis GDOS](http://GeoserwisGDOS)